Iulian Boldea
Cornel Sigmirean
Dumitru-Mircea Buda
(Editors)

MEANS AND MEANINGS OF COMMUNICATION. CONTEXTS AND INTERDISCIPLINARITY

LANGUAGE AND DISCOURSE

Arhipelag XXI Press
Targu Mures | 2022

Date: 22-23 October 2022

Location: „DIMITRIE CANTEMIR" University, Tîrgu Mureș

MEANS AND MEANINGS OF COMMUNICATION. CONTEXTS AND INTERDISCIPLINARITY
Section: ***Language and Discourse***
ISBN: 978-606-93691-9-7
Edited by:
The Alpha Institute for Multicultural Studies
Moldovei Street, 8
540522, Tîrgu Mureș, România
Tel./fax: +40-744-511546
Email: iulian.boldea@gmail.com
Published by:
"Arhipelag XXI" Press, Tîrgu Mureș, 2022
Tîrgu Mureș, România
Email: tehnoredactare.cci@gmail.com

Contents

ADVERTISING DISCOURSE: TRENDS FOR 2022 5

Carmen Neamțu 5

Prof., PhD, Hab. Dr., ,,Aurel Vlaicu" University of Arad 5

THE EXPRESSIVENESS AND SUGGESTIVENESS OF CHILDREN'S NICKNAMES 21

Cristina Furtună 21

Lecturer, PhD, "Valahia" University of Târgoviște 21

THE INFLUENCE OF PRONUNCIATION ON MEANING AND COMMUNICATION 26

Dana Carmen Zechia 26

Lecturer, PhD, „Mircea cel Bătrân" Naval Academy of Constanța 26

A CONCISE ANALYSIS OF RELIGION AND CHURCH-RELATED VOCABULARY: SPECIFIC FEATURES AND CURRENT ISSUES 29

Marta-Teodora Boboc 29

Lecturer, PhD, University of Bucharest 29

COMPARATIVE LEXICAL OBSERVATIONS REGARDING THE TEXT OF THE LITURGIES FROM THE MISSAL OF ANTIM IVIREANUL (1713) AND THE ONE FROM CHISINAU (1815) 40

Maria-Lucreția Cazac 40

Assist. Prof., PhD, ,,Grigore T. Popa" University of Medicine and Pharmacy, Iași 40

HUMOUR IN VARIANTS OF IDIOMATIC EXPRESSIONS **45**

Bianca-Iuliana Franke (Misinciuc) 45

Assist. Prof., PhD, „Gheorghe Asachi" Technical University of Iaşi 45

A CONTRASTIVE APPROACH IN PAREMIOLOGICAL ROMANCE FIELD: WITH REFERENCE TO A SERIES OF PROVERBS WITH RELIGIOUS TERMS 52

Dana-Luminița Teleoacă (Dobre) 52

Scientific Researcher II, PhD, „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti" Institute of Linguistics of the Romanian Academy, Bucharest 52

ANTHROPONYMIC STRUCTURES IN THE TOPONYMIC DICTIONARY OF ROMANIA. OLTENIA. DERIVATIVES WITH THE SUFFIX –EL 63

Iustina Nica (Burci) 63

Scientific Researcher II, PhD, "C.S. Nicolăescu-Plopşor" Scientific Research Institute, Romanian Academy, Craiova 63

THE PROBLEM OF VOCALISM IN THE COMMUNE OF BORCA, NEAMT COUNTY 75

Florentina Camelia Crețu (Crăciun) 75

PhD Student, ,,Alexandru Ioan Cuza" University of Iași 75

MANIFESTEMENT LINGUISTIQUE DANS LES ŒUVRES EXILIQUES ROUMAINES 83
Ana-Maria Stănilă 83
PhD Student, University of Craiova 83
MODERN BORROWINGS IN THE PHARMACEUTICAL VOCABULARY 90
Floriana-Diana Pirlogea (Naghibaur) 90
PhD Student, University of Craiova 90
LINGUISTIC VARIATIONS IN THE IDIOM OF BARGAU VALLEY, BISTRITA-NASAUD COUNTY – A SUBJECTIVE PERSPECTIVE OF THE INVESTIGATOR 94
Maria Cornelia Rus 94
PhD Student, ,,Alexandru Ioan Cuza" University of Iași 94
THE SYMMETRY/ ASYMMETRY DIMENSION AND SYNONYMOUS INTERCONECTION OF MEDICAL TERMS 101
Viorica Costin 101
PhD Student, State University of Moldova 101
THE GAME OF THE POETIC LANGUAGE IN THE *JOC SECUND* POEM 106
Elena-Silvia Terpan 106
PhD Student, University of Pitești 106

ADVERTISING DISCOURSE: TRENDS FOR 2022

Carmen Neamţu

Prof., PhD, Hab. Dr., „Aurel Vlaicu" University of Arad

Abstract: This paper presents a classification of advertising and, finally, the results of the latest report on the state of the advertising market and trends of 2022. At $80 billion it is estimated that the global advertising market will reach in 2022. The global advertising market has doubled its value in the last 10 years, GroupM announced in the June edition of the report "This Year Next Year". GroupM represents the agencies Mindshare, MediaCom, Wavemaker, Essence, m/SIX and Xaxis. In Romania, a market growth of 7.4% is expected compared to last year, with 5% in TV and 12% in digital. The market is still dominated by TV, which accounts for 56% of the total advertising, versus 34% as it is now digital.

Keywords: latest results and trends in advertising for 2022, AD typology

Lucrarea de față prezintă o clasificare a publicității și, în final, rezultatele ultimului raport privind starea pieței de publicitate și tendințele anului 2022. La 80 de miliarde de dolari se estimează că va ajunge piața globală de publicitate în 2022. **Piaţa globală de publicitate** şi-a dublat valoarea în ultimii 10 ani, a anunţat **GroupM** în ediţia din iunie a raportului „This Year Next Year"[1]. GroupM cuprinde agenţiile Mindshare, MediaCom, Wavemaker, Essence, m/SIX şi Xaxis. În România este aşteptată o creştere a pieţei de 7,4% faţă de anul trecut, cu 5% în TV şi 12% în digital. Piaţa este în continuare dominată de TV, care înseamnă 56% din publicitatea totală, versus 34% cât reprezintă acum digitalul. Voi prezenta şi cel mai recent raport publicat de Media Fact Book, pe anul 2022, din care aflăm că piaţa de publicitate şi-a revenit puternic anul trecut, iar cifrele pe 2021 şi 2022 arată cel mai mare nivel din ultimii 30 de ani.

O tipologie a reclamelor

O examinare a domeniului publicităţii coalizează în jurul ei contribuţiile a mai multor discipline, încât efortul poate părea descurajant. Fenomenul publicitar ne asaltează, agresându-ne şi influenţându-ne zi de zi. Lucrarea de faţă prezintă sintetic o clasificare a reclamelor[2], curpinzând, la final, şi rezultatele celui mai recent raport privind tendințele pieței de publicitate globale și românești pentru anul 2022.

În ultimii ani, de la Revoluţie încoace, publicitatea ne-a invadat casele zi de zi. Fiecare ziar, revistă sau post de radio sau televiziune ne-a învăţat că economia de piaţă nu poate funcţiona fără reclamă, iar frecvenţa întâlnirilor noastre cu imaginea şi textul publicitar ne-a convins că ne aflăm în faţa unei componente importante a culturii de masă. Partizanii publicităţii văd în ea un factor ce sporeşte integrarea indivizilor în comunitate, propunându-le moduri noi de viaţă prin achiziționare de statut social. Pe de altă parte însă, imaginea publicitară ar produce frustrări, resentimente printre cei incapabili de a-şi procura produsele popularizate. Dincolo de argumentele pro publicitate, dar şi de cele care o condamnă, un lucru este cert: mesajul publicitar devine o formă de comunicare specială, realizată nu la întâmplare,

[1] "We expect advertising to grow around the world by in 2022, excluding the globally distorting effects of U.S. political advertising", p.18 din raportul GoupM, https://d2ksis2z2ke2jq.cloudfront.net/uploads/2022/06/GroupM_TYNY_June2022.pdf, accesat la 27.06.2022.

[2] Vezi şi Carmen Neamțu, *Reclame pe limbă. Publicitate și ubicuitate,* Ed.Mirador, Arad, 2012, p.18-39.

ci după reguli şi criterii precise. Voi încerca să ofer o clasificare a reclamelor, detaliind caracteristicile, avantajele, dar şi dezavantajele fiecărui tip în parte.

Tipologia reclamelor e variată datorită criteriilor multiple de clasificare. Astfel, în funcţie de *produsul* sau *serviciul promovat*, distingem: *reclame primare*, cum ar fi cele pentru produse sau servicii generice, fără marcă (mere, apă oxigenată, ace de siguranţă etc.) şi *reclame secundare*, pentru produse sau servicii de marcă (creme, farduri, ciorapi, bere, vopsea de păr etc.). După *efectele pe care le produc asupra cumpărătorilor,* reclamele sunt *cu acţiune directă asupra receptorilor* (vezi reclama directă prin poştă, cu număr de telefon şi/sau talon de comandă pentru răspuns imediat) şi *cu acţiune indirectă*, adică cu un rezultat ce se evaluează în timp (vezi reclama cu mesaj ecologic).

După sponsorul reclamei, distingem: *reclame comerciale,* folosite de oamenii de afaceri în scopul de a obţine profit şi *reclame non-comerciale sau non-profit*, concepute ca anunţuri în serviciul public, cu caracter informativ-educativ şi cu scopul de a stimula atitudini de responsabilitate civică sau participarea la acţiuni în interesul comunităţii. Maria Moldoveanu şi Dorina Miron, în *Psihologia reclamei. Publicitatea în afaceri*, Bucureşti, Ed.Libra, 1995, includ în categoria reclamelor non-profit – *reclamele politice, reclamele guvernamentale care solicită donaţii sau participarea la acţiuni în interesul public general, reclamele emise de asociaţii profesionale, reclame ale unor fundaţii şi instituţii culturale private, reclame ale unor organizaţii caritabile (*cum ar fi Crucea Roşie*),* precum şi *reclame ale unor organizaţii non-profit, care promovează cauze sau interese ale unor grupuri din cadrul comunităţii (*grupul anti-drog, anti-fumat sau de protecţie a animalelor).

Luând în considerare *criteriul mediului de difuzare***,** reclamele pot fi împărţite în *reclame difuzate prin medii ce aparţin sau care se află în zona de influenţă a sponsorului de publicitate* şi *reclame difuzate prin mijloace independente de comunicare în masă, cum ar fi posturile naţionale de radio şi televiziune. După suportul material al mesajului publicitar***,** reclamele pot fi: *reclame tipărite* (afişe, pliante, cataloage de produse, reclame de ziar, de revistă, de carte), *reclame imprimate pe diverse obiecte utile* (îmbrăcăminte, obiecte de birou, mijloace de transport), *reclame luminoase, reclame audio-vizuale, reclame înscrise pe panouri stradale* şi *reclame realizate pe suporturi neconvenţionale* (pe baloane dirijabile, scrise cu fum colorat în aer etc.). După lungimea mesajului, Guy Cook[3] vorbeşte de reclame scurte şi reclame cu un text lung.

Tot în funcţie de textul lor, reclamele sunt clasificate de Gillian Dyer[4] astfel:
Reclame informative (*informative ads)* sau ceea ce am putea numi la noi *anunţuri de mică publicitate* din ziar. Ele conţin un număr redus de cuvinte, evită redundanţele, fiind, de obicei, scurte şi mici ca dimensiune tipografică.
Reclamele simple (*simple ads)* conţin informaţii despre produs şi locul unde poate fi achiziţionat, preţul, avantajele produsului. G. Dyer menţionează că acest tip de reclamă apare în revistele şi magazinele specializate, unde cel care intră e un cumpărător special, căci decizia de a cumpăra produsul o ia în urma unei analize raţionale.
Reclame compuse (*compound ads).* Dyer preia terminologia de la S. Hall şi P. Whannel (autorii cărţii *The Popular Arts*, London: Hutchinson, 1964), precizând că în cazul acestui tip, încurajărilor uşoare de a cumpăra produsul, din reclamele simple, le iau locul „asocierile subtile şi persuasiunea”.[5] În acest caz, reclama conţine informaţii, dar se sprijină pe imagini persuasive (în timp ce informaţiile sunt prezentate în mesajul scris). Creatorul speră că receptorul va asocia produsul cu impresia generală, că „va transfera calităţile atmosferei asupra produsului”.[6]

[3] *The Discourse of Advertising*, London and New York, Routledge, 1994, p.10.
[4] *Advertising as Communication*, London and New York, Methuen & Co., 1982, p.88-92.
[5] Gillian Dyer, op.cit., p.89.
[6] *Ibidem*, p.91.

Reclame complexe (*complex ads)*, concentrate asupra prezentării unei anumite condiţii sociale, a apartenenţei la un nivel de sofisticare sau lux. În aceste cazuri, produsul e doar un element al atmosferei ce se degajă din reclamă. Intră în această categorie reclamele la obiecte scumpe, afirmă Dyer, călătorii, maşini, mobilă, covoare, haine de marcă etc., unde imaginea întregului (fotografie şi text) vinde produsul care „e complet îngropat în imaginea creată”.[7]

Reclame sofisticate (*sophisticated ads)* ce pornesc de la reclamele complexe, „exploatând” sentimentele cumpărătorului. Aceste reclame etalează asocieri subtile sugerând visul, fantezia, făcând referiri exagerate la sexualitate[8]. Ele, observa Dyer, *fac referiri la simboluri sexuale unde bărbaţii sunt activi, iar femeile au o condiţie pasivă: bărbaţii privesc către femei, în timp ce femeile se contemplă pe sine în timp ce sunt privite.*[9]

Gillian Dyer distinge reclamele şi în funcţie de tema sau atitudinea pe care ele ne-o transmit.[10] Astfel, avem reclame conţinând tipul familiei fericite, stilul de viaţă luxos, visuri, fantezie, succes în carieră, natură şi cuvântul natural, femei frumoase, orgoliu şi mândrie, comedie şi umor, copilărie, poveşti de dragoste cu final fericit, oameni importanţi, celebrităţi, locuri, peisaje mirifice, artă, cultură şi istorie. Treisprezece tipuri de reclame al căror succes, susţine Dyer, „depinde nu de logica înşiruirilor propoziţionale care le compun, ci de felurile de fantezie care ni le oferă. Lumea reclamelor e una a visului (…) reclamele ne invită să trăim o viaţă ireală prin ele”.[11]

După Valérie Abad şi Isabelle Compiègne[12], tipologia reclamelor e redusă la patru clase, în practică, discursurile neexistând în stare pură, ci în combinaţii:

Publicitatea persuasivă şi informativă (*la Publicité persuasive et informative),* teorie care vede în consumator o fiinţă raţională înainte de toate, actul cumpărării depinzând, în acest caz, de o decizie obţinută în urma unei reflecţii. Reclamele de acest tip mizează pe latura raţională a receptorului care e chemat să descopere funcţia utilitară a produsului. Acest tip de publicitate a fost criticat, considerându-se că decizia de a cumpăra vine rar dintr-o dorinţă raţională 100%.

Publicitatea mecanică (la publicité mécaniciste), teorie care porneşte de la premisa unui consumator care nu acţionează raţional, ci e pasiv, cu reflexe pavloviene. Cele două cercetătoare văd în om un *animal educat*, obiectul acestui tip de discurs publicitar fiind acela de a crea automatisme care să declanşeze actul cumpărării.

Publicitatea sugestivă (*la publicité suggestive):* o publicitate conotativă, în primul rând, care dezvoltă semnificaţiile simbolice ale produsului. Acest tip acordă o importanţă esenţială imaginii, existând, deseori, tendinţa de a îndepărta consumatorul de produs prin execesul de metafore.

Publicitatea proiectivă sau integrativă (*la publicité projective ou intégrative),* pleacă de la premisa că receptorul aparţine unui anumit grup social. Actul cumpărării are, aşadar, semnificaţii sociale pentru receptor, marcându-i apartenenţa la o ierarhie.

Luând în calcul *criteriul destinatarilor*, avem *reclame ce se adresează unui public neindividualizat.* Se includ aici reclamele la produse şi servicii cu număr mare de utilizatori,

[7] *Loc. cit.*

[8] „*La sexul frumos*, vrea să ne convingă autorul, *totul e sex. S-ar putea alcătui un tablou al farmecelor feminine, nou avatar al femeii tăiate în bucăţi, din care s-ar desprinde o filosofie a sânilor, o metafizică a pielii, o viziune a ochilor, o ideologie a danturii, o pragmatică a buzelor, o etică a pilozităţii, o religie a firului de par, o cosmologie a coapselor, a picioarelor sau a şoldurilor, fără a se uita conturul labei piciorului*”, François Brune, în *Lupta pentru stimuli Şi publicitate,* citat de Costin Popescu, „Arhitext Design“, nr.11/2000.

[9] *Ibidem,* p.92.

[10] *Loc. cit.*

[11] *Ibidem,* p.185 şi p.184.

[12] *Langage et publicitcé. Lexique de communication publicitaire*, Bréal Edition, 1992, p.28-30.

cum ar fi reclamele la detergenţi, produse de curăţat casa, lenjerie etc.). Există, apoi, *reclamele care se adresează unor categorii individualizate de public* (cum ar fi copiii, sportivii, agricultorii) şi *reclame exclusiviste, destinate unui număr redus de beneficiari***,** reclame care sunt transmise personal unui grup de beneficiari specializaţi într-un domeniu de activitate, cum ar fi preşedinţii de bănci, utilizatorii de tomografe etc.).

D. Bernstein clasifică reclamele în două categorii: cele ce fac apel la raţiune (*reason ads)* şi cele care apelează la emoţii, la sentimentele consumatorului (*tickle ads).*[13] Ambele tipuri se folosesc de imagine, *un plus artistic pentru a mai masca activitatea lor mercantilă.*[14]

Autoarea cărţii *Creativitate şi investigare în publicitate*, Daciana Crina Petrescu, prezintă o clasificare a publicităţii în funcţie de mai multe criterii[15]. Astfel:

În funcţie de natura beneficiarului (a celui care îşi face reclamă) există:
Publicitate a întreprinderilor (publice, private sau mixte). Publicitate a instituţiilor. Publicitate a asociaţiilor (asociaţii profesionale, cluburi sportive, camere de comerţ, Crucea Roşie, partide politice etc.). Publicitate personală (a unui candidat la o funcţie oarecare).

În funcţie de numărul beneficiarilor există:
Publicitate individuală (făcută de o întreprindere, asociaţie etc. doar pentru produsele sale). Publicitate colectivă (realizată de două sau mai multe întreprinderi).

În funcţie de activitatea beneficiarului avem:
Publicitate făcută de producători. Publicitate făcută de intermediari. Publicitate făcută de vânzători.

În funcţie de obiectul promovat există:
Publicitate corporativă (instituţională). Publicitate pentru un produs, serviciu, idee (care aparţine unei mărci). Publicitate generică (pentru un tip de produse, servicii, activităţi). Publicitate de marcă.

În funcţie de destinaţia mesajului avem:
Publicitate de consum. Publicitate oficială (îndreptată către instituţii). Publicitate industrială (îndreptată către întreprinderi publice, private). Publicitate îndreptată către canalele de distribuţie.

În funcţie de natura anunţului există:
Publicitate comparativă (publicitatea în care se face comparaţie cu un alt produs). Publicitate non-comparativă. Publicitate raţională. Publicitate emoţională.

[13] D. Bernstein, *Creative Advertising,* London: Longman, 1974, p.118.

[14] H. Gauville, *Goude, la French correction de Marseille*, „Libération*",* 18-19 June 1988, p.31, în Armand Mattelart, *Advertising International. The Privatisation of Public Space***,** translated by Michael Chanan, London and New York, Routledge, 1991, p.143.

[15] Carmen Neamţu, op.cit., p.23-25.

Publicitate subliminală.

În funcţie de extinderea campaniei avem:
Publicitate locală sau regională. Publicitate naţională. Publicitate internaţională.

În funcţie de mediul folosit există:
Publicitate în presa scrisă. Publicitate la radio. Publicitate la televizor. Publicitate la cinematograf. Publicitate exterioară. Publicitate directă. Publicitate în punctul de vânzare (PLV). Publicitate prin noile tehnologii (internet, teletext).

În funcţie de stilul comunicării avem:
Publicitate instructiv-educativă. Publicitate afectivă. Publicitate umoristică.

În funcţie de scopul publicităţii avem:
Publicitate de introducere pe piaţă. Publicitate de educaţie (pentru folosirea corectă a unui produs, pentru respectarea unor norme). Publicitate de menţinere (când o marcă deja cunoscută vrea doar să-şi menţină poziţia pe piaţă). Publicitate de aducere aminte.

În funcţie de intensitate există:
Publicitate intensivă (se desfăşoară pe o perioadă scurtă de timp, cu un număr mare de impact). Publicitate extensivă. Publicitate mixtă.

Michele Jouve remarcă în cartea sa[16] existenţa a patru tipuri de publicitate: economică (sau raţională); integrativă (sau proiectivă, de statut); sugestivă (sau psihodinamică) şi mecanicistă (sau comportamentală). Aceasta din urmă e caracterizată de *matraquage* (expresie ce vine din *matraque* – bastonul de cauciuc al poliţistului). Ultimul tip de publicitate vine de la cuvântul francez „matraque", care este bastonul de cauciuc al poliţiştilor, şi este caracterizată de mesaje violente, cu numeroase repetiţii de cuvinte, culori tari, supradimensionări de obiecte. Toate pentru ca mesajul să se întipărească adânc în mintea cumpărătorului. Imediat după 1989, primele reclame româneşti, în libertate, au folosit din plin procedeul repetițiilor pentru a atrage atenția asupra produselor promovate[17]. Mai nou, magazinele Jumbo au revenit, în 2022, la un mesaj repetitiv (*Jumbo multe jucării, Jumbo*

[16] Michele Jouve, *La communication publicitaire,* Bréal, Rosny, 1992. Departajările sunt evocate şi de Bernard Cathelat în *Publicitate şi societate*, Ed. Trei, Bucureşti, 2005.
[17] Ferestrele Qfort, proiectate să reziste, să reziste, să reziste; BestJob:joburi, joburi, joburi...

multe jucării, JUMBO, JUMBO, JUMBO, JUMBO....). Consiliul Naţional al Audiovizualului a analizat reclama TV pentru magazinele Jumbo, după ce forul audiovizualului a primit 12 reclamaţii de la telespectatori. Reclamanţii au catalogat reclama la Jumbo drept „derajantă”**,** o „tortură psihică”. Membrii CNA au vizionat spotul şi au conisiderat că, deşi enervantă, reclama nu încălcă legislaţia audiovizuală[18]. „Eu am văzut reclama şi nu am sesizat nimic scandalos, imoral, înşelător, over-promising sau neloial”, spune publicitarul Florin Dumitrescu[19].

Reclama de ziar

Pentru distribuitorul de reclamă, avantajele reclamei de ziar sunt : costurile negociabile în funcţie de pagina în care va apare reclama, dimensiune, frecvenţa distribuţiei reclamei. Din cauza multitudinii de reclame din presă, fiecare designer caută să creeze un mesaj cât mai percutant, de care cititorul să-şi amintească cu plăcere şi pe care să-l parcurgă până la capăt cu interes. Creatorii de publicitate, întrebaţi cum ar trebui să fie discursul publicitar, sunt cu toţii de acord că o reclamă trebuie să atragă atenţia, să edifice cunoaşterea, să formeze/schimbe atitudinea, să motiveze acţiunea, scopul final al creaţiei publicitare. Albert C. Book şi Dennis C. Schick[20] pun accentul pe prezentarea grafică a reclamei, accentuând asupra coerenţei între titlul reclamei – ilustraţie – text şi pledând pentru un echilibru între elementele vizuale şi fluxul informaţional.

Cei doi cercetători menţionează o serie de condiţii care asigură succesul reclamei de ziar. Acestea sunt:
Menţionarea beneficiarului unic în chiar titlul reclamei.
Folosirea unui singur element dominant – titlu sau fotografie – pentru a se evita dispersarea atenţiei.
Derularea logică a informaţiilor ce asigură coerenţa textului.
Argumentarea cu date concrete a avantajelor produsului sau serviciului promovat, întotdeauna din perspectiva potenţialilor clienţi.
Îndemnarea cititorilor la o acţiune imediată (cumpărare, donaţie, solicitare de informaţii suplimentare).
Identificare produsului/serviciului prin marcă şi a ofertantului prin logo.
Furnizarea de informaţii logistice (loc şi mod de procurare, program de funcţionare, forme de plată, surse de informaţii suplimentare cu adresă, telefon etc.).

[18] „Nu ai ce să reproşezi. A fost o soluţie care pentru unii e enervantă, dar să ştiţi că şi copiii sunt enervanţi. Ar trebui întrebaţi copiii cum li se pare reclamă. Funcţia şi-o îndeplineşte spotul”, a fost opinia lui Mircea Toma, membru CNA, Iulia Bunea, 10 .05.2022, „Reclama enervantă de la Jumbo, la CNA”, HTTPS://WWW.PAGINADEMEDIA.RO/CNA/RECLAMA-JUMBO-CNA-20701580, ACCESAT LA 20.05. 2022. Iată ce au reclamat telespectatorii: „Va rog din suflet opriţi reclama cu Jumbo. Deranjează foarte tare neurologic, ţineţi cont ca sunt copii cu dereglări mintale care aud aceasta reclama, si sunt deranjaţi foarte mult!”; „Spotul publicitar Jumbo este o tortură psihica. Efectul este cel dorit, adica de a atrage atentia. ÎNSĂ!!!! este stigător la cer! Nu contează nici postul nici ora la care e dată această reclamă. Ea trebuie eliminată. Un cuvânt repetat obsesiv, cu un debit, volum și tonalitate care te distruge psihic”; „Reclamă agresivă și agasantă la «Jumbo», repetandu-se multiple ori, pe un ton agresiv, cuvântul «Jumbo»! Vă rog să interziceţi imediat această reclamă abuzivă şi deranjantă! Mulţumesc!”; „Reclama «Jumbo»: vă solicit respectuos să luați toate măsurile ce se impun pentru a nu o mai difuza pe nici un canal de televiziune. Această reclamă îmi provoacă stare de stress”.

[19] Iulia Bunea, „GUESTWRITER. Publicitarul Florin Dumitrescu, despre Cazul Jumbo: A uitat repetiţiile de altădată”, 12.05.2022, https://www.paginademedia.ro/guest-writers/opinie-reclama-jumbo-20704190, accesat la 20 mai 2022.

[20] Albert C. Book şi Dennis C. Schick, *Fundamentals of Copy and Layout***,** Lincolnwood, IL:NTC Business Books, 1991. Vezi în Carmen Neamţu, *Reclame pe limbă. Publicitate şi ubicuitate*, Ed.Mirador, Arad, 2012, p.26.

Folosirea generoasă a spaţiului liber (alb) pentru a mări vizibilitatea.
Utilizarea unui corp de literă avantajos (adică suficient de mare şi de clar) pentru a asigura o citire confortabilă.
Simplitate în redactare: economie de fonte şi artificii grafice (sublinieri, italice, bold, literă contur sau decupată, semne de punctuaţie, buline, steluţe) pentru crearea unui stil specific, inconfundabil.

Reclama în reviste

Mult mai specializate decât ziarele, revistele se adresează unui public mai bine individualizat, ceea ce constituie un avantaj pentru sponsorul de publicitate. Avantajul în cazul apariţiei reclamelor în reviste constă în alegerea unui segment bine stabilit de public pentru un produs de promovat. Revistele, circulând în familie sau în grupul de prieteni, ajung să fie receptate de un public mult mai larg decât indică cifra oficială de tiraj. Conform datelor furnizate de MPA (Asociaţia Americană a Editorilor de reviste), 94% dintre adulţi citesc una sau mai multe reviste lunar, iar 20% scriu sau telefonează pentru a solicita informaţii suplimentare despre produsele sau serviciile oferite prin reclame, în timp ce 60% discută cu alte persoane despre cele citite în paginile revistelor[21].

Oamenii au obiceiul de a colecţiona revistele, asigurându-i longevitate discursului publicitar inserat în pagina de revistă. Astfel, o reclamă pentru un computer performant are un impact atunci când e transmisă într-o revistă de specialitate şi altul când apare într-o revistă de satiră, unde stilul de redactare se schimbă, preferându-se reclama umoristică, pentru un public dinamic, tânăr, utilizator activ de internet.

Mulţi creatori de publicitate cred că reclama din reviste e mai convingătoare, deoarece apare pe o hârtie de o calitate superioară, însoţită de o reproducere mai fidelă decât în ziar, mărind, astfel, influenţa textului reclamei asupra publicului[22]. Totuşi, studiile au demonstrat că efectul unei campanii publicitare realizată prin reviste apare la capitolul vânzări după opt (8!) săptămâni – în cazul revistelor săptămânale şi după douăsprezece (12!) spătămâni – în cazul revistelor lunare. Dar acest efect se menţine pe o perioadă de şase luni până la un an de la încheierea campaniei.[23]

Reclama de radio

Radioul, spre deosebire de presa scrisă, are un suport efemer: unda sonoră. În acest caz, reclamele transmise se reţin mai greu, memoria vizuală fiind mai exersată. Semnalele audio se succed fără posibilitatea receptorului de a reveni asupra lor. Din aceste cauze, reclamele sonore sunt mai concentrate decât cele scrise. Cu toate că informaţiile nu pot fi prezentate *in extenso*, se preferă radioul ca mijloc de distribuire a reclamelor datorită flexibilităţii în programarea orară şi a posibilităţii de transmitere a unor mesaje promoţionale urgente. Dar cel mai mare avantaj, în cazul reclamei radio, o constituie posibilitatea de receptare fără efort şi în paralel cu desfăşurarea altor activităţi, mai ales a celor de rutină (servirea mesei, condusul maşinii, treburi gospodăreşti). Acest avantaj poate fi văzut şi ca un dezavantaj, dacă luăm în considerare atenţia dispersată a receptorilor ce scade şansele de memorare ale mesajului, afectând chiar şi înţelegerea corectă a lui.

Reclama de radio se adresează în primul rând auzului, neignorând, totuşi, implicarea imaginaţiei receptorilor în decodarea mesajului. De aceea, se preferă reclame care să

[21] Carmen Neamţu, *Reclame de limbă.Publicitate şi ubicuitate,* Ed.Mirador, Arad, 2012, p.27-28.

[22] Bernard Cathelat în *Publicitate şi societate*, Ed. Trei, Bucureşti, 2005, p.192-219, distingea publicul consumator în *activişti, materialişti, rigorişti, egocentrişti, decalaţi.* Aceştia din urmă insistă pe diferenţierea de norma socială, fiind mai aproape de modernism şi aventură. Cathelat identifică şi patru axe de organizare a consumatorilor: modernism şi aventură; conservatorism şi securitate; plăcere şi fantezie; ascetism şi seriozitate. Pentru fiecare tipologie, discursul publictar se poate schimba.

[23] Carmen Neamţu, op.cit., p. 27-28.

stimuleze imaginaţia ascultătorilor – posibili clienţi – textul reclamei însoţindu-se cu sunete ambientale, sugestive, care să-l transpună pe ascultător în universul produsului. Spaţiile albe din reclama de ziar sau revistă, incluse în text pentru a evidenţia produsul căruia i se face reclamă, sunt înlocuite în radio cu o *pauză de radio,* o lipsă totală de sunet înainte de difuzarea mesajului publicitar. Acest artificiu e sesizat imediat de ascultător, stârnindu-i curiozitatea, interesul pentru ce va urma.[24] Reclama radio poate fi însoțită și de un „gingle*”* – o melodie care să anunţe reclama la produs, mesajul urmând a se concentra doar asupra unei calităţi a produsului sau serviciului, prin folosirea de fraze scurte, clare și fără a încărca textul rostit cu multe cifre.

Reclama de televiziune

Conform statisticilor, reţinem doar 20% din ce auzim, 3o% din ce vedem şi 50% din ce auzim şi vedem în acelaşi timp[25]. În aceste condiţii, reclama TV e considerată cel mai eficient tip de mesaj publicitar, deoarece tot mai mulţi receptori preferă să-şi petreacă timpul liber în faţa televizorului. Reclama TV e ideală pentru producătorii şi distribuitorii de bunuri de larg consum, a căror clientelă e mai puţin individualizată. Problema cu care se confruntă reclamele TV este credibilitatea, telespectatorii interpretând deseori reclamele ca pe structuri regizate, departe de realitate[26]. La un seminar introductiv de creaţie publicitară, la Catedra de Jurnalistică a Universităţii daneze din Århus, profesorul ne spunea să pornim întotdeauna de la premisa că publicul e inteligent, are gust şi imaginaţie. „Ţineţi minte afirmaţia lui David Ogilvy, un creator important de reclame, tocmai prin mesajul lor percutant în rândul publicului: *«Consumatorul nu este tâmpit, el este nevasta dumneavoastră».* Formula de redactare urmează tipicul mesajului publicitar consacrat: „*Spuneţi întâi ce aveţi de gând să spuneţi. Pe urmă spuneţi ce aveţi de spus şi apoi spuneţi ce aţi spus”*. Şi în cazul publicităţii TV, standardele discursului se menţin neschimbate, existând câteva elemente de neratat : apelul la emoţional, informaţia oferită concis, clar, evitând aglomerările din text, fără a-l încărca excesiv cu cifre, care să îngreuneze receptatea rapidă a mesajului.

Elementul care atrage receptorii e, în acest tip de reclamă, elementul vizual[27]: imaginea ce trebuie să provoace, să fie îndrăzneaţă, cuceritoare şi în acord cu textul reclamei. Maria Moldoveanu şi Dorina Miron vorbesc de „coordonarea elementelor vizuale cu cele auditive”[28], astfel că putem urmări patru componente-cheie ale reclamei: *elementul de grabber* – cel ce atrage atenţia receptorilor, *comunicabilitatea* (capacitatea de transmitere clară şi precisă a mesajului), *reacţia receptorilor la reclamă* ca expresie a credibilităţii mesajului şi *capacitatea reclamei de a genera asociaţii stimulative în mintea receptorilor şi de a produce o experienţă emoţională agreabilă.*

Un post TV difuzează publicitate sub următoarele forme:
Anunţul publicitar (text video-sincron, uneori însoţit de text subtitrat sau de imagine statică; text din *off,* adică citit din studio, pe imagine statică şi text scris supraimpresionat, conţinând cifre, adrese, denumiri, numere de telefon etc.)
Spotul (clipul) publicitar, modalitate care cunoaşte o multitudine de forme ce se întind pe spaţii de emisie de la 10 secunde la 30-40 de secunde.

[24] Marea provocare a creatorilor de publicitate va consta în măiestria de a-şi păstra consumatorii „suficient de curioși“ pentru a-i face să aleagă în favoarea unui produs căruia i se face reclamă, este de părere Kamen Kamenov, în *Advertising in Bulgaria – On the Edge of Optimism. From the Typewriter to the Net,* „The Global Network“, nr.13/2000, p.66.

[25] Carmen Neamțu, *Limbajul publicitar,* Ed.Mirador, Arad, 2002.

[26] Ne mint cu televizorul, o frază tot mai des auzită azi.

[27] „M*ulţi cititori de reclame*, opinează Courtland L. Bovee şi William F. Arens, în *Contemporary Advertising,* 2nd edition, Illinois, Irwin Homewood, 1986, p.293, *sunt atraşi prima dată de imagini, citesc titlul şi apoi restul textului. Dacă unul din aceste trei componente eşuează, efectul reclamei e în scădere considerabilă“.*

[28] Carmen Neamțu, *Reclame pe limbă. Publicitate și ubicuitate*, Ed. Mirador, Arad, 2012, p.30-31.

Reportajul publicitar, emisiune publicistică promoţională pentru un produs, o frmă, o categorie de produse etc. Postul e obligat să menţioneze caracterul publicitar al reportajului, aşa cum presa scrisă nu publică astfel de materiale decât marcându-le cu litera *P*.
Emisiunea sponsorizată, în care sponsorul poate solicita (în schimbul unor facilităţi financiare) şi apariţia siglei proprii, inserate în imaginea emisiunii, pe parcursul desfăşurării ei. Sau plasarea produselor sponsorului pe masa jurnalistului sau a invitaților la emisiune.

Noua lege a audiovizualului din 2022, promulgată de preşedintele Klaus Iohannis, aduce schimbări majore în ceea ce privește publicitatea la televiziunea publică, TVR. Pentru prima dată după 20 de ani, TVR va putea întrerupe emisiunile cu reclame. Va putea difuza şi mai mult de 8 minute pe oră, cât avea până acum, publicitate difuzată doar între programe. Publicitatea nu mai e limitată pe oră, ci pe interval din zi. Legea de acum vorbeşte de 16,7% publicitate pe oră. Adică 10 minute de publicitate, faţă de 8.

> „În noua Lege a audivizualului, articolul care interzicea publicitatea în interiorul programelor de la TVR a fost abrogat. Schimbarea vine după 20 de ani în care canalele TVR aveau voie să dea publicitate doar între programe (de aici, soluţii prin care multe emisiuni erau difuzate pe părţi). (...) În urmă cu 20 de ani, când a fost restricţionată publicitatea pe TVR, canalele publice erau un jucător important atât pe piaţa programelor, cât şi pe piaţa publicităţii. Cu emisiuni realizate de Valeriu Lazarov (Surprize, Surprize, Ploaia de stele sau Iartă-mă) TVR scotea audienţe bune, iar încasările de publicitate se duceau, anual, la 10-15 milioane de euro. După măsura de restricţionare a publicităţii şi de plasare doar între emisiuni, încasările au scăzut treptat. Corelat cu scăderea audienţelor, în 2021 TVR atrăgea din publicitate în jur de patru milioane de euro”.[29]

Noua lege modifică lungimea pauzelor de publicitate, care nu vor fi limitate la cel mult 12 minute pe oră (la posturile comerciale) şi 10 minute (la TVR). În intervalul orar 6.00-18.00, numărul minutelor de publicitate nu poate depăşi 20% din timpul total de reclamă. Astfel, posturile pot da, în total, la fel de multă publicitate ca până acum, însă o pot împărţi diferit pe tot intervalul, nu doar într-o oră. Pentru intervalul de maximă audienţă, în *prime-time:* 18.00-24.00, numărul de minute de reclame se calculează pe tot intervalul, nu pe oră: pot fi 24 de minute de reclame într-o oră şi niciuna în ora următoare.

Astfel, dacă o emisiune are o audienţă mai mare şi o cerere mai mare de publicitate, postul TV poate concentra publicitatea în respectivul program, fără grija celor 12 minute limitate pe care le avea până acum (depăşirea lor însemna amendă de la CNA). Cu noua Lege a audiovizualului, CNA nu mai emite recomandări pentru difuzarea pe TV a spoturilor sociale, iar decizia de a le difuza ţine doar de posturile TV. Până la noua lege din 2022, ONG-urile care derulau campanii sociale veneau la CNA ca să obţină o recomandare cu ajutorul căreia campania era distribuită gratuit de posturile TV.

Noua Lege a audiovizualului interzice publicitatea la ţigarete electronice (Legea veche interzicea publicitatea la ţigări şi produse din tutun, dar şi sponzorizările din partea unor astfel de companii). Odată cu noua lege, posturile TV vor trebui să marcheze clar că programul conține plasare de produse, „trebuie să cuprindă informaţii clare privind produsele, fiind identificate corespunzător atât la început, cât şi la sfârşit, precum şi la reluarea după o pauză publicitară, astfel încât să se evite orice confuzie din partea publicului”.

Reclama de tranzit

[29] Petrișor Obae, „Scimbări majore: după 20 de ani, TVR poate întrerupe programele cu reclame! Poate da și mai multe. Modificările în publicitate și la posturile private”, 8.07.2022, https://www.paginademedia.ro/stiri-media/legea-audiovizualului-publicitate-tvr-20767873, accesat la 12.07.2022.

Includem aici afişe tipărite, inscripţiile de pe panouri exterioare, autocolante aplicate în interiorul sau exteriorul mijlocului de transport, pe tramvaie, autobuze, taxiuri, din mijloacele de transport în comun, din staţii şi gări. În aceste cazuri, publicul, care e mai puțin interesat să citească ori să audă o reclamă, ia totuși contact cu reclama „în trecere" (*in passing).* Avantajele în cazul acestui tip de reclamă ar consta în posibilitatea publicului de a recepţiona mesajul publicitar „în drum", mai aproape de spaţiile comerciale, ceea ce urgentează decizia de cumpărare, şansele mari de parcurgere integrală a mesajului pentru reclamele din interiorul mijloacelor de transport şi al celor lipite în sălile de aşteptare, gări, staţii de metrou, autobuz, tramvai etc., unde pasagerii dispun de un timp liber, neocupat cu alte activităţi. Cât despre dezavantajele acestui tip de reclamă, Courtland L. Bovée şi William F. Arens[30] observă că pot apărea confuzii între produse, datorită faptului că, în goana maşinii, toate reclamele „seamănă între ele". De asemenea, vehiculele aglomerate şi murdare ştirbesc aura de prestigiu a produselor.

Panouri şi afişe stradale

O dată cu apariţia tiparului, afişele (*outdoors poster,* în engleză) devin o industrie, amenajându-se locuri speciale de afişaj, reglementându-se spaţiile, condiţiile de afişaj şi preţurile. Panourile stradale (*outdoor signs & painted bulletins*) sunt, din punctul de vedere al preţurilor, costisitoare. Deoarece sunt receptate „în mers", de obicei din maşină sau din alt mijloc de transport, suportul mesajului trebuie să fie de mari dimensiuni, tocmai pentru a fi observabile, lizibile. Mesajul, în acest caz, trebuie să fie simplu şi concis, tocmai pentru a fi uşor de reţinut, imaginea contribuind în mod hotărâtor la creşterea interesului în rândul receptorilor. În această categorie intră mesajele scrise pe pânză sau pe folii de plastic, agăţate de clădiri sau prinse între stâlpii de la marginea şoselei. Metoda se practică pentru anunţurile cu valabilitate scurtă (inaugurări de magazine, lansări de produse, candidaţi în timpul alegerilor legislative).

Mesajul are, în acest caz, eficienţă maximă, dacă reaminteşte cumpărătorului de existenţa unui produs deja cunoscut. Mesajul îşi păstrează simplitatea şi claritatea redactării, preferându-se caracterele majuscule, tipuri de litere, fonduri uşor de citit. Culorile au un puternic impact asupra receptorilor, textul urmând a fi însoţit de o imagine percutantă, supradimensionată. Această modalitate de transmitere a mesajului publicitar e preferată datorită numărului extrem de mare de receptori, într-un timp foarte scurt.

Reclame clasificate

Am putea spune că reclamele clasificate se adresează cumpărătorilor gata seduşi de produsele promovate, care au nevoie, în această fază a convingerii, de informaţii referitoare la modalităţile de procurare a produselor, dorind să cunoască punctele de desfacere, orarele magazinelor, căile de acces sau modalităţile de plată în rate acceptate de ofertanţi. Studiile au arătat că aproximativ 90% din receptorii acestui tip de reclamă clasificată au finalizat operaţia de cumpărare a produselor[31].

Reclamele clasificate le putem grupa în: *reclame clasificate în ziare* (care prezintă ofertele, noutăţile de sezon, aici putând intra şi reclamele firmelor şi anunţurile persoanelor particulare); *reclame clasificate introduse în cartea de telefon* (în care firmele sunt introduse într-o secţiune specială, alta decât a abonaţilor particulari, apărând prezentate aici şi ofertele de produse/servicii permanente ale firmelor în cauză. Acest tip de reclamă a funcţionat în România până în 1989, când majoritatea populaţiei avea un singur telefon); reclame clasificate formând *cataloage de firme pe domenii de activitate* (aici apar, în ordine alfabetică, ofertanţii, clasificaţi pe domenii de activitate, uşurându-se, astfel, identificarea lor). Mesajul este unul neutru, întrucât face apel la raţional şi mai puţin la emoţionalul din receptor. În acest

[30]Courtland L.Bovee, William F.Arens, *Contemporary Advertising*, 2nd edition, Illinois, Irwin Homewood, 1986, p.608.

[31] Carmen Neamțu, *Reclame de limbă. Publicitate și ubicuitate*, Ed.Mirador, Arad, 2012, p.35.

tip de comunicare publicitară, este importantă livrarea de informaţii utile publicului. Imaginile, ca modalitate de susţinere vizuală a textului, lipsesc de cele mai multe ori, preferându-se, în unele cazuri, ilustraţia cu caracter tehnic sau de simbolizare. Imaginea e redusă şi datorită presiunii spaţiului. Deşi tentaţia abrevierilor şi a includerii siglelor este foarte mare e de preferat un text simplu şi scurt, tocmai pentru a fi inteligibil.

Reclama prin poştă

Reclama prin poştă a fost una în ascensiune rapidă, mai ales după anul 1989, dar care a pierdut teren în momentul de faţă. Am putea denumi mesajul acestui tip de publicitate ca fiind unul *personal*, dacă ţinem seama că destinatarul reclamei e unul numit, domnul sau doamna XY. Acest tip de mesaj oferă receptorului toate elementele necesare pentru a comanda produsul sau serviciul promovat (denumirea produsului, un număr de telefon pentru informaţii suplimentare în cazul unor eventuale nelămuriri, adresa firmei de unde se poate procura produsul. Scenariul e simplu şi se repetă cu uşoare modificări, de la un produs la altul. E imperios necesar e ca potenţialul client să parcurgă până la sfârşit textul reclamei. Dar, până la citirea textului, receptorul trebuie să deschidă plicul, strategie rezolvată prin modul de prezentare a ofertei, într-un plic, de obicei lucios, atrăgător prin formă, culoare şi scriere, unde numele destinatarului e trecut cu litere îngroşate, însoţit de pronumele de politeţe „doamnei…" sau „domnului…". Deseori plicul conţine o fereastră transparentă prin care se văd, alături de prenumele şi numele receptorului, şi alte pliante colorate, care-i stârnesc curiozitatea, îndemnându-l pe destinatar să deschidă plicul pentru a afla ce se „ascunde" înăuntrul lui.

Pentru a-l motiva pe destinatar să citească anunţul din plic, după ce acesta din urmă a fost deschis, textul de prezentare are la început *avantajele* şi *calităţile* produsului. Toată această strategie este menită să evidenţieze *unicitatea* produsului. Acesta are un *preţ unic, oferta în sine este unică*, pentru o *persoană unică*, aşa cum eşti chiar tu, viitorule cumpărător al produsului. Textul, în acest caz, mizează pe ideea şansei care îţi e oferită. Achiziţionarea produsului te înscrie în seria *norocoşilor câştigători***,** apetitul de a câştiga şi tu îţi e deschis de un set de nume, la fel de norocoase ca şi tine, care s-au grăbit să achiziţionaze produsul şi … au *câştigat îndoit***.** Adică, pe lângă bucuria de a avea un produs performant, unic în felul lui (inclusiv ca design!), se bucură acum de premiul pe care l-au dobândit, „fără prea mare efort", doar cumpărând produsul în cauză. Pentru cei mai sceptici din fire, plicul conţine şi o listă de persoane care au testat, deci au cumpărat produsul şi sunt foarte mulţumite de el. Fotografiile persoanelor care depun mărturie despre eficienţa produsului întăresc calităţile lui în mentalitatea aceluia care tocmai citeşte oferta. Lista broşurilor nu se încheie aici. Există şi alte elemente, certificate de garanţie ale produsului, emise de firma ofertantă, care se obligă să-ţi returneze contravaloarea produsului imediat, dacă nu vei fi mulţumit de serviciile lui.

Plicul poate conţine şi fişe tehnice de prezentare a produsului sau chiar scrisori ale unor vedete cunoscute din lumea divertismentului, care ţi se adresează – pe un ton familiar – oferindu-ţi, dacă mai ai nevoie, o „garanţie" în plus că oferta nu trebuie scăpată sub nici o formă. De cele mai multe ori textele sunt redactate neatent, cuprinzând dese greşeli de exprimare şi de punctuaţie, ofertele maltratând pur şi simplu limba română şi regulile politeţii. O explicaţie ar fi să faptul că, deseori, textele sunt traduse din alte limbi[32].

[32] Unul dintre sloganurile Pepsi în China a fost "Pepsi brings you back to life" ("Pepsi te readuce la viaţă"),iar acesta a fost tradus în mandarină ca "Pepsi brings your ancestors back from the grave" (Pepsi îţi aduce strămoşii înapoi din mormânt). Mitsubishi a lansat vehiculul "Pajero 4WD" în Spania ignorând faptul că traducerea cuvântului "Pajero" înseamnă "aruncat" în spaniolă. Numele vehiculului a fost apoi schimbat la Mitsubishi "Montero". d Kentucky Fried Chicken a deschis primul magazin în China, nu a durat mult timp până a fost descoperit ca sloganul lor, "bun de te lingi pe degete "a fost tradus" mănâncă-ţi degetele". „E nevoie de un bărbat puternic pentru a face un pui fraged", a fost tradus în spaniolă „Este nevoie de un bărbat excitat pentru a face un pui să-ți arate afecțiune". American Airlines a dorit să promoveze noile scaune învelite în piele de la business class, a fost tradus „Zboară în piele", care în limba spaniolă se traduce aproximativ ca şi „Zboară în

Contactarea clienţilor se face pe baza unor liste întocmite după diverse criterii: statutul profesional al receptorilor, vârstă, sex, situaţie financiară, zonă de domiciliu etc. Dacă după un interval de timp nu se înregistrează nici un răspuns, destinatarii respectivi sunt excluşi de pe listele de cumpărători posibili şi sunt înlocuiţi cu noi clienţi potenţiali. Azi, doar în campaniile electorale, această modalitate de a face reclamă este resuscitată.

Reclama de la firmă la firmă

Reclama de la firmă la firmă sau *business-to-business* asigură circulaţia informaţiilor mai ales între agenţii economici, putând fi adresată şi unor organizaţii non-profit. *Reclama* de la firmă la firmă poate fi *orizontală*, atunci când se adresează unor destinatari din firme diferite, dar care deţin poziţii ierarhice similare. Atunci când destinatarii se află în interiorul aceleiaşi companii, dar pe poziţii ierarhice diferite, *reclama* este *verticală*.

După conţinutul mesajului publicitar, reclamele de la firmă la firmă s-ar putea împărţi în: reclame *economice* sau *industriale*, reclame *comerciale*, reclame *profesionale*, reclame *guvernamentale*, reclame *non-profit* (politice, religioase, culturale, de binefacere). Reclama *economică* se concentrează asupra însuşirilor produselor, serviciilor şi a modalităţilor de a le achiziţiona. Ca şi reclama directă prin poştă, reclama de la firmă la firmă conţine obligatoriu o scrisoare introductivă, la care se adaugă diverse materiale publicitare (cataloage tipărite, casete audio sau video de prezentare a ofertei, cadouri promoţionale, formulare de comandă etc.).

Deşi costisitoare, acest tip de reclamă e considerată eficientă pentru că se adresează unor factori de decizie, iar în caz de reuşită, se soldează cu comenzi de valoare substanţială.

Cadouri cu mesaj publicitar

În această categorie intră obiectele de mare vizibilitate, dar şi de folosinţă imediată. Cadourile cu mesaj pubicitar trebuie să fie utile şi să placă celor care le primesc, amintindu-le mereu de numele sponsorului. Cele mai obişnuie cadouri cu mesaj publicitar sunt obiectele de uz personal (evantaie, tricouri, şepci, cravate, eşarfe, brichete etc.), obiecte de birou (pixuri, calendare, mape, agende etc.), obiecte de uz gospodăresc (serveţele, şorţuri de bucătărie, pungi de plastic, ceşti, cutii de chibrituri etc.), jucării şi obiecte decorative[33].

Aşadar, textul publicitar, prin finalitatea sa, îşi propune să trezească o anumită reacţie în rândul destinatarilor. De aceea, vom vedea, în analiza mesajului publicitar, că acesta nu trebuie conceput ca un clişeu plictisitor. Arta de a provoca şi de a captiva lectorul stă în alegerea cuvintelor potrivite şi, apoi, în combinarea lor în structuri şi enunţuri memorabile.

---

pielea goală". General motors a avut un fiasco celebru încercând sa promoveze maşina „Nova" în America Centrală şi de Sud. „No va" înseamnă în traducere în limba spaniolă „nu merge".

[33] "Prin cadouri, concursuri, reduceri, crainicii au transformat adunăturile de anunţuri publicitare în antologii de speranţă", e convins Jacques Séguéla, în *Un fiu al publicităţii*, Bucureşti, Ed. Publica, 2008, p.120.

Piaţa de publicitate, tendinţe în 2022

La 80 de miliarde de dolari se estimează că va ajunge piaţa globală de publicitate în 2022.[34] **Piaţa globală de publicitate**, se arată în studiu, şi-a dublat valoarea în ultimii 10 ani, a anunţat ***GroupM*** în ediţia din iunie a raportului „This Year Next Year".[35]

Datele agenţiei arată că aceasta va atinge nivelul de **850 de miliarde de dolari.** Piaţa va creşte într-un ritm anual de 9,7%, respectiv 8,4%, excluzând impactul publicităţii politice din SUA, se arată în comunicatul agenţiei. Deşi 2022 este un an marcat de inflaţie, creşteri salariale şi presiuni din ce în ce mai mari pentru reglementarea Big Tech, majoritatea marketerilor continuă să crească bugetele de media, mai spun reprezentanţii agenţiei. Specialiştii GroupM estimează că publicitatea digitală va atinge 73% din veniturile industriei globale anul acesta, în contextul în care, cu numai 10 ani în urmă, digitalul reprezenta doar 27% din totalul pieţei. În acelaşi timp, piaţa devine din ce în ce mai concentrată: top 5 furnizori globali atrag în prezent 53% din veniturile totale - Google si Facebook cumulează 40% - faţă de numai 20% în urmă cu 10 ani.

În România este aşteptată o creştere a pieţei de 7,4% faţă de anul trecut, cu 5% în TV şi 12% în digital. Piaţa este în continuare dominată de TV, care înseamnă 56% din publicitatea totală, versus 34% cât reprezintă acum digitalul. După **Mihai Vişan, Head of Trading GroupM România, a declarat pentru Pagina de media. ro:**

> „Suntem sub potenţial, reprezentăm 0,1% din piaţa globală de publicitate, cu un PIB de 0.3% din economia globală. Avem o piaţă de publicitate de 4 ori mai mică decât piaţa din Polonia, la un PIB de 2,4 ori mai mic. În condiţiie unei evoluţii macroecomice pozitive, piaţa de publicitate va continua să crească anual cu 8%-10% în viitorul apropiat, cu un ritm semnificativ mai accelerat în digital".

Iată, în sinteză, cele mai importante tendinţe pentru media globală, prezentate în raport[36]:

Digital	Platformele de publicitate digitală urmează să aibă o creştere de 11,5%, faţă de 13,5% cât se preconiza anterior.
TV	După ce pe parcursul lui 2021 a revenit cu o creştere de două cifre, la nivel global televiziunea se îndreaptă spre o creştere mai lentă (exceptăm impactul publicităţii politice din SUA), de 4,4% în 2022.
Outdoor	Publicitatea outdoor tinde să revină, treptat, la nivelul de dinainte de pandemie, în majoritatea zonelor lumii. Începutul anului 2022 a fost prielnic, pentru că oamenii petrec din nou mai mult timp în afara casei. Brandurile noi, în special cele din turism, ajută acest sector să crească.
Audio	Acest segment va avea nevoie de mai

[34] https://www.paginademedia.ro/adnews/850-de-miliarde-de-dolari-la-atat-se-estimeaza-ca-va-ajunge-piata-globala-de-publicitate-in-2022-raport-20752015, Alexandra Irimiea, 24.06.2022, accesat la 27.06.2022.

[35] Raportul poate fi citit la adresa: https://d2ksis2z2ke2jq.cloudfront.net/uploads/2022/06/GroupM_TYNY_June2022.pdf, accesat la 27.06.2022. "We expect advertising to grow around the world by in 2022, excluding the globally distorting effects of U.S. political advertising", p.18 din raport.

[36] https://www.paginademedia.ro/adnews/850-de-miliarde-de-dolari-la-atat-se-estimeaza-ca-va-ajunge-piata-globala-de-publicitate-in-2022-raport-20752015, Alexandra Irimiea, 24.06.2022, accesat la 27.06.2022.

	mult timp ca să-şi revină complet, în cazul în care va reuşi să facă acest lucru, deoarece continuă să se orienteze mai ales pe publicitate locală, care reprezintă o felie din ce în ce mai mică din economia globală. Totuşi, sunt multe lucruri ce se pot schimba industria în bine, dacă luăm în calcul evoluţia noilor servicii digitale oferite de radiodifuzori pe Spotify sau alte platforme de podcast.
Reviste şi ziare	Un număr tot mai mare de branduri apreciază importanţa acestui tip de media pe măsură ce conştientizarea impactului social-cultural începe să conteze mai mult în media buying. Editorii şi-au diversificat ofertele digitale pentru a include podcasturi ce reuşesc să asigure viabilitate şi creştere pe termen lung, în special pentru publicaţiile cu orientare naţională sau globală. Cu toate acestea, factorii generali care au cauzat declinul anterior – mai ales concurenţa crescută din partea platformelor digitale - vor continua să influenţeze acest sector.

Conform celui mai recent raport publicat de Media Fact Book[37], pe anul 2022, piaţa de publicitate şi-a revenit puternic anul trecut, iar cifrele pe 2021 şi 2022 arată cel mai mare nivel din ultimii 30 de ani. Numai posturile TV au atras publicitate de 350 de milioane de euro[38]. Conform raportului, care este prezentat într-o variantă sintetică şi pe paginademedia.ro[39], anul 2022 va aduce un record în materie de publicitate. Estimările Initiative arată că piaţa totală se va ridica la 640 de milioane de euro. Asta după ce în 2021 a sărit de 600 de milioane de euro. 2021 a fost anul cu cel mai mare salt: 26% a fost creşterea faţă de primul an de pandemie. Pentru publicitatea TV, în acest an estimările se ridică la 350 de milioane de euro, adică peste jumătate din piaţa totală. Televiziunea rămâne suportul principal pentru publicitate, chiar dacă ponderea scade (în 2017, piaţa TV era de 66% din total). Raportul arată că digitalul are creşterea cea mai pronunţată: în 2022 publicitatea pe digital e estimată la 224 de milioane de euro, adică 35% din total. În 2017, era la jumătate: 18% din piaţă. [40] Conform analizei Media Fact Book, „evoluţia uimitoare a pieţei a fost alimentată de relaxarea restricţiilor de mobilitate a populaţiei şi de activitatea economică fluidă". Până la finalul lui 2022, piaţa totală de media va ajunge la 640 de milioane de euro,

[37] Rapoartele Media Fact Book pe anii 2021 și 2022, pentru România, realizate de agenţia Initiative, pot fi consultate pe https://mediafactbook.ro.

[38] "Growing faster than the global average, the local media industry exceeded expectations and reached a value of 601 million euros in 2021. With digital media as primary growth driver and representing a third of all media market, we estimate a value of 640 million euros for the local media market at the end of 2022". https://mediafactbook.ro, accesat la 8.07.2022.

[39] Petrişor Obae, „Raport. Cel mai mare nivel al publicității de după Revoluție! Numai televiziunile încasează peste 350 de milioane de euro!", 7.07.2022, https://www.paginademedia.ro/stiri-media/piata-publicitate-tv-media-fact-book-20766316, accesat la 8.07.2022.

[40] La nivel internaţional, digitalul are 65% din piaţă.

cu o creştere de 6% faţă de 2021, incluzând o creştere de +20% estimată în digital media. Din raport mai aflăm și că în anul 2022 este estimată o plafonare a bugetelor investite în TV pe fondul faptului că există o lipsă de predictibilitate la nivelul departamentelor de marketing pentru evoluţia economică şi o ameninţare constantă asupra nivelului de consum al populaţiei alimentată de un val inflaţionist fără precedent.

> „Mă bucur să văd că România depăşeste ritmul de creştere al industriei de advertising globale. Anul 2021 a fost de-a dreptul spectaculos atât global (+23%), cât şi în România (+26%), piaţa de media a depăşit considerabil estimările iniţiale. Ne aşteptăm ca acest ritm să fie încetinit seminificativ în 2022 datorită reacţiei industriei noastre la criza din Ucraina, dar şi a recesiunii globale"[41]. (Alexandra Olteanu, Managing Director Initiative România)

BIBLIOGRAPHY

Cărți:

Abad,Valérie şi Compiègne, Isabelle*, Langage et publicitcé. Lexique de communication publicitaire*, Bréal Edition, 1992.

Bovee, Courtland L. şi William F. Arens, *Contemporary Advertising,* 2nd edition, Illinois, Irwin Homewood, 1986.

Cathelat, Bernard, *Publicitate şi societate*, Ed. Trei, Bucureşti, 2005.

Cook, Guy, *The Discourse of Advertising,* London and New York, Routledge, 1994, p.10.

Gillian Dyer *Advertising as Communication,* London and New York, Methuen & Co., 1982, p.88-92.

Jouve, Michele, *La communication publicitaire,* Bréal, Rosny, 1992.

Mattelart, Armand, *Advertising International. The Privatisation of Public Space***,** translated by Michael Chanan, London and New York, Routledge, 1991.

Neamțu, Carmen, *Limbajul publicitar,* Ed.Mirador, Arad, 2002.

Neamțu, Carmen, *Reclame pe limbă. Publicitate și ubicuitate,* Ed.Mirador, Arad, 2012.

Séguéla, Jacques, *Un fiu al publicității***,** Ed. Publica, Bucureşti, 2008.

Pagini web:

https://www.paginademedia.ro/adnews/850-de-miliarde-de-dolari-la-atat-se-estimeaza-ca-va-ajunge-piata-globala-de-publicitate-in-2022-raport-20752015, Alexandra Irimiea, 24.06.2022, accesat la 27.06.2022.

https://d2ksis2z2ke2jq.cloudfront.net/uploads/2022/06/GroupM_TYNY_June2022.pdf , accesat la 27.06.2022.

https://www.paginademedia.ro/adnews/850-de-miliarde-de-dolari-la-atat-se-estimeaza-ca-va-ajunge-piata-globala-de-publicitate-in-2022-raport-20752015, Alexandra Irimiea, 24.06.2022, accesat la 27.06.2022.

https://www.paginademedia.ro/stiri-media/piata-publicitate-tv-media-fact-book-20766316, Petrișor Obae, 7.07.2022, accesat la 8.07.2022.

https://www.paginademedia.ro/stiri-media/legea-audiovizualului-publicitate-tvr-20767873, Petrișor Obae, 8.07.2022, accesat la 12.07.2022.

[41] Petrişor Obae, „Raport. Cel mai mare nivel al publicității de după Revoluție! Numai televiziunile încasează peste 350 de milioane de euro!", 7.07.2022, https://www.paginademedia.ro/stiri-media/piata-publicitate-tv-media-fact-book-20766316, accesat la 8.07.2022.

Rapoartele Media Fact Book pe anii 2021 și 2022, pentru România, realizate de agenția Initiative, pot fi consultate pe https://mediafactbook.ro.

THE EXPRESSIVENESS AND SUGGESTIVENESS OF CHILDREN'S NICKNAMES

Cristina Furtună

Lecturer, PhD, "Valahia" University of Târgoviște

Abstract: In children's world, nicknames, as a constant of age-specific psychology and wit, are frequently encountered. Here, in the infantile environment, more than anywhere else, children evince a particular pleasure, doubled by irony and inventive spirit, to create amusing nicknames that objectively or subjectively establish physical, moral features, customs, memorable events of those whom the sharp edge of satire is levelled at. The children's wittiness, characterized by spontaneity and inventiveness as well as by a remarkable psychological insight, has surprised us in our research.
Unlike the abusive words, which directly name flaws and habits, children's nicknames are, more often than not, metaphoric constructions created by their vivid imagination, always in search of new forms of suggestive expression.
The game constantly played in school groups becomes a powerful factor of creating nicknames. As a way of exteriorizing feelings and of knowing the objective world, the game allows children to observe flaws and qualities, which they transpose in nicknames with highly nuanced expressiveness.
Nicknames have a group character as they are a specific reflection of a collective psychology. Slang expressions, so well-represented among children, have provided various terms which, through metaphorization and semantic transfer, have passed into their system of denomination.
Nicknames created exclusively from slang elements have a dominant expressive nature. They are either reductions to a single word of slang expressions or the direct transposition of terms isolated from the context: Dovleac, Lubeniță, Harbuz, Bilă ("proști, ignoranți" 'stupid ignorant', but also "cu capete mari" 'big-headed'); Moară, Morișcă, Papagal, Meliță, Trombon, Plisc, Cobză ("vorbăreți, cu logoree" 'garrulous', but also "cu gură mare, urâtă" 'bigmouth').

Keywords: slang, school slang, game, social group.

Nicknames are created spontaneously and not for objective reasons. Nicknames are proof of a nation's humour andpowers of observation. Nicknames are testimonies to the way of living and thinking. They are models of metaphorical innovations and symbols of those respective individuals. Nicknames may be signs of identification, but not necessarily. Nicknames are simple enough to be quickly understood but not complex enough to show and condense precisely what seems to be more significant about the nicknamed person. Nicknames may turn latent traits into a manifest element and it is precisely this dynamic explanatory function associated with semiotics that activates and accentuates the pressure of the semantic system on nicknames. The semantic function of nicknames is the same as their affective function, which ultimately leads to mockery or laughter in many cases[1].

Nicknames may emerge for objective reasons based on sincerity or for subjective reasons based on malice, envy and the desire to highlight features that are not very visible or are even invented in order to offend someone. In children's world, which is a much wittier milieu than others, one often recognises somebody by their nickname rather than by their first name or family name.

[1]Anca Andrei-Fanea. Poreclele din Nordul Olteniei. Analiză semantică. In: *Imagini și permanențe în etnologia românească.* Chișinău: Editura Știința, 1992, p. 36-37.

Nicknames contain, first and foremost, a metaphor. It was only after the 12th century in the West and the mid-15th century in our parts that a cognomen, which was originally a nickname, started to appear in addition to the given name.

The nickname is maintained and later generally given to all people sharing the same flaw. Thus nicknames have become specialised, each with its own role of more closely qualifying the lazy and the slothful, the stupid and the poor, the shrewd and the wicked, the ugly and the stingy, the drunk and the debauched; on the other hand, the gypsy and the Hungarian, the Jews, the Greeks, Germans and Transylvanian Saxons etc.

In children's world, nicknames, as a constant of age-specific psychology and wit, are frequently encountered. Here, in the infantile environment, more than anywhere else, children evince a particular pleasure, doubled by irony and inventive spirit, to create amusing nicknames that objectively or subjectively establish physical, moral features, customs, memorable events of those whom the sharp edge of satire is levelled at. The children's wittiness, characterized by spontaneity and inventiveness as well as by a remarkable psychological insight, has surprised us in our research.

Enclosing an element of both expressiveness and eloquence, nicknames are created by children largely out of a desire to make fun of human imperfections. Their caustic nature, acid irony overlook neither the physical defects nor the behaviour and characters flaws.

On the other hand, nicknames are born out of the social and psychological need "to identify and indicate the individual by his/her most distinctive appellation, by one of his/her habits, by one of the (usually memorable) events in his/her life"[2].

Unlike the abusive words, which directly name flaws and habits, children's nicknames are, more often than not, metaphorical constructions created by their vivid imagination, always in search of new forms of suggestive expression.

When discussing the denominative formulas among children, one should mention that nicknames emerge and function within micro-groups and that the ludic and constant predisposition in infantile psychology is one of the main factors which trigger them.

School nicknames are mostly created within the homogeneous group of pupils. Therefore, the study of nicknames among children should be directed to the interpersonal relationships established in the process of instruction and education.

The game constantly played in school groups becomes a powerful factor of creating nicknames. As a way of exteriorizing feelings and of knowing the objective world, the game allows children to observe flaws and qualities, which they transpose in nicknames with highly nuanced expressiveness.

Nicknames have a group character as they are a specific reflection of a collective psychology.

Children's nicknames have a secret, restricted, social group character. It is very rare that they are known and used by adults.

The monikers children give each other are generally short-lived; they only last as long as the ages of childhood. In a different socio-professional environment, the youth no longer refer to each other by their nicknames, as they would during their school years.

The existence of nicknames originating in the pupils' slang proves that this expressive manner of communication is not foreign to the investigated social category.

Specialised studies have pointed out numerous features of the school slang, a set of words and expressions explainable by the psychology of the age, elements which are "unintelligible to those outside the milieu in which they have been created and where they keep on living"[3].

---

[2]A. Țâra. Supranume românești din comuna Domașnea (Caraș-Severin). In: *Analele Universității Timișoara*, VI, 1969, p. 228.

[3]Iorgu Iordan. *Stilistica limbii române*. București: Editura Academiei RSR, 1975, p. 337.

Slang expressions, so well-represented among children, have provided various terms which, through metaphorization and semantic transfer, have passed into their system of denomination.

Nicknames created exclusively from slang elements have a dominant expressive nature. They are either reductions to a single word of slang expressions or the direct transposition of terms isolated from the context: Dovleac, Lubeniță, Harbuz, Bilă (i.e. 'pumpkin', 'watermelon' meaning "proști, ignoranți" 'stupid ignorant', but also "cu capete mari" 'big-headed'); Moară, Morișcă, Papagal, Meliță, Trombon, Plisc, Cobză (i.e. 'grinder', 'rattle', 'parrot', 'trombone', 'beak' meaning "vorbărești, cu logoree" 'garrulous', but also "cu gură mare, urâtă" 'bigmouth').

Nicknames are usually specific to those bearing them. Generally, they are not inherited. However, there are cases when younger siblings are nicknamed after their older brothers or sisters by means of the linguistic device of lexical suffixes:*Alunița – Aluna*'peanut' ("mică de statură"'short'), *Băbuța – Baba* 'old lady' ("moale din fire, abia merge ca o babă" i.e. 'soft nature, barely walking like an old lady') .

Sometimes, a member of a community borrows the nickname of another member from a different community close to their sphere of interest. In order to differentiate the nicknamed individuals, lexical suffixes or the Latin numbers are used: *Iepurilă- Iepure* 'rabbit'("fricos" 'cowards'), *Mieluțu – Mielu*'(little) lamb'("moale din fire, supus" 'meek, submissive'), *Chelu I – Chelu II*'bald-headed'("cu păr puțin" 'with little hair'), *Kojac I – Kojac II* ("cu tendință de chelie, rași pe cap" 'prone to baldness, shaved head').

There are also situations in which during the instructive-educational process, some teachers assign nicknames to children. These nickname are sometimes ironic: *Aguridă*'sour grape' ("acru la suflet" 'sour heart'), *Loază* ("copil mic, nedezvoltat, slab" 'small, thin child'), *Goe* ("răsfățat, needucat" 'spoiled, uneducated'), *Tăntălău* ("moale, prost" 'dummy, dunce').

We have also noticed that collective nicknames are assigned to all or almost all members of a school cycle: *Buricu, Buricime* ("elevii din ciclul primar", i.e., primary school students).

Nicknames may include a whole category of pupils: *Cartele*'cards'("elevii de la Liceul de informatică" 'the students from the Computer Science Highschool'), *Inginerii*'engineers'("elevii Școlii profesionale" 'trade school students').

Sometimes the same community bears several nicknames, used by children at their discretion: *Ciorimea*'crows', *Pirandele*'gypsy women'.

The nicknames created within the circle of friends are derived from abbreviations of the family name or of the first name (*Botez* – family name*Botezatu, Coamă* – family name*Comănescu*), intentional sound changes in family names or first names for aesthetic, expressive reasons (*Cio* – from the surname*Ciobanu*),anagrammatising the given name or the family name (*Acornean*from*Cornea*), distortion of the family or first name (*Belitu* – family name*Belei, Francezu* –first name*Francisc*), monograms of the name and first name.

Another interesting category of nicknames stemming this time both from the school milieu or the circle of friends and from the family environment are those assigned during games. Thus, while playing, children develop relationships, learn to know each other, to assess objectively and subjectively those traces of the individual that make him/her unique.

Here are some nicknames in this category attributed, for the most part, without some specific motivation: syntagmatic nicknames devoid of motivation: *Broască-Oac-Oac* (family name *Broască*) or syntagmatic nicknames with a meaning *Bolovan-Bețivan* ("îi place să bea" 'who likes drinking'), *Caca –Maca* ("complex sonor care sugerează un copil moale din fire, papă -lapte", i.e. sounds pointing to a meek child)[4].

[4]Tomescu, Victoria. Porecle și supranume din comuna Bîleni, jud. Dâmbovița. In: *Trivium*, nr. 1-4 (10-13), 2007, p. 160.

The process of assigning nicknames occurs not only within school or friend groups, but also within the intimate milieu of the family. We have come across some situations, quite few, it is true, in which parents nickname their children. These nicknames are nevertheless felt as being affectionate rather than ironic. However we might consider them, they are known by children and used as such.

Let us mention some of the nicknames stemming from the intimate family milieu: *Bocitoarea*'weeper' ("plânge des" 'who often cries'), *Bulă* ("aiurit, zăpăcit" 'hare-brained, dazed'), *Hlizilă* ("râde tot timpul" 'laughing all the time').

Nicknames, which some people mistake for surnames, are, in fact, a subcategory of the latter, standing out through their affective nature, because they are occasional, subjective (appreciative or depreciative), often ephemerous creations that sometimes become surnames and are passed on to descendants. Some refer to physical traits (*Șchiopu*'lame', *Scurtu*'short') or psychological features (*Blându*'gentle', *Lingău*'sycophant', *Tăntălău*'dumb'), others start from comparisons with animals (*Lupu*'wolf', *Ursu*'bear'), from colours (*Albu*'white', *Roșu* 'red'). The creators of nicknames are mainly teenagers and young people, but also adults, particularly gossipy women[5].

"The current Romanian onomasticon preserves a large part of the names established during the mediaeval and modern ages, especially as family names (which have been hereditarily transmitted) and as baptismal names (as an inventory, being individually assigned). However, it gets richer and renews with each generation, through external, very popular borrowings or through internal creations, which often overlap fashion, the most important infusions coming from hypocorisms (including diminutives) and surnames (including nicknames)"[6].

The active sources of creation are primarily children and young people, and the disseminators are the adults, particularly grandparents, who enjoy being childish imitating the manner in which the young usually call each other names. As in other social sectors, the functional registers are both distinct and specialised but, at the same time, convergently participate, through their contribution to various socio-cultural strata and age categories, in structuring and restructuring the onomasticon as a whole. Each part of the onomasticon is made up of many more detailed elements regarding the origin, formation, evolution, correlation than the essential aspects outlined[7].

In conclusion, children's nicknames allow one to assert that they have a high degree of expressiveness and affectivity. We often observe the ironic intent towards human flaws. The choice of terms suggestive through their semantic content to name these flaws is a complex psychological process of reflection at the level of expression, communication, interpersonal relationships established by children. The operation of selecting words in the process of creating nicknames implies a good orientation of the child within the general language system, a keen psychological insight in choosing the right word, even an effort which, more often than not, remains unnoticed in the identification of those negative features of the individual on which the analogy with objects and beings in the immediate reality is based.

Their great power of evoking, of capturing the traits of an individual, of an affective state or of a situation are features that distinguish this anthroponymic category among the others investigated.

---

[5]Felecan, Nicolae. Categoriile antroponimice: nume, supranume, poreclă. In: *Onomasticon. Studii despre nume și numire*. Coord.Olivia Felecan. Cluj-Napoca: Editura Mega, 2010, p. 56.

[6]Ioniță Iancu, Ileana. *Onomastica românească și unele aspecte didactice ale valorificării antroponimiei*. Pitești: Editura Paralela 45, 2012, p. 75.

[7]Toma, Ion. Onomasticonul românesc actual: structură, surse formative, registre funcționale. In: *Simpozion:Probleme și metode actuale în cercetarea științifică socio-umană*. Cernica: Editura Institutului Teologic Adventist, 2014, p. 344.

Nicknames have real starting points, being amplified in a positive or negative sense. Therefore, the nickname may express reality or may distort it, may be representative or not of the one bearing it or may be inherited, in which case the issue of the surname or of the family name arises.

BIBLIOGRAPHY

Andrei-Fanea, Anca. Poreclele din Nordul Olteniei. Analiză semantică. In: *Imagini şi permanenţe în etnologia românească.* Chişinău: Editura Ştiinţa, 1992, p. 36-37.

Candrea, I.A., *Poreclele la români.* Bucuresci: Editura Socec, 1895.

Felecan, Nicolae. Categoriile antroponimice: nume, supranume, poreclă. In: *Onomasticon. Studii despre nume şi numire*. Coord.Olivia Felecan. Cluj-Napoca: Editura Mega, 2010, p. 56.

Graur, Alexandru. *Nume de persoană*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1963.

Ioniţă Iancu, Ileana. *Onomastica românească şi unele aspecte didactice ale valorificării antroponimiei*. Piteşti: Editura Paralela 45, 2012.

Iordan, Iorgu. *Stilistica limbii române*. Bucureşti: Editura Academiei RSR, 1975.

Toma, Ion. Onomasticonul românesc actual: structură, surse formative, registre funcţionale. In: *Simpozion:Probleme şi metode actuale în cercetarea ştiinţifică socio-umană*. Cernica: Editura Institutului Teologic Adventist, 2014, p. 344.

Tomescu, Victoria. Porecle şi supranume din comuna Băleni, jud. Dâmboviţa. In: *Triviumnr.* 1-4(10-13), 2007, p. 160.

Ţâra, A. Supranumele româneşti din comuna Domaşnea (Caraş- Severin). In: *Analele Univeristăţii Timişoara*, VI, 1969, p. 228.

THE INFLUENCE OF PRONUNCIATION ON MEANING AND COMMUNICATION

Dana Carmen Zechia

Lecturer, PhD, „Mircea cel Bătrân" Naval Academy of Constanța

Abstract: A common mistake made by many students studying English as a second language is not paying adequate attention to English pronunciation. This underestimation of the importance of pronunciation is mainly because students tend to think mistakenly that pronunciation is less important compared to other aspects of the English language such as grammar, lexicology and vocabulary. The importance of pronunciation is vital because messages should be understood correctly because otherwise it drastically changes the meaning of the context.

Keywords: pronunciation value, vocabulary, impeded communication, effective communicator, meaning

A common mistake made by many international students studying English as a second language is not paying adequate attention to English pronunciation. This underestimation of the importance of pronunciation is mainly because students tend to think mistakenly that pronunciation is less important compared to other aspects of the English language such as grammar, lexicology and vocabulary.

Despite widespread agreement about the importance of pronunciation teaching, in ESL courses around the country pronunciation is the aspect of language that receives least attention. The reason is not unwillingness to teach pronunciation, but uncertainty as to how best to help learners. This is of course not to discount the contribution of significant numbers of gifted pronunciation teachers. The problem is that the effectiveness of these teachers is based largely on individual experience and insights.

While there is little doubt about teachers' appreciation of the importance of pronunciation instruction, there is even less doubt about learners' own demand for effective pronunciation teaching: almost all learners rate this as a priority and an area in which they need more guidance. For any remaining sceptics, it may be worth briefly rehearsing the following responses to reasons sometimes given for not teaching pronunciation explicitly in an ESL program.

It is true that learners are very unlikely to attain a native-like accent - but their intelligibility can be greatly improved by effective pronunciation teaching. It is also true that pronunciation improves most through the gradual intuitive changes brought about by real interaction with native speakers - but for a large proportion of ESL learners the skills that enable this type of interaction do not come naturally; most of them need help from explicit pronunciation teaching. On the contrary, it is effective pronunciation teaching that offers learners a genuine choice in how they express themselves.

The demonstrated ineffectiveness of drilling phonemes, minimal pairs and formal and pompous dialogues was a large part of the reason that pronunciation was all but dropped from language classes with the introduction of the communicative methods. Much more important is for teachers to have insight into the kinds of problems learners face in pronouncing English, and tools to provide for their needs at different stages.

Pronunciation is one of the most difficult areas for learners, as well as for teachers. In quest of effective teaching, it is worth diagnosing carefully the nature of the difficulties that they face. There is a significant skill component for learners. Pronunciation is not just a cognitive 'knowing-that', it is also a physical 'knowing-how', similar to playing a sport or musical instrument. Learners need *motivation* and *time* to really practise pronunciation. It is very much worth spending class time discussing with learners their own ideas about what is involved in learning pronunciation. They are often surprised by the suggestion that they should practise speaking.

Pronunciation is vital to proper communication because the incorrect use of pronunciation inevitably leads to the message being misunderstood by the recipient. Pronunciation of the letter sounds in words as well as syllable emphasis on parts of words will more often than not change the words meaning and context drastically thereby irreversibly altering the meaning of the sentence being communicated. A good example of this is the word present. If one were to say "I am present" with an emphasis on the first syllable of the word, one is referring to one's presence at a particular place or time. On the other hand, if one were to say "I wish to present…." Then one refers to a statement or article one wishes to announce.

Another important aspect is, the proper use of English pronunciation inclines to highlight and add value to an individual speaking English. Consider the following: in a situation where a student's grammar and vocabulary is exceptionally good, he or she may be able to write good English. But, if that same student lacks a fundamental knowledge of pronunciation despite having an excellent knowledge of grammar, etc. his or her communication in English will be severely impeded. They will be able to write in English, but will not be able to construct a meaningful sentence when speaking and thus fails at communicating a message.

At the very least, students studying English as a second language, should give all the aspects of English an equal importance. At best, however, those who wish to excel at the English language will always have to give the knowledge of pronunciation a higher priority. They should also endeavour to learn this aspect of the English language more thoroughly if they wish to be recognized as effective communicators. Students who prefer self-learning should visit sites which offer a myriad of programs to help students learn proper pronunciation.

Some say English is a difficult language to learn, and others say it is easy. I guess that is something that changes from person to person, but one thing that can be said for this widely spoken language is that what you see written down isn't always what you hear. Unlike many languages, not every word is pronounced phonetically. You are not only up against the various and strange pronunciation rules, you also need to be mindful of the exceptions to those rules. To add to that, there are also many words that are spelt differently, yet sound the same. These are known as homophones (there/their/they're).

Many say that one of the hardest things to master when learning a second language is its pronunciation, which is largely down to the unique sounds that are made by different letter combinations found within each language.

Why is pronunciation important?

English is one of the most spoken languages around the world. It is also in high demand as a second language; this is not only for informal but also for formal use. Taking this into consideration, you could be speaking to someone halfway around the world and in your second language. As you can imagine, if everyone has their own way of pronouncing different words, it could lead to some serious miscommunication.

There are numerous reasons to perfect your pronunciation. Good pronunciation can help learners with their reading, writing and general communication. It can also make them feel comfortable when holding a conversation and increase their confidence while speaking.

There are some simple tips to improve pronunciation. Is your personal language goal to perfect your pronunciation? Well, there is more than one way to do it. Here are a few suggestions:

- Record yourself speaking

This is a great way to get an idea of how you sound when speaking. Try recording yourself reading a short article from a magazine or a page from a book. Then comes the hardest part – because most of us cringe at the way our voice sounds when it is recorded. Once you have stopped squirming, play it back and critique your own pronunciation. How do you sound? Are you easy to understand? Do you articulate your words correctly throughout? This simple exercise will help you pick out the words and sounds that you are struggling with so that you can practice and improve. Best of all, months later you can listen back and hear how your language has evolved.

- Practice with someone

You cannot beat practicing with a native speaker. If you know someone who speaks in the same manner that you would like to, aim to only speak the language you are learning while you are with them. Remember to keep it slow – a conversation is not a race. By slowing down your speech, you can make sure your full concentration is on your pronunciation. If you don't have the luxury of a native speaker living on your block, do not worry, there are plenty of other options for you to get your practice.

Remember, pronunciation in a different language is challenging, so don't be too hard on yourself. Give yourself time and practice, practice, practice! most ESL teachers now agree that explicit pronunciation teaching is an essential part of language courses. On the one hand, confidence with pronunciation allows learners the interaction with native speakers that is so essential for all aspects of their linguistic development. On the other hand, poor pronunciation can mask otherwise good language skills, condemning learners to less than their deserved social, academic and work advancement.

BIBLIOGRAPHY

James Linda, *Get Read of Your Accent*, Business and Technical Communication Services Limited, 2008

Marianne Celce Murcia, *Teaching Pronunciation: A Course Book and Reference Guide*, CUP, 2010

Cameron Susan, *Perfecting Your English Pronunciation*, McGraw-Hill Education, 2018

Hancock, Mark, *50 Tips for Teaching Pronunciation*, Cambridge Handbooks for Language Teachers, Cambridge University Press, 2020

A CONCISE ANALYSIS OF RELIGION AND CHURCH-RELATED VOCABULARY: SPECIFIC FEATURES AND CURRENT ISSUES

Marta-Teodora Boboc

Lecturer, PhD, University of Bucharest

Abstract: The given paper aims to offer a concise yet manifold analysis of religious vocabulary, both from taxonomical and translational points of view. In dealing with this particular segment one of the first questions which arise is that of a corresponding functional style in itself, a quite controversial principle, since scholars oftenly do not agree in this respect. But what is clearly stated in most cited works is the fact that there should be made a difference between religion-lexicon, church-related vocabulary and Biblical terms, though they all seem to belong to the same larger semantic class. Also, the specificity of said terminology should be given credit, regardless of admitting it as a style per se or merely a 'branch' of already existing ones. Our theoretical approach encompasses views of Russian and Romanian academics, while its practical counterpart comprises three equivalents – Russian, English and Romanian languages.

Keywords: 'religionims' classification, religious discourse, abbreviations, translation of religion-related vocabulary, language ethics

Componentă definitorie și totodată sensibilă[1] a laturii spirituale, religia s-a conturat de mii de ani ca „piatră de temelie" a societății. Intrând ca prim exponent în triada ce constituia „nucleul vieții de la sat"[2], preotul a îndeplinit, pe lângă datoria sa creștinească de duhovnic, și pe aceea de sfătuitor, oferind celor ce căutau îndrumarea lui un cuvânt bun și repere valoroase atât în sfera personală, cât și în problemele de stat.

Fie că divinitatea venerată este un zeu (sau sunt mai mulți), Dumnezeu, Allah, Buddha ori că rămâne simpla preferință și liberul arbitru al omului să creadă în ceva, în altceva și chiar să fie ateu, terminologia religioasă își face simțită prezența mai devreme sau mai târziu în mediul în care acesta trăiește, apărând în proximitatea lui sub diverse forme, înglobate „*în toate cele cinci stiluri funcționale: științific, oficial-administrativ, beletristic, publicistic și colocvial*" (Șestakova, 2010, p. 9), după cum urmează: scrieri religioase ce aparțin stilului științific sunt monografiile, manualele, tezele de doctorat, prelegerile și prezentările pe teme religioase etc. În stilul oficial-administrativ ele pătrund prin legislația și documentele caracteristice (de tipul certificatelor de botez, eliberate de reprezentanții bisericii în care se oficiază ritualul), în cel publicistic apar integrate în diverse știri, reportaje și articole ori foiletoane, în cel colocvial se materializează în cadrul discuțiilor dintre enoriași și cler, precum și în proverbe, zicători (Xueyao, 2022, p. 39-41), iar în cel beletristic își găsesc întruparea în acord cu opțiunile autorului (poate fi vorba, de pildă, de frazeologisme ce conțin astfel de termeni).

Dincolo de o atare „omniprezență" a lexicului din această sferă ori, poate, tocmai în temeiul ei, se constată că în plan lingvistic există diferențe de viziune asupra denominației

[1] Am folosit cuvântul „sensibilă"pentru a descrie faptul că spiritualul și, implicit, religiosul, trebuie tratat cu finețe, în sensul acceptării și integrării perspectivei culturale și personale, ținându-se cont nu doar de diversitatea religiilor, ci și de disocierea monoteism-politeism, respectiv, de opțiunea ateistă.

[2] O regulă nescrisă, transmisă prin viu grai, promovează ca trinom fundamental în lumea satului ansamblul preot – medic – învățător.

generice, pentru care există variante din gama: lexic biblic, lexic bisericesc, lexic religios, lexic biblico-religios, lexic sacral, lexic liturgic, lexic creștin, lexic ortodox (Smirnova, 2014, p. 86). Opinăm că unele dintre aceste concepte constituie subdiviziuni ale celorlalte, de vreme ce „*noțiunea de «lexic religios» este mai amplă din punct de vedere semantic decât aceea de «lexic bisericesc», cel religios conținând termeni proprii tuturor religiilor, iar cel bisericesc depinzând strict de lăcașul de cult avut în vedere*" (Iachimov, 2011, p. 74). Foarte apropiată de ideea de „lexic religios" este și aceea de „limbaj religios", care denotă „*un sistem de semne ligvistice din sfera ecleziastică, în măsură să reflecte și să exprime viziunea și imaginarul omului cu privire la Dumnezeu prin prisma teologică și a teoriei creaționiste*" (Șamarova, 2011, p. 130). Există și păreri conform cărora „*încercarea de a defini lexicul ce ține de sfera divinului este o adevărată provocare, întrucât depinde de raportarea omului la lumesc, nu la celest și acest lucru este cu atât mai greu de realizat cu cât se impune ca definițiile fiecărui concept în parte să fie exacte, utilizarea neadecvată a sinonimelor și a cuvintelor apropiate ca sens putând duce nu doar la o eroare lexicografică, ci chiar la erezie*" (Skliarevskaia, 2012, p. 39).

În fine, o perspectivă care vine în sprijinul abordării acestei teme prin prismă terminologică este cea oferită de M. O. Alekseeva, autoarea reliefând că, în fond, „*lexicul specializat religios-bisericesc poate fi definit ca segment al terminologiei, din moment ce reprezintă un corpus unitar de termeni cu caracter confesional (**religionime**), care deservesc un sector important din viața socială și, implicit, din activitatea umană*" (Alekseeva, 2009, p. 198).

În ceea ce privește studiile din România, unii cercetători contestă existența unui limbaj religios separat (vezi Diaconescu, Paula și Onu, Liviu) în opinia lor textele bisericești aparținând sferei beletristice. Contraargumentul este oferit de Ștefan Munteanu și Vasile Țâra, care definesc literatura ecleziastică veche drept „*variantă stilistică independentă*" (Munteanu, Țâra, 1978, p. 24), plasată în opoziție cu cea laică. Boris Cazacu și Alexandru Rosetti evidențiază existența unui „*limbaj al scrierilor religioase*" (Cazacu, Rosetti, 1971, p. 104), iar George Ivănescu punctează prezența „*limbii bisericești (ca limbă literară a bisericii), ce se distinge de limba obișnuită*" (Ivănescu, 2000, p. 628). Și Ion Coteanu indică un limbaj teologico-filosofic ce are drept „*obligație principală exegeza textului biblic*", menționând totodată că nu există un singur stil al cărților bisericești, deoarece ele „*nu au în totalitatea lor un stil, ci mai multe, după cum se încadrează în literatura artistică, în exegeza teologică sau în administrația bisericească*" (Coteanu, 1960, p. 59-60). În plus, Ion Diaconescu descrie, la rândul său, „*stilul liturgic*", conservator, dogmatic, care nu permite abateri de la litera sa (Diaconescu, 1992, p. 202), iar în opinia Emiliei Parpală, acest „*stil religios*" cunoaște două variante: varianta cărților sacre, revelate și cea a textelor liturgice, a rugăciunii (Parpală, 2006, p. 223).

În teza sa de doctorat, intitulată *Analiza discursului catehetic interconfesional, ortodox și catolic, din sec. al XXI-lea. Aspecte lingvistice și pragmatico-enunțiative în scrierile bisericești*, Alexandra Dângă semnalează faptul că limbajul religios reprezintă „*un alt tip de limbaj, complementar limbajului laic, și care are mai multe sublimbaje / variante: biblic, liturgic, omiletic, juridic-administrativ, catehetic, istoric bisericesc, toate integrând terminologia teologică*"[3], adăugând și un indicator important referitor la aspectele structurale ale textelor catehetice ortodoxe, care se organizează binar, sub formă de întrebări și răspunsuri, conținutul fiind sistematizat pornindu-se de la trei teme de bază, și anume: Credința, Nădejdea și Dragostea, în concordanță cu virtuțile teologice enunțate (Dângă, 2021,

[3] În studiul său, intitulat *Limbajul religios românesc actual*, Ana-Maria Bărbuleanu pune în atenție și **limbajul tehnic religios**, despre care afirmă că se aseamănă cu „*limbajele profesionale specifice variantelor laice ale limbii române literare*" (Bărbuleanu, 2013, p. 20).

p. 5-7). Asemenea texte au o natură aparte, marcată de câteva trăsături specifice (Șamarova, op. cit., p. 131):

- caracterul **static** (sau aprioric) – întrucât credința nu se bazează pe experimentarea propriu-zisă, tangibilă a spiritualului;

- caracterul **canonic** (dogmatism) – deoarece sunt stabilite reguli clare, în funcție de respectarea cărora cei vizați se situează mai aproape de polul negativ ori de cel pozitiv;

- caracterul **sacru** – fiindcă citirea acestor texte se face de către persoane avizate, iar dacă sunt citite de mireni, trebuie să se țină cont cel puțin de momentul propice (de exemplu, duminica sau în zilele de sărbătoare);

- caracterul **ezoteric** – materializat în faptul că taina conținută de aceste texte le este accesibilă cu preponderență celor inițiați, nu oamenilor de rând;

- caracterul **didactic** (revelator) – justificat prin aceea că învățăturile, poveștele și pildele puse în valoare prin aceste texte au rolul de a servi ca modele comportamentale, iar cunoașterea obținută prin intermediul lecturării lor este de tip revelație;

- caracterul **simbolic** – pentru că textele religioase fac deseori apel la simboluri (crucea – ca simbol al credinței, porumbelul – ca simbol al păcii, curcubeul – ca simbol al legământului lui Dumnezeu cu omul) și uneori reprezintă, ele însele, un simbol în sine;

- caracterul **arhaic** – ce derivă din faptul că în plan lexical se utilizează un mare număr de arhaisme;

- caracterul **afectiv** – deoarece prin intermediul termenilor religioși se face apel la afectele umane (mila, bunătatea, căința etc.);

- caracterul **eterogen**, din punct de vedere al confesiunii religioase.

În planul discursului se observă nivelul „*înalt cristalizat, cu formule ce folosesc colocații / alăturări / sintagme cu formă lingvistică / dogmatică fixă, aceasta fiind o modalitate complexă de comunicare, prin care se încearcă să se transmită adevărul de credință unui public țintă ce, în general, are un caracter neomogen în ceea ce privește gradul de a împropria aparatul teologic de gândire și simțire*” (Golea, 2020, p. 140). Distincția între discursul laic uzual și cel religios consistă în elementele ce țin de procesul de comunicare[4], adică „*natura emițătorului, referentul (care este lumea transcendentă, universul religios); destinatarul (în cazul de față – adeptul confesiunii ortodoxe), mesajul (care nu este construit în funcție de receptor, nu este eufemistic, nu are funcție estetică, nu caută să impresioneze, ci doar să convingă de adevărurile biblice sau revelate) și codul (caracterizat de conservatorism)*” (Dângă, 2018, p. 20-21).

Un rol crucial în componența discursului religios îi revine fenomenului de inducție logică, „*prin care, plecându-se de la ipoteze ce se doresc a avea legătură cu experiența religioasă a publicului țintă, printr-un proces de deliberare și persuasiune, retorul încearcă să impună respectarea unor anumite precepte, reguli de viață, toate acestea având finalitate soteriologică*” (Gruia, 2014, p. 28).

Totuși, pot apărea și dificultăți sau chiar erori de comunicare, ce provin din cel puțin două direcții: pe de o parte, din „*caracterul metatextual al discursului religios creștin, care atrage după sine tendința de a conserva limbajul, în intenția de a nu produce pierderi de sens, uneori chiar cu riscul ca respectiva comunicare să nu mai poată fi receptată*” (Golea, op. cit., p. 142), iar pe de altă parte „*capcana de a considera că publicul țintă are același nivel de cunoaștere teologică prin comparație cu retorul, caz în care utilizarea unui limbaj*

[4] O opinie asemănătoare este și cea potrivit căreia se poate vorbi de o „*dualitate a emițătorului, întrucât există un emițător primar – divinitatea și un emițător secundar – omul, care se transpune în intermediar al comunicării între Dumnezeu și om*”, de un „*referent unic: lumea transcendentă preexistentă, creată și redată prin limbaj*” și un „*destinatar – care este omul sau, în imnurile religioase, divinitatea însăși*”. Acest fel de mesaj „*nu este construit în funcție de receptor, iar codul este caracterizat de conservatorism, refractar inovației*” (Bărbuleanu, op. cit., p. 21).

prea elevat face ca transmiterea unității de sens să se realizeze de o manieră diminuată ori chiar să eșueze și în egală măsură cea de a adresa un discurs situat la un nivel de erudiție prea scăzut, care poate duce la generarea unui patos negativ, de respingere a comunicării, deși conținutul acesteia este același imuabil adevăr de credință" (Ibidem, p. 144).

Dintre toate domeniile abordate, în lexicul religios **etica lingvistică** are cele mai înalte cote, adică imaginarul etic inclus în semantică este aici valorificat cel mai bine. Lexemele acestui domeniu se organizează pe principiul câmpurilor semantice, sunt reprezentate de variate părți de vorbire (substantive, adjective, verbe etc.), sunt productive în derivare, apar, așa cum am văzut, în multiple registre ale limbii și pot intra în relații paradigmatice (Dmitrieva, 2011, p. 32).

În bibliografia de specialitate din limba română se vorbește despre două mari grupe de termeni religioși:

- termeni **propriu-zis** religioși (cu mențiunea că unele dicționare îi înregistrează drept termeni religioși și pe aceia proveniți din credințele populare[5]: rus. *русалка* – eng. *rusalka* – rom. *rusalcă*, rom. *iele* – eng. *iele* – rus. *иеле*);

- termeni care dobândesc **sens religios în context**, de tipul verbului *a pierde* (cu sensul de *a duce la pierzanie*).

Comparativ cu clasificarea amintită în cele de mai sus, cercetările lingviștilor ruși analizează o paletă mult mai largă de categorii, și anume:

K. A. Timofeev (Timofeev, 2001, p. 3) indică trei grupe de **lexic religios**, având drept criteriu de bază raportarea la numeroasele confesiuni religioase:

- termeni ce aparțin tuturor **religiilor monoteiste**: rus. *Бог* – eng. *God* – rom. *Dumnezeu*, rus. *молитва* – eng. *prayer* – rom. *rugăciune*, rus. *Символ веры* – eng. *Confession of faith* – rom. *Simbolul Credinței*;

- termeni ce țin de **principalele confesiuni creștine**: rus. *Святая Троица* – eng. *Holy Trinity* – rom. *Sfânta Treime*, rus. *Святой Дух* – eng. *Holy Ghost* – rom. *Sfântul Duh*, rus. *Евангелие* – eng. *Gospel* – rom. *Evanghelie*;

- termeni care au legătură cu **alte confesiuni religioase**: rus. *батюшка / ксёндз / пастор* – eng. *priest / pastor* – rom. *preot / pastor* (dar aici este punctată diferența dintre denumirea neoficială în cadrul Bisericii Ortodoxe Ruse, cea dată clericului catolic polon, belorus sau ucrainean și cea atribuită preoților protestanți)[6].

R. I. Goriușina (Goriușina, 2002, p. 7-11) abordează **lexicul bisericesc**, pe care îl clasifică în cinci categorii:

- denumiri ale **clericilor creștini**: rus. *архимандрит* – eng. *archimandrite* – rom. *arhimandrit*, rus. *иеромонах* – eng. *hieromonk* – rom. *ieromonah*, rus. *кардинал* – eng. *cardinal* – rom. *cardinal*;

- denumiri ale **sărbătorilor religioase**: rus. *Вербное воскресенье* – eng. *Palm Sunday* – rom. *Duminica Floriilor*, rus. *Рождество Иоанна Предтечи* – eng. *Birth of John the Baptist* – rom. *Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul*, rus. *Сретение Господне* – eng. *Candlemass* – rom. *Întâmpinarea Domnului*;

- denumiri ale variatelor **ritualuri**: rus. *литургия* – eng. *liturgy* – rom. *liturghie*, rus. *миропомазание* – eng. *confirmation* – rom. *mirungere*;

- denumiri ale **cărților de cult**: rus. *минея* – eng. *menaion* – rom. *minei*, rus. *Священное Писание* – eng. *Holy Scripture* – rom. *Sfânta Scriptură*, rus. *требник* – eng. *euchologion* – rom. *molitfelnic*;

[5] În virtutea proveniență lor și a faptului că sunt puternic înrădăcinați în tradiție, acești termeni sunt, deseori, **cuvinte realii** – cu bogat conținut cultural.

[6] În opinia lui Timofeev, tot în categoria lexicului religios intră și termenii **generici**, de tipul: rus. *брак* – eng. *marriage* – rom. *căsătorie*, rus. *добро / зло* – eng. *good / evil* – rom. *bine / rău*, rus. *простить* – eng. *to forgive* – rom. *a ierta* etc.

- denumiri ale **obiectelor bisericești**: rus. *звездица* – eng. *asterisk / star-cover* – rom. *steluță*, rus. *крест* – eng. *cross* – rom. *cruce*, rus. *потир* – eng. *chalice* – rom. *potir*.

Tot despre **lexicul bisericesc** notează și M. E. Petuhova (Petuhova, 2003, p. 13), însumând trei categorii:

- denumiri ale **instituțiilor** bisericești: rus. *келья / келлия* – eng. *monastic cell* – rom. *chilie*, rus. *собор / храм* – eng. *cathedral* – rom. *catedrală*, rus. *церковь* – eng. *church* – rom. *biserică*;

- denumiri ale **obiectelor și veșmintelor** de cult: rus. *ряса* – eng. *vestment* – rom. *rasă*, rus. *митра* – eng. *mitre* – rom. *mitră*, rus. *фелонь* – eng. *phelonion* – rom. *felon*;

- denumiri ale **diverselor persoane**, ținând cont de relația pe care o au cu religia creștină: rus. *игумен* – eng. *hegumen* – rom. *egumen*, rus. *мирянин* – eng. *layperson* – rom. *mirean / laic*, rus. *неверник* – eng. *unbeliever* – rom. *necredincios*.

I. A. Koroleva (Koroleva, 2003, p. 2), la fel ca Timofeev și Petuhova, clasifică **lexicul sacru** în trei categorii, menționând că acesta se coagulează în jurul noțiunii de „credință" (rus. *вера* – eng. *faith*) și se organizează după un principiu antagonic:

- termeni care denumesc **ființe superioare** omului: rus. *серафим* – eng. *seraph* – rom. *serafim*, rus. *херувим* – eng. *cherub* – rom. *heruvim*;

- termeni proprii sferei „**Dumnezeu și diavol**": rus. *Богородица* – eng. *Mary, mother of Jesus* – rom. *Născătoarea de Dumnezeu*, rus. *Люцифер* – eng. *Lucifer* – rom. *Lucifer*, rus. *Мессия* – eng. *Messiah* – rom. *Mesia*;

- termeni proprii sferei „**discipoli și potrivnici ai lui Dumnezeu**": rus. *апостол* – eng. *apostle* – rom. *apostol*, rus. *пророк* – eng. *prophet* – rom. *proroc*.

Conform aceleiași autoare, **lexicul liturgic** se divizează în alte trei sectoare tematice:

- „**oameni**": rus. *дьякон* – eng. *deacon* – rom. *diacon*, rus. *иконописец* – eng. *iconographer* – rom. *iconar*;

- „**locuri, instituții, construcții**": rus. *митрополия* – eng. *metropolis* – rom. *mitropolie*, rus. *моленная* – eng. *prayer room* – rom. *cameră de rugăciune*;

- „**atribute**": rus. *юродивый* – eng. *fool for Christ* – rom. *nebun întru Hristos*.

S. V. Bulavina (Bulavina, 2003, p. 9-10) operează disocierea între lexicul religios și cel bisericesc, alocând fiecăruia dintre cei doi poli câte patru categorii.

Astfel, **lexicul religios** se fragmentează în:

- denumiri ale **divinității și ale făpturilor divine**: rus. *Агнец Божий* – eng. *Lamb of God* – rom. *Mielul lui Dumnezeu*, rus. *ангел* – eng. *angel* – rom. *înger*, rus. *Бог / Господь* – eng. *God* – rom. *Dumnezeu*, rus. *Христос* – eng. *Christ* – rom. *Hristos*;

- denumiri ale **ființelor ce întruchipează răul**: rus. *Антихрист* – eng. *Antichrist* – rom. *Antihrist*, rus. *бес* – eng. *demon* – rom. *demon*, rus. *чёрт* – eng. *devil* – rom. *drac*;

- denumiri ale **elementelor din viața de apoi**: rus. *ад* – eng. *hell* – rom. *iad*, rus. *Геенна* – eng. *Valley of Hinnom (Gehenna)* – rom. *Gheena*, rus. *Рай* – eng. *Heaven* – rom. *Rai*;

- denumiri ale componentelor **imaginarului religios uman**: rus. *богохульство* – eng. *blasphemy* – rom. *blasfemie*, rus. *грехопадение* – eng. *the fall of man* – rom. *căderea în păcat*.

În componența **lexicului bisericesc** intră:

- denumiri ale **obiectelor de cult**: rus. *кадило* – eng. *thurible* – rom. *cădelniță*, rus. *ладан* – eng. *frankincense* – rom. *tămâie*, rus. *миро* – eng. *myrrh* – rom. *mir*;

- denumiri ale **ritualurilor bisericești**: rus. *исповедь* – eng. *confession* – rom. *spovedanie*, rus. *крещение* – eng. *baptism* – rom. *botez*;

- denumiri ale elementelor de **arhitectură**: rus. *алтарь* – eng. *altar* – rom. *altar*, rus. *колокольня* – eng. *bell tower* – rom. *clopotniță*;

- denumiri ale **unităților administrative**: rus. *епархия* – eng. *eparchy* – rom. *eparhie*, rus. *монастырь* – eng. *monastery* – rom. *mănăstire*.

I. N. Mihailova (Mihailova, 2004, p. 8-9) pune în discuție șapte grupe, și anume:

- **învățături bisericești** – din care fac parte cărțile de cult, literatura religioasă în ansamblul ei și, totodată, instituțiile specifice;

- **lexic liturgic** – în care se încadrează elementele sferei liturgice și formele acesteia;

- **ritualurile și tainele religioase** – categorie ce vizează tipologia lor specifică și activitățile conexe oficierii acestor ritualuri;

- **membri ai clerului și ai cinului monahal**, formule de adresare către fețele bisericești, vestimentația specifică;

- denumiri ale **lăcașelor de cult**, părți componente ale acestora, obiecte de cult, folosite în lăcașele de cult;

- **persoane** implicate, mireni și pelerini;

- **unități administrative** de profil.

G. N. Skliarevskaia (Skliarevskaia, 2007, p. 8) propune de asemenea o împărțire în șapte grupe:

- denumiri ale **ritualurilor bisericești** (cum sunt botezul, căsătoria etc.);

- elemente **calendaristice**: rus. *Благовещение* – eng. *Annunciation* – rom. *Buna Vestire,* rus. *День / Поминовение всех усопших верных* – eng. *All Souls' Day* – rom. *Ziua morților,* rus. *Страстная седмица* – eng. *Holy week* – rom. *Săptămâna mare*;

- elemente **liturgice**: rus. *вечерня* – eng. *vespers* – rom. *vecernie*, rus. *проскомидия* – eng. *prothesis* – rom. *proscomidie*, rus. *утреня* – eng. *orthros* – rom. *utrenie*;

- părțile componente ale **lăcașelor de cult**: rus. *амвон* – eng. *ambon* – rom. *amvon*, rus. *паперть* – eng. *parvise* – rom. *paravan*, rus. *солея* – eng. *soleas* – rom. *solee*;

- **obiecte de cult** (vezi clasificările anterioare, în care apare aceeași subcategorie);

- elemente de **vestimentație**: rus. *камилавка* – eng. *kalimavkion* – rom. *camilafcă,* rus. *орарь* – eng. *orarion* – rom. *orar*;

- ierarhia **clericilor**: rus. *епископ* – eng. *bishop* – rom. *episcop*, rus. *иерей* – eng. *priest* – rom. *iereu*;

I. V. Bugaeva (Bugaeva, 2009, p. 25) tratează **lexicul religios** prin prismă traductologică, subliniind că există:

- termeni care **nu au echivalent** în limbajul comun, de exemplu: rus. *благочиние* – eng. *archpriestship* – rom. *protopopiat*, rus. *зачало* – eng. *pericope* – rom. *pericopă*;

- termeni care **au sinonime**, respectiv corespondent în limbajul comun, cum ar fi: rus. *новолетие / Новый год* – eng. *New Year* – rom. *Anul Nou,* rus. *трапезная / столовая* – eng. *refectory / dining room* – rom. *trapeză / sală de mese.*

Cea mai amplă clasificare este cea propusă de I. K. Matei (Matei, 2012, p. 15), care evidențiază nu mai puțin de unsprezece grupe:

- concepte religioase **de bază**: rus. *аскеза* – eng. *asceticism* – rom. *asceză*, rus. *грех* – eng. *sin* – rom. *păcat*, rus. *покаяние* – eng. *repentance* – rom. *pocăință*;

- concepte ce țin de **morala creștină și viața bisericească**: rus. *благословение* – eng. *blessing* – rom. *binecuvântare*, rus. *целомудрие* – eng. *chastity* – rom. *castitate*;

- concepte **liturgice**: rus. *молебен* – eng. *paraklesis* – rom. *paraclis*, rus. *панихида* – eng. *memorial service* – rom. *parastas*;

- concepte ce denumesc **obiectele de cult**: rus. *купель* – eng. *baptismal font* – rom. *cristelniță*, rus. *лампада* – eng. *chancel lamp* – rom. *candelă*, rus. *свеча* – eng. *candle* – rom. *lumânare*;

- concepte ce denumesc **elemente arhitecturale**: rus. *триптих* – eng. *triptych* – rom. *triptic*, rus. *Царские врата* – eng. *Royal doors* – rom. *Porțile Împărătești (*Dângă, 2018, p.21-22*)*;

- concepte ce denumesc membrii **ierarhiei bisericești**: rus. *викарий* – eng. *vicar* – rom. *vicar*, rus. *схимник* – eng. *hermit* – rom. *pustnic*;

- nume ale **divinității** și ale ființelor asociate acesteia: rus. *Бог Отец* – eng. *God the Father* – rom. *Dumnezeu Tatăl*, rus. *Сын Человеческий* – eng. *Son of Man* – rom. *Fiul Omului*, rus. *Творец* – eng. *The Creator* – rom. *Creatorul*;

- cuvinte și expresii ce denumesc **cărțile sfinte și textele religioase**: rus. *Библия* – eng. *The Holy Bible* – rom. *Biblia*, rus. *Псалтирь* – eng. *Psalter* – rom. *Psaltirei*;

- concepte care denumesc **personajele biblice**: rus. *Архангел Гавриил* – eng. *Archangel Gabriel* – rom. *Arhanghelul Gabriel*, rus. *великомученик* – eng. *great martyr* – rom. *mare mucenic*;

- elemente care țin de **sărbătorile calendaristice**: rus. *Великий пост* – eng. *Great Lent* – rom. *Postul Mare*;

- **toponime**, denumiri ale locurilor sfinte: rus. *Иерусалим* – eng. *Jerusalem* – rom. *Ierusalim*.

E. V. Bobîreva (Bobîreva, 2007, p. 17) aduce în atenție termenii care s-au transferat din domeniul religios în limbajul comun, trecând printr-un proces de „**desacralizare**”, definită ca „*fenomen produs în timp îndelungat, care s-a aflat în strânsă relație cu modificările produse în cadrul societății atât în poziția și în statutul Bisericii, cât și în atitudinea oamenilor față de un fenomen cultural dominant și care vizează atât apariția sensurilor laice la termenii ce au constituit nucleul vocabularului religios creștin în lexicul de bază, cât și procesele sociale și culturale ce au determinat mutațiile semantice ilustrate de termenii religioși pătrunși, spre exemplu, în vorbirea familiară, dar și în lexicul argotic*” (Lupu, 2014, p. 11). În această categorie se încadrează, de pildă, termenul „bairam”, ce denumește o sărbătoare islamică și care în limba română a dobândit semnificația (acum prevalentă) de „petrecere, chef”.

Se impune să precizăm că, din multitudinea de lexeme, au predispoziție spre transfer conceptele de bază, care sunt ușor de receptat și de asimilat. În paralel cu acestea se află, însă, pe de o parte arhaismele (care evocă spiritul conservator), iar pe de altă parte neologismele (a căror dinamică este, dimpotrivă, intensă).

Arhaismele pot fi de două tipuri:

- **lexicale**: rus. *всуе* – eng. *in vain* – rom. *în deșert*, rus. *как древле* – eng. *as of old* – rom. *cele de odinioară*, rus. *исходить (от Отца)* – eng. *to proceed* (cu forma *proceedeth*) *from The Father* – rom. *a purcede de la Tatăl*;

- **semantice**: rus. *тридцать сребреников* – eng. *thirty pieces of silver* – rom. *treizeci de arginți*.

La acest nivel, Gheorghe Chivu remarcă faptul că „*în uzul cărții religioase au rămas fonetisme de tipul «greșale» sau «întru», câteva forme iotacizate tipice, uneori lexicalizate, «crez», respectiv «vie», nominativul «pustie» sau vocativul etimologic «Doamne», participii prezente de tipul «îndurat», «înfricoșat», lexeme vechi, precum «ardere-de-tot», «fărădelege», «vârtute» sau având sensuri deloc sau puțin cunoscute astăzi, precum «a călca» (a învinge), «horă» (adunare) sau «sân» (golf, loc de adăpost și protecție), inversiuni cândva uzuale, de tipul «fost-au», sau îmbinări specifice care evocă un regim sintactic arhaic, precum «iartă-ne», «crede-mi»*”, precizând totodată că „*realitățile și conceptele impuse de lumea și de gândirea modernă, dar și nevoia de comunicare fără restricții majore cu credincioșii au impus utilizarea nu doar în cadrul cărților de lectură bisericească a unor cuvinte aparent incompatibile cu expresia caracteristică scrisului bisericesc (neologisme laice, precum «chestiune», «plagă», «a revoca» sau «spion», acceptate în textul biblic modern)*” (Chivu, 2012, p. 55).

În ceea ce privește **neologismele**, acestea pătrund în lexicul din sfera religioasă în cinci moduri, respectiv:

- **juxtapunere** – ceea ce poate genera structuri tautologice: rus. *непристойные и тривиальные слова* – eng. *obscene and trivial words* – rom. *cuvinte obscene și triviale*;

- **disjuncție**: rus. *вера в единого Бога или монотеизм* – eng. *belief in one God or monotheism* – rom. *credința într-un singur Dumnezeu sau monoteismul*;

- **marcarea neologismelor în paranteze**: rus. *канон (эпитимья)* – eng. *penance (act of contrition)* – rom. *canon (epitimie)*, rus. *Святое Причастие (Евхаристия)* – eng. *The Holy Communion (The Eucharist)* – rom. *Sfânta Cuminecătură (Euharistie)*;

- **definiție**: rus. *Благодать, также называемая милостью, представляет собой нетварную божественную силу или энергию.* – eng. *Grace, also called mercy, is the uncreated divine power or energy.* – rom. *Harul, care se mai numește și grație, este puterea sau energia dumnezeiască necreată*;

- **sintagme**: rus. *теандрическое строение* – eng. *theandric constitution* – rom. *constituție teandrică*.

După cum putem observa din exemplele oferite, atât arhaismele, cât și neologismele folosite în discursul religios necesită de cele mai multe ori clarificări pentru a fi receptate corect, în deplinătatea sensului lor, aspect amintit și de Marius Golea în articolul său, intitulat *Conservatorism și inovare în discursul religios*, unde autorul semnalează că „*în domeniul înalt conceptualizat al teologiei, cuvinte ca:* «*homoousias*», «*deoființime*», «*anistoric*», «*pneumatizare*», «*duhovnicie*», «*străvedere*», «*vibrabilitate*», «*vedere înainte*», «*liniștire*» *etc. ori expresii înalt spiritualizate precum:* «*simțirea minții*», «*ochii înțelegători ai sufletului*», «*cunoașterea din parte*», «*reaua pătimire*» *etc. fac necesară pe de o parte conservarea lor așa cum au fost rostite ori conceptualizate, căci altfel s-ar pierde încărcătura de sensuri, iar pe de altă parte ele necesită dacă nu o traducere intra-lingvală, cel puțin o abordare explicativă în momentul rostirii lor*" (Golea, op. cit., p. 142).

Una dintre dificultățile privitoare la lexicul religios, atât în utilizarea sa verbală, cât și în scris (și implicit în traducere) o constituie compresia aumitor noțiuni[7] (Alieva, Masurova, 2010, p. 163-166), ceea ce poate ridica probleme de pronunție și interpretare, în detrimentul economiei de timp și spațiu.

O primă categorie este cea a **abrevierilor** obținute din literele inițiale ale cuvintelor componente, caz în care pronunția se face pe litere, și nu în forma lor extinsă: rus. *ББИ (Библейско-богословский институт святого апостола Андрея)* – eng. *BTI (Biblical Theological Institute of Saint Andrew the Apostle)* – rom. *ITB (Institutul Teologic Biblic Sfântul Apostol Andrei)*, rus. *ЖМП (Журнал Московской Патриархии)* – eng. *JMP (Journal of the Moscow Patriarchate)* – rom. *RPM (Revista Patriarhiei Moscovei)*, rus. *МАП (Межпарламентская Ассамблея Православия*[8]*)* – eng. *IAO (Interparliamentary Assembly on Orthodoxy)* – rom. *AIO (Adunarea Interparlamentară Ortodoxă)*. O particularitate a abrevierilor inițiale din cadrul sociolectului religios[9] este dată de faptul că acestea nu sunt compuse din inițialele tuturor cuvintelor care le alcătuiesc, ci numai din cele ale cuvintelor-cheie: rus. *ФАП (**Ф**онд святого всехвального апостола **А**ндрея **П**ервозванного)* – eng. *FAF (The **F**oundation of Saint **A**ndrew the **F**irst-Called)* – rom. *FSA (**F**undația **S**fântului Apostol **A**ndrei, cel Întâi-Chemat)*.

[7] În acest punct trebuie operată diferența între **abrevieri** și **prescurtări**, care constă în aceea că abrevierile sunt structuri compuse, ce se formează prin alăturarea și prescurtarea a două sau mai multe cuvinte, care se pronunță în forma lor restrânsă, câtă vreme prescurtările grafice presupun simpla ortografiere a inițialelor, deseori urmată de punct. Ca exemplu putem da indicativele rusești *P.X.* și *XXC*, care sunt prescurtări, nu abrevieri și trebuie pronunțate în versiunea lor extinsă, ca *Рождество Христово*, respectiv *Храм Христа Спасителя*, chiar dacă sunt ortografiate restrâns. Referitor la *XXC*, ea nu trebuie (deși poate fi facil) confundată cu numeralul alcătuit din cifre romane.

[8] Această organizație a fost fondată în Grecia, în 1993, din inițiativa Parlamentului.

[9] I. V. Bugaeva definește **sociolectul** ca pe „*discurs al unui grup de oameni ce au în comun orientarea spre un anumit set de valori, precum și cadrul social, într-o situație concretă de comunicare*" (Bugaeva, 2006, p. 259).

Un alt tip îl reprezintă **prescurtările** grafice dintr-o singură literă, indiferent că este vorba de o consoană ori o vocală, la finalul cărora întotdeauna se pune punct: rus. *о. (отец)* – eng. *Fr. (father)* – rom. *pr. (preot, părinte)*, *Я. (январь)* – eng. *Jan. (January)* – rom. *ian. (ianuarie)*. Se observă că acest lucru este valabil numai în limba rusă, în timp ce în limbile engleză și română ele sunt formate din mai multe litere, mai exact – din două sau trei.

După gradul lor de răspândire și după frecvența cu care sunt întrebuințate, prescurtările pot fi de trei feluri, și anume:

- **prescurtări general acceptate**, care nu necesită o descifrare detaliată și sunt ușor de înțeles, grupă în care se încadrează prescurtările din Biblie, din textele referitoare la viețile sfinților și din calendarele bisericești: rus. *Мф. (Евангелие от Матфея)* – eng. *Matt. (Gospel of Matthew)* – rom. *Mat. (Evanghelia după Matei)*, rus. *Св. (святой)* – eng. *St. (saint)* – rom. *Sf. (sfânt)*;

- **prescurtări specifice cărților de cult** (altele decât Biblia), ce pot fi descifrate numai de către membrii clerului și specialiști: rus. *конд. (кондак)* – eng. *kont. (kontakion)* – rom. *cond. (condac)*, rus. *тр. (тропарь)* – eng. *tr. (troparion)* – rom. *tr. (tropar)*;

- **prescurtări care țin de pedagogia religioasă** și le sunt accesibile cu precădere celor care predau la sau urmează seminarul teologic: rus. *ИРПЦ (История Русской Православой Церкви)* – eng. *HROC (History of the Russian Orthodox Church)* – rom. *IBOR*[10] *(Istoria Bisericii Ortodoxe Ruse)*.

Tot din această sferă fac parte și **prescurtările compuse din majuscule și litere mici** (fiecare aparținând unui alt cuvânt), la finalul cărora nu se utilizează semne de punctuație: rus. *СПбДАиС (Санкт-Петербургская Духовная Академия и Семинария)* – eng. *SPTA (The Saint Petersburg Theological Academy)* – rom. *ATSP (Academia de Teologie din Sankt Petersburg)*. Și în situația dată putem nota că fenomenul este întâlnit doar în limba rusă, în engleză și română neexistând un echivalent de tip abreviere sau prescurtare. Abrevierile oferite aparțin autoarei prezentului studiu și au fost concepute pe baza traducerilor oficiale ale denumirilor instituțiilor în cauză.

O a treia opțiune este **reducerea termenilor**: rus. *Апок. (Апокалипсис)* – eng. *Apoc. (Apocalypse)* – rom. *Apoc. (Apocalipsa)*. Aceasta se poate combina cu abrevierea, rezultând un al patrulea mod de compresie textuală: rus. *КазДС (Казанская духовная семинария)* – eng. *KTS (Kazan Theological Seminary)* – rom. *STK (Seminarul Teologic din Kazan)*.

În fine, alături de abrevieri ori prescurtări pot apărea și **indecși numerici**, de tipul: rus. *Ап. 12 (Собор славных и всехвальных 12 апостолов)* – eng. *Ap. 12 (Council / Quorum of Twelve Apostles)* – rom. *Ap. 12 (Soborul Sfinților 12 Apostoli)*.

Dar cunoașterea denumirii complete, de la care provine abrevierea sau prescurtarea avută în vedere la un moment dat, nu este suficientă pentru a nu cauza confuzii, una și aceeași variantă comprimată putând corespunde mai multor realități, fie din interiorul sferei religioase, fie legând-o pe aceasta de alte domenii:

- în cadrul lexicului religios, un punct de reper îl constituie și ortografierea cu literă mică sau cu majusculă, care face diferența între noțiuni: rus. *лит. (лития) / Лит. (литургия)* – eng. *lit. (lity) / Lit. (liturgy)* – rom. *lit. (litie) / Lit. (liturghie)*;

- dacă o atare distincție ortografică nu poate fi operată, atunci contextul are un rol hotărâtor: rus. ***Мк. (Евангелие от Марка)*** – eng. *Gospel of Mark* – rom. *Evanghelia după Marcu* – în limbile engleză și română nu se prescurtează și rus. ***Мк (Москворецкое благочиние)*** – eng. *Moskvoretsky Archpriestship* – rom. *Protopopiatul Moskvoreţki*;

- între sfera religioasă și alte domenii de activitate, în limba rusă întâlnim omonime cum sunt: rus. *НЗ* (***religios***: rus. *Новый Завет* – eng. *New Testament* – rom. *Noul Testament*

[10] De menționat că *BOR* corespunde întocmai pentru două instituții: *Biserica Ortodoxă Română* și *Biserica Ortodoxă Rusă*.

și ***militar***: rus. *неприкосновенный запас* – eng. *emergency rations* – rom. *raţii de urgenţă*), rus. *СП* (***religios***: rus. *Синодальный перевод Библии* – eng. *Synodal Bible* – rom. *Biblia Sinodală*, ***economic***: rus. *совместное предприятие* – eng. *joint venture* – rom. *întreprindere / firmă mixtă*, ***medical***: rus. *санитарный пост* – eng. *sanitary post* – rom. *punct sanitar*, ***literar***: rus. *Союз писателей* – eng. *Writers' Union* – rom. *Uniunea Scriitorilor*).

Cele prezentate mai sus relevă numai într-o formulă concentrată caracteristicile vocabularului religios în ansamblul său şi câteva dintre chestiunile esenţiale în lucrul cu acesta, domeniul teologic implicând mult mai mulţi factori, care nu fac obiectul studiului de faţă, dar pot fi abordaţi cu succes în alte lucrări de specialitate.

BIBLIOGRAPHY

In Russian language:

Алексеева, М. О., *Когнитивные аспекты изучения терминологии русского православия*, в журнале Известия РГПУ имени А. И. Герцена, № 119/2009, с. 197-202

Алиева, Г. Н., Масурова, О. А., *Аббревиатурная лексика в текстах религиозной тематики*, в журнале Научная мысль Кавказа № 3/2010, с. 163-166

Бобырева, Е. В., *Религиозный дискурс: ценности, жанры, стратегии (на материале православного вероучения)*, автореф. дис. д-ра фил. наук, Волгоград, 2007

Бугаева, И. В., *Православный социолект: проблемы описания*, в журнале Вестник Сибирского государственного аэрокосмического университета имени академика М. Ф. Решетнева, № 6(13)/2006, с. 258-262

Бугаева, И. В., *Словарь ударений религиозной лексики. Словарь сокращений религиозной лексики*, Москва, Изд-во Кругъ, 2009

Булавина, С. В., *Русские устойчивые словосочетания, содержащие церковно-религиозную лексику*, автореф. дис. канд. фил. наук, Воронеж, 2003

Го, Сюеяо, *Стилистические особенности и жанровые репрезентации религиозной лексики в современном русском языке*, в журнале Жанры речи, № 1(33)/2022, с. 38-42

Горюшина, Р. И., *Лексика христианства в русском языке (системное отношение прямых конфессиональных и производных светских слов)*, дис. канд. фил. наук, Волгоград, 2002

Дмитриева, Н. М., *Об этическом и религиозном в лексике русского языка*, в журнале Вестник ОГУ № 6(125)/2011, с. 32-37

Королева, И. А., *Православная сакрально-богослужебная лексика в художественном тексте*, дис. канд. фил. наук, Волгоград, 2003

Матей, И. К., *Православная лексика в современном русском языке и языковом сознании его носителей*, дис. канд. фил. наук, Воронеж, 2012

Михайлова, Ю. Н., *Религиозная православная лексика и ее судьба (по данным толковых словарей русского языка)*, дис. канд. фил. наук, Екатеринбург, 2004

Петухова, М. Е., *Функциональные особенности церковной лексики с предметным значением в русском языке*, дис. канд. фил. наук, Казань, 2003

Скляревская, Г. Н., *Лексика православия в современном русском языке: опыт лексикологического анализа лексикографического описания*, в журнале Вестник НГУ, 2012, с. 36-40

Скляревская, Г. Н., *Словарь православной церковной культуры*, Санкт-Петербург, Изд-во Наука, 2007

Смирнова, С. А., *О понятии «церковная лексика»*, в журнале Научный диалог, № 12(36)/2014, с. 84-97

Тимофеев, К. А., *Религиозная лексика русского языка как выражение христианского мировоззрения*, Новосибирск, Изд-во Новосибирского государственного университета, 2001

Шамарова, С. И., *К вопросу о природе религиозного или благочестивого языка*, в Вестнике Челябинского государственного университета, № 33(248)/2011, с. 130-133

Шестакова, Е. В., *Фразеологические предлоги в текстах официально-делового стиля (на материале кодексов Российской Федерации)*: дис. канд. фил. наук., Челябинск, 2010

Якимов, П. А., *О сущности понятия «религиозная лексика» в современной лингвистике*, в журнале Вестник ОГУ № 11(130)/2011, с. 74-76

In Romanian language:

Bărbuleanu (Tereche), Ana-Maria, *Limbajul religios românesc actual*, Craiova, 2013

Cazacu, Boris, Rosetti, Alexandru, *Istoria limbii române literare*, vol. I, Bucureşti, Editura Minerva, 1971

Chivu, Gheorghe, *Scrisul religios, componentă definitorie a culturii vechi româneşti*, în Dacoromania, XVII (1), Cluj-Napoca, Editura Academiei, 2012, p. 54-67

Coteanu, Ion, *Stiluri moderne ale limbii române literare*, în Limba Română, IX, 1960

Dângă, Alexandra-Ioana, *Analiza discursului catehetic interconfesional, ortodox și catolic, din sec. al XXI-lea. Aspecte lingvistice și pragmatico-enunțiative*, Teză de doctorat, Cluj-Napoca, 2021

Dângă, Alexandra-Ioana, *Particularități lexico-semantice în textele catehetice ortodoxe din secolul al XXI-lea*, în Revista Buletin Științific. Seria A, Fascicula Filologie, XXVII, Secțiunea Lingvistică, Baia Mare, Editura Universității de Nord din Baia Mare, 2018, p. 17-34

Diaconescu, Ion, *Sintaxa limbii române*, vol. I, București, Tipografia Universității București, 1992

Diaconescu, Paula, *Structura stilistică a limbii. Stilurile funcționale ale limbii române literare moderne*, în revista Studii și cercetări lingvistice, nr. 3/1974, București, Editura Academiei, p. 229-242

Golea, Marius, *Conservatorism și inovare în discursul religios*, în Quaestiones Romanicae, Nr. 2/2020, Timșoara, p. 139-146

Gruia, Sorin, *Discursul religios. Structuri și tipuri*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2014

Lupu, Roxana, *De la sacru la profan.Termeni religiosi pătrunşi în vocabularul laic*, București, Editura Universitară, 2014

Munteanu, Ștefan, Țâra, Vasile D., *Istoria limbii române literare*, București, Editura Didactică şi Pedagogică, 1978

Parpală, Emilia, *Introducere în stilistică*, Craiova, Editura Universitaria, 2006

COMPARATIVE LEXICAL OBSERVATIONS REGARDING THE TEXT OF THE LITURGIES FROM THE MISSAL OF ANTIM IVIREANUL (1713) AND THE ONE FROM CHISINAU (1815)

Maria-Lucreția Cazac

Assist. Prof., PhD, „Grigore T. Popa" University of Medicine and Pharmacy, Iași

Abstract: Through the present discussion, we propose a comparative lexical analysis of terms with different meanings from the current ones. The supporting texts considered are the Missal of Antim Ivireanul (1713) and the one from Chisinau, focusing on the text of the Holy and Divine Liturgies. There will also be some references to the lexical peculiarities of a current edition, from 2008. The role of the Antimian Missal in the realization of the Chisinau liturgy is indisputable, being considered the prototype of liturgies in the Romanian linguistic space. Beyond the common elements of the two texts, we will consider the particularities of a lexical nature that individualize the printing made in the Bessarabian space at 2 years from the moment of the annexation of the Romanian territory by the Tsarist Empire. In our analysis, we will focus on the plan of terms with different meanings from the current ones, discussing in this sense the terms of Slavic/Slavonic, Byzantine Greek, Hungarian and obscure origin.

Keywords: religious style, liturgy, lexicon, different meaning, comparison.

În peisajul stilului bisericesc, varietatea liturgică se caracterizează, alături de cea biblică, prin conservatorism și refuzul inovațiilor cu precădere la nivel lexical. Pentru a discuta despre particularitățile termenilor cu sensuri diferite de cele actuale din cadrul cărților de cult, vom avea în centru trei liturghiere realizate în limba română, dar în epoci și spații diferite. În analiza noastră ne vom concentra asupra specificului lexical al limbii române utilizate în cadrul *Liturghierului* de la Chișinău, din 1815, iar particularitățile lingvistice avute în vedere vor fi raportate la un text anterior, *Dumnezeieştile şi Sfintele Liturghii*, realizat de către Mitropolitul Antim Ivireanul, în 1713, și la unul ulterior, o ediție din 2008 a *Liturghierului* ce poartă însemnele Editurii Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă din România. Cele patru direcții de discuție sunt termenii de origine slavă/ slavonă, cei de origine greacă/ neogreacă, cei de origine maghiară și cei cu etimologie necunoscută.

1. TERMENI DE ORIGINE SLAVĂ/ SLAVONĂ

clăti, vb. refl. 'a se clătina': „îmbrăcatu-s-au Domnul întru putêre și s-au încins, pentru că au întărit lumea, carea nu să va clăti" (BODONI, LIT., 88^{v}/ III 29 v), „Iară ceasul al noalea (când la vremea sa să citește), așijderea cu toată cucerniciia săvârșindu-l, aceasta cu luarea-aminte să gândească cum Mântuitoriul nostru dorind de mântuirea neamului ominesc, pre cruce spânzurat fiind, au strigat grăind *M-i sête* și cum cu oțet amestecat cu fiiare au fost adăpat. Și cum sufletul său cel preasfânt în mâinile lui Dumnezeu Tatăl au dat. Și cum toate temeliile pământului s-au clătit, pietrile s-au despicat". Etimologie: v.sl. klatiti ('a mișca, a scutura, a împinge; (refl.) a se clătina, a șovăi'). În *Liturghierul* antimian și cel actual, se înregistrează doar câte o ocurență a acestui termen, cea de-a doua secvență menționată anterior reprezentând un fragment din cadrul îndrumărilor finale, adresate preoților: „Îmbrăcatu-S-au Domnul întru putêre și S-au încins, pentru că au întărit lumea, carea nu să va

clăti" (IVIREANUL, LIT., 61) și „Îmbrăcatu-S-a Domnul întru putere și S-a încins, pentru că a întărit lumea, care nu se va clătina" (LITURGHIER, 2008:123).

duh, s.n. 'suflet': „curățești sufletele și trupurile noastre de toată spurcăciunea trupului și a duhului" (BODONI, LIT., 110^{v}/ III 40 v), „Dumnezeul duhurilor și a tot trupul, carele ai călcat moartea și pre diavolul ai surpat" (BODONI, LIT., 107^{r}/ III 39 r). De asemenea, termenul apare întrebuințat și cu sensul 'diavol' în structura *duh necurat*: „ pre cei bântuiți de duhuri necurate îi slobozêște" (BODONI, LIT., 177^{r}/ III 74 r). Etimologie: slavon. duxß (DLR). Aceste două sensuri cu care este întrebuințat termenul în discuție sunt consemnate atât în *Liturghierul* antimian: „Să curățești sufletele și trupurile noastre de toată spurcăciunea trupului și a duhului" (IVIREANUL, LIT., 80), „Dumnezeul duhurilor și a tot trupul, Carele ai călcat moartea și prea diavolul ai surpat" (IVIREANUL, LIT., 209), „Pre cei bântuiți de duhuri necurate îi slobozêște" (IVIREANUL, LIT., 156), cât și în ediția actuală: Să curățești sufletele și trupurile noastre de toată necurăția trupului și a duhului" (LITURGHIER, 2008:153), „Dumnezeul duhurilor și a tot trupul, Carele ai călcat moartea și prea diavolul ai surpat" (LITURGHIER, 2008:153), „Pe cei bântuiți de duhuri necurate îi slobozește" (LITURGHIER, 2008:243).

erés, s.n. (Învechit, astăzi livresc) 'erezie; practică religioasă care contravine dogmelor Bisericii oficiale': „Încetează împărăcherea bisêricilor, stinge întărtările păgânilor, sculările eresurilor de grabă le strică cu putêrea Sfântului tău Duh" (BODONI, LIT., 179^{r}/ III 75 r). Etimologie: v.sl. öreês´. Termenul este întâlnit în textul lui Antim Ivireanul: „Încetează despreunările besêricilor; stinge întărătările păgânilor; sculările eresurilor degrab le strică, cu putêrea Sfântului tău Duh" (IVIREANUL, LIT., 158-159), în timp ce în ediția actuală nu mai este păstrat, fiind preferată o structură genitivală: „Fă să înceteze dezbinarea Bisericilor; potolește întărâtările păgânilor; răzvrătirile ereticilor strică-le degrab, cu puterea Sfântului Tău Duh" (LITURGHIER, 2008:245).

noród, s.n. 1. (Învechit și popular, astăzi livresc) 'popor, națiune, neam': „a cădea la îndurările tale pentru păcatele noastre și pentru necunoștințele norodului" (BODONI, LIT., 109^{r}/ III 40 r). 2. (Învechit și popular) 'totalitatea credincioșilor care aparțin unui cult creștin sau p. restr., unei parohii, unei eparhii': „Mântuiaște, Dumnezăule, norodul tău, și blagoslovêște moștenirea ta" (BODONI, LIT., 45^{r}/ III 8r) sau cu o semantică mai restrânsă „răspunde strana și nărodul: «Și pentru toți, și pentru toate»" (BODONI, LIT., 6^{v}/ I 2 v), observându-se , așadar prezența simultană a termenilor *norod-nărod*. Etimologie: slavonul narodß (DLR). În ediția antimiană, este întrebuințată doar termenul *norod*, având toate sensurile anterior discutate: 1. „A cădea la îndurările Tale pentru păcatele noastre și pentru necunoștințele norodului" (IVIREANUL, LIT., 79). 2. „Mântuiaște norodul Tău și blagoslovêște moștenirea Ta" (IVIREANUL, LIT., 114) sau cu sensul restrâns „Norodul zice: Și duhului Tău" (IVIREANUL, LIT., 75). În ceea ce privește *Liturghierul* actual, termenul utilizat este *popor*, deținând sensurile de mai sus: 1. „A cădea la îndurările Tale, pentru păcatele noastre și pentru păcatele cele din neștiință ale poporului" (LITURGHIER, 2008:151-152). 2. „Mântuiește poporul Tău și binecuvintează moștenirea Ta" (LITURGHIER, 2008:191), „Arătând în același timp către popor, de la stânga la dreapta, după care intră în Sfântul Altar" (LITURGHIER, 2008:145).

păzí, vb. refl. 1. 'a fi cu băgare de seamă (să nu...); a evita, a ocoli': „Și aceasta să-ți fie în știință, o, preote, și să te păzești ca untul de lemn acesta ce s-au blagoslovit, nu cumva și a dooară să-l mai blagoslovești" (BODONI, LIT., 51^{r}/ III 11 r), „Iară preotul și diaconul hirotonisiți după lege, datori sunt a să găti spre slujbă așa: mai înainte să se ferească pre sine și cu purtarea de grijă să se păzească de lucrurile cêle ce împiadecă vredniciia Liturghiei și împărtășirea Preacuratelor Taine" (BODONI, LIT., 362^{v}/ III 166 v), „Deci de aceste împiedecări nu numai preotul, ci și tot creștinul vrând cu vrednicie să se împărtășască cu Dumnezeiești Taine a lui Hristos, iaste datoriu foarte să se păzească, afară numai de cei bólnavi de nevoia morții" (BODONI, LIT., 364^{v}/ III 167 v). 2. vb. tranz. 'a urma un

comandament religios sau moral': „Iară unde în toate zilile dumnezeiasca slujbă să săvârşaşte precum să face în oraşele cele mari sau în mănăstiri, acoló şi fără a usca Dumnezeieştile Taine pot fi întru acest chip: negiunghiind doao agneţe, ci dintru acelaşi luând o parte şi adăpând cu dumnezeiescul sânge precum s-au arătat, să o păzăşti până a doao zi pentru vreo întâmplare de moarte, şi aşa, în toate zilile făcând, nu va fi trebuinţă de a le usca şi de toate primejduitoarele întâmplări preotul va scăpa" (BODONI, LIT., 392^{v}/ III 181 v). 3. vb. tranz. 'a respecta, a nu încălca': „ne dă noao parte şi moştenire cu toţi cei ce să tem de tine întru adevăr şi păzăsc poruncile tale" (BODONI, LIT., 33^{r}/ III 2 r), „cu bună nevoinţa, să ne nevoim, curgerea postului a o săvârşi, credinţa nedispărţită a o păzi" (BODONI, LIT., 214^{v}/ III 92 v). Etimologie: v.sl. paziti (Scriban, DLR). Termenul discutat nu este consemnat în ediţia antimiană şi cea actuală cu valoarea reflexivă. În ceea ce priveşte celelalte două sensuri, în *Liturghierul* lui Antim Ivireanul sunt utilizate ambele în secvenţe precum 2. „Şi aceasta să ştii, preote, şi să păzeşti cum pâinile sau grâul sau vinul sau untul să nu le mai blagosloveşti a doaoră" (IVIREANUL, LIT., 10), 3. „Ne dă noao parte şi moştenire cu toţi cei ce să tem de Tine întru adevăr şi păzesc poruncile Tale" (IVIREANUL, LIT., 14), „Cu nevoinţă bună să ne nevoim, curgerea postului a o plini, credinţa nedespărţită a o păzi" (IVIREANUL, LIT., 198). Ediţia actuală consemnează doar cel de-al treilea sens: 3. „Ne dă nouă parte şi moştenire cu toţi cei ce se tem de Tine întru adevăr şi păzesc poruncile Tale" (LITURGHIER, 2008:36).

pustíe, s.f. (învechit şi popular) 'regiune sălbatică (lipsită de vegetaţie şi) nepopulată de oameni; pustietate' „Adu-ţi aminte, Doamne, de cei din pustii şi din munţi şi din peşteri şi din crăpăturile pământului" (BODONI, LIT., 175^{r}/ III 73 r), „Întru aceiaş zi, pomenirea Precuviosului Părintelui nostru Nicándru, trăitoriul în pustiia Pscóvului, făcătoriul de minuni" (BODONI, LIT., 269^{r}/ III 120 r). Etimologie: v.sl. pust¥ni, bg. пустиня (DLR). Termenul este consemnat anterior la Antim Ivireanul în secvenţa „Adu-Ţi aminte, Doamne, de cei din pustii şi din munţi şi din peşteri şi din crăpăturile pământului" (IVIREANUL, LIT., 155), dar şi ulterior, în ediţia actuală a *Liturghierului*: „Adu-ţi aminte, Doamne, de cei din pustie şi din munţi şi din peşteri şi din crăpăturile pământului" (LITURGHIER, 2008:242).

săvârşí, vb. tranz. şi refl. 1. 'a muri': „acêstea spre slava ta şi întru cinstea sfântului *(cutarele)* le-au pus înaintea ta robii tăi şi întru pomenirea acelora ce s-au săvârşit întru bună credinţă" (BODONI, LIT., 219^{r}/ III 95 r). 2. 'a oficia': „cu Sfântul *(cutarele)* a căruia şi pomenirea săvârşim" (BODONI, LIT., 174^{v}/ III 72 v). Etimologie: slv. sßvrß,iti (DLR). Cele două sensuri ale termenului în discuţie sunt întâlnite atât anterior, în cadrul ediţiei antimiene: „Mucenicii, mărturisitorii, dascălii şi dimpreună cu tot sufletul direpţ, ce s-au săvârşit întru credinţă" (IVIREANUL, LIT., 153), „Cu Sfântul (cutarele), a căruia pomenire săvârşim" (IVIREANUL, LIT., 154), cât şi în cea actuală: „Mucenicii, mărturisitorii, dascălii şi cu tot sufletul cel drept ce s-a săvârşit între credinţă" (LITURGHIER, 2008:240), „Cu Sfântul (N) a cărui pomenire o săvârşim" (LITURGHIER, 2008:241).

scárbă, s.f. (învechit şi regional) 'stare de întristare, de supărare, de nemulţumire, de amărăciune, de necaz ori de durere fizică, de chin': „Izbăvêşte-mă de patimi şi de vrăjmaşi şi de nevoi şi de toată scârba, ca să mă apropiu acum cu cutremur şi cu dragoste şi cu sfiială" (BODONI, LIT., 235^{r}/ III 103 r). Etimologie: v.sl. skrßb´ (DLR). În cazul *Liturghierului* antimian, termenul apare, dar este consemnat în alte secvenţe „Pentru ca să ne izbăvim de toată scârba" (IVIREANUL, LIT., 39), „De cei ce sunt în judecăţi şi întru izgoniri şi în toată scârba şi nevoia şi îmbulzeala, adu-Ţi aminte, Dumnezeule" (IVIREANUL, LIT., 156-157), contextul anterior neexistând, întrucât Rânduiala Sfintei Împărtăşanii nu este cuprinsă la Antim Ivireanul. În contextul în discuţie corespondent ediţiei actuale, a fost întrebuinţat termenul *necaz*: „Izbăveşte-mă de patimi, de vrăjmaşi, de nevoi şi de tot necazul, pe mine, cel ce mă apropii acum cu cutremur, cu dragoste şi cu evlavie" (LITURGHIER, 2008:338). De asemenea, menţionăm faptul că şi în cazul tipăriturii de la Chişinău am identificat întrebuinţarea termenului *necaz* „Pentru ca să ne izbăvim noi de tot necazul..." (BODONI, LIT.,

64^{v} / III 17 v) în secvențe în care anterior, în ediția Ivireanul, a fost utilizat termenul *scârbă* „Pentru ca să ne izbăvim noi de toată scârba...” (IVIREANUL, LIT., 39).

sfârși, vb. refl. și intranz. ‘a înceta să mai trăiască, a nu mai fi în viață; a adormi, a deceda, a dispărea, a se duce, a muri’: „Încă aducem ție această slujbă cuvântătoare, pentru cei răposați întru credință, strămoșii, părinții, patriarșii, prorocii, Apostolii, propoveduitorii, evangheliștii, mucenicii, mărturisitorii, postnicii și pentru tot sufletul drept carele s-au sfârșit întru credință” (BODONI, LIT., 126^{v} / III 48 v). Etimologie: v.sl. sßvßrß,iti, sbrß,iti (DLR). În locul acestui termen atât anterior, cât și ulterior este consemnat termenul *s-au săvârșit*: „cu toți sfinții, carii din veac Ți-au plăcut Ție, cu strămoșii, cu părinții, patriarșii, prorocii, apostolii, propoveduitorii, evangheliștii, mucenicii, mărturisitorii, dascalii și dinpreună cu tot sufletul direpț, ce s-au săvârșit întru credință” (IVIREANUL, LIT., 152), respectiv „Încă, aducem Ție această slujire cuvântătoare pentru cei adormiți întru credință: strămoși, părinți, patriarhi, prooroci, apostoli, propovăduitori, evangheliști, mucenici, mărturisitori, pustnici și pentru tot sufletul cel drept, care s-a săvârșit întru credință” (LITURGHIER, 2008:178).

2. TERMENI DE ORIGINE GREACĂ

stih, s.n. (învechit) ‘verset din psalmi sau dintr-o cântare bisericească’: „*Apoi, cetețul zice stihul 1:* Doamne, strigat-am cătră tine, auzi-mă, ia aminte glasul rugăciunii mêle, când strig cătră tine” (BODONI, LIT., 191^{r} / III 81 r). Etimologie: ngr. **στίχος** (DLR). Cu același sens, termenul este prezent și în celelalte două texte avute în vedere: „*Și iarăși zice însuși preotul stih:* Doamne, strigat-am cătră Tine, auzi-mă; ia aminte glasul rugăciunii mêle, când strig cătră Tine” (IVIREANUL, LIT., 183), respectiv „*După aceea, merge în latura de miazăzi a Sfintei Mese și, de aici, rostește stihul întâi, cădind de trei ori:* Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă; ia aminte la glasul rugăciunii mele, când strig către Tine (*Psalm 140, 1)*” (LITURGHIER, 2008:301).

3. TERMENI DE ORIGINE MAGHIARĂ

meșterșúg, s.n. (învechit) ‘înșelătorie, viclenie; acțiune (dibace, vicleană) făcută (în ascuns) în vederea atingerii unui scop, uneltire; mijloc, sistem, procedeu, tactică (ingenioasă, vicleană)’: „cercetează-ne pre noi întru bunătatea ta și ne dă cu darul tău și în cêialaltă vrême a zilii de acum a scăpa de meșterșugurile vicleanului cêle de multe feliuri” (BODONI, LIT., 33^{r} / III 2 r $-$ 34^{v} / III 2 v). Etimologie: magh. **mesterség** (DLR). Termenul apare la Antim Ivireanul exact cu această formă și acest sens: „Cercetează-ne pre noi întru bunătatea Ta și ne dă și în cêialaltă vrême a zilii de acum a scăpa de meșterșugurile vicleanului cêle de multe fêliuri” (IVIREANUL, LIT., 14). În ambele liturghiere, acest termen prezintă o ocurență, însă în ceea ce privește tipăritura de la Chișinău, identificăm și termenul *meșteșug*: „Aceștea cu cele bine plăcute a lor rugăciuni cătră Dumnezeu au apărat biserica Rossíi, de toate năvălirile și meșteșugurile vrăjmașilor și o păzesc până acum de focul ispitelor ca pre rugul cel ce ardea nears” (BODONI, LIT., 8^{v}/ I 3 v), „Că toate lucrurile rêle și izvodirile și meșteșugurile diavolești și stricările și silniciile, malachiile, sodomiile, mozaviriile, sfaturile spre păcat, gâdilirile și alte patimi nenumărate n-au lipsit de la mine” (BODONI, LIT., 248^{v} / III 109 v), termen întâlnit ulterior în ediția actuală: „Cercetează-ne pe noi întru bunătatea Ta și, cu harul Tău, dă-ne ca, și în cealaltă vreme a zilei de acum, să scăpăm de meșteșugurile vicleanului, cele de multe feluri” (LITURGHIER, 2008:37), „că toate lucrurile rele, închipuirile și meșteșugirile diavolești, toată răutatea iadului, îndemnurile spre păcat, dezmierdările și alte patimi nenumărate n-au lipsit de la mine” (LITURGHIER, 2008:356).

4. TERMENI DE ORIGINE OBSCURĂ

cocón, s.m. ‘copil tânăr’: „A sfinților, slăviților proroci, Moisí și Aarón, Ilíe și Elisséi, David și Iesséi, a sfinților trei coconi și a lui Daniíl proroc, și ale tuturor sfinților proroci” (BODONI, LIT., 83^{r}/ III 27 r), „carele pre cei trei cuconi și pre Daniíl, care era în Vavilón, fiind hrăniți cu semințe, i-ai arătat mai frumoși decât pre cei ce era hrăniți cu multe desfătări” (BODONI, LIT., 218^{v} / III 94 v). Etimologie: necunoscută. Potrivit explicațiilor oferite în DLR,

dacă sensul de 'copil' este considerat ca fiind originar, ar putea exista o legătură între acest termen și cuvintele din graiul copiilor *cocă*, *cocuță* (Șăineanu, Scriban). Termen este consemnat la Ivireanul în corespondentul secvenței a doua, cea dintâi neexistând în ediția din 1713: „Carele pre cei trei coconi și pre Daniil, carii era în Vavilón, (fiind hrăniți) cu semințe, i-ai arătat mai frumoși decât pre cei ce era hrăniți cu multe desfătări" (IVIREANUL, LIT., 205). Tot în ediția antimiană, identificăm încă o secvență ce cuprinde acest termen „Căsătoriile lor în pace și întru unire le păzêște, pre coconi îi crêște" (IVIREANUL, LIT., 156) și căruia, în tipăritura de la Chișinău, îi corespunde termenul *prunc*: „căsătoriile lor în pace și întru unire le păzêște, pre prunci îi crêște" (BODONI, LIT., 177^{r} / III 74 r). Acesta este întâlnit în ediția actuală a *Liturghierului*, alături de termenul *tânăr*: „Căsniciile lor în pace și în unire le păzește; pe prunci îi crește" (LITURGHIER, 2008:243), „Pe cei trei tineri și pe Daniel" (LITURGHIER, 2008:396).

zgău, s.n. (învechit) 'uter': „Că zgăul tău scaun l-au făcut și pântecele tău mai desfătat decât ceriurile l-au lucrat" (BODONI, LIT., 174^{v} / III 72 v). Etimologie: necunoscută (DLR, Scriban). În ediția anterioară, termenul este consemnat în secvența corespondentă „Că zgăul tău scaun l-au făcut și pântecele tău mai desfătat decât ceriurile l-au lucrat" (IVIREANUL, LIT., 153-154), în timp ce în textul actual este utilizat termenul *mitră*: „Că mitra ta scaun a făcut-o și pântecele tău mai desfătat decât cerurile l-a lucrat" (LITURGHIER, 2008:241).

CONCLUZII

Prin urmare, discutând despre particularitățile de natură lexicală a termenilor cu sensuri diferite de cele actuale din *Liturghierul* de la Chișinău, prin dubla raportate la o ediție anterioară și la una ulterioară, se pot distinge două situații. Pe de o parte, identificăm cazul unor termeni care, dincolo de evoluția cultural-lingvistică a Liturghierului în spațiul românesc, se conservă, dobândind mici modificări fonetice: *duh, păzi, pustie*. Pe de altă parte, notăm categoria termenilor care treptat, cu fiecare ediție, fie sunt dublați de către un sinonim, fie sunt chiar înlocuiți cu alții: *norod, scârbă, cocon, zgău*.

BIBLIOGRAPHY

DA/DLR = *Dicţionarul limbii române*, serie veche (literele A-B, C, FI, D-De, J, L-Lojniţă), Bucureşti, Socec et Comp. şi C. Sfetea, 1913-1949; serie nouă (literele M, N, O, P, R, S, Ş, T, Ţ, V-Veni), Bucureşti, Editura Academiei, 1965-2010.

DER = Ciorănescu, Alexandru, *Diccionario etimológico rumano*, Tenerife, Universidad de la Laguna, 1958-1966.

IVIREANUL, LIT. = Camil, Alina, *Antim Ivireanul, Dumnezeieştile şi Sfintele Liturghii, Târgovişte, 1713. Ediţie de text, studiu filologico-lingvistic, notă asupra ediţiei şi indice de cuvinte*, Bucureşti, Basilica, 2015.

LITURGHIER, 2008 = Liturghier, tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008.

MDA = *Micul Dicţionar Academic*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2010.

SCRIBAN = Scriban, August, *Dicţionaru limbii româneşti (Etimologii, înţelesuri, exemple, citaţiuni, arhaizme, neologizme, provincializme).* Ediţiune întîia, Iaşi, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună", 1939.

ŞĂINEANU = Șăineanu, Lazăr, *Dicţionar universal al limbei românei*, Ediția a VI-a, Craiova, Editura Scrisul românesc, 1929.

HUMOUR IN VARIANTS OF IDIOMATIC EXPRESSIONS

Bianca-Iuliana Franke, assistant lecturer, "Gheorghe Asachi" Technical University of Iaşi

Abstract: Idiomatic expressions are a savorous and intriguing part of any language, as they carry cultural baggage, metaphorical implications and whimsical substance. Although they are defined as fixed phrases, idiomatic expressions are also characterized by a certain degree of flexibility: some are creatively flexible, in the sense that they allow essential changes, while others are only formally flexible, meaning that they permit alteration through slips of the tongue. Accordingly, idiom variants emerge either as voluntary creations with communicative purposes, or as spontaneous, unintentional creations or mistakes. Often the resulting variants carry playful connotations that enhance or modify the meaning of the original idiomatic expressions, generating a humorous effect, through creative patterns such as addition, replacement or inversion. As a practical application, a linguistic experiment is conducted in order to investigate the perception of humour in idiom variants that either turn a non-humorous expression into a humorous one, or deliver a humour boost to an already amusing expression.

Key-words: idiom variants; voluntary creations; involuntary creations; humorous effect; experiment.

The production of phraseological variants

In order to define variants of idiomatic expressions or phraseological variants, we need to look at the definition of idiomatic expressions. In *Expresiones idiomáticas: El problema de las variantes* (1997), Ana Belén García Benito beautifully describes what defines idiomatic expressions: *"Una de las características más definitorias de las expresiones idiomáticas es la fijación o estabilidad, en virtud de la cual el hablante no produce estas expresiones, sino que las reproduce, repitiéndolas sin alterarlas ni descomponerlas, tal y como las repitieron otros hablantes anteriores a él."*[1]

The central point of A.B.G. Benito's assertion is the observation that the speaker does not produce idiomatic expressions, but reproduces them, which enlightens the distinction between idioms and variants. Although idiomatic expressions are structural units characterized by fixedness and stability, there is also a linguistic interval which allows the emergence of variants and there is room for the coexistence of variants with idioms. The changes that are made to the original, standard expressions do not necessarily affect or alter their meaning, indicating that variants usually are slightly different lexical formations with the same meaning and function.

A.B.G. Benito classifies phraseological variants and divides them into two groups; the first group encompasses "external variants", which include regional or diatopic variants that contain regionalisms and differ depending on the area where they are used, diastratic variants that illustrate social layers, cultural and educational factors, and diaphasic variants that depend on the communicative context and may be more or less formal; the second group consists of "internal variants", which are formed by means of lexical, morphosyntactic or quantitative substitution.

[1] Direct translation: One of the most defining features of idiomatic expressions is fixity or stability, in virtue of which the speaker does not produce these expressions, but reproduces them, repeating them without altering or decomposing them, in the same way that other speakers have repeated them before.

Regarding the creation of variants, it is interesting to investigate whether they appear as slips of the tongue or as voluntary creations. In *Idiom meanings and allusional content* (1993), Sam Glucksberg explores the matter of idiom variants and concludes that speakers produce variants in two ways: by mistake, without any communicative intent, or deliberately, in order to modify the conventional meaning of an expression. Examples of variants produced by mistake, such as "to crack the ice" instead of ***to break the ice***, "to spill the peas" instead of ***to spill the beans***, illustrate the "lexical flexibility" of idiomatic expressions, while variants produced intentionally reflect their "semantic productivity", for instance "to shatter the ice" instead of ***to break the ice***, "to pour the beans" instead of ***to spill the beans***, "to not spill a single bean" instead of ***to not spill the beans*** (Glucksberg, 1993).

S. Glucksberg also presents an example of how variants can be involuntarily produced by children: a five-year-old girl, after learning the expression ***to spill the beans*** and its meaning (to reveal a secret), told her father in an appropriate subsequent context: "Don't throw the beans to Rebecca! She's not supposed to know!" (Greenberg-Concool 1990, cited in Glucksberg 1993).

The perception and comprehension of idiomatic variants are also matters of interest for linguists. Familiar idiomatic expressions (expressions in their original, conventional form) are believed to be understood more quickly and easily than their variants. This idea is supported by the "direct look-up" model or "direct access" theory presented by S. Glucksberg, which implies that the meaning of idioms is decoded by direct memory retrieval, rather than by linguistic processing. But the extra effort put into decoding a variant usually pays off, as it results in discovering the humorous side of the idiom.

Another question that is raised is whether variants can be understood without knowing the meaning of the canonical idioms, only by means of interpretative skills. In the PhD thesis entitled *Idiomatic creativity: a pragmatic model for creative idiomatic uses in authentic English discourse*, the author T. A. Vo presents theoretical aspects regarding idioms, their defining features such as compositeness, institutionalization, non-compositionality and fixedness, and explores the way in which creative variants are generated from base-forms, thus displacing their fixedness; idioms are "creatively reshaped and used instead of their canonical forms", by means of insertion, lexical substitution, replacement with more formal, literary or euphemistic synonyms, inversion, or punning through rhyme and assonance (T. A. Vo, 2011). The author argues that: *"No utterance is completely context-independent per se, because (...) language is essentially meaning in context. With idiom variants, knowledge of the meaning of the canonical idiom from which the variants are derived is required first and foremost."*

Similarly, in *Hablando en plata: de modismos y metáforas culturales* (2005), María Prieto Grande writes: *"La expresión sólo es comprendida cuando se reconoce. Si las condiciones pragmáticas no se cumplen en su totalidad la situación no tendrá éxito y se producirá un error de comprensión."*[2]

However, these statements are not to be taken as general rules, but as very good observations that apply to a number of idiomatic expressions. If we question the ideas

[2] Direct translation: An expression is only understood when it s recognized. If the pragmatic conditions are not totally fulfilled, then the situation will not be successful and there will be an error of comprehension.

expressed in these assertions, we could imagine and presume that many idiomatic expressions or variants can actually be understood even when the speaker is not familiar with them, by means of engaging cognitive processes. But of course, the difficulty of the meaning decoding activity and the exactness or correctness of the speaker's interpretation depend on the opacity of the given expression or variant. Moreover, in the case of speakers having to guess the meaning of an expression from a foreign language, the accuracy of their answer would also depend on whether the respective expression has a full or partial equivalent, or at least a close correspondent in the speaker's native language.

The changes in the structure of the original expression may or may not affect the meaning. According to Zinaida Cameneva and Tatiana Bushnaq, there are three types of changes: firstly, changes that do not significantly alter the idiom's meaning, such as the substitution of "like" with "as", of indefinite articles with definite articles, of singular and plural forms; secondly, there is variation by addition and subtraction, such as the subtraction of comparative words, the addition of verbs or qualifiers and the change of prepositions; and thirdly there are changes of lexical items which can alter the meaning of the idiom (Cameneva, Bushnaq, 2008).

The humorous effect of phraseological variants

This paper puts emphasis on variants that are produced either intentionally or by mistake, and that change the meaning of the original expression, adding humour to it. In other words, the object of the study is represented by variants which have a meaning that is parallel with that of the standard forms, a meaning with a twist, with an addition of veiled intention. Humorous idiomatic variants are not expressions that are commonly accepted or considered as standard fixed phrases; they occur sporadically and they are not always documented, so not all speakers are aware of their existence. However, they can be seen and treated as valuable innovations.

In terms of flexibility of idiomatic expressions, we can distinguish between *formal* and *creative* flexibility. The majority of idiomatic expressions are formally flexible, meaning that people might accidentally replace or omit one of the words when they do not remember the exact form of the expression; if a speaker uses the variant "out of the purple" instead of the original ***out of the blue***, the intended meaning is the same. But some idioms are creatively flexible, in the sense that they allow changes that are actually meaningful and make a difference in the significance of the phrase; for instance, the variant "to have three left feet", as opposed to the original ***to have two left feet***, accentuates the idea of clumsiness.

In some cases, variants of existing expressions are not necessarily funnier and they may just make the interlocutor more attentive for a moment, because of noticing something different. But in many cases, variants are playful and humorous, adding savour to discourse, regardless of whether they are intentionally produced or not.

Here there are two cases: the first case is when a non-humorous original turns into a humorous variant, for example ***to burn the candle at both ends***, meaning to strain oneself with exhausting work, especially used in reference to staying up at night, humorously transformed into the variant "to burn the candle at five ends", which intensifies the meaning; and the second case is when a humorous original becomes more humorous as a variant, for

instance ***a fine kettle of fish***, referring to a messy, awkward or troublesome situation and the variant "a fine kettle of piranhas" (see more examples in the experiment).

We notice the existence of various models and logical patterns that lead to the creation of humorous variants: *addition* – ***to be a fly on the wall***, designating an unnoticed observer, with the variant "a fly on the wall of China", where the addition makes the phrase funnier; *replacement* of a word with something different or similar – ***to give somebody a warm welcome***, with the variant "to give somebody a cold/frosty welcome" and ***to be raining cats and dogs***, with the variant "to be only raining puppies and kittens", making use of meaningful diminutive words; *inversion* – the Portuguese expression ***se a montanha não vai a Maomé, vai Maomé à montanha*** (if the mountain will not come to Muhammad, then Muhammad must go to the mountain), with the inversed variant "se Maomé não vai à montanha, a montanha vai a Maomé" (if Muhammad will not go to the mountain, then the mountain must come to Muhammad), turning a well known, cultural expression into a humorous one; *exaggeration* – ***strike while the iron is hot***, with the variant "strike before the iron freezes"; *increase of quantity* – ***to touch a nerve*** and the variant "to touch a couple of nerves".

In what follows, we will analyze two examples that were observed during the preparation of the present paper; one consists of a voluntary variant created with the express purpose to generate humour and taken from a television program, and the other is represented by an involuntary variant produced by a child and observed in a real life situation, as part of a casual conversation. The first example was retrieved from a short scene in the Romanian comedy series *Ai Noştri* (2017), a scene containing a dialogue where one of the characters asks his visibly upset interlocutor: *"De ce eşti supărat? Ţi s-au înecat avioanele?"* (Why are you upset? Did your planes sink?). The variant "a i se îneca avioanele cuiva" (someone's planes are sinking) is created by means of replacement, from the Romanian expression ***a i se îneca corăbiile cuiva*** (someone's ships are sinking), which refers to a very bad mood and low spirits. As this line is extracted from a dialogue in a sitcom, it is clear that the wordplay is aimed at creating humour; here, the mechanism that achieves the amusing effect is the replacement of the adequate word with an illogical alternative.

The second example was selected from a conversation observed on the train, between a child and her grandparents. The dialogue is presented below, but the translation into English does not make much sense without clarifications:

Child: Cît ţi-e nasul? (How long is your nose?)
Grandparents: ... (no reply)
Child: Păi, "cît ţi-e nasul" înseamnă "cît e ceasul". (Well, that means "what time is it"?)

The linguistic structure that the child references is not an idiomatic expression, but it is a particularity of the language, a fixed exchange of rhyming lines used in the context of asking what the time is, in order to give a playful, ambiguous answer. The original structure is:

Question: *"Cît e ceasul?"* (What time is it?)
Answer: *"Cît ţi-e nasul."* (It is as long as your nose.)

The grandparents' confusion and lack of reply are caused by not recognizing the newly-produced structure and not sensing the allusion to the original construction. The humorous "variant" conceived by the child is very creative and based on an underlying process of inversion; the girl even offers the arguments for her reasoning, as she consciously acknowledges the fact that her reversed version needs to be explained.

Experiment

This linguistic experiment is based on a questionnaire to investigate the perception and appreciation of humour: perception based on pragmatic competence and interpretative skills and appreciation based on subjective taste. The experiment is performed on a number of 30 students from the Twinkle Star Linguistic Centre of Iaşi, aged fifteen to eighteen, attending a course of *Cambridge English: Advanced (CAE)* and thus having a very good level of English (B2 – C1). The questionnaire consists of a rating activity and the objective is to test how the participants appreciate different humorous expressions and their variants. The experiment handout is presented in what follows.

QUESTIONNAIRE - IDIOMATIC EXPRESSIONS

Before you begin...

Idiomatic expressions are fixed phrases whose meaning cannot always be deduced from the meaning of the individual words that compose them. They carry figurative meaning and they can be more or less transparent. Idiomatic expressions (or *idioms*) often represent a challenge for students learning foreign languages.

Some examples in English are: *to be away with the fairies* (= to be crazy or distracted), *to have two left feet* (= to be clumsy), *out of the blue* (= suddenly, without warning)

Some examples in Romanian are: *a umbla cu cioara vopsită* (= to have a deceitful behaviour), *a nu avea toate ţiglele pe casă* (= to be crazy), *a mînca răbdări prăjite* (= to have nothing to eat)

Please provide the following information:

Your age:
Your level of English:

Thank you for your time and effort!

Which expression is funnier? Please label the expressions in each set with numbers from **1 to 2** or **1 to 3**, where 1 is the least funny and 3 is the funniest.

1 the least funny ⟶ **3** the funniest

___ *it's raining cats and dogs*
___ *it's raining cats, dogs and lizards too*
___ *it's only raining puppies and kittens*
= to be raining more or less heavily

___ *to think outside the box*
___ *to think inside the box*
___ *to think inside the socks*
= to be open- or closed-minded

___ *to spill the beans*
___ *to spill the pasta*
= to reveal a secret

___ *a wolf in sheep's clothing*
___ *a sheep in wolf's clothing*
= to dissimulate one's intentions

There are two directions of interest, aiming to see what is perceived as funnier in two cases; firstly, when choosing from a humorous original idiom and one or two variants, where the choices are: ***it's raining cats and dogs***, *it's raining cats, dogs and lizards too*, *it's only raining puppies and kittens* and ***to spill the beans***, *to spill the pasta*; and secondly, when choosing from a non-humorous original idiom and one or two variants, where the choices are: ***to think outside the box***, *to think inside the box*, *to think inside the socks* and ***a wolf in sheep's clothing***, *a sheep in wolf's clothing*. The variants are taken from T. A. Vo's PhD thesis *Idiomatic creativity: a pragmatic model for creative idiomatic uses in authentic English discourse* (2011).

Results and conclusion

The choices made by the subjects show that variants are perceived as more amusing, both in the case where they derive from non-humorous idioms, and in the case where they originate in idioms that are already humorous by their nature, so it can be argued that the purpose and the intention behind creating or using idiom variants is almost always that of generating humour. The results are presented below in the form of a chart (see Chart 1).

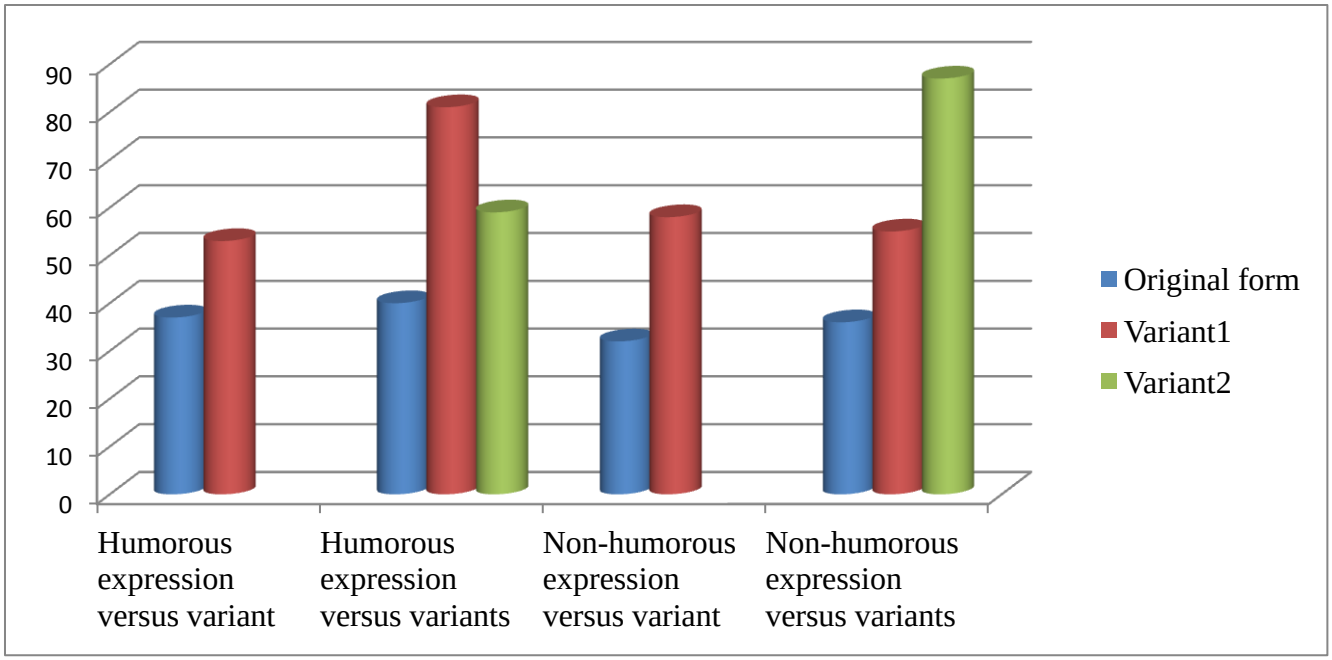

Chart 1: Idiomatic expressions versus variants

In all four cases, the original idioms were considered to be less funny than their variants (they were rated as least funny by twenty-three out of the thirty participants for the expression ***to spill the beans***, twenty-two for the expression ***it's raining cats and dogs***, twenty-eight for the expression ***a wolf in sheep's clothing*** and twenty-five for the expression

to think outside the box). The exact numerical results of the rating activity, which were used for the graphic illustration in Chart 1, are presented below in Table 1.

Humorous expression versus variant(s)	***to spill the beans*** / *to spill the pasta*	23x1 + 7x2 / 7x1 + 23x2	37 / 53
	it's raining cats and dogs / *it's raining cats, dogs and lizards too* / *it's only raining puppies and kittens*	22x1 + 6x2 + 2x3 / 1x1 + 7x2 + 22x3 / 7x1 + 17x2 + 6x3	40 / 81 / 59
Non-humorous expression versus variant(s)	***a wolf in sheep's clothing*** / *a sheep in wolf's clothing*	28x1 + 2x2 / 2x1 + 28x2	32 / 58
	to think outside the box / *to think inside the box* / *to think inside the socks*	25x1 + 4x2 + 1x3 / 5x1 + 23x2 + 2x3 / 0x1 + 3x2 + 27x3	36 / 55 / 87

Table 1: Rating results for idioms versus variants

References

BENITO, Ana Belén García. *Expresiones idiomáticas: el problema de las variantes*. Interlingüística, 1997, 6: 47-52. Retrieved from *www.unirioja.es*.

CAMENEVA, Zinaida; BUSHNAQ, Tatiana. *Variation and Flexibility within Idiomatic Expressions*. Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica. 2008, 9: 107-114. Retrieved from *https://www.academia.edu*.

GLUCKSBERG, Sam. *Idiom meanings and allusional content.* Idioms: Processing, structure, and interpretation. 1993, 2014. 3-26.

VO, Thuc Anh. *Idiomatic creativity: a pragmatic model for creative idiomatic uses in authentic English discourse*. 2011. PhD Thesis. University of Nottingham. Retrieved from *http://eprints.nottingham.ac.uk/14388/1/555406.pdf*.

PRIETO GRANDE, María. *Hablando en plata: de modismos y metáforas culturales*. 2005. Retrieved from *books.google.com*.

A CONTRASTIVE APPROACH IN PAREMIOLOGICAL ROMANCE FIELD: WITH REFERENCE TO A SERIES OF PROVERBS WITH RELIGIOUS TERMS

Dana-Luminița Teleoacă (Dobre)

Scientific Researcher II, PhD, „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti" Institute of Linguistics of the Romanian Academy, Bucharest

Abstract: The present study comprises a comparative research in Romance context, dedicated to the analysis of certain paremiological patterns with religious terms in Romanian and Spanish. Our attention was more precisely caught by several aspects, such as: interlinguistic phrastic variation vs the phrastic heteronimy; transparent phrastic variation vs the opaque one; lexical vs grammatical vs lexico-grammatical phrastic variation; the productivity of the recorded structures in the two languages; the thematic paradigms and the phrastic synonymy; the structures with biblical phrastic equivalents or/and with Latin ones and, hence, the dichotomy 'single origin (monogenesis) vs several origins (polygenesis)'. In achieving this goal we had as reference several data bases which were drawn up starting from encyclopedic lexicographical sources, that is, Iuliu A. Zanne collection (10 volumes), for Romanian, respectively 2 volumes of José María Sbarbi, for Spanish. By taking up such an approach, we have not intended to make a dissociation of the archaic and current patterns, with the view of excluding the former. This more generous perspective can be explained by the fact that neither Romanian nor Spanish own clear repertoires of phrastic patterns, specific to the current common language. Furthermore, an attempt to restrain the research only to the current age would rule out many patterns, among which at least some might have given relevance for establishing certain correlations, even if they are only „partial" in Romance context.

Keywords: Romance, paremiological, religious, interlinguistic phrastic variation, phrastic heteronimy.

1. Precizări preliminare

Paremiologia constituie, în opinia multor specialiști, unul dintre domeniile în cazul cărora studiul comparativ este susceptibil de a oferi o metodă de abordare ideală. Oprindu-se asupra acestui aspect, de pildă, Gheorghe (1986: 37) evidențiază două avantaje majore ale abordării contrastive a discursului paremiologic, și anume: **a)** evitarea atribuirii arbitrare a „etimologiilor", respectiv **b)** evitarea caracterizării unor proverbe drept maxime de autor, când în realitate acestea sunt tipare populare. Așa cum remarcam și cu altă ocazie (v. Teleoacă 2021), *bibliografia internațională,* în speță *romanică*, include și o multitudine de cercetări paremiologice realizate în perspectivă contrastivă, însă acestea sunt dedicate în mod constant limbilor romanice occidentale[1], româna nefigurând în paradigma comparativă. În plus, studiile elaborate vizează *paremiologia **în general***, iar nu (în mod particular) unitățile paremiologice având drept nucleu un *cuvânt circumscris terminologic,* în speță un *termen **religios***.

2. Aspecte ale abordării paremiologice contrastive în arie romanică. Sinonimie vs variație frastică interlingvistică

[1] V., de ex., Sevilla Muñoz (1988), (1993a), (1993b); Sevilla Muñoz *et alii* (1998), (1999) ș.a.

Abordarea *contrastivă* în câmp discursiv paremiologic presupune operația de *echivalare frastică* între două sau mai multe limbi (romanice), un demers adesea dificil, cum atrage, printre alții, atenția Sevilla Muñoz (2000: 100), care consideră că *proverbele* şi *frazele proverbiale* constituie unele dintre structurile (paremiologice) care pun cele mai multe probleme din punct de vedere traductologic. Așa cum se poate înțelege, găsirea unei echivalenţe paremiologice nu constă în traducerea literală a unei structuri dintr-o limbă în alta, ci în găsirea acelei unități de sens care să coincidă semantic în gradul cel mai înalt cu paremia dintr-o limbă-sursă (Id., *ibid*., 104). În studiul din 2000, Sevilla Muñoz evidențiază două posibilități de căutare a echivalențelor paremiologice interlingvistice, și anume: **a)** căutarea *individualizată* a echivalenţelor, paremie cu paremie, iar nu a unui grup prezentând semnificaţii apropiate, respectiv **b)** căutarea echivalenţelor având drept reper *tema / ideea-cheie* a fiecăreia dintre paremii (Sevilla Muñoz 2000: 106). Autoarea citată distinge între *echivalarea formală* sau *literală* și cea *conceptuală*, în realitate orice echivalare formală fiind implicit și... conceptuală. Nu apare aici o disociere între ***variația*** *frastică interlingvistică* și ***sinonimia*** *interlingvistică*/***heteronimia*** *frastică*, echivalențele identificate fiind tratate de Sevilla Muñoz în aceeași categorie, și anume a ***corespondențelor*** *frastice***.** Desigur**,** disocierea între cele două categorii conceptuale nu este întotdeauna ușor de realizat. Dintre autorii români, Bogdan-Oprea (2016: 233) a încercat să stabilească unele criterii de diferențiere, autoarea ajungând la concluzia că *varianta paremiologică* este acea structură, de regulă propoziţională, care prezintă *identitate de sens* şi *cvasiidentitate structurală* cu invarianta de la care a fost generată prin diverse mecanisme lingvistice (şi psihologice). Observația autoarei, conform căreia „Numai în cazul variantelor (nu și al sinonimelor, *n.n.*), modificările formale ale acestora în raport cu invarianta sunt minime” (Id., *ibid*.) nu ne-a convins din mai multe motive. Astfel, operația de clasificare a materialului paremiologic cu termeni religioși excerptat din colecția Zanne, dar și din Sbarbi (1922) ne-a prilejuit constatarea că *nu întotdeauna fenomenul variației frastice se soldează cu apariția unor tipare a căror interrelaționare este la îndemână.* Aceasta înseamnă că pentru o serie de cazuri se va impune să acceptăm o relație de *variație frastică* ***relativ opacă***, mai puțin transparentă, în situații de acest gen opacizarea fiind generată în condițiile unei *reorganizări sintactice profunde***,** precum și în contextul unor fenomene aparte, în speță de *sinonimie discursivă*. Aceasta echivalează, la rândul său, cu a admite că *atâta vreme cât se vor putea identifica variații / mecanisme de variere a unei structuri în raport cu o alta, chiar dacă acestea sunt mai greu identificabile, nu vom vorbi despre sinonimie, ci despre variație*. În același timp, formularea Helgăi Bogdan-Oprea este discutabilă, lăsând a se înțelege că modificări în raport cu o invariantă ar exista și în cazul... sinonimelor, or, aceasta constituie o contradicție în adaos.

3. Tipare frastice cu termeni religioși în română și spaniolă

În studiul de față – dedicat unei abordări contrastive ‘română – spaniolă’ – am avut ca reper baze de date constituite pornind de la surse lexicografice enciclopedice, și anume colecția Iuliu A. Zanne (10 vol.) în cazul românei, respectiv dicționarul în două volume al lui José María Sbarbi – în cazul spaniolei. Informații prețioase am putut găsi și în lucrarea din 1986 a lui Gabriel Gheorghe, dedicată proverbelor românești și ale lumii romanice, la Combet-Sevilla (1995), precum și în unele surse *online* (cf., de ex., Santillán Güemes 2004 sau Núñez 1555 / 2001). Cercetarea noastră a fost structurată în cinci subsecțiuni, după cum urmează: **3.1.** Tipare frastice în care sunt selectate heteronime care trimit la *același concept religios;* **3.2.** Tipare frastice în care sunt selectați termeni religioși care nu se definesc ca heteronime; **3.3.** Perechi frastice / situații ilustrative pentru selectarea unor termeni religioși heteronimici, dar și nonheteronimici; **3.4.** Tipare frastice care conțin un termen religios în română, nu și în spaniolă și **3.5.** Tipare frastice care conţin un termen religios în spaniolă, nu și în română. Fiecare dintre aceste secțiuni include, pe de o parte, prezentarea sintetică a corespondențelor frastice interlingvistice (cf., în acest sens, termenul / conceptul religios

structurant al discuției; paradigma tematică / etnocâmpul; tiparele paremiologice în română și spaniolă (variante și eventual, sinonime frastice); corespondența din punctul de vedere al apartenenței la un subtip enunțiativ sau altul, respectiv la o subcategorie paremiologică sau alta[2]; tipul variației interlingvistice; (eventual) heteronimia frastică; (eventual) relaționarea cu un tipar frastic biblic sau/și latinesc)[3], pe de altă parte, analiza aprofundată a respectivelor corespondențe.

3.1. Tipare frastice în care sunt selectate heteronime care trimit la *același concept religios*

Această subclasă reunește o multitudine de tipare frastice organizate în jurul unor importante concepte religioase / creștine, precum: ʻaltarʼ, ʻcruceʼ, ʻDumnezeuʼ, ʻdracʼ, ʻprofetʼ, ʻcălugărʼ, ʻpăcatʼ și ʻmilăʼ. Analiza noastră s-a desfășurat prin distribuirea unităților frastice într-o serie de **paradigme tematice** sau **etnocâmpuri**, *cele mai multe dintre acestea fiind delimitate în cazul structurilor în care apare 'Dumnezeu'*, ceea ce reprezintă un argument implicit în favoarea valorificării remarcabile a acestui concept (și a termenilor aferenți) în paremiologia românească și spaniolă. Relativ bine reprezentate sunt și paradigmele tematice subsumate conceptului ʻdrac / diavolʼ. Per ansamblu, considerând mai exact toate structurile frastice discutate aici, tema FĂȚĂRNICIEI este superior ilustrată. Relativ bine reprezentate sunt și tiparele centrate pe ideea PRONIEI DIVINE, a SMERENIEI, respectiv pe dihotomia CONDIȚIA UMANĂ vs DIVINĂ.

În conformitate cu rezultatele cercetării întreprinse, 14 dintre microcontextele incluse aici sunt *structuri de sorginte **biblică***; menționăm spre exemplificare: *Cine slujeşte altarului, din altar mănâncă / Quien al altar sirve, del altar vive* (v. Corinteni 9:13); *Începutul înţelepciunii este temerea de Dumnezeu / El principio de la sabiduría es el temor de Dios* (v. Solomon 1:7); *Dumnezeu face frigul după haine / Da Dios el frío conforme al vestido* (v. Corinteni 10:13); *Omul propune (și) Dumnezeu dispune / El hombre propone (y) Dios dispone* (v. Solomon 19:21); *Dumnezeu amână, dar nu uită / Dios tarda, pero no olvida* (v. Ps. 86: 5; Iona 4:2); *Dumnezeu ceartă pe cine iubeşte / Dios castiga a los que bien quiere* (v. Solomon 3:12, Iov 5:17, Ps. 94:11, Evr. 12:6); *Să dai cezarului ce este al cezarului și lui Dumnezeu ceea ce este al lui Dumnezeu! / ¡Dad a Dios lo que es de Dios, y al César lo que es del César!* (v. Matei 22:21, Rom. 13:7); *Ajută-te singur și Dumnezeu te va ajuta! / Ayúdate y el Cielo te ayudará!* (v. Matei 8:5-10, Ioan 6:5-13); *Dumnezeu dă şi ia / Dios lo dió, Dios lo quitó* (v. Iov 1:21); *Nimeni nu-i profet în patria lui / Nadie es profeta en su patria* (v. Matei 13:57, Marcu 6:4, Luca 4:24, Ioan 4:44) ș.a. O parte, mai exact 11 dintre tiparele discutate sub **3.1.** cunosc *echivalente în **latină***, cu precizarea că aproximativ jumătate dintre acestea sunt definibile ca biblice (v., de ex., *Dumnezeu face frigul după haine / Da Dios el frío conforme al vestido / Pro ratione **Deus** dispertit frigota vestis* sau *Omul propune (și) Dumnezeu dispune / El hombre propone (y) Dios dispone / Homo proponit, sed **Deus** disponit* ș.a.). Alte subcategorii includ tipare frastice care, fără a fi biblice, conțin un termen religios / creștin: ***Dracul** nu e (așa de) negru cum îl zugrăvesc oamenii / No es tan feo el **diablo** como lo pintan* / ***Diabolus** non est tam ater ac pingitur; Femeia e mai dihai decât **dracul** / La mujer sabe un punto más que **Satanás** / Quod non potest **diabolus**, mulier vincit; Rasa nu te face **călugăr** / El hábito no hace al **monje** / Non habitus **monachum** reddit / facit*, dar și *In vestimentis non stat sapientia mentis* ș.a.m.d. Sunt situații în care varianta (latină) cu termen religios-creștin (în unele cazuri, evocând un tipar biblic) coexistă cu cea păgână, antecreștină, ceea ce constituie mărturie a dezvoltării variației frastice în diacronie (cf., de ex., rom. *Când vrea **Dumnezeu** să piardă pe om, mai întâi îi ia minţile*; sp. ***Dios** ciega a quienes quiere*

[2] Am delimitat în acest sens între *proverb, frază proverbială* și *dicton* (v. discuția detaliată în Teleoacă 2021).

[3] Din motive de spațiu nu vom putea reproduce aici numeroasele enunțuri paremiologice și variantele (/ sinonimele) lor, nici distribuția în cele cinci subclase.

perder [Ezechiel 43] – lat. *Quos* ***Deus / Jupiter*** *perdere vult dementat prius*; *Stultum facit* ***Fortuna*** *quem vult perdere*).

La nivelul celor mai bine de 30 de situații de corespondență frastică română – spaniolă incluse aici prevalează net cazurile în care microcontextele respective se definesc ca tipare ***proverbiale asertive / asertiv-afirmative*** (este vorba mai exact despre tipare frastice actualizate ca enunțuri asertive și definibile ca proverbe atât în română, cât și în spaniolă), ceea ce susține ***o unitate remarcabilă*** cât privește subtipul enunțiativ. Unitatea se verifică și pentru alte tipuri de corespondență, deși aceasta se poate ilustra cu referire la un număr mult mai mic de cazuri (cf. corespondența ‘hortativ – hortativ’ sau ‘proverb, frază proverbială – proverb, frază proverbială’). La antipod, discontinuitatea este ilustrată de corespondențe asimetrice, precum: (rom.) asertiv, exclamativ – (sp.) asertiv sau (rom.) frază proverbială, proverb – (sp.) proverb ș.a., acest tip de corespondențe susținând o varietate relativ superioară a tiparelor din română din punctul de vedere al subtipului enunțiativ, nu și sub aspectul apartenenței la o subcategorie paremiologică sau alta.

În ceea ce privește fenomenul ***variației frastice interligvistice***, acesta este definibil cel mai adesea ca fenomen *mixt, multiplu*, în măsura în care variația este reperabilă la nivelul mai multor compartimente ale limbii, în speță în plan *lexico-gramatical* (mai frecvent, lexico-*sintactic*). *Prevalența situațiilor de variație mixtă* se explică și prin aceea că, cel mai adesea, în ecuația comparativă au fost incluse – în concordanță, de altfel, cu informațiile oferite de sursele consultate – mai mult de două tipare (unul pentru română și altul pentru spaniolă), în acest context considerarea *per ansamblu* a respectivelor microcontexte, mai exact a relațiilor dintre acestea, impunând definirea fenomenului de variație frastică interlingvistică pe mai multe planuri..., în ultimă instanță ca fenomen mixt. Aceasta nu înseamnă însă că nu am consemnat și cazuri de variație mixtă inclusiv pentru situațiile în care comparația a vizat doar două tipare, în speță varianta din română, respectiv cea din spaniolă, ca, de pildă, în cazul perechii frastice (rom.) *Parcă i-a înjunghiat dracul* – (sp.) *Yo como tú, tú como yo, el diablo nos juntó*. În plus, este de precizat și faptul că, măcar în cazul unora dintre corespondențele interlingvistice definite drept mixte, *prevalează un anume tip de variație*, în speță lexicală sau gramaticală (morfologică sau sintactică). Ar putea prezenta relevanță în acest sens perechea (rom.) *Dracul nu e (așa de) negru cum îl zugrăvesc oamenii* – (sp.) *No es tan feo el diablo como lo pintan*, în cazul căreia se cuvine să admitem – considerând multitudinea variantelor consemnate – fenomenul de variație interlingvistică mixtă, cu *prevalarea variației* ***lexicale*** (v., în acest sens, variațiile lexico-semantice între rom. *negru* și sp. *feo* „urât”, *bravo* „curajos”, *fiero* „feroce, agresiv”; rom. *drac* și sp. *léon*; rom. *oamenii, unii* și sp. *el miedo* „frica”, respectiv rom. (*cum) îl zugrăvesc / este zugrăvit, se spune, îl fac pe hârtie* și sp. *pintar*). În alte cazuri, deși mixtă, variația frastică interlingvistică este identificabilă mai ales la nivel gramatical (cf., de ex., (rom.) *Dumnezeu* ***mi****-a dat, Dumnezeu* ***mi****-a luat; Dumnezeu* ***dă şi ia***; *Dumnezeu (tot)* ***încarcă şi descarcă*** – (sp.) *Dios* ***lo*** *dió, Dios* ***lo*** *quitó*). În acest context, diferențierea între mai multe tipuri de situații s-a putut realiza la nivel terminologic, și anume prin denominație (v., în acest sens, delimitarea între *variația frastică* ***lexico****-gramaticală*, respectiv ***gramatical****-lexicală* sau ***sintactico-/morfologico****-lexicală*).

Uneori, complexitatea relației de corespondență interlingvistică este expresia „dublării” raportului de **variație frastică** printr-un raport **heteronimic**, și anume de **sinonimie frastică** interlingvistică. Un exemplu ilustrativ în acest sens este furnizat și de perechea frastică (rom.) *Ajută-te singur și Dumnezeu te va ajuta!* – (sp.) *Ayúdate y el Cielo te ayudará!*; *Dios ayuda a los que se ayudan; A quien se ayuda, Dios le ayuda; Al que madruga Dios le ayuda*, în cazul căreia prevalează aspectele sugestive pentru variația morfosintactică. Lucrurile se complică însă, având în vedere faptul că în română ideea respectivă (*i.e.* sinergismul umano-divin) este exprimată mai ales prin tipare cu verbul *a da*, ca, de pildă, *Dumnezeu dă omului, dar în traistă nu-i bagă – Dumnezeu dă, dar nu bagă în pungă –*

Dumnezeu îţi dă, dar în sac nu-ţi bagă – Dumnezeu îţi dă, dar nu-ţi bagă în gură – Dumnezeu dă, dar în obor nu bagă (Zanne, VI, 657 sq.), în acest context relația frastică interlingvistică (română – spaniolă) stabilindu-se în planul sinonimiei / heteronomiei frastice. O observație similară se va putea formula și dacă vom avea în vedere tiparul spaniol *A Dios orando y al macho dando,* cu varianta *A Dios rogando y con el mazo dando,* care constituie sinonime frastice ale tuturor structurilor paremiologice românești menționate.

Dacă în unele cazuri variația frastică interlingvistică este *transparentă*, în alte situații variația este (*mai) opacă*, aceasta putând fi confundată cu relația de sinonimie frastică. De pildă, fenomenul variației frastice interlingvistice este cât se poate de clar în cazul unor perechi paremiologice, precum: (rom.) *După cruce* ***se iţeşte*** *diavolul* – (sp.) *Detrás de la cruz,* ***está*** *el diablo*; (rom.) *Acela e bogat, care* ***se are*** *bine cu Dumnezeu* – (sp.) *Aquel es rico que* ***está*** *bien con Dios* sau (rom.) ***Se fereşte*** *ca dracul de* ***tămâie*** – (sp.) ***Huye*** *como el diablo de la* ***cruz.*** Cât privește situațiile în care *variația* este *mai puțin transparentă*, cel mai adesea, principalii factori responsabili pentru „opacizare" sunt – așa cum am remarcat deja – „*reorganizările" profunde la nivel sintactic*, precum și unele fenomene de *sinonimie (lexicală, frazeologică)... discursivă*, mai greu identificabile, în special când este vorba despre o abordare interlingvistică. De pildă, dacă vom avea ca reper de analiză exemplul (rom.) *Cine sluşeşte / serveşte altarului, din altar mănâncă* (Zanne 1901: 475) – (sp.) *El que al altar sirve, del altar tiene que comer; Quien al altar sirve, del altar vive; El abad, de donde canta, de allí yanta*, atunci variația frastică va putea fi definită drept (foarte) transparentă prin considerarea tiparelor (rom.) *Cine servește altarului, din altar mănâncă* și (sp.) *Quien al altar sirve, del altar vive*, în timp ce, luând ca termen de comparație tiparul *El abad, de donde canta, de allí yanta*, atunci diferențele / variațiile vor fi mai accentuate. În aceeași ordine de idei, raportul de variație frastică între rom. *Dumnezeu amână, dar nu uită* și sp. *Dios tarda, pero no olvida* este cât se poate de transparent, o observație similară neputând fi însă formulată dacă raportăm microcontextul spaniol reprodus la tipare românești, precum: *Dumnezeu nu pedepseşte îndată ce omul greşeşte, Răzbunarea lui Dumnezeu nu loveşte repede* sau *Dumnezeu vine încet, însă bine*, pe care, cel puțin la prima vedere, am fi tentați să le distribuim în categoria sinonimelor interlingvistice. Și de această dată însă, este posibilă identificarea unor mecanisme de variație / substituție interlingvistică, inclusiv la nivel lexical. În acest context, verbului *tardar* îi corespund în română perifrazele *nu pedepseşte îndată, nu loveşte repede* și *vine încet*, relația semantică dintre unitățile menționate fiind susceptibilă de a fi definită în termenii *sinonimiei discursive*.

Individualizarea uneia dintre cele două limbi în raport cu cealaltă poate fi evidențiată și prin considerarea *raportului cantitativ al variantelor frastice*, raport care uneori este în favoarea românei (cf., de ex., *supra*, (rom.) *Dumnezeu amână, dar nu uită* sau *Dracul nu e (așa de) negru cum îl zugrăvesc oamenii*), alteori – în favoarea spaniolei (cf., de ex., sp. *El que al altar sirve, del altar tiene que comer*), deși observația formulată se cuvine, desigur, a fi acceptată în limita informațiilor furnizate de sursele consultate.

3.2. Tipare frastice în care sunt selectați termeni religioși care nu se definesc ca heteronime

Dintre conceptele religioase / creștine care au făcut obiectul acestei secțiuni (cf. ʿPaște', ʿduminică', ʿpomană', ʿsărbătoare', ʿmântuire', ʿrai', ʿcer', ʿpopă' și ʿcălugăr'), doar ultimul a fost inclus și în contextul prezentării primei subclase. O observație similară este valabilă și cu privire la paradigmele tematice, numai una dintre acestea figurând și în cadrul discuției anterioare, și anume etnocâmpul /FĂȚĂRNICIA/. De această dată nu am identificat tipare de sorginte biblică, însă două dintre perechile frastice discutate prezintă echivalente frastice în latină, acestea definindu-se ca tipare cvasireligioase, respectiv laice. Și în cazul acestei subcategorii mai pregnantă este unitatea, iar nu discontinuitatea, în condițiile prevalării cazurilor de corespondență simetrică în ceea ce privește subtipul enunțiativ (preponderent

asertiv, atât în română, cât și în spaniolă), dar și apartenența la o subcategorie paremiologică sau alta (în speță, proverbul). Deși termenii religioși selectați în fiecare dintre tiparele frastice considerate pentru română și spaniolă nu sunt definibili drept heteronime, aceștia implică sub aspect conceptual o serie de afinități, care se materializează fie la nivelul unor relații semantice hipo-/hiperonimice (v., de ex., raportul între numele concret al unei sărbători, în speță rom. *Paște,* și denumirea generică a acesteia, cf. sp. *fiesta*(*s*)) sau metonimice (cf. sp. *cielo* și rom. *rai:* cerul este sediu al paradisului / raiului), în alte situații aceste afinități putând fi validate în virtutea apartenenței respectivelor lexeme la unul și același câmp semantico-onomasiologic, în speță religios (este și cazul substantivelor *popă* și *fraile* „călugăr"). Tiparele discutate în această secțiune sunt ilustrative pentru *variația frastică interlingvistică* ***mixtă***, variație care se manifestă, de regulă, mai accentuat la nivel ***lexical***. Deși complex (*i.e.* mixt), fenomenul de variație frastică interlingvistică nu se soldează, cel puțin în unele cazuri, cu opacizarea relației dintre tiparele frastice considerate. Este sugestivă în acest sens și perechea frastică (rom.) *Fă ce-ți zice popa, (și) nu ce face el!* – (sp.) *Haz lo que dice el fraile, y no lo que él hace*! În alte cazuri, relația de variație frastică este, cel puțin parțial, mai puțin transparentă. De pildă, microcontextele (rom.) *Răbdarea e mântuire* și *Răbdarea-i din rai* implică o relație de variație sintactică relativ opacă în raport cu (sp.) ***Con*** *paciencia y desvelo se gana el cielo,* în primul rând datorită structurării mesajului în tipare sintactice diferite. În schimb, raportul de variație frastică interlingvistică este mai transparent dacă includem în ecuație tiparul spaniol menționat și microcontextul laic din română, și anume ***Cu*** *răbdarea treci și marea, dar cu răul nici pârâul*.

În ceea ce privește *raportul cantitativ al variantelor frastice* în română și spaniolă, per ansamblu am putea admite o variație frastică intralingvistică mai accentuată în cazul românei. Aceasta, pe de o parte. Pe de altă parte, trebuie remarcat faptul că tiparele din română sunt preponderent tipare / variante cu termeni religioși, în timp ce tiparele paralele din spaniolă se definesc mai ales ca tipare / variante laice.

3.3. Perechi frastice ilustrative pentru selectarea unor termeni religioși heteronimici, dar și nonheteronimici

Această subclasă reunește mai exact situații în care unul și același tipar frastic românesc stabilește, pe de o parte, relații de variație frastică cu tipare spaniole paralele în care este ocurent un termen religios definibil ca heteronim al lexemului (religios) din română, pe de altă parte, relații de variație frastică cu tipare spaniole în care sunt ocurenți termeni religioși nonheteronimici. Două dintre conceptele religioase discutate aici se regăsesc și în cazul subclasei **3.1.** (este vorba despre 'cruce' și 'drac'/ 'diavol'), într-o anume măsură unitatea susținându-se inclusiv la nivelul etnocâmpurilor delimitate (v. tema FĂȚĂRNICIEI, temă comună și celorlalte două subclase). Perechea frastică (*Sfânt*) *cu crucea-n sân şi cu dracu-n gând* – (sp.) *La cruz en el pecho(s) y el diablo en los hechos; Cerca de la iglesia, (pero) lejos de Dios* evocă o idee de sorginte biblică, cel de al doilea tipar spaniol reproducând chiar fidel microcontextul biblic (v. Ioan 7:25). Pentru celelalte tipare incluse aici (cf. rom. *Făina dracului se preface toată în tărâţe, Făina diavolului se preface toată în furfure* – (sp.) *Harina del diablo, toda se vuelve salvado; La harina del diablo se vuelve afrecho*; *Los dineros del sacristán, cantando si vienen, cantando se van*; *Los bienes del abad cantando vienen y silbando se van*) am consemnat exclusiv corespondente frastice (laice) în latină (cf. *Male parta, male dilabuntur; Non habet eventus sordida, praeda bonos*). Exemplele discutate în această secțiune sunt ilustrative în exclusivitate pentru categoria tiparelor proverbiale asertive, variația frastică interligvistică definindu-se ca variație lexico-sintactică. Și de această dată putem identifica situații în care variația interlingvistică este transparentă, respectiv situații în care același tip de variație prezintă un anume grad de opacitate. Prima situație definește cazurile de corespondență între tipare ce includ termeni religioși heteronimici, cealaltă – cazuri mai problematice, susceptibile de a fi descrise, cel

puțin la prima vedere, din perspectiva unor relații de heteronimie frastică. Cât privește *raportul cantitativ* al variantelor frastice în cele două limbi romanice, putem admite o reprezentare relativ mai bună în spaniolă.

3.4. Tipare frastice care conțin un termen religios în română, nu și în spaniolă

Tiparele incluse aici relevă, pe de o parte, situații în care termenului religios din română îi corespunde în structura paralelă din spaniolă un termen laic (cf., de ex., rom. *Dumnezeu* – sp. *rey*), pe de altă parte, situații în care nu se poate identifica un corespondent de acest tip, în astfel de cazuri enunțul spaniol prezentând, de regulă, un alt mod de organizare sintactică. Toate conceptele religioase / creștine care au făcut obiectul acestei subsecțiuni au putut fi discutate și în cazul altor subcategorii, dintre acestea 'drac' fiind cel mai bine ilustrat. Unitatea cu celelalte subclase se relevă inclusiv la nivel de paradigmă tematică, subclasa **3.4.** conținând și tipare paremiologice circumscrise temei /CONCORDANȚEI, CONFORMITĂȚII/, temă comună și altor subclase, deși de această dată etnocâmpul superior ilustrat este /INSIDIOSUL/. Tiparele discutate aici nu oferă exemple de microcontexte raportabile la textul biblic, în schimb pentru marea majoritate a acestora au putut fi identificate echivalente în latină, și anume enunțuri frastice care se definesc în mod constant ca tipare laice, *i.e.* tipare care nu includ un termen religios (v., de pildă, *Invenit patella operculum* – corespondent frastic al proverbelor din română și spaniolă, și anume *Și-a găsit dracul capacul,* respectiv *A cada olla, su cobertera*).

Și subclasa **3.4.** este o subclasă *omogenă*, (inclusiv) sub aspectul subtipului enunțiativ, respectiv al apartenenței paremiologice. Astfel, cât privește primul aspect, cinci dintre situațiile de corespondență română–spaniolă relevă o simetrie perfectă (cf. corespondența asertiv–asertiv), discontinuitatea manifestându-se slab la nivelul câtorva corespondențe asimetrice de genul: asertiv–asertiv-hortativ... Și de această dată cazurile de *variație interlingvistică mixtă* sunt net superior reprezentate; am delimitat în acest sens cinci situații de variație lexico-gramaticală, două cazuri de variație lexico-sintactică, respectiv un caz de heteronimie frastică. Relația de variație frastică este mai transparentă la nivelul microcontextelor laice, mai exact dacă vom include în ecuația comparativă tiparul spaniol / tiparele spaniole și un tipar românesc laic. De pildă, în cazul primei perechi frastice incluse aici variația interlingvistică este ușor identificabilă între (sp.) *Cortesía de boca mucho vale y poco cuesta* și (rom.) *Vorba dulce mult aduce* și mai dificil între microcontextele spaniole consemnate și tiparul românesc cu termen religios, și anume *Cu vorbă bună și pe dracul îmblânzești,* în acest ultim caz relația de variație interlingvistică fiind opacizată într-un grad însemnat de selectarea, în microcontextul românesc cu termen religios, a unui tipar prepozițional (cf. (rom.) ***cu*** *vorbă dulce /* sp. *cortesía y bien hablar*) și, în general, de restructurarea sintactico-semantică a mesajului. Nu întotdeauna însă raportarea tiparului cu termen religios din română la tiparul laic din spaniolă implică un grad considerabil mai mare de opacitate, prin comparație cu tiparul laic paralel. Poate fi sugestivă în acest sens perechea frastică (rom.) *Și-a găsit* ***dracul*** *capacul*; *Și-a găsit* ***tingirea*** *capacul* – (sp.) *A cada* ***olla,*** *su cobertera,* în cazul căreia transparența relativ mai mare a raportului de variație interlingvistică între tiparele laice este dată (numai) de ocurența unor termeni circumscriși aceluiași câmp semantico-onomasiologic (v., în acest sens, rom. *tingire* și sp. *olla* prin comparație cu rom. *drac* și sp. *olla*), altfel ambele tipare românești prezentând aceeași schemă sintactică, prin urmare „raportându-se" identic la enunțurile paralele consemnate pentru spaniolă. Alteori, modul de raportare a tiparului românesc la tipare paralele din spaniolă se particularizează în funcție de varianta laică spaniolă considerată. De pildă, variația este mai clară dacă vom privi rom. *Vorbești de dracul și el e dindărătul tău* în relație cu sp. ¡*Háblate del lobo, y veréis su pelleja*![4], dar mai puțin transparentă dacă ecuația comparativă va include proverbul românesc

[4] Variația interlingvistică este și mai transparentă dacă vom avea ca reper tiparul românesc în care este ocurent subst. *lup*, iar nu *drac* (cf. *Vorbești de* ***lup*** *și* ***lupul*** *la ușă / e aici).*

menționat și sp. *Al ruin quando lo mientan, luego viene* (‘Răul, când îl pomenești, atunci vine’). O altă situație este ilustrată de cazurile în care toate microcontextele românești, ilustrative pentru o paradigmă tematică sau alta, sunt în exclusivitate tipare cu termeni religioși, prin urmare în astfel de situații nefiind posibilă corespondența interlingvistică de la laic la laic. Cu toate acestea, raportul de variație interlingvistică este suficient de transparent, altfel spus mecanismele variației (lexicale și nu numai) fiind cât se poate de clare. Este sugestiv în acest sens și tiparul *Fugi de* ***dracu*** *și dai peste tată-so* (respectiv, variantele circumscrise acestuia, toate conținând subst. *drac* sau unele sinonime), văzut în relație cu microcontextele spaniole *Huyendo del* ***toro****, cayó en el arroyo* ‘Fugind de taur, l-a tras șuvoiul’; *Huyendo del* ***fuego*** *para caer en brasas* „Fugind de foc ca să nimerească în cărbuni încinși’. Per ansamblu, considerând *raportul cantitativ* al variantelor frastice în română și spaniolă, se cuvine să admitem o reprezentare superioară a acestora în cazul românei, cu precizarea că o parte dintre acestea constituie tipare cu termeni religioși.

3.5. Tipare frastice care conțin un termen religios în spaniolă, nu și în română

Și în cazul acestei subclase am delimitat situații în care termenului religios din spaniolă îi corespunde în structura paralelă din română un termen laic (cf., de ex., sp. *Dios* – rom. *tată-său,* sau sp. *monje* – rom. *om*), respectiv situații în care nu se poate identifica o corespondență de acest tip. Dintre conceptele religioase valorificate în tipare frastice (spaniole), cf. ‘Dumnezeu’ (sp. *Dios*), ‘Tatăl nostru’ (sp. *Padrenuestro*), ‘călugăr’ (sp. *monje*), ‘botez’ (sp. *bautismo*), ‘lumânare’, ‘candeluță’ (sp. *candelillas*), ‘lumânare pascală’ (sp. *cirio pascual*), două au constituit și obiectul de discuție al unora dintre secțiunile anterioare; este vorba despre ‘Dumnezeu’ și ‘călugăr’. Și de această dată, etnocâmpurile delimitate relevă unele teme comune cu ale altor subclase (cf., în acest sens, /FĂȚĂRNICIA/, /INGRATITUDINEA/, respectiv /TENACITATEA, STĂRUINȚA/, două dintre aceste etnocâmpuri fiind delimitate în cazul enunțurilor cu ‘Dumnezeu’ / *Dios*, de altfel conceptul / termenul superior valorificat frastic (și) în ansamblul subclasei **3.5.**). Nici perechile frastice analizate aici (cf. și *supra,* **3.4.**) nu oferă exemple de paremii evocatoare ale unor tipare biblice, două dintre acestea prezentând însă echivalente frastice laice în latină. Cât privește *subtipul enunțiativ*, cele mai multe dintre situațiile consemnate sunt sugestive pentru *omogenitatea* acestei subclase, omogenitate care este însă mai slabă dacă vom avea în vedere apartenența paremiologică. Astfel, deși inclusiv de această dată prevalează cazurile de corespondență proverb–proverb, totuși discontinuitatea se poate ilustra la nivelul mai multor tipuri de corespondență asimetrică. Per ansamblu, admitem o varietate relativ mai accentuată a tiparelor românești din punctul de vedere al circumscrierii paremiologice, o observație similară neputând fi formulată cu referire la subtipul enunțiativ.

Cele mai multe dintre corespondențele frastice de la **3.5.** sunt sugestive pentru fenomenul *variației interlingvistice* ***lexico-gramaticale***. Raportul de variație (mixtă) interlingvistică este, de regulă, mai transparent prin includerea în ecuația comparativă a unor tipare care se definesc similar din punctul de vedere al subtipului enunțiativ (indiferent dacă tiparul spaniol este un proverb cu termen religios, în timp ce tiparul paralel din română este un enunț prin excelență laic), aceasta în condițiile în care circumscrierea față de subtipuri enunțiative distincte se asociază relativ frecvent cu reorganizări profunde în plan sintactic. Un exemplu concludent în acest sens este furnizat și de (sp.) *¡Del agua mansa nos libre Dios!,* privit pe de o parte în relație cu (rom.) *De apa lină să-ți fie frică!*, pe de altă parte cu (rom.) *Apele line sunt amăgitoare*. Perechea frastică (sp.) *¡A boda ni a bautismo no vayas sin ser llamado!* − (rom.) *Nepoftitul scaun n-are* relevă o situație aparte, și anume aceea în care proverbul spaniol include subtextual (la nivelul unui enunț cauzal-argumentativ[5]) mesajul explicit al tiparului paralel din română, așa cum, la rândul său, proverbul românesc implică

[5] Cf. citirea [*A boda ni a bautismo no vayas sin ser llamado!*] ‘Nici la nuntă, nici la botez să nu mergi fără a fi poftit... ***pentru că*** *musafirul nepoftit scaun n-are*!’.

subtextual (la nivelul unui enunț conclusiv[6]) mesajul proverbului corespunzător din spaniolă. Sunt, de altfel, aspecte ce pot constitui argumente în favoarea raportului de variație, atâta vreme cât ambele tipare presupun *aceeași reprezentare mentală*, ceea ce înseamnă că acestea au putut fi „desprinse" din una și aceeași schemă invariantă.

În privința *raportului cantitativ al variantelor frastice* în română și spaniolă, de data aceasta se impune recunoașterea unui echilibru între variantele consemnate pentru fiecare dintre cele două limbi romanice.

4. Considerații finale

Din totalul celor **24** de ***concepte religioase / creștine*** care au constituit obiectul cercetării de față (cf. ʻaltar', ʻcruce', ʻDumnezeu', ʻdrac', ʻprofet', ʻcălugăr', ʻpăcat', ʻmilă', ʻPaște', ʻduminică', ʻpomană', ʻsărbătoare', ʻmântuire', ʻrai', ʻcer', ʻpopă', ʻbiserică', ʻabate', ʻcleric', ʻparacliser', ʻTatăl nostru', ʻbotez', ʻlumânare, candeluță', ʻlumânare pascală'), cinci „revin" de la o subclasă la alta; este vorba despre: ʻDumnezeu', ʻdrac' și ʻcălugăr' (fiecare dintre acestea, reprezentat în trei dintre cele cinci subclase delimitate), respectiv ʻcruce' și ʻbiserică', termeni ocurenți în tipare circumscrise la două dintre cele cinci subcategorii. Doar la prima vedere termenii religioși reprezentați într-un număr egal de subclase (trei, respectiv două) dețin „performanțe" identice/similare în câmp discursiv paremiologic. Astfel, deși ʻDumnezeu', ʻdrac' și ʻcălugăr' au fost consemnați, fiecare dintre ei, în câte trei subclase, totuși ʻDumnezeu' se detașează net de ceilalți doi termeni / celelalte două concepte (v., în acest sens, numărul deosebit de mare al tiparelor frastice gravitând în jurul acestui concept, dar și al paradigmelor tematice și, nu în ultimul rând, într-o serie de cazuri, multitudinea variantelor circumscrise tiparelor consemnate). În aceeași ordine de idei, ʻcruce' și ʻbiserică' înregistrează în realitate performanțe diferite în câmp paremiologic, pentru ʻcruce' putându-se admite o productivitate superioară.

În ceea ce privește ***paradigmele tematice***, cercetarea întreprinsă ne îndreptățește să afirmăm că tema predilectă, chiar centrală, a proverbelor cu termeni religioși este cea a /FĂȚĂRNICIEI/, temă nu doar regăsibilă în cazul a patru dintre subclasele delimitate (**3.1., 3.2., 3.3.** și **3.5.**), ci și identificată de mai multe ori în interiorul uneia și aceleiași subclase. În ansamblul celor cca **40** de paradigme tematice delimitate – număr sugestiv pentru o *diversitate tematică remarcabilă*, deși orice demers de acest gen implică gradul aferent de subiectivitate – temele „laice" prevalează (net) asupra temelor „religioase". O dihotomie de acest gen este însă mai mult sau mai puțin funcțională, printre altele având în vedere faptul că multe dintre temele „religioase" includ tipare de mult „câștigate" de partea discursului laic, profan (cf., de ex., etnonâmpul **/PRONIA DIVINĂ/** care își subsumează tipare precum *Dumnezeu face frigul după haine* sau *Nu-i dă Dumnezeu omului mai mult decât poate duce* – tipare cu o frecvență notabilă în câmp profan).

Așa cum remarcam, o parte dintre tiparele discutate prezintă **echivalențe frastice biblice**. În acest context, corespondențele paremiologice stabilite între română și spaniolă, cel mai adesea relevante pentru fenomenul *variației frastice interlingvistice* (și într-o măsură mult mai mică pentru *heteronimia frastică*), se pot explica, fie și parțial, prin considerarea unei surse comune, identificabile în *textul* ***biblic***. Astfel, din totalul de 53 de perechi paremiologice prezentate în studiul nostru, 16 sunt tipare cu echivalente frastice biblice sau enunțuri care se raportează ideatic / conceptual la anumite pasaje, fragmente etc. biblice, marea majoritate a acestora constituind exemple incluse în prima subcategorie, și anume **3.1.** Acceptând această explicație, acceptăm implicit *teoria* ***monogenezei***, în acord cu care identificarea în două dau mai multe limbi (înrudite) a unor structuri ce prezintă similitudini sub aspect semantic, dar și formal, se cuvine a fi înțeleasă în relație cu *existența unei surse comune*. Contactul a fost, desigur, unul cult, mediat mai exact prin actul traducerii în limbile naționale, ulterior

[6]Cf. citirea ʻNepoftitul scaun n-are, ***prin urmare*** *nimeni să nu vină nechemat la un eveniment*!'.

vulgarizarea având loc în contextul liturghiei creştine, factorul care a facilitat pătrunderea tiparelor respective în limba comună, în speță populară. O altă sursă comună a putut fi reprezentată de ***latină***[7], mai exact de o serie de tipare frastice latinești, „regăsibile" în fiecare dintre cele două limbi romanice. Numărul situațiilor de acest gen îl depășește pe acela al tiparelor cu echivalențe frastice biblice, ridicându-se la 24. Cele mai multe exemple sunt, de asemenea, furnizate de subclasa **3.1.**, tiparele latinești definindu-se mai ales ca structuri paremice laice, care nu includ un termen religios (15). Restul de 9 tipare sunt tipare latinești (cu termeni religioși) biblice care în limbile romanice occidentale au putut fi preluate ca atare, prin traducere, din textul biblic latin, respectiv tipare (nonbiblice) cu termeni religioși. Și de această dată trebuie să fie vorba, măcar în unele dintre situațiile înregistrate, despre tipare culte, posibil transpuneri ale unor structuri frastice latinești în contextul traducerii operelor unor autori latini. Unele dintre aceste tipare vor fi putut avea drept sursă atât un izvor latin, cât și textul biblic, uneori conotația livrescă păstrându-se cel puțin în cazul românei: (rom.) *Omul propune, Dumnezeu dispune* / (sp.) *El hombre propone (y) Dios dispone* / (lat.) *Homo proponit, sed Deus disponit;* (rom.) *Să dai cezarului ce este al cezarului și lui Dumnezeu ceea ce este al lui Dumnezeu! /* (sp.) *Dad a Dios lo que es de Dios, y al César lo que es del César! /* (lat.) *Reddite ergo quae sunt Caesaris, Caesari et quae sunt Dei Deo!;* (rom.) *Nimeni nu-i profet în patria lui /* (sp.) *Nadie es profeta en su patria /* (lat.) *Nemo propheta in patria sua* ș.a. Alteori, tiparul latinesc trebuie să fi furnizat cel mai probabil exclusiv un model... ideatic, conceptual, mesajul respectiv fiind (profund) *reformulat* (adesea, pe tărâm popular) într-o limbă romanică sau alta. Făcând această observație, avem în vedere unele cazuri în care discrepanțele (formale, formal-stilistice) între tiparele romanice și cel latin sunt evidente ca, de pildă, în cazul perechii frastice constituite din (rom.) *Vorbești de lup și lupul la ușă* și (sp.) *Háblate del lobo, y veréis su pelleja!,* microcontexte care stabilesc cu (lat.) *Lupus* (*est*) *in fabula*, o relație mai degrabă de sinonimie decât de variație frastică. O parte dintre tiparele frastice (românești și/sau spaniole) incluse în discuția noastră sunt sugestive pentru *adaptarea* unor structuri latinești laice / antecreștine, păgâne la spiritul religios / creștin (observație valabilă uneori cu referire exclusivă la una dintre cele două limbi romanice, mai frecvent la română): *Nu e în toate zilele **Paște** / No todos los días son **fiestas** // Non semper erunt **Saturnalia**; Făina **diavolului** se preface toată în furfure / Harina del **diablo**, toda se vuelve salvado // Male parta, male dilabuntur; Și-a găsit **dracul** capacul // A cada olla, su cobertera; Invenit patella operculum; De unde nu-i, nici **Dumnezeu** nu cere // Al que no tiene, **el rey** le hace franco; Ubi nihil est, **Caesar** jure suo excidit* ș.a.

În cazul celorlalte tipare, pentru care nu s-a putut stabili o filiație biblică și nici identifica un eventual tipar paralel în latină, nici o altă posibilă sursă comună, vom admite ***poligeneza***, cel puțin până la proba contrarie. Este vorba despre microcontexte paremiologice care au putut fi create *independent*, pornind de la o serie de date psiho-ontologice „comune", „universale" și care constituie expresia unui *mod general uman* de valorizare a realității cu repercusiuni în plan lingvistic (cf., la Coșeriu 1978, *universaliile lingvistice*).

BIBLIOGRAPHY

Surse

Combet L., Sevilla Muñoz J., 1995, «Proverbes, expressions proverbiales, sentences et lieux communs sentencieux de la langue française d'aujourd'hui avec leur correspondance espagnole», *Paremia*, 4, p. 7–99.

[7] V. și Munteanu Colán (2005), care arată că existența în limba română a numeroase proverbe care prezintă o structură de adâncime, dar și de suprafață identică sau asemănătoare cu cea din latină și, în egală măsură, din alte limbi romanice, și a căror origine poligenetică a fost respinsă de către specialiști, reprezintă expresia desăvârșită a unei „moșteniri" comune, rezultat al apartenenței la o singură comunitate materială și cultural-spirituală.

Núñez, Hernan, [1555 / 2001], *Refranes o proverbios en romance,* Edición crítica de Louis Combet, Julia Sevilla Muñoz, Germán Conde Tarrío y Josep Guia i Marín; Salamanca / Madrid, Guillermo Blázquez Editor, 2 vols.

Sbarbi, José María, 1922, *Diccionario de refranes, adagios, proverbios, modismos, locuciones y frases proverbiales de la lengua española*, 2 tomos, Librería de los Sucesores de Hernando.

Zanne, Iuliu A., 1895–1903, *Proverbele românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria şi Macedonia* [Cu un Glosar româno-francez], vol. I–X, Bucureşti, Editura Librăriei Socecu & Comp.

Lucrări de referință

Bell, Roger T., 2000, *Teoria şi practica traducerii* [Traducere de Cătălina Gazi], Iaşi, Polirom, Collegium, Litere.

Bogdan-Oprea, Helga, 2016, „Tipuri de variante paremiologice în limba română", în Mihaela Viorica Constantinescu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae, Gabriela Stoica, Rodica Zafiu (ed.), *Perspective comparative şi diacronice asupra limbii române, Secţiunea Lexic, semantică, terminologii,* Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 231–244.

Coșeriu, E., 1978, *Gramática, semántica, universales*, Madrid, Editorial Gredos.

Coşeriu, Eugeniu, 2001, *L'homme et son langage*, Virginia, Éditions Peeters, Louvain-Paris-Sterling.

Gheorghe, Gabriel, 1986, *Proverbele româneşti şi proverbele lumii romanice*, Bucureşti, Editura Albatros.

Munteanu Colán, D., 2005, *Breve historia de la lingüística románica*, Madrid, Arco/Libros, S.L.

Santillán Güemes, Ricardo, 2004, *Imaginario del diablo*, Buenos Aires, Ediciones Del Sol.

Sevilla Muñoz, J., 1988, *Hacia una aproximación conceptual de las paremias francesas y españolas*, Madrid, Editorial Complutense.

Sevilla Muñoz, J., 1993a, "Las paremias españolas : clasificación, definición y correspondencia francesa", *Paremia*, 2, p. 15–20.

Sevilla Muñoz, J., 1993b, "Fuentes paremiológicas francesas y españolas en la primera mitad del siglo XVII", *Revista de Filología Románica*, 10, p. 361–373.

Sevilla Muñoz, J., J. Cantera Ortiz de Urbina, M. Burrel Arguis, J. Calzacorta Elorza, G. Conde Tarrío, 1998, *877 refranes españoles con su correspondencia catalana, gallega, vasca, francesa e inglesa*, Pamplona, Eunsa.

Sevilla Muñoz, J., Cantera Orhz de Urbina J., Burrel Arguis M., Calzacorta Elorza J., Conde Tarrío G., 1999, "La busqueda de correspondencias paremiológicas en castellano, catalan, gallego, vasco, francés e inglés", *Paremia*, 8, p. 481–486.

Sevilla Muñoz, Julia, 2000, *Les proverbes et phrases proverbiales français et leurs équivalences en espagnol,* în *Langages*, 34e année, nº 139), 2000. *La parole proverbiale*, p. 98-109. *Online:* https://www.persee.fr › doc.

Teleoacă, Dana-Luminița, 2021, „Prolegomene pentru o abordare paremiologică contrastivă în context romanic" – conferință la Academia Română (18 februarie 2021).

ANTHROPONYMIC STRUCTURES IN THE TOPONYMIC DICTIONARY OF ROMANIA. OLTENIA. DERIVATIVES WITH THE SUFFIX –EL

Iustina Nica (Burci)

Scientific Researcher II, PhD, "C.S. Nicolăescu-Plopşor" Scientific Research Institute, Romanian Academy, Craiova

Abstract: In the Romanian language, the suffix -el is a very productive one, its prolificacy being put in relation, from a semantic point of view, with the idea of decreasing the size (or quality) of the newly formed word compared to the base, from which it derives; it is found especially in the familiar environment, in the language addressed to children, its diminutive value frequently implying an endearing nuance as well, which increases the likelihood of its use in the language.
In the pages of the present paper, we set out to follow the presence of the suffix -el in anthroponymy, analyzing (at a structural and semantic level) the names of people that are derived with this affix, recorded in the Toponymic Dictionary of Romania. Oltenia. The realization of the anthroponymic index of this dictionary gave us a complete and complex perspective on the phenomenon.

Keywords: anthroponymy, derivation, suffix -el, structure, semantics.

Micul dicționar academic[1] înregistrează pentru cuvântul *diminutiv* următoarele accepții: parte de vorbire care se formează cu un afix și care arată că obiectele, ființele sau însușirile denumite sunt considerate (în mod real sau afectiv) mai mici decât cele exprimate de cuvântul de bază; scurtare familiară a unui nume de persoană; nume de persoană format cu un sufix diminutival; care micșorează. În jurul acestei noțiuni, a sensurilor pe care le exprimă, a diferitelor aspecte lexico-semantice și structurale ale derivării diminutivale, s-a scris de-a lungul timpului o întreagă literatură[2] (atât la noi, cât și în multe alte arii lingvistice care cunosc

[1] Ediția a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică, București, Editura Univers Enciclopedic, 2010. În *Dicționar de științe ale limbii* (DSL), autori: Angela Bidu Vrănceanu et alii, București, Editura Nemira, 2005, diminutivul „exprimă o valoare afectivă, care [...] redă diverse reacții emotive, în general pozitive (tandrețe, simpatie, duioșie)", precum și „o micșorare a obiectului, a persoanei, a calității". Tot despre afectivitate vorbea și August Scriban (*Dicționaru limbii românești,* Institutu de Arte Grafice „Presa Bună", 1939): diminutiv „se zice despre cuvintele care, în semn de iubire ori dispreț, micșorează ideia cuvântului din care se derivă".

[2] Menționăm și noi câțiva autori români și lucrările lor: George Pascu, *Sufixele românești,* București, Editura Academiei Române, 1916; Sabina Teiuș, *Despre formele hipocoristice ale prenumelor din Valea Bistriței (Bicaz),* ÎN CL, VII, 1962, nr. 1, pp. 45-51; Aurelia Stan, *O problemă de antroponimie: derivarea cu sufixe diminutivale a prenumelor din ALR,* în CL, IX, 1964, nr. 1, pp. 97-108; Iorgu Iordan, *Stilistica limbii române,* București, Editura Științifică, 1975; Claudia Tudose, *Derivarea cu sufixe în româna populară,* București, Tipografia Universității din București, 1978; Maria Mangra, *Sufixul diminutival -el și rolul lui în formarea antroponimelor,* în „Studii și cercetări de onomastică", Craiova, IV, 1996, pp. 325-336; Dumitru Loșonți, *Diminutive și hipocoristice,* în Aurel Loșonți (coord), *Arc peste timp medieval și contemporan al comunei Bonțida (Bonțida, Coasta, Răscruci, Tăușeni)*, Cluj-Napoca, Editura Studia, 2016, pp. 633-651; Domnița Tomescu, *Gramatica numelor proprii în limba română,* București, Editura All Educațional, 2001; Rozalia Colciar, *Diminutive și hipocoristice folosite în localitatea Feleacu (jud. Cluj)*, în „Dacoromania", serie nouă, XXVI, 2021, nr. 1, Cluj-Napoca, pp. 62-68; Blanca Croitor, *Sufixele în limba română actuală. Formații recente,* București, Editura Universității din București, 2021 etc. Un studiu complex asupra derivării diminutivale îl face Violeta Leu Hanganu în *Diminutivele în limba română actuală vorbită. Aspecte lexicale, pragmatice și sociolingvistice*, București, Editura Universității din București, 2021 (în continuare se va cita: Hanganu, *Diminutivele...*).

procedeul): de la simple menționări ale fenomenului în gramaticile[3] vechi până la analize din ce în ce mai diversificate și aplicate, în gramaticile noi, de la controverse[4] privind oportunitatea folosirii diminutivelor, divergențe asupra valorii[5] lor și a funcției îndeplinite, taxonomii, până la analize care includ, în momentul de față, direcții noi de cercetare, din perspectivă pragmatică și sociolingvistică. De asemenea, sufixele (*-ac, -ache, -andru, -aș, -așcu, -ăluță, -ea, -ei, -el, -eș, -ic, -ică, -ici, -icică, -işor, -iță, -uc, -ucel, -ulean, -uliță, -uș, -uşcă, -uşor, -uț, -uță* etc.) care au participat sau participă încă la formarea diminutivelor au fost și ele pe larg analizate și clasificate.

În toponimie, domeniu asupra căruia ne vom opri în cele ce urmează, valoarea diminutivală a unor sufixe se poate păstra parțial în unele derivate. „Aici capătă, însă, și valori specifice, cum ar fi apropierea și subordonarea geografică sau socială. Sensul este comparabil cu sensul adjectivelor *mare-mic* adăugat unor dublete toponimice pentru a le diferenția”[6]. În articolul *Modele derivative în toponimie*[7], Gh. Bolocan arăta faptul că: „Opoziția primitiv – diminutiv din limbă este expresia opoziției logice mare-mic. Acest raport logic se realizează în toponimie în chip diferit, și anume: I. cu ajutorul sufixelor diminutivale, relația fiind toponim primitiv – toponim diminutiv; II. prin opoziția determinativelor *mare – mic* atașate la toponimul primitiv; III. prin opoziția toponim primitiv – toponim determinat” (p. 19).

Așadar, „forma diminutivală a unui cuvânt servește, ..., și ca mijloc de diferențiere lingvistică: oricare ar fi «dimensiunile» lor, unele lucruri capătă dimensiuni diminutivale, numai pentru că astfel se înlătură eventuale confuzii”[8]. În unele denumiri nu se mai poate stabili dacă derivatul se referă la un obiect geografic mai mic decât cel de la al cărui nume s-a format. Pierderea noțiunii de mic, existentă inițial, și crearea unui nou sens pot duce la „existența unui fals diminutiv”[9]. Alexandru Graur, în *Nume de locuri*[10], făcea o clasificare a diminutivelor toponimice: 1. Obiectul de la care s-a luat numele este unul mic ca dimensiune: *Cetățuia*, *Fântânele* etc. și 2. localitatea este mică față de alta mai mare sau este în proximitatea uneia care poartă numele nesufixat: *Sibiel* lângă *Sibiu* etc.

Din seria formanților diminutivali, sufixul *-el*[11] este utilizat frecvent în formarea numelor de locuri, acesta servind foarte bine scopului toponimiei: de a stabili relația dintre două denumiri aflate în raport de contiguitate și de a evita omonimiile. Iată câteva exemple: *Argeșelul < Argeș, Bârzoțelul < Bârzota, Cricovelul < Cricovul*, *Giorocelul < Giorocul Mare, Golumbelul < Golumbul, Hârtopelul < Hârtopul, Laloșelul < Laloșul, Nădășel < Nadăș, Sătmărel < Sătmar* etc.

---

[3] Vezi capitolul *Diminutivele în gramatici* din Hanganu, *Diminutivele...,* pp. 23-29.

[4] Cum au fost cele între George Coșbuc, care considera degradantă utilizarea lor și Sextil Pușcariu, care s-a situat de „partea” acestora și le-a analizat amănunțit chiar în teza sa de doctorat (*Ibidem,* p. 56).

[5] „Diminutivele nu servesc totdeauna pentru mângâiere, ele pot forma și alte sentimente, bunăoară disprețul (de exemplu *advocățel, profesoraș*)” (Alexandru Graur, *Nume de persoane*, București, Editura Științifică, 1965, 57). În antroponimie, se folosesc adesea diminutive care evaluează negativ o persoană: *Dorel.*

[6] Ion Toma, *Toponimia Olteniei,* Craiova, Reprografia Universității din Craiova, 1988, p. 136.

[7] Apărut în „Limba română”, XXIV, 1975, nr. 3, pp. 187-196 și republicat în Ionela Carmen Banța, Iustina Nica (Burci), Adela-Marinela Stancu, Elena-Camelia Zăbavă, *Gheorghe Bolocan. Studii și articole de onomastică,* Craiova, Editura Universitaria, 2020, pp. 19-24.

[8] Iorgu Iordan, *Toponimia românească,* București, Editura Academiei RPR, 1963, p. 446.

[9] D. Bârsan, *False diminutive*, în „Studii și materiale referitoare la formarea cuvintelor în limba română”, București, Editura Academiei RPR, 1962, vol. III, p. 90. Pe lângă cel de *false diminutive*, întâlnim, la alți lingviști, o serie întreagă de termeni care definesc fenomenul: *diminutive moarte, dediminutivare, pietrificare, osificare, înghețare, neutralizare, fosilizare* (vezi Hanganu, *Diminutivele…,* p. 42). Referindu-se la denumirile topice, Iorgu Iordan, în *op. cit.*, vorbea despre *pseudo-diminutive* (p. 448).

[10] București, Editura Științifică, 1972, p. 72.

[11] De origine latină (*-ellus*), sufixul a fost „folosit la câteva nume vechi: *Alexăndrel Vvd., Bucurel, Rădel, Onela,* dar foarte frecvent actualmente” (N.A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, Editura Academiei Române, 1963, p. LVIII).

Există, însă, și o serie de denumiri în care derivarea cu sufixul diminutival *-el* s-a făcut într-un alt spațiu, diferit de cel al toponimiei. Este vorba despre antroponimele intrate în inventarul numelor de locuri prin transfer, fără modificări formale, ceea ce s-a schimbat fiind doar valoarea lor funcțională. Vom prezenta în cele ce urmează acest segment de nume, așa cum a fost el înregistrat în *Dicţionarul toponimic al României. Oltenia*[12]. *Indexul antroponimic* pe care îl avem în lucru, alcătuit pe baza dicționarului citat, ne-a înlesnit această acțiune. Ne-am dorit să urmărim care este inventarul antroponimelor sufixate cu *-el* în Oltenia, în ce formă apar în toponimie (ca nume unice, nume duble, în structuri analitice) și cât de frecvent le întâlnim în economia numelor de locuri din regiunea cercetată. Menţionăm faptul că materialul cuprinde atât nume standard, cât şi variante antroponimice. Acestea din urmă vor avea intrări separate dacă nu au corespondent standard; în caz contrar, ele vor fi subordonate formei de bază.

O primă clasificare am făcut-o în funcție de proveniența numelor:

A. Împrumutate din vechiul inventar antroponimic al altor țări:

Anghel (< nume grecesc la origine[13]; cf. *Angelos, Angelou*, adoptat, prin creștinism de slavi și la noi, cf. bg. *Angel*; „forma păstrează fie modelul grecesc..., sau cel latin, *angelus,* «trimis, mesager al lui Dumnezeu»”[14]). În toponimie, a fost înregistrat ca: a) denumire unică în județul Dolj, b) parte componentă în mai multe construcții toponimice compuse – Balta lu ~, DJ; Cișmeaua lu ~, DJ; Ciutura lu ~, GJ; Coasta lu ~, VL; Cracu lu ~, MH; Dealu lu ~, MH; Drumu la ~, MH; Fântâna la ~, GJ; Fântâna lu ~, GJ, MH, OT; La ~, MH, VL; La Moara lu ~, VL; Lotu lu ~, OT; Măgura lui ~, OT; Măru lu ~, GJ; Ogașu cu Merii lu ~, GJ; Ograda lu ~, VL; Pădurea lu ~, MH; Piscu lu ~, GJ, VL; Poiana lu ~, GJ; Puțu lu ~, VL; Râpa lu ~, VL; Scoaba lu ~, GJ; Șoprul lu ~, GJ; Știubeiu lu ~, GJ; Tarlaua lu ~, OT; Vadu ~, DJ; Vâlceaua lu ~, OT, VL; Via lu ~, MH; c) nume duble (care pot apărea, la rândul lor, în structuri analitice diverse) – Măgura lui *Anghel Bogdan*, DJ; La *Anghel Dogaru*, GJ; Culmea lu *Anghel Drăgan*, VL; Măgura lui *Anghel Florea*, DJ; Linia de la *Anghel Mitrache*, MH; Plațu lu *Anghel Telea*, DJ; Fântâna la *Anghel Ungureanu*, DJ; Fântâna lu *Anghel Voica*, OT; La *Anghel Ghila*, DJ;

Aurel (< același cu *Aureliu…* DA dă un *aurel* „aur” (subst.), „auriu, blond”; „prenume preluat din vechea onomastică romană, după numele gintei *Aurelia,…,* socotit un nume teoforic, datorită semnificației legate de *soare*” – Mihailovici, *Dicționar…*). În toponimie apare ca nume simplu în: a) structuri analitice: Conacu lu ~, GJ; Crivina la ~ a lui Mihai, VL; Drumu lu ~, MH; Fântâna la ~, DJ; Știubeiu lu ~, GJ și b) structuri care pot cuprinde formula oficială de denominație: Fântâna lu *Aurel Bărbulescu*, GJ; Bunaru *Aurel Albu*, GJ; Puțu lu *Aurel Drulă*, VL; Ulița *Aurel Păunescu*, GJ;

Avel (< formă slavă a lui *Abel*, nume biblic). Apare în toponimie ca: a) nume unic: *Avel*, VL și b) ca parte componentă în structuri analitice: Dealu lu ~, VL; Hoaga lu ~, GJ; Valea lu ~, VL;

Cornel (< lat. *Cornelius.* „În privința semnificației numelui, amintim subst. *cornum* «corn» din care s-au format două nume: *Cornutus* «cu coarne» și *Cornelius* «cel care aparține cornului». Această apartenență se explică prin valoarea simbolică a cornului de taur sau

[12] *Dicţionarul toponimic al României. Oltenia* (DTRO) (coordonator prof. univ. dr. Gh. Bolocan) a apărut la Craiova, Editura Universitaria, în şapte volume: vol. I (A-B), 1993 și urm. Având în vedere că *Indexul* va cuprinde toate numele de persoane din regiunea menţionată, el le oferă celor interesaţi posibilitatea să găsească, ordonate alfabetic, antroponimele din Oltenia, cu toate „ipostazele” semantice şi structurale pe care acestea le-au înregistrat în toponimie.

[13] Explicațiile etimologice au fost extrase, în marea lor majoritate, din Iorgu Iordan, *Dicționar al numelor de familie din România,* București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

[14] Aurelia Bălan Mihailovici, *Dicționar onomastic creștin,* București, Editura Minerva, 2003; în continuare se va cita Mihailovici, *Dicționar…*

berbec, „cornul abundenței”, initial exprimat prin bogăția turmelor de animale…” – Mihailovici, *Dicționar...*). Înregistrat în structuri toponimice compuse: Balta lu Nea ~, DJ; Cracu lu ~, MH, care pot conține și nume duble: Tarlaua lu *Cornel Stăncescu*, GJ; Fântâna lu *Cornel Vasâlcanul*, MH;

Daniel (< ebr. *Daniel* „judecător este domnul”[15]): Fântâna lui ~, DJ;

Manuel (Constantinescu)[16] (< variantă a lui *Emanuel*): Fântâna ~, MH;

Marcel (< nume calendaristic la catolici; cf. fr. *Marcel,* it. *Marcello;* din lat. *Marcellus*). În denumiri compuse: Conacu lu ~, OT; Știubeiu lu ~, GJ;

Mendel (< np. pol. *Mendel*): Ciutura lu ~, DJ;

Pavel (< nume calendaristic; „nume frecvent în onomastica românească la baza căruia se află un cognomen roman, *Paullus,* care, la rândul lui, reproduce un adjectiv latin *pau(l)lus* «mic»”-Mihailovici, *Dicționarul...*). Înregistrat în a) structuri compuse: Cioaca lu ~, VL; Ciutura lu ~, MH; Cotu lu ~, GJ; Crovu lu ~, GJ; Cureaua ~ a lu Nițu, DJ; Dafinii lu ~, DJ; Dealu lu ~, OT, VL; Drumu ale ~, OT; Fântâna lu ~, DJ; Gâldanu lu ~, DJ; Gârla lu ~, GJ; La ~, OT, VL; La Moara lu ~, DJ; La Pivniţa lu ~, DJ; Locu lu ~, MH; Măgura lu ~, DJ; Moara lu ~, DJ; Nucii lu ~, GJ; Ogașu lu ~, GJ; Padina lu ~, MH; Pârâu lu ~, GJ; Pe la Nea ~, DJ; Piscu lu ~, GJ; Podu de la ~, DJ; Poiana lu ~, GJ, VL; Roata lu ~, OT; Șoprul lu ~, GJ; Știubeiu lu Nicu lu ~, VL; Tufaru lu ~, VL; Vâlceaua lu ~, GJ, VL; Via lu ~, MH; b) nume duble: Via lu *Pavel Băbeanu*, GJ; Fântâna lu *Pavel Camen*, DJ; Conacu lu *Pavel Cristescu*, DJ; Fântâna la *Pavel Furiș*, DJ; Dealu lu *Pavel Moșneanu*, MH; La Via lu *Pavel Moțatu*, MH; Fântâna lu *Pavel Neață*, DJ; Fântâna lu *Pavel Pârvu*, DJ; Fântâna de la *Pavel Popa*, MH; Fântâna de la *Pavel Prencea*, MH; Fântâna lu *Pavel Roman*, OT; Fântâna *Pavel Tudor*, DJ; Lotu lu *Pavel Țâganu*, OT; Fântâna lu *Pavel Voiculescu*, DJ; Fântâna la *Pavel Stan*, DJ;

Rafael (< nume calendaristic la catolici; cf. bg. *Rafael(o)*. „*Rafael* este numele arhanghelului, scris în ebraică *Raphael,* un nume teoforic compus din verbul *repha; rapha* «a vindeca» + *-el,* o prescurtare a lui *Elohim*, deci semnificația cuvântului este cea de «Elohim (Dumnezeu) a vindecat»” (Mihailovici, *Dicționarul...*): Dealu lui ~, DJ;

B. Derivate cu sufixul dim. *-el* de la nume de persoană:

Bădicel (< np. *Bădică* + suf. dim. *-el*): Fântâna lu ~, MH;

Băgel (< np. *Băgu* (bg. *Bego*) + suf. dim. *-el*): Ulița ~, DJ;

Bălășel (< np. *Bălaș* + suf. dim. *-el*): Grădina lu ~, VL;

Bârzănel (< np. *Bârzan* + suf. dim. *-el*): La Bircea lui ~, VL;

Bibel (< np. *Bibu* + suf. dim. *-el*): Locu lu ~, MH;

Bocănel (< np. *Bocan* + suf. dim. *-el*): Drogii lui ~, MH;

Bogdănel (< np. *Bogdan* + suf. dim. *-el*): Pârâu ~, DJ;

Borțoșel (< np. *Borțos, Borțosu* + suf. dim. *-el*): Fântâna la ~, MH;

Brânduşel (< np. *Brânduş* + suf. dim. *-el*): Coasta lu ~, VL; La ~, VL;

Bucurel (< np. *Bucur* + suf. dim. *-el*): La ~, VL;

Burticel (< np. *Burtică* + suf. dim. *-el*): La ~, VL; Livadia lu ~, OT; Valea lu ~, MH;

Chiricel (< np. *Chiric, Chirica, Chirică, Chiriciu, Chiricu* + suf. dim. *-el*): Conacu lu ~, VL;

Ciocâltel (< np. *Ciocâltău* „cui, unealtă”, *Ciocâltea, Ciocâlteu* + suf. dim. *-el*): Gutuii lui ~, MH;

Ciocel (< np. *Ciocea* + suf. dim. *-el*): Dealu lu ~, GJ; La ~, VL;

[15] Domnița Tomescu, *Numele de persoană la români. Perspectivă istorică,* București, Univers enciclopedic, 2001, p. 26.

[16] În cazurile în care toponimul este format din patronimicul și prenumele unei persoane, am pus între paranteze numele nederivat.

Cioinel (< np. *Cioinea* + suf. dim. *-el;* cf. *cioinică* „varietate de struguri”): Zăvoiu lu ~, VL;

Ciorel (< np. *Ciora,* în vorbirea maghiarilor bilingvi din Ardeal*, Cioară* + suf. dim. *-el*): Pârâu lu ~, GJ;

Ciuşel (< np. *Ciuş* + suf. dim. *-el*): Locu lu ~, VL;

Costăchel (< np. *Costache* + suf. dim. *-el*): Știubeiu lu ~, MH;

Costel (< np. *Costea* + suf. dim. *-el;* diminutiv al lui *Constantin*): Conacu lu ~, VL; Fântâna de la ~ a lu Filipău, DJ; Gâldanu lu ~, VL; Izvoru lu ~, VL; nume dublu: Conacu lu *Costel Manolescu,* DJ;

Cotocel (< np. *Cotocu* + suf. dim. *-el*): Cișmeaua lu ~, GJ; Fântâna lu ~, GJ;

Cotorel (< np. *Cotor* + suf. dim. *-el*): La ~, VL;

Crăciunel (< np. *Crăciun* + suf. dim. *-el*): Cracu ~, MH; La ~, MH;

Dănăcel (< np. *Dănacu* + suf. dim. *-el*): Drumu lu ~, GJ; Peștera lu ~, GJ;

Dănășel (< np. *Daneș* + suf. dim. *-el*): La Moara lu ~, GJ;

Dinel (< np. *Dinu* + suf. dim. *-el*): Culmea lu ~, GJ; Fântâna lu ~, GJ, VL; Pădurea lu ~, GJ; Via lu ~, GJ; nume dublu: Conacu lu *Dinel Negrea,* GJ;

Dondel (< np. *Dondea* + suf. dim. *-el*): Ogașu lu ~, GJ;

Drăghicel (< np. *Drăghici* + suf. dim. *-el*): La ~, MH;

Dumitrel (< np. *Dumitru* + suf. dim. *-el*): Ogașu lu ~, MH;

Fănel (< np. *Fane* + suf. dim. *-el*): Moara lu ~, VL;

Florănel (< np. *Floranu* + suf. dim. *-el*): ~ DJ;

Floricel (< np. *Florică/Florica* + suf. dim. *-el*): Balta ~, DJ; Balta lu ~, DJ; Fântâna lu ~, DJ, OT; Linia ~, OT; Pârâu lu ~, GJ; nume duble: Ulița de la *Floricel Dumitru,* MH; Fântâna lu *Floricel Ion,* VL;

Frăncel (< np. *Franc* (germ. *Frank*) + suf. dim. *-el*): Fântâna ale ~, DJ; Linia la ale ~, DJ;

Găncel (< np. *Gancea* + suf. dim. *-el*): La ~, DJ; Ulmu lu ~, DJ; nume dublu: Vâlceaua lu *Găncel Mitrică,* DJ;

Găgel (< bg. *Gadžo* (ca și în *Găgilă, Găgeatu*) + suf. dim. *-el*): Balta lu ~, GJ;

Gănel (< np. *Ganea* + suf. dim. *-el*): Vâlceaua lu ~, VL;

Găurel (< np. *Gaură* + suf. dim. *-el*): Drumu ~, DJ;

Gemenel (< np. *Geamănu* + suf. dim. *-el*): La ~, VL; Valea lu ~, VL;

Georgel (< np. *George* + suf. dim. *-el*): Coasta lu ~, GJ;

Gherghinel (< np. *Gherghina(ă)* + suf. dim. *-el*): Valea ~, DJ;

Ghidel (< np. *Ghidu, Ghida* + suf. dim. *-el*): Poiana lu ~, MH;

Ghimbucel (< np. *Ghimbă* „glonț, nasture”; *Ghimbuș* „sferic, rotund” + suf. dim. compus *-ucel*): Măgura lu ~, OT;

Ghimicel (< np. *Ghimici* (apel. *ghimici* „om mic de statură”) + suf. dim. *-el*): La ~, DJ;

Girel (< np. *Giru* + suf. dim. *-el*): Fântâna lu ~, VL;

Godinel (< np. *Godină* + suf. dim. *-el*): La ~, VL;

Grumăjel (Constandin) (< np. *Grumaz* + suf. dim. *-el*): Linia ~, DJ;

Gustel (< np. *Gusti* + suf. dim. *-el*): Cărămida lu ~, GJ;

Ioncel (< np. *Ioncea* + suf. dim. *-el*): Dealu lu ~, DJ; Fântâna de la ~, DJ;

Ionel (< np. *Ion* + suf. dim. *-el*). În toponimie apare înregistrat ca: a) denumire unică în județul MH, b) parte componentă în structuri compuse: Dealu lu ~, VL; Drumu lu ~, VL; Fagu lu ~, VL; Fântâna di la ~ a lu Simion, MH; Fântâna la ~, MH; Fântâna lu ~, VL; La ~ al Rității, VL; Măgura lu ~, DJ; Ogașu lu ~, MH; Pădurea lu ~, VL; Piscu lu ~, VL; Ulița lu ~ a lu Liță, DJ; Valea lu ~, GJ, VL; Via lu ~, MH; c) nume duble: Conacu lu *Ionel Călinescu,* DJ;

Fântâna lu *Ionel Cojocaru*, DJ; Fântâna lu *Ionel Geantă*, DJ; Fântâna lu *Ionel Marcu*, DJ; Conacu lu *Ionel Mărian*, OT; Moara lu *Ionel Mitroi*, DJ; Fântâna la *Ionel Neţoiu*, DJ; Fântâna lu *Ionel Oanţă*, DJ; Fântâna lu *Ionel Trană*, DJ; Conacu lu *Ionel Trancă*, VL;

Iovănel (< np. *Iovan* + suf. dim. *-el*): Vadu lu ~, DJ, GJ;

Irinel (< np. *Irina* + suf. dim. *-el*): Fântâna la ~, VL;

Lencel (< np. *Leancă* + suf. dim. *-el*): Fântâna lu ~, VL;

Lisăndrel (< np. *Lisandru* + suf. dim. *-el*): Coasta lu ~, VL;

Marinel (< np. *Marin* + suf. dim. *-el*): Cracu lu ~, MH; Pădurea Cracu lu~, MH;

Mărgel (< np. *Mărgea* + suf. dim. *-el*): La ~, VL;

Minel (< np. *Minu, Minea* + suf. dim. *-el*): ~ MH; Dealu de la ~, OT; Uliţa lu ~, VL;

Miorel (< np. *Mioara/ă* + suf. dim. *-el*): Coliba lu ~, GJ; Conacu lu ~, GJ; Fântâna lu ~, GJ;

Mitel (< np. *Mitu* + suf. dim. *-el*): Drumu pe la ~, VL;

Mitrel (< np. *Mitru* + suf. dim. *-el*): Grădina lu ~, GJ;

Mitricel (< np. *Mitrică* + suf. dim. *-el*): Crângu lu ~, VL; Fântâna de la ~, DJ; Fântâna lu ~, DJ; Hoaga lu ~, DJ;

Mocel (< np. *Mocea* + suf. dim. *-el*): ~ DJ;

Mugurel (< *Mugur* + suf. dim. *-el*): Cantonu lu Ică a lui ~, DJ;

Nistorel (Ureche) (< np. *Nistor* + suf. dim. *-el*): Dealu lui ~, MH;

Oncel (< np. *Onciu, Oancea* + suf. dim. *-el*): Grindu lu ~, OT;

Onel (< np. *Onu* + suf. dim. *-el*): Fântâna lu ~, VL; Fântâna lu Costică a lu ~, OT; La Salcâmii lu ~, VL;

Opricel (< np. *Oprică* + suf. dim. *-el*): Fântâna lu Nicu lu ~, DJ;

Pacel (< np. *Pacea* + suf. dim. *-el*): Nucu lu ~, VL;

Păduchel (< np. *Păduche* + suf. dim. *-el*): La ~, VL;

Păgubel (Turică) (< np. *Pagubă* + suf. dim. *-el*): ~ VL;

Pârlogel (< np. *Pârloagă, Pârlogea* + suf. dim. *-el*): ~ VL;

Pârvănel (< np. *Pârvan* + suf. dim. *-el*): Albia lui Moş ~, MH;

Petecel (< np. *Petec* + suf. dim. *-el*): ~ GJ; Fântâna lu ~, GJ;

Piricel (< np. *Pirici* + suf. dim. *-el*): Grindu lu ~, DJ; varianta: *Pirigel*: Gârla lu ~, DJ;

Prăjel (< np. *Praja* + suf. dim. *-el*): ~ VL;

Predicel (< np. *Predicea* + suf. dim. *-el*): Coasta de la ~, MH; Uliţa lu ~, MH; Via lui ~, VL;

Predușel (< np. *Preduș* + suf. dim. *-el*): La ~, VL; Valea lu ~, VL; Vâlceaua ~, VL; Vâlceaua lu ~, VL;

Purdel (< np. *Purdă* + suf. dim. *-el*): Bunaru lu ~, GJ; Cotu lu ~, MH; Cracu lu ~, GJ; Fântâna lu ~, GJ; Pârâu lu ~, GJ; Vadu lu ~, DJ; nume dublu: Răscruciu la *Purdel Ilie*, DJ;

Purecel (< np. *Purece* + suf. dim. *-el*): Bordeiu lui ~, GJ; Fântâna lu ~, DJ;

Săndel (< np. *Sandu* + suf. dim. *-el*): Crovu lu ~, MH;

Stănișel (< np. *Stăniș* + suf. dim. *-el*): Fântâna lu ~, DJ;

Stănușel (< np. *Stănuș* + suf. dim. *-el*): Fântâna lu ~, DJ;

Stoicănel (< np. *Stoican* + suf. dim. *-el*): ~ GJ;

Stoienel (< np. *Stoian* + suf. dim. *-el*): ~ DJ;

Tertecel (< np. *Terteci* + suf. dim. *-el*): Fântâna lu ~, OT;

Tinel (< np. *Tinu* + suf. dim. *-el*): Valea ~, GJ;

Tonel (< np. *Tone(a)* + suf. dim. *-el*): Fântâna lu ~, VL; Ogaşu lu ~, GJ;

Truşchel (< np. *Truşcă* + suf. dim. *-el*): Grădina lu ~, GJ;

Tudorel (< np. *Tudor* + suf. dim. *-el*): Balta lu ~, MH; Fântâna de la ~, MH; nume dublu*:* Moara lu *Tudorel Trifănescu*, DJ;

Ţârdel (< np. *Ţârdă, Ţârdea* + suf. dim. *-el*): Pădurea lu ~, GJ;

Vânel (< np. *Vână* + suf. dim. *-el*): Drumu di la Ogașu lu ~, GJ; Ogașu lu ~, GJ;

Vlădășel (< np. *Vlădășel*: pare a fi un diminutiv transcris neatent, al lui *Vlad(u)* cu suf. compus *-ășel* – DNFR): Fântâna din ~, DJ; Fântâna lu ~, VL; Vâlceaua lu ~, VL;

C. Derivarea are loc la nivelul limbii comune; apelativele respective au devenit nume proprii prin procedeul conversiunii antroponimice:

Armăşel (< subst. *armășel*): Fântâna lu ~, VL; Poiana lu ~, VL;

Băieţel (< subst. *băieţel*): La Pivniţa lu ~, GJ;

Bălănel (< subst. *bălănel* „bălăior"): Cariera de la ~ , DJ;

Berbecel (< subst. *berbecel*): Conacu lu ~, GJ; Dealu lu ~, GJ; Fântâna lu ~, GJ; La ~, GJ, VL; Perii lu ~, GJ;

Bobocel (< subst. *bobocel*): Bunaru lu ~ , MH;

Brebenel (< subst. *brebenel*): ~ DJ; La ~, VL; Piscu lu ~, GJ;

Buricel (Gheorghe) (< subst. *buricel*): Fântâna lu ~, DJ;

Burghel (< poate fi un dim. al lui *burghiu;* cf. dim. *burghiaș* și *burghiuț*): Ciutura lu ~, MH; Fântâna lu ~, GJ; La ~, GJ; nume duble: Bunaru lu *Burghel Constantin*, GJ; variantă: *Burchel*: Fântâna lu ~, VL; Pârâu lu ~, GJ;

Butucel (< subst. *butucel*): Pădurea lu ~, GJ;

Cărășel (< subst. *cărășel* „numele unui dans popular cu mișcări vioaie; melodie după care se execută acest dans"[17]): Ciutura lu ~, MH; Curătura lui ~, DJ;

Căzănel (Vasile) (< subst. *căzănel*): Fântâna la ~, VL;

Cârcel (< subst. *cârcel* „crampă"): Ciutura lu ~, VL; Fântâna lu ~, DJ;

Cârligel (< subst. *cârligel* „cârlig mic", „igliță", „cârlionț de păr"): ~ GJ; Ciutura lu ~, GJ; Coasta lu ~, GJ; Crovu lu ~, MH; Drumu di la ~, GJ; Fântâna lu ~, GJ; *variantă: Cărligel* – Pârâu lu ~, GJ;

Ceaușel (< subst. *ceaușel*): Coasta lu ~, GJ; Drumu lu ~, GJ; Hududoiu lu ~, GJ; Râpa lu ~, GJ;

Ceoromel (< np. *Cioromela*, cf. pentru temă, *cioroman* „țigan" cu înlocuirea lui *-an* prin *-mela*, care ar putea fi un cuvânt țigănesc – DNFR): La ~, DJ;

Cercel (< subst. *cercel*): ~ DJ; Capu lui ~, DJ; Conacu lu ~, GJ; Conacu lu Moș ~, MH; Drumu lu ~, DJ; Fântâna de la ~, DJ; La ~, VL; La Fântână la ~, VL; Ogașu lu ~, GJ, MH; Teiu lu ~, GJ; Via lu ~, GJ;

Chimirel (< subst. *chimirel*, dim. al lui *chimir*): Fântâna lu ~, VL;

Ciocănel (< subst. *ciocănel*): Crucea lu ~, DJ; Fântâna lu ~, DJ; Pârâu lu ~, VL; Piscu ~, GJ;

Ciocotel (< subst. *ciocotel – a ciocoti* „a mânca cu zgomot"): Linia ~, MH;

Ciucurel (< subst. *ciucurel*): Fântâna lu Moș Oane ~, OT;

Ciurciumel (< subst. *ciurciumel* (reg.) „a fi sau a sta, a alcătui o grămadă, un grup; a umbla, a fi îngrijit și a se comporta civilizat[18]): Fântâna lu ~, MH; Fântâna lu Florea lu ~, MH;

Cocoşel (< subst. *cocoşel*): Fântâna lu ~, GJ; Ogașu lu ~, MH; Râpa lu ~, GJ;

Cojnel (< subst. *cojenel*, dim. al lui *cojean*, var. a lui *cojan* - „țăran de la șes (în Muntenia) cu sens depreciativ"): Valea lu ~, VL;

Corcodel (< subst. *corcodel*, variantă a lui *corcoduș*): ~ GJ; Coasta lu ~, GJ; Drumu di la ~, MH; Fântâna lu ~, DJ; Pârâu lu ~, GJ; Știubeiu lu ~, MH;

Crăcăcel (< subst. *crăcăcel* „crăcănat, cu picioarele strâmbe"; cu același sens a fost înregistrat și np. *Crăcănici*): Linia lu ~, MH; Mahalaua lu ~, DJ; Răscrucea lu ~, MH;

[17] https://dexonline.ro/definitie/c%C4%83r%C4%83%C8%99el (site accesat la data de 16.09.2022).
[18] https://dexonline.ro/definitie/ciurciumel (site accesat la data de 16.09.2022).

Frumușel (< subst. *frumușel*): ~ GJ;

Ghiburel (< subst. *ghiburel* „de mici dimensiuni”[19]): Fântâna lu ~, DJ;

Ghiocel (< subst. *ghiocel*): Fântâna de la ~, OT; Izvoru lu ~, VL;

Ibricel (< subst. *ibricel*): Casa lu ~, DJ;

Iepurel (< subst. *iepurel*): Ogașu lu ~, MH;

Jogărel (< subst. *jugărel* „plantă erbacee cu frunze mici și dințate, cu flori purpurii sau albe, dispuse în formă de ciorchine la vârful tulpinii”[20]): Fântâna lu ~, VL;

Mălăiel (< subst. *mălăiel*): Fântâna lu ~, DJ; Grădinile lui ~, DJ;

Mielușel (< subst. *mielușel*): Fântâna lu ~, DJ;

Mirigel (< subst. *mirigai* „bucată mică de lemn”[21]): ~, DJ;

Negel (< subst. *negel*): La ~, VL;

Părmăcel (< subst. *părmăcel,* de la *parmac* „veche unitate de măsură pentru lungime, folosită mai ales în Moldova, egală cu 3,4 cm și echivalând aproximativ cu a opta parte dintr-o palmă”[22]): La ~, VL;

Păsărel (< subst. *păsărel* „bărbătuș mic de vrabie”): Balta lu ~, GJ; Livadia lu ~, OT; Poiana lu ~, DJ; nume dublu: La *Păsărel Melaache,* MH;

Păunel (< subst. *păunel*): Ciutura lu ~, DJ; Măgura lu ~, OT; Vâlceaua lu ~, VL;

Perghel (< subst. *perghel* – (înv. și reg.) cerc; circumferință; numele unui joc de copii cu arșice; instrument în formă de compas, folosit la măsurarea sau compararea grosimilor; partea concavă a unei bolți; zidărie în formă de arc sau de semicerc[23]): La ~, DJ; Măgura lu ~, DJ;

Pescărel (< subst. *pescărel*): ~ VL;

Purcel (< subst. *purcel*): Balta lu ~, GJ; Curătura lu ~, MH; Fântâna lu ~, DJ, MH, OT; Groapa lu ~, DJ, GJ; Leasa lu ~, GJ; Pârâu lu ~, VL; Piscu lu ~, GJ; Plopii lu ~, DJ; Poiana lu ~, VL; Scoaba lu ~, GJ; Stâna lu ~, GJ; Tarlaua lu ~, DJ; Ulița lu ~, DJ; Valea lu ~, VL;

Răcănel (< subst. *răcănel* „brotac”): Fântâna lu ~, DJ; Știubeiu lu ~, MH;

Surcel (< subst. *surcel*): ~ MH; Conacu lu ~, GJ; Fântâna lu ~, DJ; Hududoiu lu ~, GJ; Piscu lu ~, GJ; Știubeiu lu ~, DJ; Vâlceaua lu ~, GJ; nume duble: Fântâna lu *Surcel Ion,* GJ; Movila la Locul lui *Surcel Radu Din,* VL;

Șorecel (< subst. *șoricel*): Balta lu ~, DJ;

Tăierel (< subst. *tăierel*): Fântâna lu ~, DJ;

Tebeșel (< subst. *tebeșel* „care este scund și gras”[24]): Fântâna lu ~, VL; Vâlceaua lu ~, VL;

Tropănel (< subst. *tropănel* „a tropăni, a tropăi – a face zgomot lovind pământul, podeaua cu picioarele sau cu copitele”[25]): Fântâna lu ~, VL;

Turturel (< subst. *turturel* „bărbătușul turturelei”[26]): Via lu ~, GJ;

Viezurel (< subst. *viezurel*): ~ GJ;

D. Derivate care pot avea dublă etimologie:

Botoșel (< np. *Botoș* + suf. dim. *-el* sau subst. *botoșel*): ~ MH;

Caragel (< np. *Caragiu* „tc. karagi – clevetitor; cf. și *caragiu* – „postav prost” + suf. dim. *-el*): Conacu lu ~, MH; Dosu lu ~, GJ;

[19] https://dexonline.ro/definitie/ghiburel (site accesat la data de 16.09.2022).
[20] https://dexonline.ro/intrare/jug%C4%83rel/95229 (site accesat la data de 16.09.2022).
[21] https://dexonline.ro/definitie/mirigai (site accesat la data de 16.09.2022).
[22] https://dexonline.ro/definitie/p%C4%83rm%C4%83cel (site accesat la data de 16.09.2022).
[23] https://dexonline.ro/definitie/perghel/definitii (site accesat la data de 17.09.2022).
[24] https://dexonline.ro/definitie/tebe%C8%99el (site accesat la data de 17.09.2022).
[25] https://dexonline.ro/definitie/trop%C4%83ni (site accesat la data de 17.09.2022).
[26] https://dexonline.ro/definitie/turturel (site accesat la data de 17.09.2022).

Căierel (< np. *Caieru* de la *căier* „țăran care are căruță cu cal” + suf. dim. *-el* sau *căierel,* dim. de la *caier* „cantitatea de lână care trebuie toarsă cu furca”): ~ DJ; Fântâna de la ~, DJ; variantă: *Căerel*: Drumu ~, DJ;

Căzăcel (< np. *Cazacu* + suf. dim. *-el* sau subst. *căzăcel*): Fântâna lu ~, VL;

Ciupurel (< np. *Ciupureanu,* top. *Ciupuria* + suf. dim. *-el*): Tufa lu ~, OT;

Ciurdel (< subst. *ciurdel* „(reg.) dans țărănesc cu învârtituri iuți” sau np. *Ciurdea* + suf. dim. *-el*): ~ GJ; La ~, VL;

Ciurel (< np. *Ciurea* + suf. dim. *-el* sau subst. *ciurel* „ciur mic”): ~ DJ; Coasta lu ~, MH; Fântâna de la ~, DJ; Fântâna lu ~, DJ, MH; La ~, DJ; Nucii lu ~, DJ; Padina ~, MH;

Codel (< subst. *codel* „nume de câine”-DA; diminutiv de la *coadă,* care s-a putut folosi comic și pentru oameni-DNFR; np. *Codea* + suf. dim. *-el*): Cureaua lu ~, MH;

Dughinel (< np. *Dughină* + suf. dim. *-el;* vezi și *dughinel* (în Muntenia); *dugheniță* – dim. al lui *dugheană* „prăvălie mică”[27]) Pădurea lu ~, VL;

Făurel (< np. *Faur* + suf. dim. *-el* sau *făurel* (reg., înv.) tânăr fierar, făurar[28]): Valea lu ~, VL;

Firicel (< np. *Firică* + suf. dim. *-el* sau subst. *firicel*): Ostrovu ~, OT;

Puschel (< np. *Puscu/Pușcu* + suf. dim. *-el* sau np. *Pușchiu* din *pușchi* „tânăr înfumurat, ștrengar, fante”-DNFR): Stâna ~, VL;

Țăndărel (< np. *Țăndărică, Țăndărău* + suf. dim. -el; *top.* Țăndărei; sau *țandără, țandură* „bețișor cu care se fixează restul de lemn sau otincul la jug”+ suf. dim. *-el*”[29]: Coverca lu ~, DJ;

E. Provenite de la toponime sau termeni geografici populari:

Devesel (< top. *Devesel*): ~ MH; Fântâna lu ~, DJ;

Muncel (< subst. *muncel* „munte sau deal mic, care constituie o treaptă mai coborâtă a unui lanț sau a unui masiv muntos, cu structură cutată, alcătuit din roci dure”[30]): Fântâna lu ~, VL;

Orodel (< top. *Orodel*): ~ DJ;

Păducel (< subst. *păducel*): Fântâna lu ~, GJ; Păru lu ~, DJ; Pârâu din Valea lui ~, VL; Pârâu lu ~, GJ; Poiana lu ~, GJ; Valea lu ~, GJ;

Prundurel (< subst. *prundurel*): Cișmeaua ~, VL;

F. Nume la care tema nu poate fi identificată[31], prin urmare nu considerăm antroponimele respective ca fiind derivate:

Gamel[32] (< np. *Gamel*): ~ VL;

Nel (< np. *Nel*): Plopii lu ~, MH; Via lu ~, MH;

Ofmagel (< np. *Ofmagel*): La ~, MH;

Tăgalgel (Iulică) (< np. *Tăgalgel*): Fântâna lu ~, DJ;

Concluzionând, putem afirma că sursele antroponimelor derivate cu sufixul *-el* le reprezintă, în ordinea celor mai frecvente: derivarea de la nume proprii (în proporție covârșitoare de la nume de persoană); trecerea unor apelative derivate în categoria antroponimelor, prin transfer, fără modificări formale; împrumuturile; nume neanalizabile în

[27] https://dexonline.ro/definitie/dughinel (site accesat la data de 17.09.2022).
[28] https://dexonline.ro/definitie/f%C4%83urel (site accesat la data de 17.09.2022).
[29] https://dexonline.ro/definitie/%C8%9B%C4%83ndurel (site accesat la data de 17.09.2022).
[30] https://dexonline.ro/definitie/muncel (site accesat la data de 17.09.2022).
[31] Al. Graur, în *Nume de persoane* (p. 57), menționa faptul că: „La diminutive nu este suficient să apară clar sufixul, trebuie ca și tema să fie recunoscută. *Cățel,* de exemplu, deși denumește un câine mic și comportă sufixul diminutival *-el*, nu poate fi considerat un diminutiv, din cauză că rădăcina *căț-* nu înseamnă nimic în românește”.
[32] Cf. tc. *Gamlî* „trist, amărât, mâhnit” (DNFR).

română. În ceea ce privește frecvența fiecăruia dintre aceste derivate, observăm faptul că predomină numele care au localizare punctiformă, la nivel de județ și, destul de des, la nivel de localitate[33]. Un factor important în distribuția lor teritorială este sensul cuvântului: cu cât este mai cunoscut, cu atât cresc șansele de a fi utilizat mai mult. De exemplu, un antroponim precum *Dinel* (provenit de la *Constantin*), va avea o prezență mult mai vizibilă decât *Găgel* (bg. *Gadžo*) a cărui origine este (mai) greu de descifrat. Spre deosebire de acestea, *Anghel, Aurel, Pavel, Ionel* apar mult mai frecvent în lista noastră; originea religioasă a unora, faptul că au rădăcini care coboară până în vechea onomastică romană în cazul altora, precum și derivarea de la un (pre)nume foarte frecvent – *Ionel* de la *Ion*, le-a crescut extrem de mult potențialul de a fi selectate din inventarul antroponimelor românești.

Câteva dintre antroponimele citate cu suferit derivări succesive (cu sufixe diminutivale sau nu): *Dănășel* < *Daneș* (< *Dan* + *-eș*) + *-el*; *Opricel* < *Oprică* (< *Oprea* + *-ică*) + *-el*; *Stănișel* < *Stăniș* (< *Stan* + *-iș*) + *-el*; *Stănușel* < *Stănuș* (< *Stan* + *-uș*) + *-el*; *Stoicănel* < *Stoican* (< *Stoica* + *-an*) + *-el* etc., altele reprezintă hipocoristice derivate: *Dinel* < *Dinu* (< *Constantin*) + *-el*; *Fănel* < *Fane* (< *Ștefan*) + *-el*; *Lencel* < *Leancă* (< *Elena*) + *-el*; *Mitel* < *Mitu* (< *Dumitru*) + *-el*; *Mitrel* < *Mitru* (< *Dumitru*) + *-el*; *Onel* < *Onu* (< *Ion*) + *-el*; *Săndel* < *Sandu* (< *Alexandru*) + *-el*; *Tinel* < *Tinu* (< *Constantin*) + *-el* etc.

Multe dintre antroponimele citate reprezintă primul stadiu din evoluția genealogică a numelor respective și anume, o poreclă născută din asocierea metaforică, subiectivă, a persoanei (sau a unei particularități a acesteia) cu un obiect/ființă din mediul înconjurător. În momentul de față, antroponimul respectiv exprimă un sens doar ca geneză, ca nume de persoană și-l pierde, devenind astăzi un indiciu golit de sens al obiectului singular[34]. Printre poreclele ce stau la baza diminutivelor menționate se numără cele care vizează: a) relații de familie: *Bădicel, Băiețel, Dănăcel, Gemenel* etc.; b) profesia sau funcția: *Armășel, Ceaușel, Făurel* etc.; c) particularități fizice: *Borțoșel, Burticel, Găurel, Ghimbucel, Ghimicel, Țârdel, Bălănel, Crăcel, Frumușel, Ghiburel, Surcel, Tropănel* etc.; d) particularități psihice: *Bucurel* etc.; e) părți ale corpului uman: *Buricel, Grumăjel* etc.; f) vegetale: *Brândușel, Cioinel, Florănel, Floricel, Gherghinel, Godinel, Mugurel, Jogănel* etc.; g) animale, păsări, insecte: *Berbecel, Bobocel, Ciorel, Cocoșel, Iepurel, Păduchel, Purecel, Păunel, Purcel, Răcănel, Turturel, Viezurel* etc.; h) sărbători: *Crăciunel*: i) obiecte din gospodărie: *Căzănel, Cârligel, Ciocănel, Căierel, Ciurel, Ibricel* etc.; j) afecțiuni fizice: *Cârcel, Negel*; k) vestimentație: *Botoșel, Cercel, Chimirel* etc.; l) nume etnice: *Căzăcel, Frăncel* etc.

Dacă lărgim aria de observație asupra structurilor toponimice în care apar aceste nume, vom observa că sunt formate cu cele mai diverse entopice. Se impun însă prin frecvență apelativele subordonate câmpului lexico-semantic al apei – *cișmeaua, ciutura, fântâna, ogașul, puțul, vadul, gâldanul, gârla* etc., iar în interiorul acestuia *fântâna*[35] ocupă de departe cel mai important loc. În situațiile în care entopicele foarte cunoscute se întâlnesc cu nume de persoane de asemenea foarte cunoscute rezultă o serie de denumiri omonime: *Fântâna lu*

[33] În unele cazuri, este vorba despre una și aceeași persoană, de al cărei nume se leagă obiecte geografice diferite de pe teritoriul satului: *Cișmeaua / Fântâna lu Cotocel* – sat Sârbești, comuna Alimpești, județul Gorj; *Drumu / Peștera lu Dănăcel* – sat Vaidei, comuna Stănceşti, județul Gorj etc.

[34] Vezi și Ecaterina Mihăilă, *Despre geneza și funcția numelor proprii,* în LR, nr. 3, 1978, p. 268-269.

[35] Într-un articol anterior (Iustina Burci, *Denumiri cu particularizatori adjectivali în toponimia din Oltenia*, în vol. „Mioara Avram. In Memoriam" (coord. Silvia Pitiriciu), Craiova, Editura Sitech, 2015, pp. 30-52), în care am investigat, între altele, și frecvența cu care particularizatorii adjectivali au „accesat" anumiți termeni geografici populari în Oltenia, constatam că printre cei mai căutați s-au numărat *fântână, vale* și *baltă*, obiecte vitale în special pentru comunitățile rurale, existența surselor de apă fiind un factor esențial atât în ceea ce privește alegerea locului în care vor fi fost stabilite vetrele satelor, cât și pentru dezvoltarea ulterioară a acestora; fie că este vorba despre potamonime – ape curgătoare, văi, în vecinătatea cărora s-au înființat satele, despre emergonime – fântâni, săpate în interiorul, dar și în exteriorul așezărilor, ori despre bălți, însemnătatea lor, la nivelul vieții comunității, se reflectă și în numărul mare și foarte mare de nume de locuri compuse în a căror structură acestea se regăsesc.

Anghel – toponim înregistrat în județele Gorj, Mehenințiși Olt; *Vâlceaua lu Anghel* – în județele Olt și Vâlcea; *Fântâna lu Dinel* – în județele Gorj și Vâlcea; *Ogașu lu Cercel* – în județele Gorj și Mehedinți; *Fântâna lu Purcel* – în Dolj, Mehedinți și Olt; *Dealu lu Pavel* – în Olt și Vâlcea; *Poiana lu Pavel* – în Gorj și Vâlcea etc.

În ceea ce privește structura toponimelor în care apar numele în discuție, aceasta variază de la unul la mai multe elemente. În unele cazuri, derivatul formează singur denumirea obiectului geografic – *Florănel, Ionel, Minel Mocel, Stoicănel* etc., în altele, componența sa se ramifică în funcție de „piesele" utilizate în denominația obiectului respectiv. Sunt majoritare construcțiile care indică a) posesia, exprimată cu ajutorul genitivului enclitic: *Balta lu Pavel, Drumu ale Pavel, Grădina lu Băloșel, Locu lu Ciușel, Ogașu lu Dondel* etc.; o relație de posesie, care s-a opacizat însă, în momentul de față, prin dispariția articolului genitival, poate fi considerată și cea formată cu nominativul: *Cracu Crăciunel, Drumu Găurel, Valea Tinel* etc.; b) poziționarea unui obiect/loc în raport cu o persoană: *Fântâna lu Borțoșel, La Burticel, La Bucurel, Fântâna de la Ionel, La Moara lu Pavel, La Moara lu Dănășel* etc. Uneori, formula denominativă cuprinde repere antroponimice suplimentare, ca în exemplele următoare: *Fântâna de la Costel a lu Filipău, La Ionel al Riții, Mița lu Ionel a lu Liță* etc.

Sufixul diminutival *-el* este unul dintre formanții cu mare productivitate în limba română. În toponimie, ca și în antroponimie afixul are, de asemenea, o prezență importantă. În lucrarea de față, am analizat un prim[36] segment al numelor de locuri în care acesta apare – format prin transferul elementelor denominative din clasa numelor personale în cea a toponimelor.

BIBLIOGRAPHY

Bălan Mihailovici, Aurelia, *Dicționar onomastic creștin,* București, Editura Minerva, 2003.

Bârsan, D., *False diminutive,* în „Studii și materiale referitoare la formarea cuvintelor în limba română", București, Editura Academiei RPR, 1962, vol. III, pp. 89-98.

Bolocan, Gh., *Modele derivative în toponimie,* în „Limba română", XXIV, 1975, nr. 3, pp. 187-196, republicat în Ionela Carmen Banța, Iustina Nica (Burci), Adela-Marinela Stancu, Elena-Camelia Zăbavă, *Gheorghe Bolocan. Studii și articole de onomastică,* Craiova, Editura Universitaria, 2020, pp. 19-24.

Burci, Iustina, *Denumiri cu particularizatori adjectivali în toponimia din Oltenia*, în vol. „Mioara Avram. In Memoriam" (coord. Silvia Pitiriciu), Craiova, Editura Sitech, 2015, pp. 30-52.

Colciar, Rozalia, *Diminutive și hipocoristice folosite în localitatea Feleacu (jud. Cluj)*, în „Dacoromania", serie nouă, XXVI, 2021, nr. 1, Cluj-Napoca, pp. 62-68.

Constantinescu, N.A., *Dicționar onomastic românesc*, București, Editura Academiei Române, 1963.

Croitor, Blanca, *Sufixele în limba română actuală. Formații recente,* București, Editura Universității din București, 2021.

Dicționar de științe ale limbii (DSL), autori: Angela Bidu Vrănceanu et alii, București, Editura Nemira, 2005.

Dicționarul toponimic al României. *Oltenia* (DTRO) (coordonator prof. univ. dr. Gh. Bolocan), Craiova, Editura Universitaria, vol. I (A-B), 1993 și urm.

Graur, Alexandru, *Nume de persoane*, București, Editura Științifică, 1965.

Graur, Alexandru, *Nume de locuri,* București, Editura Științifică, 1972.

[36] Celelalte vor face obiectul unor studii viitoare.

Iordan, Iorgu, *Toponimia românească,* București, Editura Academiei RPR, 1963.

Iordan, Iorgu, *Stilistica limbii române,* București, Editura Științifică, 1975.

Iordan, Iorgu, *Dicționar al numelor de familie din România,* București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

Leu Hanganu, Violeta, *Diminutivele în limba română actuală vorbită. Aspecte lexicale, pragmatice și sociolingvistice*, București, Editura Universității din București, 2021.

Loșonți, Dumitru, *Diminutive și hipocoristice,* în Aurel Loșonți (coord), *Arc peste timp medieval și contemporan al comunei Bonțida (Bonțida, Coasta, Răscruci, Tăușeni)*, Cluj-Napoca, Editura Studia, 2016, pp. 633-651.

Mangra, Maria, *Sufixul diminutival -el și rolul lui în formarea antroponimelor,* în „Studii și cercetări de onomastică", Craiova, IV, 1996, pp. 325-336.

Micul dicţionar academic, ediția a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică, București, Editura Univers Enciclopedic, 2010.

Mihăilă, Ecaterina, *Despre geneza și funcția numelor proprii,* în LR, nr. 3, 1978, pp. 267-278.

Pascu, George, *Sufixele românești,* București, Editura Academiei Române, 1916.

Scriban, August, *Dicționaru limbii românești,* Institutu de Arte Grafice „Presa Bună", 1939.

Stan, Aurelia, *O problemă de antroponimie: derivarea cu sufixe diminutivale a prenumelor din ALR*, în CL, IX, 1964, nr. 1, pp. 97-108.

Teiuș, Sabina, *Despre formele hipocoristice ale prenumelor din Valea Bistriței (Bicaz),* în CL, VII, 1962, nr. 1, pp. 45-51.

Tudose, Claudia, *Derivarea cu sufixe în româna populară,* București, Tipografia Universității din București, 1978.

Toma, Ion, *Toponimia Olteniei*, Craiova, Reprografia Universității din Craiova, 1988.

Tomescu, Domnița, *Gramatica numelor proprii în limba română,* București, Editura All Educațional, 2001.

Tomescu, Domnița, *Numele de persoană la români. Perspectivă istorică,* București, Univers enciclopedic, 2001.

SURSE ON-LINE

https://dexonline.ro/definitie/c%C4%83r%C4%83%C8%99el (site accesat la data de 16.09.2022).

https://dexonline.ro/definitie/ciurciumel (site accesat la data de 16.09.2022).

https://dexonline.ro/definitie/ghiburel (site accesat la data de 16.09.2022).

https://dexonline.ro/intrare/jug%C4%83rel/95229 (site accesat la data de 16.09.2022).

https://dexonline.ro/definitie/mirigai (site accesat la data de 16.09.2022).

https://dexonline.ro/definitie/p%C4%83rm%C4%83cel (site accesat la data de 16.09.2022).

https://dexonline.ro/definitie/perghel/definitii (site accesat la data de 17.09.2022).

https://dexonline.ro/definitie/tebe%C8%99el (site accesat la data de 17.09.2022).

https://dexonline.ro/definitie/trop%C4%83ni (site accesat la data de 17.09.2022).

https://dexonline.ro/definitie/turturel (site accesat la data de 17.09.2022).

https://dexonline.ro/definitie/dughinel (site accesat la data de 17.09.2022).

https://dexonline.ro/definitie/f%C4%83urel (site accesat la data de 17.09.2022).

https://dexonline.ro/definitie/%C8%9B%C4%83ndurel (site accesat la data de 17.09.2022).

https://dexonline.ro/definitie/muncel (site accesat la data de 17.09.2022).

THE PROBLEM OF VOCALISM IN THE COMMUNE OF BORCA, NEAMT COUNTY

Florentina Camelia Creţu (Crăciun)

PhD Student, „Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: The present paper aims to describe and analyze the vocalism of speech in Borca village, Neamț county, starting from the linguistic realities recorded and transcribed within the dialect survey, carried out with the help of the questionnaire and free discussions with the locals. The frequency of phonetic changes will be shown statistically, through diagrams.

Keywords: vowels, phonetic changes, diagrams, dialect survey, Borca village

Articolul de față prezintă vocalismul din graiul localității Borca din județul Neamț și conține informații de ordin fonetic, lexical, corelate cu aspecte de sociolingvistică – vârstă, educație, statut social, etc. Se va ilustra circulația limbii române în teritoriul rural și se vor compara variațiile graiului de la un individ la altul pe categorii de sex, vârstă și educație.

Trecând peste situațiile în care vorbitorii aleg să folosească limba standard în mod emfatic, la o analiză mai atentă, se pot observa transformări fonetice succesive. Cu cât gradul de apropiere între informator și subiectul anchetat crește, cu atât vorbirea informatorului devine naturală și capătă individualitate față de a celorlalți vorbitori.

Printre cele mai întâlnite procedee fonetice din arealul graiului comunei anchetate se numără închiderea lui ***ă*** final la ***â,*** fenomen de la care au existat puține abateri. De la particular la general, voi ilustra prin exemple situațiile identificate. Închiderea vocalei *ă* a fost înregistrată cu consecvență la persoanele în vârstă, atât la bărbați, cât și la femei. Astfel, Raveica, casnică, 74 de ani, 4 clase, răspunde la întrebările din chestionar închizând vocala finală: *slátinâ, zmîntînâ, apâ, du□óâ, urmâ, dácâ, ládâ, sî strecu□árâ*, iar Leontina, femeie, 70 de ani, și Ilie, bărbat, 74 de ani, foști învățători, păstrează același tipar: *îŋcâ, dóu□â, stînâ, strecu□árâ, sítâ, sî sî scúrgâ, lumínâ, căldúrâ, dácâ mu□árâ.* De asemenea, în cadrul discuției de grup, Neculai (69 de ani, 9 clase, pensionar, a fost șofer), Maria (66 de ani, casnică, 8 clase) și Maricica (71 de ani, 7 clase, casnică) folosesc constant vocala închisă la finalul cuvintelor: C.1. *slátinâ, u□otítâ*; C.2. *bóndâ, caîi□úlâ, apâ, faínâ, brî□ŋ̡zâ, mamalígâ*; C.3. *amárâ, brî□ŋ̡zâ, múltâ*.

Începând cu vârsta de 60 ani se remarcă o omogenitate mai scăzută a întrebuințării vocalei închise *â,* după cum urmează: Ionuț (60 de ani, 8 clase) substituie vocala *ă* cu *â:* lúŋgâ, plínâ, însă Iolanda (58 de ani, 12 clase, necăsătorită), datorită serviciului de bibliotecar și a lecturii constante, se desprinde inconștient de acest șablon și folosește în mare parte limba literară: *în□lắtură, ápă,□fetíţă, gravídă, dóu□ă.* În discuția cu ea se identifică și o excepție naturală, potențată de mediul și de relațiile interumane locale: *îŋ contínuâ.*

Chiar dacă nivelul de vârstă scade la 48 de ani, fenomenul închiderii rămâne vizibil la subiecții anchetați. În discuțiile individuale cu Petru și Marcela (fiecare are 46 de ani, 12 clase și a efectuat deplasări de durată în afara țării), găsim exemple care argumentează consecvența utilizării lui *â* la finalul cuvintelor: *sî strecu□árâ, adunâ, mecánicâ, dátâ, u□órâ,* i□árâ, *k'ámâ, făi□ínâ, tărîţâ, tu□árnâ apâ fi□ártâ şî răćítâ, dúpâ, púsâ, cri□áŋgâ.*

În cadrul anchetelor cu subiecți tineri se distinge, de asemenea, aceeași transformare: Mona (34 de ani, 10 clase, casnică): *şcuálâ, du□órâ, sî spúnâ, frícâ*; Emanuel (17 ani, elev): *lásâ, zăpádâ, adúnâ, sî, simbolizi□ázâ.* Din motive particulare, date de conviețuirea cu persoane din afara regiunii Moldova, Georgiana (15 ani, elevă) nu închide pe *ă* la *â* în mod consecvent, asemenea celorlalți vorbitori, ci alternează vocala închisă cu cea deschisă*: răcâlă, grípă, cánă, ţúi□că, várză, búbâ, fetíţâ, galiátâ, gúşâ.*

Pentru a concluziona fenomenul prezentat mai sus, voi analiza procentual frecvența modificării. Astfel la întrebările:

Cum îi spui unei vaci tinere de 2-3 ani?, 9 din 9 vorbitori au răspuns *júncâ*.

Cum se cheamă oaia care nu a fătat?, 7 din 7 subiecți au răspuns *miu□ârâ.*

Unde ţii iarna cartofii?, 4 din 4 informatori au spus *pívniţâ*.

În ce bați brânza pentru iarnă?, 8 din 10 vorbitori au închis pe ă la â în cuvântul *bărbínţâ*.

Cu ce scoți apa din fântână?, 7 din 9 subiecți au răspuns *gali□átâ,* întrebuințând aceeași vocală închisă.

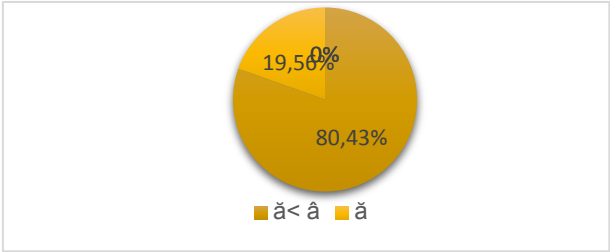

Întrebarea indirectă pentru cuvântul mătușă, 4 din 5 informatori închid pe ă la â.

Cum îi spui unei femei care a trecut de 70 de ani?, 7 din 9 anchetați au spus *bábâ* și *bunícâ.*

Cu ce pisezi sarea și zahărul?, 6 din 8 subiecți au răspuns maşînâ, *rîşniţâ, piulíţâ,scá□â.*

Cu ce bei apă?, răspunsurile celor 7 vorbitori din 9 au fost *u□álâ, ulcícâ.*

În ce macină pasărea grăunțele?, 5 din 5 au oferit răspunsuri care conțineau pe ă închis la â: *gúşâ; pípotâ, poi□átâ cotu□nâ.*

Ce se face din porumb?, 5 din 8 au răspuns *făínâ.*

La întrebarea indirectă pentru cuvântul nevastă, 5 din 9 subiecți l-au închis pe ă în răspunsurile lor.

Țin să menționez că subiecții vorbitori au îndeplinit condițiile cerute de normele dialectale, au avut vârste și statut social diferit și au fost receptivi la discuțiile inițiate.

Un fenomen întâlnit cu consecvență în limbajul locuitorilor din comuna Borca este tendința de închidere a lui *e* final și medial neaccentuat la *i*, înainte sau după accent. Aspectul fonetic e identificat general la toate grupele de vârstă, educație și categorii sociale. Subiectul A, femeie, 74 de ani, 4 clase, închide fără excepție pe *e* final: *pastíli□, □di□, □lápti□, múlti□, sári□, □vini□é□, vinít, lumanári.* Subiecții B. 1 și B. 2 (foști învățători, 70, 74 ani) întrebuințează aceeași vocală închisă în partea de final a cuvintelor*: pozíţi□i, lápti□li□□□lápti□, fii□□□púni, tári□, umezăşti,□ pi□ di□, mári□, tári□, frúnti□, □diváli□, nişti, tréburi□, cari.□□*Informatorii discuției C (femeie, 66 de ani, 8 clase; femeie, 71 de ani, 7 clase) au urmat cu fidelitate același model:□C 3.□*cri□áscâ, crieşti, p□□□□Do□ámni□□□*C 2.□*bíni□; ari□□□pălării.□*

În situațiile în care închiderea lui *–e* din articolul hotărât enclitic a substantivelor cu forme de plural terminate în *i* sau *uri*, putem vorbi de asimilare progresivă. Astfel de exemple se găsesc și mai sus (*bu□ábili□□□lápti□□□ pastíli□, □*etc).

□□□□□□□□□□Tendința de închidere a putut fi ușor observată la localnicii cu vârste sub 60 de ani. Subiectul D (bărbat, 60 de ani, 8 clase) a menținut vocala închisă în răspunsurile sale: *cîti□□□di□□□batái□□ bébi□, valu□ári□, hái□ni□□□*Spre deosebire de cazul anterior, subiectul E (femeie, 58 de ani, 12 clase) se abate, de la norma graiului local și nu închide pe *e* final în *i: se púne, bu̯ábe, múlte, sáre□a, víi□e, vi□éspe, sîmbure; barabúle, soți□e.* Continuând analiza descoperim că doi subiecți de 46 de ani, cu un nivel de

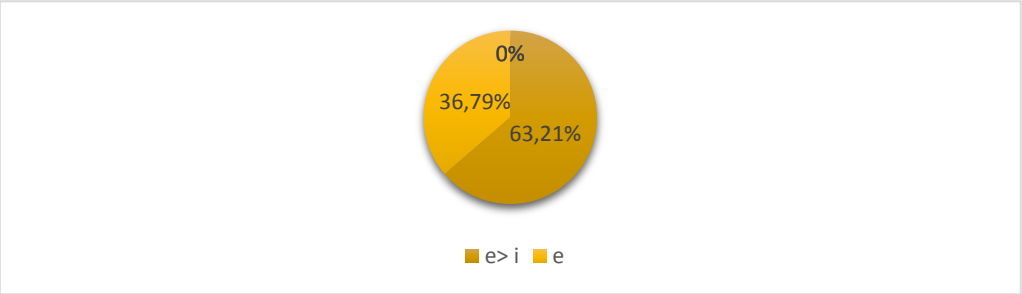

cultură asemănător, dar din sate diferite respectiv Soci și Mădei, cu deplasări de durată în străinătate, întrebuințează constant pe *i* în locul lui *e* final și medial: F. (bărbat, 12 clase) *pi□ di̯al, di□□cîti□, asti□a, li□□□niști,□ bu□ábili□□ ambili□□□píntru, fînării̯, vérdi□, multi□□□□*excepție face cuvântul *spun̯ém,* probabil din cauza măririi pauzelor între cuvinte); H 2 (femeie, 12 clase) *acri□éști□□ sî púni, pî□i□ni□□□písti□□□stícli□□□*

□□□□□□□□□□□□□Surprinzător, identificăm și la subiecții mai tineri aceeași tendință de închidere, datorată în special debitului verbal ridicat, ce duce la tendința de scurtare a cuvintelor: G. (femeie, 34 de ani, a terminat liceul, nu a efectuat deplasări de durată in afara localității),□□□□□*dădi□ám, i̯ésti□, árdi□, farmacii, i̯ésti□, li□,□□*H1. (elev, 17 ani), *Ni□,□cári□ víni□,□miri□ásâ, cápri□,□simbolizi□ázâ diferíti□,□rămíni□□*

□□□□□□□□□□□□□□□□□În ideea de a prezenta răspândirea fenomenului pe teritoriul unde a avut loc ancheta, voi ilustra cu ajutorul unei diagrame prezența fenomenului fonetic identificat în rezultatele aplicării chestionarului:

La întrebarea indirectă pentru vișine, 8 din 12 subiecți au închis pe *e* final - *víșini□□□*

Cum îi zici unui om care nu s-a spălat de mult? unul (femeie, 74 de ani, 4 clase) din 3 vorbitori l-au închis pe *e*, *nispalát*, iar B (bărbat, 74 de ani, fost învățător) și F (bărbat, 46 de ani, 12 clase) au folosit forma literară a cuvântului cerut.

Cum numiți cuiul acela lung și gros ca degetul? 3 din 3 vorbitori au dat forma de plural *cu□i□i*, pentru cuie.

La întrebările: *De unde cumpărați medicamentele?, Ce fac când fac așa?* (mă prefac că sforăi) și *Ce-i este bărbatului aceea cu care s-a însurat?,* 5 din 9 informatori au închis pe e final în răspunsurile lor: farmaș̮ii, soț̮i̯i, sfórîi□□□În mod neașteptat, subiecții au folosit alternativ atât formele regionale, cât și cele literare.

Dacă spargi sâmburele unei prune, ce găsești înăuntru?, 8 din 9 localnicii au oferit răspunsul cu vocala finală închisă: *sîmburi□□□*Este ușor să ne dăm seama din nou că există o omogenitate între răspunsurile vorbitorilor și că excepțiile dint de multe ori voite.

Ce pui la gura sticlei ca să poți turna ceva în ea?, 5 din 9 subiecți (B. 80 ani, studii superioare; C. 69 ani, 9 clase; D. 60 ani, 8 clase; F. 46 ani, 12 clase; G. 34 ani, 10 clase) au răspuns după tipar, cu *e* închis: *pîlni□i.*

Cum se cheamă vasul din care mănânci?, 2 din 4 subiecți anchetați au spus *farfurii̯i.*

Închiderea vocalelor *e* și *i* la *ă* și *î* se petrece la majoritatea vorbitorilor comunei Borca în diferite situații. Voi analiza acțiunea fenomenului fonetic după fricativele dentale *s, z,* după fricativele prepalatale *j, ș,* sau după africatele dentale *ț, d̦.* Acest procedeu se regăsește

la scară largă în graiul localnicilor, fapt constatat în urma răspunsurilor succesive, culese în cadrul anchetei.

În ordine descrescătoare, subiecții au oferit mai mult sau mai puțin conștient mostre reale de închideri ale vocalelor. În cadrul discuțiilor naturale s-au putut observa variații mult mai mari în ceea ce privește acest fenomen, comparativ cu vocalismul prezentat până la acest moment. Între 75 și 60 de ani, subiecții au înclinat cu fidelitate spre închiderea vocalelor, însă, persoanele sub 60 de ani s-au desprins tot mai mult de acest impuls, dacă i-am putea spune așa.

Am extras câteva exemple relevante pentru consecvența velarizării vocalelor *e* și *i* la *ă* și *î* după consoanele *s, ș, z, j, ț, ḑ* și subliniez că acest fenomen se produce pe de o parte datorită timbrului consonantic dur care le precedă, și pe de altă parte, datorită influențelor fie din limba literară, fie din alte limbi.

A. (femeie, 74 ani, 4 clase, văduvă, credincioasă, nu se uită la televizor, comunicativă), *băi□eţă̆l, săcríu̯, soţi̯i, sî, Vasîli□□□zîsî□e, zîu□a, cu□osîtu□árili□, cu□osă̆şti□, cri□áscâ, do□uîză̆ş, muzîcanț;*

B. (învățători, pensionari, 70 și 74 de ani), *soţi̯i, oţă̆t, zîli□□□álţâ, şî, distrácţi̯i, du□oî□ză̆ş, ţípît, strînzi□□□ză̆şi□ zîli□□□umeză̆şti□ surză̆şti□□□*

C. (discuție de grup, 66-71 ani, 7-9 clase), *oţă̆t, zîs, zîc, zî□u□a, țî□i̯ soţi̯i, fetíță, matúșâ, pâculíță, pívniță;*

D. (bărbat, 60 ani, 8 clase, nu lucrează), *tri□i□ză̆ş, zîșé, gasît;*

E. (femeie, 58 ani, bibliotecar, vorbăreață), *căpăţînile, preséze;*

F. (bărbat, 46 ani, 12 clase), *folosît, strujă̆n, cosîtu□ári□□□*

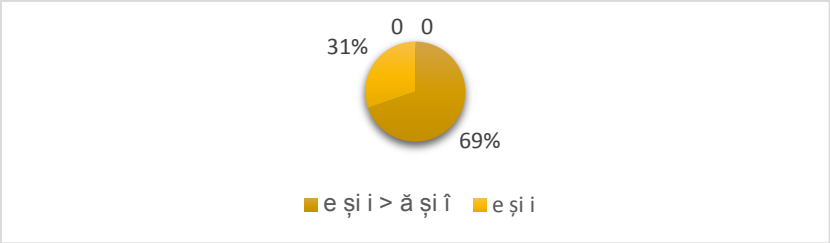

□□□□femeie, 34 ani, 10 clase, casnică)□*surzît;*

H 2. (femeie, 46 ani, 12 clase, casnică), *personájâ, Sî, zî□li□, tărî□ţâ;*

H 1. (elev, 17 ani), *strujă̆n; soţi̯i;*

I. (elevă, 15 ani) *soţíi□e.*

Excepțiile în care nu se mai produce velarizarea se întâlnesc cu precădere la persoanele care citesc mult, spre exemplu, subiectul E. (bibliotecar) *frún̯zele, ĉiñĉizéĉ, ţe□ávă, ţélină, uniformizéze,* la elevi, *cuţít;* H 1. *sicrí□u, visézi□□* I. *viţél, várză* și la persoanele care urmăresc emisiuni TV, sau intră în contact cu persoane din alte zone ale țării: B. *oţét, zéru, visézi□;*□F. *sicríu□, zîș̯ém, sî.*

Pentru a calcula procentajul informatorilor care velarizează pe e și i, găsesc necesar să rescriu câteva întrebări din chestionar:

Cum spuneți la cele care seamănă cu cireșele, dar sunt mai acrișoare? 7 din 9 vorbitori închid pe *e* la *î,* doar doi dintre ei dau ambele forme, *z□íșîn□□* și *víșîni□,*

menționând că forma veche a cuvântului este z□íşîn - D; *z□íşîn*□□□□foma folosită în zonă - □□

În ce pui mortul să-l îngropi? 4 din 4 vorbitori au răspuns *copîrşău.*

Ce macini ca să faci mămăliga? 5 din 8 informatori au spus *grăúnţâ.*

Ce zici că faci când nu mai auzi bine? 3 din 5 subiecți au spus *surzăşti*□□□dar a fost înregistrată și varianta *pli□urzăşti*□□□□□subiecții B (femeie, 70 ani, pensionară), C (femeie, 66 ani, casnică) și H 1 (elev, 17 ani).

Ce fată vaca? primii 4 subiecți (A, B, C, D) au răspuns *viţîcâ*, cu i închis la î, iar ultimii, (5), l-au închis pe i la ă în varianta *viţăl.*

Cînd dormi și ți se pare că mergi cu trenul sau că ești la cîmp și te certi cu cineva, ce zici că faci? 4 din 9 vorbitori au răspuns *visăz;* menționez că aceştia au avut vârste peste 48 de ani.

Unde ții iarna cartofii? 4 din 4 vorbitori au dat forma *pívniţâ*

Cum îi spuneți la partea cărnoasă care atîrna sub falca de jos? 8 din 8 vorbitori l-au pronunțat un *ă* velarizat; *gúşâ.*

În ceea ce privește vocala *ă* în poziție protonică, se poate remarca la mulți vorbitori din zona în care a avut loc ancheta o tendință de deschidere vocalică. Fenomenul fonetic a fost identificat, cu o frecvență scăzută ce-i drept, în majoritatea graiurile dacoromâne[1].

Exemplele de mai jos, adică partea practică, justifică partea teroretică și contribuie totodată la întărirea ideii de răspândire generală la vorbitori de sex diferit, vârste și studii la variate.

A. *Craș̦iún, flacă̆i□, barbát, parínţ facút, nevazato□r, raŝáscâ, lumanári, trai□éi□, strecuratu□ári□a, legatu□ári, şî-mbracat, u□o radicát, papuşu□ói*□□□B. *sî-ntari□áscâ;*□C 2. *vatamatu□râ, faínâ, framî□nț, mamalígâ, malái*□□□□C 3. *rabdári□; papușu□ói; faína, framî□nț; caŝi□úlâ;* D. *m-am-batát, gasît, ma i□éi, facút, baút, cumparám, m-u̯o cautát, batái*□□□□G. dácâ-ndrazni□ám.

Pentru că limba este organică și variantele ei de funcționare înregistrează diferite variante fonetice și lexicale, este firesc să se găsească în limba vorbită diferite fluctuații, cum este și deschiderea lui ă la a. Ofer în continuare alte exemple extrase din discuțiile libere cu subiecții vorbitori:□□□□*sî făŝe□a, sî trăi□a, ăi□ văzut, părînţâ;* B. *săniú□ș, dădi□ám făŝí□e flăcă̆i□ căldúrâ, vătămătúră;* D. *făŝé□m;* E. *căpăţínile, apăre□□a, răcâlă*; F. *făc̦iám, zăpádâ, dădi□ém;* G. *dădi□ám*; H 1. *rămín*; H 2. *slăninâ, rămînâ, făi̯ínâ, tărî□ţâ, răcîtâ*; I. *răcâlă.*

Încercând să extrag pe cât posibil toate cuvintele în care s-a produs tendința de deschidere, am constatat că există diferențe nu doar între graiul vorbitorilor, ci chiar și în limbajul aceluiași individ. Astfel, s-au înregistrat variante diferite ca: A. *parínţ*, părînţâ; trăi□a, trai□éi□; D. *batái*□□ *tai□át, făŝi□ém, dădi□é;* F. *sî strecu□árâ cu strecurătu□ári□a.*

Din chestionar s-au evidențiat, de asemenea, câteva perechi de cuvinte ce pot confirma sau infirma existența deschiderii lui *ă* ca procedeu fonetic al limbii vorbite. În cele ce urmează, voi anticipa alcătuirea diagramei prin extragerea unor întrebări și răspunsuri care să justifice răspândirea fenomenului în graiul vorbitorilor din Borca și totodată să arate frecvența acestui fapt.

Cu ce strecori laptele? 4 din 4 subiecți au răspuns *strecuratu□ári□a,* iar unul dintre ei a dat atât forma cu ă, cât și cu a.

[1]Sorin Guia, *Dialectologie*, p. 74.

Cum zici că este un om care nu s-a spălat de mult, care nu e curat? vorbitorul A. a răspuns *nispalát,* iar B. și F. au răspuns *nespălát*.

Dar unei femei în vârstă? 4 din 4 subiecți l-au cunservat pe *ă* protonic: E. *bătrînă sau mătúşă*; D. și F. *bătrînă,* iar G. *bătrînícă.*

Cu ce scoţi apa din fântână? A. și B. au dat fiecare formele *gali□átâ, caldári*□□□□□□□G. și I. doar prima formă. Restul subiecților l-au păstrat pe ă în variantele *găle□átă* și *căldáre.*

În ce baţi brânza pentru iarnă? 3 din 8 informatori cu vârste de 74, 66 și 34 ani au spus *barbînţâ,* iar restul, cu vârste chiar și mai variate, 70, 60, 58, 48 și 17 au dat forma literară *bărbînţâ.*

Ce-i faci unui cal când îi legi piciorele de dinainte ca să nu poată fugi când îl laşi la păscut? Din 8 subiecți care au răspuns la această întrebare, subiectul A. a dat forma *legatu□ári*□□□□D. a răspuns *legătu□ári*□□□iar restul au oferit alete echivalente ce nu conțin ă protonic în structura lor.

Ce macini ca să faci mămăligă? Pentru această întrebare, doar o persoană l-a deschis pe *ă* la *a* în cuvântul *maláii*□□□□□□□și alte 9 au conservat cocala în variante precum: *grăúnţâ, păpuşu□ói, mălái□.*

Cum îi zici la acela la care duci iapa să aibă mînz? 4 din 8 informatori au răspuns *armasár,* cu *ă* deschis la *a*, iar restul au păstrat vocala intactă. În acest caz a variat doar sexul și nivelul de educație al subiecților, vârsta primilor patru fiind cuprinsă între 60 și 74 de ani.

În categoria vocalelor închise intră și *a* inițial accentuat, închis la *ă.* În graiul locuitorilor din comuna Borca am identificat câteva astfel de cazuri și nu doar în rândul bătrânilor, ci și în rândul persoanelor mai tinere. Rotunjirea lui *a* este un fenomen ce se găsește în special în vorbirea orală a celor din popor. Exemplele pentru această tendință sunt puține, dar suficiente să confirme existența faptului fonetic în teritoriul localității anchetate: □□□□femeie, 74 de ani, 4 clase, pensionară) *Ăi□i, da, ăi□ văzut*; D. (bărbat, 60 de ani, 8 clase, nu lucrează) *Ăi□i.. cîti□ niúni*□□□□G. (femeie, 34 de ani, 10 clase, casnică) *ăi□ fu□ost.*

Un fenomen întâlnit rar este închiderea lui *a* protonic neaccentuat la *ă* în cuvinte precum: *tătâ, măi□ mult, aşă* (femeie,74 de ani), *ărmăsár, măi dădiém, măi□ au*□□□bărbat, 60 de ani), *măi□ múlţ* (femeie, 48 de ani). Această tendință, remarcată și la femei și la bărbați deopotrivă, este caracteristică vorbirii populare și se datorează în cele mai multe cazuri neglijenței sau familiarității dintre vorbitori.

De asemenea, am identficat și cazul închiderii lui *ă* medial neaccentuat la *î.* În discuțiile libere s-au evidențiat forme precum *búlgîri□* (băiat, 17 ani), *do□uîzăș, tînîr záhîr* (femeie, 74 de ani, pensionară), iar în chestionar, am identificat trei întrebări pentru care răspunsurile date au reflectat consecvența totuși sporadică a acestui tip de închidere. La

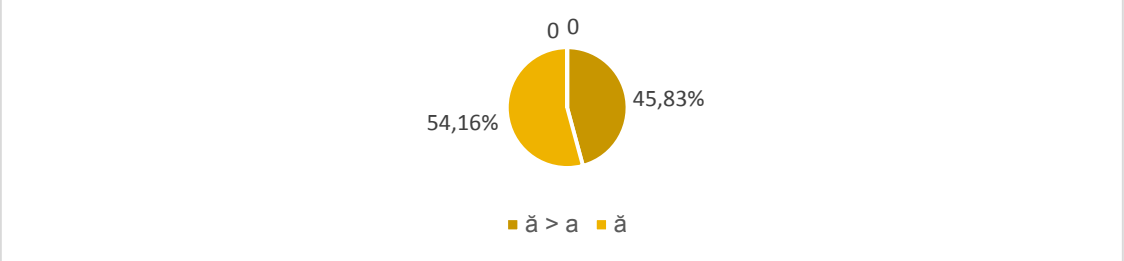

întrebarea indirectă pentru a sforăi, 5 din 8 subiecți au răspuns sfórîi□e, închizând pe *ă* la *î,* iar la întrebarea *Cu ce îți netezești părul?,* doar A. (femeie, 74 de ani, 4 clase), G. (femeie, 34 ani, 10 clase) și H 1. (băiat, 17 ani, elev) au spus *pi□éptîn,* numărul total de subiecți care au răspuns fiind 8. Conform răspunsurilor la întrebări, 50% din vorbitori închid ocazional pe ă.

Cauzele pot fi date de influența mass-mediei și de contactul cu persoane din afara spațiului Moldovenesc, sau din mediul urban.

Un alt fenomen general întâlnit în localitatea Borca este acela al diftongării abundente specifice graiului moldovenesc, localizat cu ușurință în vorbirea subiecților anchetați: A. (femeie, 74 ani, 4 clase) obiŝei□urli□, i□esti□a, ŝeri□a, zăstri□a, prigaţiáscâ, *fu̯árti,* lumanári□a; B. (discuție de grup, foști învățători, 70 și 74 ani) *gre□áblâ □k□ gre̯blâ, duŝi̯ám, di□álu ŝi□éla, dădi□ám, vini□áu□□ fi□éti□, nu̯óstru;* C 2. (femeie, 66 ani, casnică) *avi□ém, ŝi□árbi□*; C 3. (femeie, 71 ani, 7 claae, casnică) *ami□é;* D. (bărbat, 60 ani, nu lucrează) *avi□e, i□éu□ dădi□é;* E. (femei, 58 ani, 12 clase, biliotecar) *i□erám, cantitáti□a, fu□árte;* F. (bărbat, 12 clase) *asti□a;* G. (femeie, 34 ani, 10 clase) *i̯ésti□, dădi̯ém i̯eu□□ avi□ám, vini□ém, zîŝi̯ém, dácâ-ndrazni□ám, altfe□ál, şcu̯álâ;* H 2. (femeie, 46 ani, 12 clase, casnică) *simbolizi□ázâ, acri□ésti□□ ami□ésticâ, du□ou̯â.*

Diftongarea poate fi o cauză a vorbirii alerte, populare, naturale a vorbitorilor acestei zone. Observăm faptul că fenomenul fonetic se regăsește la toți vorbitorii indiferent de sex, vârstă, statut social și educație și asta dă statut de regulă nescrisă modificării produse.

Concluzii

În cadrul analizei am observat că limbajul subiecților vorbitori este complex din punct de vedere fonetic, lexical și gramatical. Variațiile produse datorită exprimării spontane, influențate de împrejurările în care au avut loc discuțiile, au un caracter original, specific mediului rural, precum și limbajului popular. Acestea pot fi clasificate pe criterii de sex, vârstă, educație și statut social.

Din punct de vedere geografic, zona de munte a fost ferită de influențele urbane directe, dar nu izolată. Mare parte din aspectele lingvistice regionale sunt conservate, modificările fonetice și lexicale, fiind sesizabile cu precădere în rândul tinerilor și al persoanelor cu un nivel cultural superior majorității datorită relațiilor externe, mass-mediei, școlii sau locului de muncă. Bătrânii fac parte din categoria cea mai conservatoare în raport cu modificările care intră în limbă.

În ceea ce privește demersul lingvistic în localitatea Borca, discuțiile libere și chestionarul au reprezentat principala modalitate de colectare a materialului lingvistic. Informatorii au fost aleși pe criterii bine stabilite și au constituit un grup omogen în sensul că vârsta lor a variat între 15 și 85 de ani, numărul bărbaților a fost echilibrat de cel al femeilor, iar statutul social și nivelul cultural diferit au favorizat strângerea unui material lingvistic complex.

La nivel fonetic am identificat o serie de fenomene specifice zonei în care a avut loc cercetarea, modificări mai mult sau mai puțin tipice categoriilor de vorbitori. Cel mai întâlnit fenomen din categoria modificării vocalelor este închiderea lui ***ă*** final la ***â***. Procentajul subiecților care au produs în mod natural închiderea vocalei este de 80,43%, indiciu ce dă fenomenului un caracter general. Modificarea este sesizată în special la persoanele de peste 40 de ani, însă poate fi identificată și în rândul tinerilor, bineînțeles, nu cu aceeași consecvență. Excepție totală de la această „regulă” fac doi dintre subiecții de gen feminin, o elevă de 15 ani și doamna bibliotecar, de 58 de ani, explicația fiind dată de influențele culturale.

În ordinea frecvenței, al doilea fenomen întâlnit este velarizarea vocalelor ***e*** și ***i*** la ***ă*** și **î**, după consoanele *s, ș, z, j, ț, ḑ*. Procentajul persoanelor care velarizează pe *e* și *i* este de 69%, iar din acesta, jumătate sunt persoane de peste 65 de ani. La subiecții cu vârste sub 60 de ani, ocurența fenomenului este redusă. Astfel, subiectul D. (bărbat, 60 de ani, șomer), a velarizat pe *e* și *i* doar în 3 cuvinte *(tri□i□zăŝ, zîŝé, gasît).* Subiectul E și H 1. (femeie, 58 de ani, bibliotecar și elev, 17 ani) au velarizat vocalele doar în două cuvinte (*căpăţînile, presăz;*

strujắn, soţîi), iar subiectul G. (elevă, 15 ani) a făcut această modificare doar într-un cuvânt (*soţíi□e).*

Cu o frecvență mai redusă am identificat închiderea lui *e* la *i* (63, 21%) și deschiderea lui ***ă*** la ***a*** (45,83%), informatorii care produc aceste modificări fiind în general persoanele de peste 60 de ani.

Din punct de vedere lexical, s-au identificat o serie de regionalisme (*rarún□îi□, oli□ácâ, omắt, şú□□er, îñĉéliî, hórîi□e)* care atestă conservarea limbajului popular, în paralel cu tendința de adaptare a lui prin influențele externe (împrumuturi noi, sau expresii izolate: *microorganisme, măzăcie* în loc de mizerie, *proces de murare* în loc de murează, severitate, *metode* în loc de feluri, *floricele de porumb* în loc de gâște, așa cum se obișnuiește, *cositoare* în loc de coasă, *computer* în loc de calculator.

În ceea ce privește morfologia și sintaxa**,** specific localității Borca am întâlnit modificări precum înlocuirea conjuncției *să* cu *sî*, întrebuințarea formelor specifice limbajului popular ale pronumelui *îśála, ista, i□éste□a, i□esti□a.* De asemenea, vorbitorii utilizează cu precădere propozițiile subordonatoare și coordonatoare, inversiunile, enumerațiile prea lungi sau construcțiile fără verb.

BIBLIOGRAPHY

ALR = *Atlasul Lingvistic Român,* Editura Academiei Republicii Populare Române, Serie Nouă, Vol. I și II, 1956.

Eugen Coșeriu, *Lingvistica din perspectivă spațială și antropologică*, Ediția a II-a, Editura Echinox, Cluj, 1999.

NALR - Mold. și Bucovina = *Noul Atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina,* vol. I, II, de Vasile Arvinte, Stelian Dumitrăscel, Ion A. Florea, Ion Nuță, Adrian Turculeț, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1987, 1997.

NALR - Mold. și Bucovina = *Noul Atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina*, vol. III, de Vasile Arvinte, Stelian Dumitrăscel, Ion A. Florea, Ion Nuță, Adrian Turculeț, Luminița Botoșineanu, Editura Universității ”Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2007.

Sorin Guia, *Dialectologie română*, Editura Vasiliana 98, Iași, 2014.

Înregistrări fonetice

Corpus de texte

MANIFESTEMENT LINGUISTIQUE DANS LES ŒUVRES EXILIQUES ROUMAINES

Ana-Maria Stănilă

PhD Student, University of Craiova

Abstract: When we talk about culture, we talk about diversity. With regards to the Romanian writers who, over time, have lived and written in France, we talk about a transcultural literature. Let's explore the reason why: the influences that these authors have received and encountered during their wilful or forced stay in France, their work finding itself in contact with two different yet almost similar cultural societies. The transculturality of a literature, word also related to multiculturality and interculturality refers to cultural identity. This social phenomenon is associated especially with a period when the communism was reigning. The exile has allowed the Romanian intellectuals to find answers to their questions about identity. The writers have expressed, in their diasporic literary creations, the thoughts and the fears of the Romanian people subjected and subdued to the totalitarian rules of a cruel and absolutist regime. From this point of view, their literature is the result of a permanent struggle and a sharp intelligence, has the characteristics of literature of exile. This article aims to analyse the types of linguistic variations that these authors use in their work especially when we look at variety in order to designate different ways of speaking, when we talk about variation for phenomena diversified in synchrony and about change for dynamics in diachrony. (Gadet 2003:7). Landmarks such as the works of W. Labov, Bourdieu, Coseriu and those of the Variationist school strongly support our research and findings. As sociolinguists say, the coexistence of variations in language leads, however, to the unity of the language. In our authors' case, the French language alternates with their native language and this new form acquires another significance. According to linguistic factors, we can determine which are the elements of language that vary or change in the literature of the Romanian writers of French expression.

Keywords: linguistic variation, writer, indentity, change, diaspora

1. Introduction

Parlant de mouvement de la langue on doit premièrement prendre en considération les facteurs qui influencent cette variation dite linguistique. La manière dont les locuteurs se manifestent verbalement est influencée par des facteurs liés à leur condition sociale, à leur héritage historique et culturel, à leurs convictions politiques mais surtout au lieu auquel ils appartiennent par naissance. En fait, les variétés de la réalité se reflètent dans celles du langage. Une langue se transforme de manière continue, *se déforme*, s'enrichissant et évoluant.

En littérature, la langue sert d'outil à l'imagination, à la démonstration, à la synthèse. Le thème des variations linguistiques en littérature est vaste parce qu'elle a éprouvé, au fil du temps, une incontestable ouverture aux métissages des langues et des idiomes. Les écrivains roumains répandus dans la diaspora de France n'en font pas exception. Leurs œuvres littéraires, chargées par le poids de la responsabilité civique et le contact entre la civilisation française et celle roumaine, ont marqué l'entrée de ces auteurs dans le paysage sociolinguistique européen et leur place dans la culture française.

2. Écriture et langage chez les écrivains roumains d'expression française

La tâche de l'écrivain roumain est encore plus difficile à l'étranger. Ses productions sont le fruit des pratiques bilingues avec des brassages, parfois insaisissables, du français et du roumain. On y rencontre des phénomènes linguistiques spécifiques mis au service de la parole et au fonctionnement du langage poétique. Ce conglomérat converge vers la clarté de l'écrit et l'absence de l'ambiguïté dans le discours romanesque.

Dans la conscience de l'écrivain, deux langues se font entendre en même temps. Il *abandonne*, sournoisement, le roumain sans le supprimer totalement et laisse *couler* le français. Il y a des opérations mentales mises en œuvre pour raisonner directement en français, passant de la reconnaissance des structures à la compréhension des idées et au transcodage des termes, le tout noyé dans un défilé d'insertions du talent créateur. L'interprétation artistique des pensées s'effectue grâce à une compréhension qui dépasse la sémantique des mots au profit du raisonnement génial qui les enchaîne. Dans le cas des expressions de la langue maternelle qui persistent dans l'imagination, l'écrivain utilise des correspondances pertinentes qui donnent du sens au fonctionnement du langage. Alors, la compétence discursive désigne « [...] l'aptitude à maîtriser les règles d'usage de la langue dans la diversité des situations. » (Charaudeau, Maingueneau 2002 : 113).

Les idées ne peuvent pas être présentées de manière spontanée comme impulsions des états affectifs. Il s'agit des phrases forgées, construites soigneusement, des structures prédéterminées bien contrôlées, de l'évocation des termes qu'il convient de juxtaposer à ceux du français.

L'auteur diasporique sait majestueusement manier les outils du binôme linguistique roumain-français en alignant les mots pour qu'il en tire profit. À son aide vient aussi le fait que le roumain et le français sont apparentés ayant des structures syntaxiques et stylistiques pareilles. Ce n'est pas nécessaire d'intégrer le sémantisme dans un processus d'acquisition. Ce sont des choses qui viennent naturellement en utilisant une langue étrangère qu'on maîtrise. Son écriture devient processus interprétatif de l'histoire roumaine, surtout celle de la période communiste. Parfois fruit de la révolte, son œuvre se veut un signal d'alarme émis pour attirer l'attention sur les injustices du régime et les cruautés subis par les confrères roumains.

2.1 Pourquoi écrire en français ?

La variation linguistique facilite la communication dans de contextes différents. Il y a aussi le cas de la complexification de la communication en fonction du contexte dans lequel celle-ci se produit. On aura des fonctions différentes au niveau discursif et pragmatique en vue d'atteindre la construction du sens.

Écrire en français et renoncer à la langue maternelle peut être difficile pour un étranger. Les auteurs roumains arrivés en France ont choisi de le faire. Pourquoi ? Premièrement parce que le français est la langue de grands classiques, la langue de la culture et, deuxièmement, par nécessité, parce qu'ils pouvaient s'infiltrer plus facilement dans le monde intellectuel occidental. Penser et imaginer en français attire un grand nombre d'écrivains du monde, y compris de la Roumanie.

Le choix des créateurs roumains est doublé par les circonstances sociopolitiques du pays natal qui les y poussent. Loin de leur pays, le français leur a offert la liberté de s'exprimer dans une période où était presque impossible de le faire chez eux, en roumain. Chargés d'une bonne éducation et d'une exceptionnelle formation scientifique, ces intellectuels ont migré vers la France et le français implicitement. Sur ce sujet, Carlo Jansiti, journaliste et écrivain italien établit à Paris depuis 1986 disait :

> *« Ecrire en français, c'est pour moi être ailleurs, c'est se détacher d'une famille, d'un pays, d'une vie qu'on n'a pas choisis ; aujourd'hui cette langue ne m'est plus étrangère, elle me donne le sentiment de pouvoir inventer mon existence. » (Noiville 2009 : en ligne).*

En utilisant le français comme outil de leur travail, ces auteurs créent des œuvres qui entrent dans la littérature francophone. « Cette langue d'accueil semble offrir à l'exilé un refuge et un lieu psychique de vie. » (Nassikas 2011 : 105).

Saisis de sentiments contradictoires comme l'amour pour la patrie ou une profonde aversion envers celle-ci, les écrivains roumains diasporiques découvrent, à cette occasion, de nouvelles facettes de leur esprit. « On n'habite pas un pays, on habite une langue. Une patrie, c'est cela et rien d'autre. » (Cioran 1987 : 21).

Ils se sentent égarés, au début, et ils doivent trouver leur place dans ce carrousel étranger. Le français devient leur arme, leur refuge, leur contentement. « [...] la langue est la réelle patrie de l'exilé. » (Combe 2010 : 194).

Partant des mots de Camus « Oui, j'ai une patrie, la langue française. » (Camus 1964 : 337), on arrive à la conviction que le français devient lieu d'exil. C'est pour cela que la langue acquiert une grande importance dans la vie de l'écrivain en exil. Il réinvente le français et crée sa propre langue qui devient la matière première de son travail. Certes, le français, avec ses structures, peut façonner ou même, changer la manière dont l'écrivain pense et s'exprime. C'est un processus à double sens : la langue influence l'auteur et celui-ci est influencé, à son tour, par la langue qu'il utilise.

La langue française incarne parfaitement les qualités de la nation qui la parle. « Le français ne fige jamais le sens d'un terme. En cela, il reflète bien la mentalité d'un peuple toujours enclin à contester, interroger, réagir [...]. Une langue indocile, c'est toujours attirant pour un écrivain [...]. » (Noiville 2009 : en ligne).

2.2 Repères sur la diaspora roumaine de France

Les écrivains en exil se confrontent, le plus souvent, à des états d'esprit comme l'étrangeté et la crise identitaire doublés par des sentiments contradictoires qui les déterminent à se sentir différents et à se détacher des autres, les natifs. Ce vide surgit, avant tout, de leur appartenance à un pays dominé par le communisme. On peut ajouter leur manière de penser et d'agir, leurs habitudes ou les barrières communicationnelles. Pour y échapper ils commencent, peu à peu, à accepter leur nouvelle existence, se transformer, sans oublier, toutefois, leurs racines : l'histoire et les origines. Ils ne changent pas de patrie, mais de pays, sans quitter définitivement l'idée de rentrer en Roumanie, le lieu où ils peuvent se sentir chez eux. Mais, on rencontre alors une autre situation : ils peuvent devenir également étrangers dans le pays natal. Ils sont captifs entre ces deux mondes et chacun les regarde comme venus d'ailleurs. Dans tout ce processus, la langue joue le rôle primordial.

La principale raison pour laquelle ils ont quitté la Roumanie a été la situation difficile dans laquelle se trouvait le pays, soumis aux dirigeants communistes et aux activistes du parti qui, à l'aide des services secrets – Securitatea – contrôlaient tout. Il n'y avait pas de liberté d'expression et tous ceux qui essayaient de se dresser contre le régime étaient punis, emprisonnés pour des raisons inventés ou même tués. Pour un intellectuel, un journaliste ou un écrivain était presque impossible de s'affirmer professionnellement et d'écrire pour le large public sans être censuré.

Alors, le lien avec le pays d'origine affaiblit et l'intérêt de l'exilé se dirige vers le pays adoptif, vers la langue qu'il doit utiliser pour communiquer et pour s'entretenir. Ici, il rencontrera des gens et des choses qui vont le choquer, peut-être, et qu'il va accepter sans tarder. À l'étranger, ils jouissent de la liberté dont ils étaient privés en Roumanie et la France avec sa culture, sa civilisation, son développement a représenté l'endroit idéal. Ils y ont trouvé « [...] une France cosmopolite, généreuse, capitale de la culture et de la liberté. » (Schor 2013 : 239).

Ils établissent des ponts imaginaires entre le pays natal et celui adoptif et des relations de coexistence mentale entre les deux langues pour diminuer les effets de la quête de l'identité

mais, « [...] la double appartenance culturelle et le bilinguisme sont une source de création en même temps que de dédoublement schizophrénique. » (Combe 2010 : 193).

Le rayonnement linguistique, dont les écrivains roumains bénéficient en arrivant en France, surgit parce qu'ils sont intéressés par la littérature française qu'ils avaient déjà étudiée auparavant. Alors, choisir cette langue pour leurs propres créations, c'est la suite naturelle de leur trajectoire professionnelle.

Dans le cas des écrivains diasporiques on rencontre une altération de leur identité due au passage à une autre civilisation et à une autre langue. Contraints de quitter la Roumanie, accablés par l'obscurité intellectuelle imposée par le régime de Dej et continuée après par celui de Ceausescu, l'exil devient l'ultime solution pour se sauver professionnellement et personnellement. Mais, une fois arrivés dans un nouvel endroit, ils doivent surmonter des difficultés d'ordre social, culturel et personnel. Il est nécessaire qu'ils adhèrent aux lois et aux valeurs du pays d'accueil. Un tel écrivain choisit le français : « pour signifier la rupture avec un pays d'origine dont il honnissait le régime. » (Dargent 2009 : en ligne).

Le grand mérite de ces créateurs est d'être bons dans leur domaine et d'écrire des chefs-d'œuvre qui égalent celles des natifs français : « Les écrivains français n'ont qu'à bien se tenir s'ils ne veulent pas se faire doubler dans leur propre langue par la concurrence venue de l'étranger. » (Dargent 2009 : en ligne).

3. Écriture et difficultés

La littérature créée par les auteurs roumains diasporiques devient un tout unitaire, une sous- catégorie de la littérature francophone, ayant des liens avec la communauté et l'endroit où elle a été conçue. Il y a tout un parcours qu'un tel texte doit accomplir : la rédaction, la publication, la diffusion, la réception par les critiques et les lecteurs. Et ce n'est pas facile pour *un exilé de la langue*. Ces activités l'intègrent dans le nouveau monde ou accentuent son statut d'immigré. Alors, dans ce deuxième cas, il doit recommencer.

« Une littérature francophone existe quand des écrivains inventent en français un univers où une communauté reconnaît son image et ses aspirations, quand les œuvres circulent et trouvent un public qui cherche à y déchiffrer son identité culturelle. » (Joubert 2006 B : 10). Certains critiques considèrent que la littérature francophone est celle écrite par des auteurs étrangers qui s'expriment en français, à la différence des écrivains autochtones dont les œuvres font partie de la littérature française.

Les écrivains roumains d'expression française dévoilent dans leurs œuvres différents passages de notre histoire, mettent en lumière une culture spécifique, se tenant sur l'axe de la langue française. Ils s'en servent pour présenter la révolte qu'ils éprouvaient contre le communisme et ses injustices. La rigueur dont ils évoquent ces temps-là et la précision des données témoignent de leur professionnalisme et de leur désir de montrer aux capitalistes qu'il y avait des pays où les droits de l'homme n'étaient pas du tout respectés.

En ce qui concerne la réception de leurs productions littéraires, notamment pour ceux qui ont quitté le pays natal à cause de la situation politique, les conditions de publication sont encore plus dures mais, cela ne les a pas du tout découragés et ils ont continué de lutter pour leurs droits dans un pays où la liberté d'expression était garantie par l'état.

4. Bilinguisme et variétés linguistiques

Les écrivains roumains en question sont arrivés en France à l'âge adulte. Bien qu'ils aient appris le français pendant leurs études en Roumanie, ils ne sont pas devenus bilingues à la sortie du lycée ou de la faculté. La pratique du français dans ce nouvel environnement leur a permis d'internaliser la grammaire et l'exposition répétée à la langue les a aidés à encoder les règles. Il s'agit, dans leur cas, d'un bilinguisme tardif mais cela ne les a pas empêchés de saisir la langue dans sa subtilité et de briller dans leurs créations. Ils écrivent en français, leur langue seconde, qu'ils arrivent à la maîtriser parfaitement. C'est à ce moment-là qu'ils deviennent bilingues.

Les spécialistes considèrent qu'il n'ya pas de bilingue *parfait*, tout comme il n'existe pas de monolingue parfait. À cet égard, ces auteurs étaient capables, dans la vie de tous les jours, d'utiliser une langue et l'autre régulièrement dans les situations les plus diverses, y compris à l'écrit. Leur bilinguisme n'est jamais équilibré parce qu'il y a toujours une langue qui est davantage développée, qui est plus dominante que l'autre. « Un véritable bilingue est celui chez qui la pratique permanente et ancienne de deux langues entretient le souvenir vivace, et donc la disponibilité immédiate, des expressions compactes, comme des formulations préférée. » (Hagège 1996 : 221).

Ils ont acquis cette compétence par nécessité, leur écriture en français étant soigneusement dirigée et contrôlée. Une chose très intéressante est qu'on ne peut pas parler, dans leur cas, d'une insécurité linguistique et qu'ils savent quels choix opérer pour la langue d'écriture.

4.1 Variétés linguistiques dans les romans diasporiques

L'analyse linguistique de la variation du français révèle plusieurs typologies chez les écrivains roumains diasporiques. Ces catégories reposent sur l'espace et sur le temps historique. « [...] la langue française véhicule une multiplicité de paroles enracinées dans l'histoire et la géographie de plusieurs aires culturelles, nées de la passion de se définir, mais ouvertes sur le monde. » (Ndiaye 2004 : 269).

> « Dans la littérature francophone, on a pris l'habitude de classer, suivant Coseriu (1969) les variations en fonction de différentes dimensions : selon le temps (diachronique), l'espace (diatopique), les caractéristiques sociales des locuteurs (diastratique) et les activités qu'ils pratiquent (diaphasique). On ajoute parfois une dimension en fonction du chenal – oral ou écrit – employé (diamésique). Ce classement prend comme principe de classement le locuteur : il regroupe la variation interpersonnelle d'une part (dépendant des individus eux- mêmes, selon des angles différents, dans le temps, selon le lieu, et suivant la position sociale), et la variation intrapersonnelle (selon l'usage et le répertoire d'un même locuteur dans différentes activités : situation et chenal). » (Ledegen, Léglise 2013 : 318).

Une analyse des écrivains roumains d'expression française comme : Panait Istrati, Maria Maillat, Dumitru Tsepeneag, Oana Orlea, Liliana Lazăr et de leurs œuvres, du point de vue de la variation linguistique, ne conduit pas à l'isolement de ces dimensions, mais à une combinaison de celles-ci :

> « Le découpage en types de variation laisserait attendre une discontinuité, alors que diatopique, diastratique et diaphasique interagissent en permanence : les locuteurs emploient d'autant plus de formes régionales que leur statut socioculturel est plus bas et que la situation est plus familière, et le spectre diastratique est donc plus large au bas de l'échelle sociale. » (Gadet 2003 : 15).

Une exploration en diagonale révèle les types de variations linguistiques qu'on retrouve dans ces œuvres exiliques en corrélation avec les variétés socioculturelles et l'ancrage géographique. Le temps et l'espace sont précisés dès le début. D'habitude, tout commence dans le lieu natal des narrateurs mais plusieurs villes et villages y sont décrits après. Parce que ces écrivains utilisent un français littéraire on rencontre peu d'éléments qui témoignent de la variation diatopique qui exige l'existence des dialectes selon les dimensions spatiales. Ces auteurs reconnaissent les normes de la linguistique et les utilisent en pleine légitimité.

Pour pouvoir mettre en évidence ces variations, on doit analyser les comportements des personnages par rapport au langage. Dans les romans de nos écrivains on retrouve des gens appartenant aux catégories sociales les plus différentes. Les groupes sociaux ont des capacités dissemblables en ce qui concerne la maîtrise des variétés fait qui implique la variation diastratique. Par exemple, il y a des différences notables entre un locuteur né et

élevé dans un village et un locuteur qui vit en ville. De même, si on fait une distinction entre oral et écrit, la variation est moins ample à l'écrit.

On revoit de diverses périodes sous le communisme : la destruction des petites affaires de famille, la déportation des gens, la collectivisation, la construction du canal Danube-Mer Noir etc. Alors, on a de variation en fonction de ces étapes de transformation de la Roumanie, la variation diachronique étant connectée à un axe temporel : la langue change et évolue en fonction des périodes qu'elle traverse. Le temps devient un facteur important : un jeune va se rendre compte qu'il utilise d'autres mots pour designer les mêmes objets, des mots qui diffèrent de ceux utilisés par un vieux.

L'existence de la variation diastratique est liée à celle diaphasique. On a des gens différents trouvés dans des contextes communicationnels différents qui imposent l'utilisation de divers registres adaptés aux particularités de l'énonciation.

Dans le roman de Liliana Lazăr, *Terre des affranchis* (2009), on rencontre des passages où des mots roumains sont intercalés dans la phrase en français. C'est une sorte de diglossie littéraire : on utilise les deux langues mais le français a le statut de privilégié.

« -*Mooooroïïïïï,* laisse-moi ! *Doamne*, Seigneur, à l'aide !

- *Doamne* ! Mais, qu'est-ce que c'est ? interrogea Ioana, affolée. (p. 15)

- Pardonne-moi, *Mamă* ! Protège-moi! Supplia Victor. (p. 38)

- *Părinte*, le secret de la confession est-il absolu? (p. 56)

- *Mamă*, j'ai tout dit au prêtre. » (p.57).

Les écrivains roumains, bien qu'ils s'expriment en français, donnent à leurs personnages des noms roumains. Dans le cas du personnage féminin, Mina, du roman *La cuisse de Kafka* (2003) de Maria Maïlat, la prononciation du nom par les français est assez difficile mais, elle est éclairée par l'auteure même à l'aide des structure linguistiques : « En français, la prononciation de mon nom provoquait des grimaces, comme la découverte d'un loir dans une théière : - Comment, comment ? *Bêla* comme *le bélier* qui *bêle* au passé simple ? » (Maïlat 2003 : 55).

Toutefois, il y a une inégalité sociolinguistique à cause de l'interaction entre langue et littérature. On parle de langue littéraire et, en même temps, de langue de la littérature. Objet de fluctuation entre pensée roumaine et langue française, les caractéristiques des mots ont plusieurs sens ou des significations différentes.

4. Conclusions

Le thème de l'exil est encore présent de nos jours, mais il a connu le plus d'intensité pendant la période communiste. C'est à ces temps-là que les écrivains roumains d'expression française se sont affirmés sur la toile littéraire occidentale. Leurs œuvres témoignent de l'exil, de la double identité, de l'interculturalité, de l'histoire présente et passée, de l'amour ambigu pour le pays d'origine, du désir d'y retourner.

Le français, la langue d'expression artistique, devient arme, refuge et patrie et celui qui la maîtrise ressent une force intérieure qui le pousse vers le succès social et professionnel. Il y a aussi le fait que le français et le roumain fonctionnent de la même manière en ce qui concerne la grammaire et la syntaxe. C'est un avantage pour les créateurs roumains. Alors, l'aspect interculturel vient à l'aide de nos auteurs qui ont présenté au monde la force intellectuelle du peuple roumain et qui se sont distingués à l'extérieur parmi tant d'écrivains illustres.

En ce qui concerne les variations linguistiques, chez les écrivains roumains diasporiques, on ne peut pas parler d'une spécificité linguistique de la langue littéraire, mais d'une complémentarité entre le langage poétique et celui commun.

On y rencontre un français littéraire, on retrouve ses propriétés, mais on doit refléter plus sur la langue énoncée dans les œuvres mêmes, des œuvres qui s'inscrivent dans un contexte problématique de la multiculturalité. Cette littérature diasporique met en scène la

langue du pays adoptif et non pas celle de la société qu'ils décrivent. Il y a des variétés sociales et historiques et moins de variétés régionales, ces auteurs utilisant un français authentique, tout en évitant les conflits langagiers.

BIBLIOGRAPHY

Camus, Albert, ***Carnets II*** (Gallimard, Paris, 1964), p. 337.

Charaudeau, Patrick, Maingueneau, Dominique, ***Dictionnaire d'analyse du discours*** (Éditions du Seuil, Paris, 2002), p. 113.

Cioran, Emil, ***Aveux et anathèmes*** (Gallimard, Paris, 1987), p. 21.

Combe, Dominique, ***Les littératures francophones. Questions, débats, polémiques*** (Presses universitaires de France, Paris, 2010), pp. 193-194.

Coseriu, Eugen, ***Variation linguistique dans l'enseignement des langues*** (Cahiers d'études romanes, CERCLID 9, 1997).

Gadet, Françoise, ***La variation sociale en français*** (Ophrys, Coll. « L'essentiel », Paris, 2003), p. 15.

Gudrun Ledegen, Isabelle Léglise, ***Variations et changements linguistiques***. Wharton S., Simonin J. Sociolinguistique des langues en contact (ENS Editions, 2013), p. 318.

Hagège, Claude, ***L'enfant aux deux langues, Les visages du bilinguisme***, Chapitre 12, Éditions Odile Iacob, Paris, p. 221.

Joubert, Jean-Louis, ***Petit guide de littératures francophones*** (Nathan, Paris, 2006), p. 10.

Lazăr, Liliana, ***Terre des affranchis*** (Gaïa Éditions), 2009.

Maïlat, Maria, ***La cuisse de Kafka*** (Fayard, 2003), p. 55.

Nassikas, Kostas, ***Exil des langues*** (Presses universitaires de France, Paris, 2011), p. 105.

Ndiaye, Christiane, ***Introduction aux littératures francophones*** (Montréal : Les presses de l'Université de Montréal, 2004), p. 269.

Schor, Ralph, ***Écrire en exil. Les écrivains étrangers en France, 1919-1939*** (CNRS Éditions, Paris, 2013), p. 239.

Sitographie

Dargent, Françoise, ***Le français, langue d'accueil de tous les écrivains du monde***. Le Figaro.fr, en ligne (2009), disponible sur: http://www.lefigaro.fr/livres/2009/01/08/03005-20090108ARTFIG00413-le-francais-langue-d-accueil-de-tous-les-ecrivains-du-monde-php, dernière consultation le 13 septembre 20202.

Noiville, Florence, ***Pourquoi ils écrivent en français ?***, article publié dans le journal *Le Monde*, en ligne (le 20 mars 2009), http://www.lemonde.fr/livres/article/2009/03/20/pourquoi_-ils-ecrivent-en-francais_1170385_3260.html, dernière consultation les 10 et 13 septembre 2022.

MODERN BORROWINGS IN THE PHARMACEUTICAL VOCABULARY

Floriana-Diana Pirlogea (Naghibaur)

PhD Student, University of Craiova

Abstract: After a period in which words of Greek and Latin origin were assimilated in the current language, the medico-pharmaceutical vocabulary knows a new stage characterized by assimilating modern borrowings. Therefore, the analysis of the pharmaceutical vocabulary from the direct etymology perspective aims both to observe how neologisms have been adapted to the spelling and writing principles of the Romanian language, as well as the predisposition that the Romanian language has towards the French language and the flexibility towards the English and German languages.

Keywords: pharmaceutical vocabulary, direct etymology, borrowings, adaptation, French language

Etimologia directă reprezintă sursa cea mai apropiată din care a fost împrumutat un cuvânt[1]. Începând cu secolul al XVIII-lea, vocabularul limbii române a cunoscut un proces de revitalizare. În acest context, deși aparent ermetic, lexicul științific medico-farmaceutic a fost îmbogățit cu numeroase împrumuturi moderne, unele înlocuindu-le pe cele de origine greco-latină.

Analiza etimologiei directe a următoarelor neologisme are ca scop observarea modului în care acestea au fost adaptate principiilor ortografice și ortoepice ale limbii române: **acetazolamidă** < fr. *acétazolamyde* [asetazolamid] (MDA, 7); **acetilcolină** < fr. *acétylcholine* [asetilkɔlin] (DAN, 25); **adenozină** < fr. *adénosine* [adenozin] (DAN, 33); **adrenalină** < fr. *adrénaline* [adʀenalin] (MDA, 18); **agonist** < fr. *agoniste* [agɔnist] (MDA, 29); **alcaloid** < fr. *alcaloïde* [alkalɔid] (MDA, 37), **aldosteron** < fr. *aldostérone* [aldosteʀɔn] (MDA, 38); **amfetamină** < *amphlétamine* [ãfetamin] (MDA, 53); **aminofenazonă** < fr. *aminophénasone* [aminɔfenazɔn] (DAN, 57); **ampicilină** < engl. *ampicillin* [ˌæmpi'silin] (MDA, 57); **analgezic** < fr. *analgésique* [analʒezik] (MDA, 60); **anestezic** < fr. *anesthésique* [anɛstezik] (MDA, 64); **anorexigen** < fr. *anorexigène* [anɔʀɛksiʒɛn] (DAN, 69); **antagonist** < fr. *antagoniste* [ãtagɔnist] (MDA, 68), **antiacid** < fr. *antiacide* [ãtiasid] (MDA, 68); **antianemic** < fr. *antianémique* [ãtianemik] (DAN, 72), **antianginos** < fr. *antiangineux* [ãtiãʒnø] (DAN, 72); **antiastmatic** < fr. *antiasthmatique* [ãtiasmatik] (MDA, 69); **antibiotic** < fr. *antibiotique* [ãtibjɔtik] (MDA, 69); **anticanceros** < fr. *anticancéreux* [ãtikãseʀø] (MDA, 69); **anticoagulant** < fr. *anticoagulant* [ãtikɔagylã] (MDA, 70); **anticoncepțional** < fr. *anticonceptionnel* [ãtikɔ̃sɛpsiɔnɛl] (MDA, 70); **anticonvulsivant** < fr. *anticonvulsivant* [ãtikɔ̃vylsivã] (DAM, 73), **antidepresiv** < fr. *antidépressif* [ãtidepʀesif] (DAN, 73); **antidiabetic** < fr. *antidiabétique* [ãtidjabetik] (MDA, 70), **antidiuretic** < fr. *antidiurétique* [ãtidjyʀetik] (MDA, 70); **antifungic** < fr. *antifongique* [ãtifɔ̃ʒik] (DAN, 74), **antihelmintic** < fr. *antihelminthique* [ãtiɛlmɛ̃tik] (MDA, 71), **antihistaminic** < fr. *antihistaminique* [ãtiistaminik] (MDA, 71); **antiinflamator** < fr. *anti-inflammatoire* [ãtiɛ̃flamatwaʀ] (MDA, 71); **antimetabolit** < fr. *antimétabolite* [ãtimetabɔlit] (DAN, 76); **antiparazitar** < fr.

[1] Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicționar general de științe ale limbii*, București, Editura Științifică, 1997, p. 191.

antiparasitaire [ãtiparazitɛr] (MDA, 72); **antiparkinsonian** < fr. *antiparkinsonien* [ãtiparkinsɔnjẽ] (DAN, 76); **antipiretic** < fr. *antipyrétique* [ãtipiretik] (MDA, 72); **antipsihotic** < fr. *antipsychotique* [ãtipsikɔtik] (DAN, 77); **antispastic** < fr. *antispastique* [ãtispastik] (MDA, 74); **antitiroidian** < fr. *antithyroïdien* [ãtitirɔidjẽ] (MDA, 74); **antituberculos** < fr. *antituberculeux* [ãtitybɛrkylø] (MDA, 74); **antitusiv** < fr. *antitussif* [ãtitysif] (MDA, 74); **anxiolitic** < fr. *anxiolytique* [ãksjɔlitik] (DAN, 82); **apomorfină** < fr. *apomorphine* [apomɔrfin] (DAN, 85); **atropină** < fr. *atropine* [atrɔpin] (MDA, 126); **bacitracină** < fr. *bacitracine* [basitrasin] (DAN, 119); **barbituric** < fr. *barbiturique* [barbityrik] (DAN, 125); **borax** < fr. *borax* [bɔraks] (MDA, 231); **bronhodilatator** < fr. *bronchodilatateur* [brɔ̃kodilatatœr] (DAN, 153); **cafeină** < fr. *caféine* [kafein] (MDA, 274); **caolin** < fr. *kaolin* [kaɔlẽ] (MDA, 288); **cefalosporină** < fr. *céphalosporine* [sefalɔspɔrin] (DAN, 186); **chimioterapic** < fr. *chimiothérapique* [ʃimjoterapik] (MDA, 381), **chinidină** < fr. *quinidine* [kinidin] (MDA, 382), **chinină** < fr. *quinine* [kinin] (MDA, 382); **cicloserină** < fr. *cyclosérine* [siklozerin] (DAN, 199); **ciclosporină** < fr. *cyclosporine* [siklospɔrin] (DAN, 199); **citochină** < fr. *cytokine* [sitokin] (DAN, 204); **cloramfenicol** < fr. *chloramphénicol* [klɔrãfenikɔl] (MDA, 439); **clorpromazină** < engl. *chlorpromazine* [klɔːˈprəʊməziːn] (DAN, 2011); **cocaină** < fr. *cocaïne* [kɔkain] (MDA, 447); **codeină** < fr. *codéine* [kɔdein] (MDA, 453); **colinergic** < fr. *cholinérgique* [kɔlinɛrʒik] (MDA, 462); **contraceptiv** < fr. *contraceptif* [kɔ̃trasɛptif] (MDA, 496); **corticosteroid** < fr. *corticostéroïde* [kɔrtikosterɔid] (MDA, 518); **cortizon** < fr. *cortisone* [kɔrtizɔn] (MDA, 518); **curarizant** < fr. *curarisant* [kyrarizã] (MDA, 577); **digitoxină** < fr. *digitoxine* [diʒitɔksin] (MDA, 713); **digoxină** < engl. *digoxin* [dɪˈdʒɒksɪn] (DAN, 316); **dopamină** < fr. *dopamine* [dɔpamin] (MDA, 332); **efedrină** < fr. *éphédrine* [efedrin] (MDA, 790); **enzimă** < fr. *enzyme* [ãzim] (MDA, 816); **eritromicină** < fr. *érythromycine* [eritrɔmisin] (MDA, 827); **estradiol** < fr. *oestradiol* / *estradiol* [ɛstradjol] (MDA, 836); **estriol** < fr. *oestriol* [ɛstrjol] (MDA, 836); **estronă** < fr. *oestrone* [ɛstrɔn] (MDA, 836); **expectorant** < fr. *expectorant* [ɛkspɛktɔrã] (MDA, 860); **ezerină** < fr. *ésérine* [ezerin] (MDA, 868); **fenacetină** < fr. *phénacétine* [fenasɛtin] (DAN, 403); **fenilbutazonă** < fr. *phénylbutazone* [fenilbytazɔn] (MDA, 893); **fenobarbital** < fr. *phénobarbital* [fenɔbarbital] (MDA, 893); **fibrinolitic** < fr. *fibrinolytique* [fibrinɔlitik] (DAN, 406); **fizostigminã** < fr. *physostigmine* [fizɔstigmin] (DAN, 414); **fluor** < fr. *fluor* [flyɔr] (MDA, 921); **ganglioplegic** < fr. *ganglioplégique* [gãgljɔplɛʒik] (MDA, 963); **gentamicină** < fr. *gentamycine* [ʒãtamisin] (DAN, 446); **glucagon** < fr. *glucagon* [glykagɔ̃] (DAN, 456); **glucocorticoid** < fr. *glucocorticoïde* [glykɔkɔrtikoid] (MDA, 1006); **hemostatic** < fr. *hémostatique* [emɔstatik] (MDA, 1061); **heparină** < fr. *héparine* [eparin] (MDA, 1061); **heroină** < fr. *héroïne* [erɔin] (MDA, 1063); **hidrocortizon** < fr. *hydrocortisone* [idrokɔrtizon] (MDA, 1067); **hirudinină** < fr. *hirudinine* [irydinin] (MDA, 1076); **imipramină** < fr. *imipramine* [imipramin] (DAN, 507); **imunosupresiv** < engl. *immunosuppressive* [ɪˌmjuːnəʊsəˈprɛsɪv] (DAN, 512); **inhibitor** < fr. *inhibiteur* [inibitœr] (MDA, 1138); **ipeca** < fr. *ipéca* [ipeka] (MDA, 1161); **kanamicină** < fr. *kanamycine* [kanamisin] (DAN, 556); **ketamină** < fr. *kétamine* [ketamin] (DAN, 557); **laxativ** < fr. *laxatif* [laksatif] (MDA, 1317); **lecitină** < fr. *lécithine* [lesitin] (MDA, 1333); **lidocainã** < fr. *lidocaïne* [lidɔcain] (DAN, 574); **litiu** < fr. *lithium* [litjɔm] (MDA, 1380); **melatonină** < germ. *Melatonin* [melatoˈniːn] (DAN, 611); **metamfetamină** < fr. *métamphétamine* [metãfetamin] (DAN, 618); **morfină** < fr. *morphine* [mɔrfin] (MDA, 55); **mucolitic** < fr. *mucolytique* [mykolitik] (DAN, 650); **muscarină** < fr. *muscarine* [myscarin] (MDA, 81); **neomicină** < fr. *néomycine* [neɔmisin] (MDA, 137); **neostigminã** < fr. *néostigmine* [neɔstigmin] (DAN, 665); **nicotinic** < fr. *nicotinique* [nikɔtinik] (MDA, 154); **nistatină** < fr. *nystatine* [nistatin] (DAN, 671); **nitrat** < fr. *nitrate* [nitrat] (MDA, 158); **nitroglicerină** < fr. *nitroglycérine* [nitrogliserin] (MDA, 159); **ocitocic** < fr. *ocytocique* [ɔsitɔsik] (MDA, 192); **opioid** < fr. *opioïde* [ɔpjɔid] (DAN, 693); **pancreatină** < fr. *pancréatine* [pãkreatine] (MDA,

254); **parasimpatolitic** < fr. *para-sympatholytique* [paʀa-sɛ̃patɔlytik] (DAN, 719); **parasimpatomimetic** < fr. *para-sympathomimétique* [paʀa-sɛ̃patɔmimetik] (DAN, 719); **penicilină** < fr. *pénicilline* [penisilin] (MDA, 336); **pilocarpină** < fr. *pilocarpine* [pilɔkaʀpin] (MDA, 380); **polimixină** < fr. *polymixine* [pɔlimiksin] (MDA, 453); **procainǎ** < fr. *procaïne* [pʀɔkain] (MDA, 556); **progestativ** < fr. *progestatif* [pʀɔʒɛstatif] (DAN, 791); **prolactină** < fr. *prolactine* [pʀolaktin] (MDA, 565); **prometazină** < fr. *prométhasine* [pʀɔmetazin] (MDA, 566); **prostaglandină** < fr. *prostaglandine* [pʀɔstaglɑ̃din] (DAN, 796); **purgativ** < fr. *purgatif* [pyʀgatif] (MDA, 603); **rezerpină** < fr. *réserpine* [ʀezɛʀpin] (MDA, 705); **salicilat** < fr. *salicylate* [salisilat] (MDA, 749); **scopolamină** < fr. *scopolamine* [skɔpɔlamin] (MDA, 818); **secretolitic** < fr. *sécrétolytique* [sekʀetɔlitik] (DAN, 876); **sedativ** < fr. *sedatif* [sedatif] (MDA, 845); **simpatolitic** < fr. *sympatholytique* [sɛ̃patɔlytik] (DAN, 896); **simpaticomimetic** < fr. *sympathicomimétique* [sɛ̃patɔmimetik] (MDA, 892); **streptochinază** < fr. *streptokinase* [stʀɛptokinaz] (DAN, 928); **streptomicină** < fr. *streptomycine* [stʀɛptomisin] (MDA, 1014); **sulfamidă** < fr. *sulfamide* [sylfamid] (MDA, 1053); **teofilină** < fr. *théophylline* [teɔfilin] (MDA, 1200); **tetraciclină** < fr. *tétracycline* [tetʀasiklin] (MDA, 1211); **tocolitic** < fr. *tocolytique* [tɔkɔlitik] (DAN, 981); **trombină** < fr. *thrombine* [tʀɔ̃bin] (MDA, 1286); **vasoconstrictor** < fr. *vasoconstricteur* [vazokɔ̃stʀiktœʀ] (MDA, 1417); **vasoditatator** < fr. *vasodilatateur* [vazodilatatœr] (MDA, 1417); **vasopresină** < fr. *vasopressine* [vazopʀesin] (MDA, 1418); **vomitiv** < fr. *vomitif* [vɔmitif] (MDA, 1510).

În primul rând, remarcăm influența covârșitoare a limbii franceze asupra lexicului farmaceutic românesc: din cele 143 de cuvinte analizate, patru sunt împrumutate din limba engleză, unu din limba germană și restul din limba franceză. Această tendință este justificată în contextul în care cultura franceză, în ansamblul ei, și-a pus amprenta pe cea română, iar dezvoltarea lexicului științific românesc s-a produs prin procesul de înlocuire a calcurilor lingvistice cu neologisme.

În al doilea rând, prin transcrierea fonetică a lexemelor am evidențiat faptul că împrumuturile au fost adaptate total, pornind fie de la forma grafică, fie de la cea fonetică. Ca modificări generale, menționăm: căderea lui *e final* (*cocainǎ* < fr. *cocaïne*, *enzimă* < fr. *enzyme*, *sulfamidă* < fr. *sulfamide*); diverse transformări: *e final* în *ă* (*adrenalină* < fr. *adrénaline*, *nistatină* < fr. *nystatine*, *prolactină* < fr. *prolactine*,); *y* în *i* (*hidrocortizon* < fr. *hydrocortisone*, *streptomicină* < fr. *streptomycine*, *neomicină* < fr. *néomycine*); *f final* în *v* (*antitusiv* < fr. *antitussif*, *contraceptiv* < fr. *contraceptif*, *sedativ* < fr. *sedatif*); *ph* în *f* (*efedrină* < fr. *éphédrine*, *fenacetină* < fr. *phénacetine*, *fenobarbital* < fr. *phénobarbital*); *-gue* în *c* (*nicotinic* < fr. *nicotinique*, *mucolitic* < fr. *mucolytique*); reducerea consoanelor duble (*imunosupresiv* < engl. *immunosuppressive*); eliminarea lui *h* din grupurile *ch* și *th* (*clorpromazină* < engl. *chlorpromazine*, *colinergic* < fr. *cholinergique*, *prometazină* < fr. *prométhasine*, *fenobarbital* < fr. *phénobarbital*).

Prin urmare, etimologia directă evidențiază, pe de o parte, predispoziție (de altfel, justificată) pe care limba română o are față de limba franceză și, pe de altă parte, flexibilitatea față de limbile engleză și germană, în raport cu care, din punct de vedere genealogic, nu prezintă afinitate. Acest aspect este justificat prin faptul că „vocabularul este un sistem deschis, permeabil, care permite o fluctuație continuă”[2]. Nevoia locutorului de a avea la îndemână mijloacele lexicale cele mai potrivite pentru a exprima esența lucrurilor stă la baza dinamicii lexicului limbii noastre, în general, și a lexicului farmaceutic, în particular.

BIBLIOGRAPHY

[2] Marius Sala, *101 cuvinte moștenite, împrumutate și create*, București, Editura Humanitas, 2010, p. 36.

Bidu-Vrănceanu, Angela, Călărașu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Mancaș, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicționar general de științe ale limbii*, București, Editura Științifică, 1997.

Marcu, Florin, *Dicționar actualizat de neologisme*, ediția a III-a, București, Editura Saeculum I.O, 2019.

***, *Mic dicționar academic*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2010.

Popovici, Iuliana, Lupuleasa, Dumitru, Ochiuz, Lăcrămioara, *Dicționar farmaceutic*, ediția a III-a, Iași, Editura Polirom, 2014.

Rusu, Valeriu, *Dicționar medical*, ediția a IV-a revizuită și adăugită, 2010, București, Editura Medicală.

Sala, Marius, *101 cuvinte moștenite, împrumutate și create*, București, Editura Humanitas, 2010.

LINGUISTIC VARIATIONS IN THE IDIOM OF BARGAU VALLEY, BISTRITA-NASAUD COUNTY – A SUBJECTIVE PERSPECTIVE OF THE INVESTIGATOR

Maria Cornelia Rus

PhD Student, „Alexandru Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: The article proposes a subjective analysis of the linguistic variations identified in the idiom of Bargau Valley, Bistrita-Nasaud county, the perspective being that of the investigator, who carried out a number of 190 dialect surveys in 17 localities, established as survey points in the mentioned area. The basis of the dialect survey was the questionnaire, which includes a number of 186 questions and which made it possible to conduct simultaneously with the sociolinguistic survey, being applied to a large number of speaking subjects.

Keywords: sociolinguistic, dialectal survey, sociolinguistic survey, speaking subject, linguistic variations.

Variațiile lingvistice

Valea Bârgăului este situată în estul municipiului Bistrița, de-a lungul rîului Bistrița Ardeleană și care face legătura, prin Pasul Tihuța, între Transilvania și Bucovina. Din punct de vedere al unității graiului, Valea Bârgăului reprezintă o zonă de tranziție, cu trăsături arhaice bine conturate și cu numeroase influențe la nivelul limbii. Conform Luminiței Botoșineanu cuvintele de origine maghiară și germană, în ciuda frecvenței lor, evocă rareori cele trei cîmpuri semantice fundamentale focusate pe elemente legate locuință, îmbrăcăminte și hrană, autoarea oferind lexicului de origine străină doar un rol periferic.[1]

Variațiile lingvistice ale graiului din zona Văii Bârgăului pot fi surprinse datorită unor caracteristici particulare ale subiectului vorbitor: profesie, statut social, educație, dar și în funcție de situația de comunicare, se pun în evidență anumite particularități care evidențiază diferențele lingvistice între subiecții vorbitori.

Diferențele între subiecți pot fi influențate de anumite deprinderi în funcție de mediul în care trăiesc și de modul de exprimare, dar poate fi influențat și de anumite situații fiziologice și patologice existînd posibilitatea diferită de exprimare și pronunțare în cazul aceluiași subiect vorbitor. Conform lui Al. Graur „factorii ca oboseala, lipsa danturii și o patologie a aparatului fonator: răceli, polipi sau alte boli care pot să influențeze pronunțarea, pot afecta calitatea și reproductibilitatea vorbirii".[2] Pentru a respecta acest criteriu și a asigura o calitate tehnică a anchetei, am ales subiecți vorbitori aparent sănătoși (care nu erau răciți, nu vorbeau pe nas), cu o stare bună a danturii, fără defecte de vorbire, într-o stare fizică bună și care nu dădeau semne de oboseală.

Variația diatopică

Variația diatopică sau geografică evidențiază diferențele care apar între localități raportate la distanța față de centrul inovator, (punctul de interes al subiecților vorbitori),

[1] Botoșineanu, Luminița, *Graiul de pe Valea superioară a Someșului Mare*, Editura Alfa, Iași, 2007, p. 272-273.
[2] Graur, Al., *Studii de lingvistică generală*, Varianta nouă, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1960, p. 135-136.

depărtarea și izolarea față de acesta fiind considerate factori care favorizează conservarea elementelor arhaice.

Din experiența de anchetator am observat că pe Valea Bârgăului se conturează două centre de interes pentru informatori, cu potențial de a fi definite centre inovatoare sociolingvistice: comuna Prundu Bârgăului pentru informatorii din localitățile: Rusu Bârgăului, Josenii Bârgăului, Mijlocenii Bârgăului, Bistrița Bârgăului, Colibița, Tiha Bârgăului, Tureac, Mureșenii Bârgăului Piatra Fântânele, Ciosa și Iliuța Bozghii și comuna Livezile cu localitățile; Cușma și Dorolea. Din punct de vedere geografic se remarcă o separare a două zone distincte între comuna Livezile și localitatea Rusu Bârgăului, existând o suprafață întinsă cu terenuri agricole denumită în termeni populari de către informatori „șesul iadului", după vechea denumire a comunei Livezile (IAD), pe o distanță de 7 km de-a lungul drumului european.

În contrast, 9 dintre punctele de anchetă sunt situate la distanțe foarte mici între ele, fiind chiar alipite, fără a fi despărțite de loturi cu terenuri agricole, excepție făcând punctele de anchetă aflate pe raza drumurilor județene: Cușma, Dorolea, cu acces facil prin localitatea Rusu Bârgăului, respectiv Livezile și localitatea Colibița, cu acces dublu prin Bistrița Bârgăului și Mureșenii Bârgăului. Ca excepție se remarcă satele izolate: Iliuța Bozghii și Ciosa, aflate pe raza drumurilor forestiere, cu acces prin localitatea Tureac, respectiv Piatra Fântânele. Această distribuție geografică justifică cele două centre inovatoare de interes pentru informatori.

În desfășurarea anchetelor se remarcă subiectul vorbitor LPI, în vîrstă de 77 ani, originară din satul Cușma, absolventă de 4 clase în satul natal, casnică/agricultor datorită capacității acesteia de a identifica diferențele între graiul de pe zona Bârgaielor și graiul din zona Livezile, atunci cînd este întrebată: Considerați că graiul din satul Cușma este diferit față de graiul de pe Valea Bârgăului?, deoarece i se declanșează o amintire din tinerețe, de la pădure în care este implicat soțul ei, originar de pe Valea Bârgăului: *Cîn ̯uo vińít la nu̯oi îm pădúre cu ̯iel strîgá: Lenúță!; Ŝei?; Adăm ŝacl̆ău, adăm... ̯Ieu nu șt'i ̯ié̯m. ̯Iuo dácă am crescut a̯iîŝa, la nu̯oisă zîŝ̯: să zîŝ̯ săcúre, nu tu̯opu̯ór, ŝeresť é̯u, nu jǫ́găr...*

Diferențele se remarcă în prezentarea de către subiecții vorbitori a obiceiurilor desfășurate în luna mai, implicând aducerea mesteacănului din pădure. În jurul comunei Prundu Bârgăului creștinii ortodocși practică aducerea din pădure a unui mesteacăn, numit popular arminden și așezarea acestuia la stâlpul porții, conform imaginii biblice în care Irod a dat un ordin ca toți copiii de până la doi ani să fie uciși, pentru a-l putea ucide pe pruncul Isus. Astfel, ca să recunoască ultima casă la care a mers în căutarea pruncului, Irod punea la poartă un mesteacăn. Sătenii răzvrătindu-se, ca să nu îl găsească pe pruncul Iisus, au pus la fiecarea poartă câte un mesteacăn, pentru ca Irod să nu mai recunoască casele la care îl cauta. În jurul localității Livezile există un obicei similar de origine săsească, care implică plantarea mestecenilor la poarta fetelor nemăritate, de către tinerii feciori. Astfel, dimineața fetele aflau de câți feciori sunt îndrăgite, numărând mestecenii: *În luna Ma̯i av̯ém un u̯obiŝe̯i píntru fiŝu̯ori. ̯Ii mer̯é̯u la fet'íle ńemăritáťe nǫ́pťea, acásă și plantá̯u cît'e un mesťeácăn la pǫ́rta aŝelu̯or cáre le ̯ierá draî. D'imińța cîn să sculá̯u, numărá̯u mesťéŝeńi și șt'ié̯u la cîț băié̯ț le ̯ierá draî.*- subiect vorbitor originar din localitatea Dorolea, 52 ani, 10 clase.

Variația diastratică

Variația diastratică evaluează variația limbajului dintr-o anumită regiune în funcție de anumite situații expresive „fiind o evaluare a variațiilor pe verticală, cu rol de a completa variația diatopică"[3]. Conform lui Sextil Pușcariu „comunicarea este mai facilă între doi șoferi

[3]Coșeriu, Eugen, *Lingvistica din perspectiva spațială și antropologică. Trei studii,* Editura „Știința", Chișinău, 1994 (Prefață de Silviu Berejan și un punct de vedere editorial de Stelian Dumistrăcel), p. 73.

care nu vorbesc aceeași limbă și care aparțin unor țări și culturi diferite, dar care au unele expresii și obiceiuri comune care le facilitează comunicarea. Ca o comparație cu acest concept de comunicare, autorul menționează dificultățile pe care le întîmpină un țăran atunci cănd trebuie să interpreteze un document juridic"[4].

Împărțirea socială a subiecților vorbitori este una subiectivă și nu întotdeauna concludentă pentru caracterizarea unei clase sociale, existînd trei criterii stabilite: nivelul de școlarizare, prestigiu (funcțiile) și privilegiul (factor dependent de educație și venituri). Conform lui Sorin Guia statutul sociocultural este definit de locul pe care un individ îl ocupă într-un sistem socioadministrativ și sociocultural dat, la un anumit moment al existenței lui. Variațiile pe parcursul vieții a statutului sociocultural sunt considerate mobilități sociale pe verticală: ascendente/descendente.[5]

Clasele sociale nu reprezintă o constantă pe tot parcursul vieții, existînd posibilitatea ca o persoană să treacă dintr-o clasă socială în alta. În procesul de desfășurare a anchetei dialectale și sociolingvistice s-au remarcat și informatori care prin particularitățile educaționale (subiecții vorbitori care au urmat studiile universitare la o vîrstă înaintată, la forma de învățămînt cu frecvență redusă și care au ocupat o funcție importantă în urma acestor studii) cunosc foarte bine atît formele regionale, cît și varianta literară a cuvintelor, avînd capacitatea de a se adapta și folosi forma corectă în funcție de contextul de comunicare. Acest fenomen este observat de B.Cazacu, care menționează subiecți vorbitori care stăpînesc „nuanțele stilistice ale diverselor fapte lingvistice precum și aplicarea lor adecvată în cadrul relațiilor sociale".[6]

Conform lui Alexandru Gafton se pot evidenția probleme și implicații inclusiv asupra grupului țintă a unui informator, care aspiră la un statut social superior, atunci cînd acesta nu manifestă capacitatea și voința de a se integra prin adaptare. Negînd identitatea acelui statut social procesul acestuia de evoluție devine un non-sens. Aderînd fără un proces prealabil de adaptare și fără a se supune regulilor acelui grup acesta diluează caracteristicile grupului țintă, efectivul asupra grupului țintă fiind de distrugere a unor filtre și criterii și de transformare a unor grupuri supraordonate și transformarea acestora în grupuri paralele, alternative. Astfel, societatea va fi privată de caracteristicile de leadership a acestor grupuri superioare.[7]

În cadrul categoriei de vîrstă 14-16 ani am observat o diferență față de categoria de vîrstă 18-19 ani, prin faptul că deși toți cunosc atît subiecții vorbitori anchetați cunosc atît formele arhaice, graiul zonei, cît și formele literare, subiecții de 14-16 ani se simt stînjeniți avînd tendința de a se corecta imediat, amuzîndu-se, dacă folosesc un cuvînt regional, încercînd să se încadreze în cerințele educaționale, spre deosebire de subiecții vorbitori de 18-19 ani, care sunt mai maturi și conștientizează că graiul local le crează o anumită identitate, diferită de celelalte zone ale țării, nu asociază cu lipsa de cultură, din contra, li se confirmă faptul că ei încă cunosc elemente arhaice și păstrează obiceiurle zonei. Conform lui Constantin Frâncu vorbitorii din clasa inferioară ar trebuie să se bucure de o stabilitate a

[4]Pușcariu, Sextil, *Limba română*, vol. I, *Privire generală*, Editura Minerva, București, 1976 (Prefață de G. Istrate. Note, bibliografie de Ilie Dan), p. 351.

[5] **Guia, Sorin, Sociolinguistic aspects in the study of spoken dialectal language, în** *The Proceedings of the International Conference Literature, Discourse and Multicultural Dialogue. Section: Language and Discourse*, 6**, p. 347-358, Arhipelag XXI Press, Tîrgu-Mureş, 2018, p. 349.**

[6]Cazacu, B., *Studii de dialectologie română*, Editura Științifică, București, 1966, p. 47.

[7] Gafton, Alexandru, *Social dymanics and the linguistic norm*, în *Diversité et identité culturelle en Europe*, XI (2), p. 7, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2014, p. 22.

limbajului prin faptul că „ei se supun mai puțin normei literare, pe care nu o cunosc bine, ei au ca bază norma dilectală”.[8]

Variația diagenerațională

Conform lui Rousselot și Gauchat există o oarecare unitate din punct de vedere lingvistic la indivizii care aparțin aceleași generații, chiar dacă ei provin din localități, medii și clase sociale diferite, substratul fiind anumite relații sociale. Pe acest concept se bazează și conflictul între generații, prin faptul că asupra copiilor acționează normele limbii cu care interacționează în instituțiile de învățământ, în contradicție cu perspectiva adulților, care conserva aceste caracteristici regionale. Astfel, deși graiul se transmite din generație în generație el suferă modificări atît datorită diferențelor de poziție între generații asupra inovațiilor, dar și prin influența inovațiilor asupra normei unei generații, teorie enunțată de I. Calotă.[9]

Astfel, ancheta pe generații propusă de G. Millaret în 1910, analizată de Sever Pop, consideră analiza pe generații, un element esențial[10]. Importanța factorului vîrstă este susținută și de B. Cazacu, care consideră influența acestui factor ca fiind mult mai pregnantă decît a factorului sex. Analiza pe acest nivel oferă anchetatorului și posibilitatea analizei pe verticală în cadrul aceleași localități urmărind modificările lingvistice de la o generație la alta, dar și pe orizontală între subiecții din aceeași generație, dar care fac parte din localități diferite.[11] Împărțirea pe generații nu este unitară conform lui I. Calotă existînd trei generații: bătrîni, maturi și tineri, iar conform lui B. Cazacu o împărțire corectă ar cuprinde doar două generații: informatori mai în vîrstă și informatori mai tineri.

În analiza personală am considerat potrivită o împărțire în patru generații: adolescenți 14-19 ani, tineri 19-35 ani, adulți 35-60 ani și vîrstini peste 60 de ani.

Una dintre caracteristicile fundamentale ale vocalismului regăsită în textele dialectale transcrise fonetic o reprezintă ocurența vocalei *ę́*deschis și accentuat, când în silaba următoare există un alt *e*, iar vocala deschisă *ę* corespunde unui *é* din limba literară:*mărgę́le, femeię́ști, vrę́mea, bę́re, vrę́me, stę́ie,clăďę́ște, să˷ ŋgrămădę́ște, grę́ble*.Acest fenomen este conservat de către toți subiecții vorbitori care au participat la aplicarea chestionarului și îl putem ilustra prin următoarele exemple: *uńcę́ș*, *posťę́sc*, *posťę́ști*,*trę́pță*,*tolťę́r*,*pę́piń*. De asemenea, apare și deschiderea vocalei anterioare *e*, care reprezintă o fază intermediară între *ęa* și *e:cămę́ș, cămę́șă,* fenomen înregistrat la informatorii adulți și vîrstnici.

Variația diafazică

Variația diafazică este definită de M. Ciolac ca fiind „variația determinată de sfera, domeniul sau contextul comunicării, axat pe stilistica limbii și pe variația lingvistică”[12]. Factorul socio-cultural conduce la pariția unor limbaje cu caracter mai amplu (limbajul rural și orășenesc), dar și a unor limbaje mai înguste, limitate la anumite domenii de activitate umană.[13]

Această variație este strîns corelată cu variația diagenerațională, existînd limbaje specifice grupurilor biologice (limbajul bărbaților și limbajul femeilor), limbaje specifice

[8]Frâncu, Constantin, *Curente, şcoli, direcţii şi tendinţe în lingvistica modernă*, Casa Editorială Demiurg PLUS, Iaşi, 2016, p. 158.

[9]Calotă, Ion, *Contribuții la fonetica și dialectologia limbii române*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1986, p. 182.

[10]Cf. Sever Pop, *La dialectologie*, II p. 1161 (apud Calotă, Ion, *Contribuții la fonetica și dialectologia limbii române*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1986, p. 163.)

[11]Cazacu, B., *Procesulde diferențiere în graiul unei comune (Meria, reg. Hunedoara),* în volumul *Studii de dialectologie română*, București, 1966, p. 120.

[12]Ciolac, M., *Questions de sociolinguistique*, Editura Universității din București, București, 2006, p. 75.

[13]Gheție, Ion, *Introducere în studiul limbii române literare*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, București, 1982, p. 148.

grupurilor de vîrstă (al adulților și al copiilor) și limbaje profesionale. Astfel, idiolectul poate să se schimbe de-a lungul timpului prin achiziții lingvistice noi, însă subiectul vorbitor poate renunța la anumite elemente pe care le consideră inadecvate în comunicarea cu alți membri ai comunității.

Există și cazuri în care subiecții vorbitori încearcă să folosească o variantă literară controlată, fără a fi neapărat o variantă literară corectă.

Se remarcă subiectul vorbitor V.M., în vîrstă de 64 de ani, născut în Livezile, absolvent de 10 clase prin oferirea răspunsului la întrebarea **Cum îi spui la aceea cu boabe albe care stau într-o păstaie?:** *faṇsólă,* cu forma de plural *faṇsóle*, combinînd astfel răspunsul cu forma literară a acestui cuvînt fasolă, fasole. În pofida acestui fapt, în majoritatea celorlalte localități anchetate de pe Valea Bârgăului este înregistrată forma regională a acestui cuvînt *fãsúľĕ- súľă, faṇsúľĕ- súľă.*

În cazul întrebărilor chestionarului este de anticipat tendința de a se folosi, prin autocontrol verbal, forma literară, tendința de a utiliza forma arhaică și regională fiind mai pregnantă în cazul conversațiilor tematice, în cadrul cărora atenția subiecților vorbitori este atrasă de convenția de comunicare, aceștia fiind captivați de firul poveștii, prin rememorarea unor amintiri de la nunta proprie, amintiri din armată sau întîmplări personale.

Un bun exemplu este subiectul vorbitor de sex feminin A. M., în vîrstă de 17 ani, născută în localitatea Mureșenii Bârgăului, care rememorează primul moment cînd a învațat să facă sarmale: *Nu̯oi̯cîn̡˯ fáŝem gălúșťe prima˯ată ď́emńicắm slắńína ˌď́i la pǫ́rcu nu̯óstru și o puńę́m într-u̯o˯ǫ́lă mai máre să se topĉáscă, să lę́să un̡sǫ́re. După tócăm ŝápa o puńę́m tăt acólo la călít, puńę́m cárńi̯a, cárńi̯a ď́e u̯obiŝéi̯ să fáŝe tăt ď́in a nǫ́stre. O tóŝ, o faŝi̯ la maşînă, amu o duŝ pi la magazíńę ď́epindę́, pui̯ u̯órezu, pui̯ conď́iménťę: sáre, ĉupéri̯, máma mai̯ puńę́ și ŝímbru, curéĉ acru pus ď́e nu̯oi̯. T'e apuŝi̯ișî îl tóŝ și îl pui̯ în umplutúră. Lu̯ắm curéĉu, i̯ei̯ cu̯ǫtu̯oró̯i̯u, le aleî asta fác ď́e u̯obiŝéi̯ i̯u̯ǫ. Máma să apúcă și le u̯úmplę, puńę́ îm˯ fi̯iecáre frúńză nișťe umplutură ș˯ apoi̯ rule̯ázắ cum̡va fǫ́i̯a ŝę́i̯a să nu mai̯ i̯asă din i̯ę umplutúra. Ș˯ apoi̯ cîn̡˯le puńę́ la ŝert, puńę́tắt un̡˯rînd ď́e gălúșťe, un̡˯rînd ď́e slắńină, ď́e cǫ́ștę să ŝi̯ę și gălúșťe, și cárńe. De˯asúpra ď́e tăt cîŋ gátă puńę́ búľion, puńę́ ápă, ș˯apoi̯ le lásă aşa cu uŋ˯capac să sté̯ie cîte̯vá ŝásuri aşa-i̯ bińę, să ŝárbâ aşa în̡sétu, nu táre sau în̡˯le̯r să pot puńe, aşa i̯es mai̯ buńe. Poț să faŝ cu̯olé̯șă lîŋgă i̯é̯le̯, pui̯ smîntînă, smîntînă ď́e la vácă tăt ď́i lanu̯oi̯.

Observăm că subiectul vorbitor este foarte comunicativ, oferă multe detalii legate de prepararea acestui fel de mîncare, însă în momentul aplicării chestionarului la întrebarea **Cum îi spui la mîncarea făcută din carne tocată, amestecată cu orez și învelită în foi de varză sau de viță?** oferă ca răspuns: *sarmále și nu gălúșťe, -lúșcă,*fapt ce demonstrează ca subiectul cunoaște forma literară a cuvîntului, fiind elev în clasa a XI-a, dar în momentul în care rememorează întâmplarea și se relaxează, devine mai pregnant graiul local folosit în familia sa.

De asemenea, a existat și reversul acestui caz, în care un subiect vorbitor folosește norma literară în cadrul conversației tematice, dar folosește varianta locală în cadrul chestionarului, fapt ce subliniază că acesta este familiarizat cu norma literară, pe care o folosește uzual, în rutina cotidiană: Subiect vorbitor de sex masculin, 15 ani, născut în Tiha Bârgăului: *Táta are stupi̯ de albíne, îmi pláĉe să-l ajut...le dau záhăr toamna, îmi pláĉe să scu̯átem mi̯i̯érea împreu̯ună*.La întrebarea **Cum îi zici la aceea galbenă, dulce și bună de mîncat, pe care o face albina?** A oferit răspuns*mńę́re;* **Cum zici la aceea care umblă din floare în floare și are ac?** a oferit răspuns *albĝínă.*

Considerații finale

Analiza actuală sociolingvistică prezintă doar date subiective precum: anumite informații notate în jurnalul de anchetă și amintiri din experiența proprie de anchetator în urma efectuării unui număr de 190 de anchete dialectale în cele 17 puncte de anchetă propuse spre studiu.

Transcrierea tuturor anchetelor și sistematizarea întregului material lingvistic înregistrat pe suport electronic va putea oferi un tablou mai complet, o analiză lingvistică de o acuratețe superioară, urmărind atît variațiile lingvistice pe orizontală și verticală, cît și evaluarea lingvistică și sociolingvistică a modificărilor înregistrate în raport cu materialul dialectal prezentat în Atlasele Lingivistice care includ puncte de anchetă de pe Valea Bârgăului. Conform observației lui Florin Teodor Olariu care analizează din punct de vedere dialectal și sociolingvistic în localitățile Poiana Micului și Bulai, din sudul Bucovinei, perioada postbelică, are repercusiuni severe asupra vitalității și loialității etnolingvistice aferente graiurilor analizate prin profundele modificări socio-politice și culturale care au avut loc în societatea românească în timpul regimurilor care au urmat celui de Al Doilea Război Mondial.[14]

Putem aminti cîteva modificări fonetice pregnante înregistrate pînă în momentul actual: ca urmare a durificării consoanelor*s, z, ș, j, ț, r* pe care le precedă și vocala anterioară *i* se velarizează și întîlnim forme utilizate de către toți participanții la ancheta dialectală. Am remarcat la subiecții vorbitori că pronunțarea dorminantă este exprimarea regională, chiar dacă aceștia cunosc și varianta literară a lexemelor.O altă particularitate o reprezintă ocurența vocalei o̧ care ilustrează monoftongarea diftongului *o̧á,* dar pregnant este și diftongul *e̯a* final accentuat care se monoftonghează la *é*,fenomene conservate de către toți subiecții vorbitori.

Analizînd lexemele care ilustrează consonantismul putem observa că pregnant este fenomenul transformării africatelor*ĉ-ĝ* la fricativele*ŝ-ẑ*și al palatalizării dentalelor *t, d, n* și parțial *l, r* în stadii diferite, urmate de vocalele anterioare *e* și *i* și de diftongul *e̯a*, în graiul tuturor subiecților vorbitori. În general, în ancheta desfășurată, toți subiecții valorifică fenomenul palatalizării labiodentalelor *f* și *v* în stadiile*ŝ-* ẑ și însă putem consemna și persoane din categoria adulți și vîrstinici care au pronunțat forma literară *viu*.De asemenea, fenomenele care erau considerate specifice graiului ardelenesc de nord-est precum palatalizarea bilabialelor *p, b, m* prin fonetismele *p(ĉ), b(ĝ), m(n')* în stadii diferite, transformarea oclusivelor palatale *k', g'* în africatele prepalatale *ĉ, ĝ* sunt întîlnite sporadic in corpusul de texte dialectale și în chestionar.

BIBLIOGRAPHY

Botoşineanu, Luminița, *Graiul de pe Valea superioară a Someșului Mare*, Editura Alfa, Iași, 2007.

Calotă, Ion, *Contribuții la fonetica și dialectologia limbii române*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1986.

Cazacu, B., *Studii de dialectologie română*, Editura Științifică, București, 1966.

Ciolac, M., *Questions de sociolinguistique*, Editura Universității din București, București, 2006.

[14]Olariu, Florin, Teodor, Olariu, Veronica, *Graiurile poloneze din Poiana Micului şi Bulai (Bucovina de Sud) – o perspectivă sociolingvistică de tip comparativ pe baza ALAB*, în Studia Romanica Posnaniensia 47/3 (2020): 55-78, Adam Mickiewicz University Press, p. 76.

Coșeriu, Eugen, *Lingvistica din perspectiva spațială și antropologică. Trei studii,* Editura „Știința”, Chișinău, 1994 (Prefață de Silviu Berejan și un punct de vedere editorial de Stelian Dumistrăcel).

Frâncu, Constantin, *Curente, școli, direcții și tendințe în lingvistica modernă*, Casa Editorială Demiurg PLUS, Iași, 2016.

Gafton, Alexandru, *Social dymanics and the linguistic norm*, în *Diversité et identité culturelle en Europe*, XI (2), p. 7, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2014.

Gheție, Ion, *Introducere în studiul limbii române literare*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.

Guia, Sorin, Sociolinguistic aspects in the study of spoken dialectal language, în *The Proceedings of the International Conference Literature, Discourse and Multicultural Dialogue. Section: Language and Discourse*, 6, p. 347-358, Arhipelag XXI Press, Tîrgu-Mureș, 2018.

Graur, Al., *Studii de lingvistică generală*, Varianta nouă, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1960.

Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Chiroțan, Dumitru, *Sociolingvistică. Orientări actuale*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975.

Olariu, Florin, Teodor, Olariu, Veronica, *Graiurile poloneze din Poiana Micului şi Bulai (Bucovina de Sud) – o perspectivă sociolingvistică de tip comparativ pe baza ALAB*, în Studia Romanica Posnaniensia 47/3 (2020): 55-78, Adam Mickiewicz University Press.

Pușcariu, Sextil, *Limba română*, vol. I, *Privire generală*, Editura Minerva, București, 1976 (Prefață de G. Istrate. Note, bibliografie de Ilie Dan).

THE SYMMETRY/ ASYMMETRY DIMENSION AND SYNONYMOUS INTERCONECTION OF MEDICAL TERMS

Viorica Costin

PhD Student, State University of Moldova

Abstract: The aim of the paper is to analyze interrelationships within a synonymous field which is one of the criteria applied in the establishing of the synonymous series. Thus, there are synonymous series with a clearly defined dominant and two synonyms of the center (core-synonyms) and synonymous series in witch the dominant is missing – synonymous series with a different degree of asymmetry (major, medium and null). Synonymous interconnection is established according to the degree of asymmetry. In the synonymous series with a high degree of asymmetry, it is possible to replace the peripheral synonym with the dominant-synonym (peripheral synonym → dominant synonym). In synonymy series with an average degree of asymmetry, the peripheral synonym can be replaced by the core-synonyms (peripheral synonym → core-synonyms). In synonymous series with a minor or zero degree of asymmetry, it is possible to replace the synonym with another synonym (synonym → other synonym); there is the establishment of the symmetry relation. The definition of synonyms based on the conceptual symmetry/ asymmetry relation has as a reference synonym series (attested lexicographically). Any lexeme capable of semantically substituting another lexeme in different contexts is considered to be synonymous. The basis of the identification of this criterion is the correlation of the semantics of the lexeme with the power of the conjuncture, but also of semantic compatibility („relation between two lexemes that are not mutually exclusive").

Keywords: synonym, synonymous series, symmetry, asimmetry, synonymous interconection, medical term.

Lingvistica interpretează interconexiunea sinonimică drept unul dintre criteriile esențiale ale sinonimiei. Din perspectiva acestei abordări, lexemele se află în relație de sinonimie, dacă se pot substitui reciproc în diverse contexte. La baza relevării acestui criteriu stă ideea că valoarea cuvântului rezidă în potențialul lui combinatorial. Sinonimia nu poate fi interpretată drept „confruntarea a două cuvinte luate izolat. Așa-zisele sinonime sunt, ca atare, elemente ale unor expresii tipice." (Zveghintsev, 1963, p. 137). Din punct de vedere structural, interconexiunea, alături de identitatea sensului și echivalența semantică, reprezintă una dintre cele trei condiții obligatorii ale sinonimiei absolute (Lyons, 2004, p.77). În lingvistica rusă, substituirea reciprocă, pe post de criteriu al sinonimiei, adesea deține o poziție prioritară, fiind considerată drept trăsătură fundamentală a sinonimelor sau procedeu, metodă, modalitate de identificare a sinonimelor, servind ca bază în descrierea lor (Evghenieva, 1966, p. 6); pe când în lingvistica occidentală, fenomenul în discuție este interpretat ca un test de diagnosticare a sinonimiei (Murphy, 2003, p. 159) sau ca proprietate suplimentară a sinonimelor (alături de caracterul comun al sensului) (Greenbaum, 1974, p. 81). Acest criteriu a fost aplicat la crearea sistemului lexical „Word – Net", întrucât este destul de dificil a atribui un caracter formal criteriului tradițional al sensului comun: sinonimia fiind concepută între timp ca un fenomen simetric, deoarece sinonimele se pot înlocui reciproc, fiind unul pentru altul asemeni unei reflexii în oglindă (Palmer, 1981, p. 86), (Hirst, Wang, 2010, p. 241). Cu toate acestea, unul dintre motivele care nu permite ca substituirea reciprocă să se bucure de statutul unui criteriu „universal" al sinonimiei îl constituie prezența în limbă a expresiilor stabile. Spre deosebire de îmbinările libere de

cuvinte, unde un lexem poate fi înlocuit cu sinonimul său, expresiile stabile nu admit acest gen de substituire a unui cuvânt cu alonimul său: „Libertatea absolută de substituibilitate (în cazul unui conținut logic identic) scade pe măsură ce ne apropiem tot mai mult de acel tip de îmbinări de cuvinte care sunt stabile. O libertate absolută în crearea îmbinărilor de cuvinte în general nu există, însă poate fi atestată o gradație a ei: de la una relativ mare până la una extrem de redusă." (Zveghintsev, 1963, p.132). Rolul contextului în optarea pentru anumite elemente lexicale este deosebit de important. Studiile empirice relevă: contextul este mai important decât factorii semantici (Reiter, Sripada, 2004). De regulă, sinonimele se disting între ele prin capacitatea de includere în îmbinări stabile de cuvinte (Xiao, McEnery, 2006); (Greenbaum, 1974). În același timp, există un punct de vedere potrivit căruia sinonimele trebuie să prezinte caracteristici similare de compatibilitate (Apresyan, 2009, p. 203). În cazul excluderii complete a cerințelor de înlocuire reciprocă „în toate contextele", rețeaua de sinonime, dimpotrivă, se extinde grație sinonimelor contextuale (situative). De regulă, sunt definite drept „sinonime contextuale" elementele lexicale care manifestă apropiere semantică doar în limitele unui text, în același timp ele nu sunt specificate de sistemul limbii și nu se reproduc în afara textului (Neverova, 2007, p.48). Conform cercetătoarei S. N. Staicu „ sinonimia este relaţia stabilită între cuvinte care au acelaşi înţeles, din acelaşi registru, sau din registre diferite şi care pot fi substituite în context. Echivalenţa de sens poate merge de la un grad aproximativ până la identitate semantică, iar contextul poate fi înţeles atât ca enunţ, cât şi mai larg, ca tip de text sau chiar ca variantă stilistico-funcţională a limbii" (Staicu, 2013, p. 430).

Cercetătorul V. Belov a realizat un studiu experimental al interconexiunii sinonimice vizând influența ocurenței contextuale asupra capacității sinonimelor de a se substitui reciproc. Capacitatea de înlocuire reciprocă a fost cercetată prin intermediul evedențierii tipurilor de relații sinonimice și nivelului de stabilitate a structurilor sintagmatice. Cercetarea s-a bazat pe un studiu experimental al unor texte ce prezentau lacune (texte din care au fost omise anumite fragmente). În scopul studierii sinonimelor, această metodă de cercetare a fost aplicată în lucrările lui P. Edmonds, G. Hirst și P. Wang (Hirst, Wang, 2010), care au apelat la un program statistic. Metoda permite cercetarea procedurii de selectare a sinonimelor în procesul de comunicare.

Experimentul realizat de V. Belov a fost desfășurat în două etape. S-au utilizat materiale diferite (doar un enunț a fost reluat). Respondenților, în ambele situații, li se propuneau pentru a fi completate câte 22 de enunțuri cu posibilitatea de a alege un sinonim apropiat contextului, din cele propuse. Participanții la experiment subliniau sinonimul cel mai potrivit contextului (era admisă și lipsa unui răspuns). Cuvintele au fost selectate din dicționarul de sinonime (Slovari sinonimov russkogo yazika, 1970), în care explicarea este făcută în baza criteriului tradițional (semantic). Analiza înlocuirilor făcute (al sinonimului inițial cu alt echivalent semantic) a avut drept scop confirmarea sau infirmarea ipotezei potrivit căreia substituirea contextuală este un criteriu propriu sinonimiei.

În experiment au fost propuse diverse tipuri de serii sinonimice, în funcție de tipologia propusă de autorii lui. Aproape toate seriile sinonimice au fost reluate în exemple de două sau de trei ori. De regulă, au fost propuse enunțuri care nu conțineau sinonime-dominante.

Ipoteza cercetării consta în faptul că interconexiunea sinonimică depinde de nivelul de asimetrie al seriei sinonimice, iar substituirea sinonimelor comportă un caracter orientat (asimetric). Orientarea relațiilor semantice se relevă în limitarea sinonimului-dominantă ca centru (nucleu) al seriei sinonimice și al sinonimelor periferice. De regulă, calitatea de dominantă se atribuie unui cuvânt de bază al seriei sinonimice, care exprimă conceptul ei comun (Evghenieva, 1966, p.17). Conform unor opinii, pe larg vehiculate în lexicologie și lexicografie, sinonimul-dominantă deține o capacitate mai mare de asociere (Apresyan, 2009,

p. 219) şi poate înlocui alte sinonime din seria sinonimică (de regulă, bazându-se pe elemente contextuale suplimentare) (Chernyak, 2010, p. 10).

Ca obiectiv al cercetării a figurat, de asemenea, studiul influenței nivelului de stabilitate a sintagmelor (gradul de asociere, incidența sintagmelor) asupra alegerii unui sinonim.

În acest mod, scopul cercetării a fost, în primul rând, evaluarea capacității sinonimelor de a se substitui reciproc şi, în al doilea rând, estimarea influenței factorilor contextuali asupra alegerii unui sinonim.

În baza datelor experimentale, au fost identificate tipurile structurale ale seriilor sinonimice cu niveluri diferite de asimetrie (Belov, 2014). Tipul seriei sinonimice se stabileşte luând în calcul câțiva factori: datele experimentului psiholingvistic de determinare a cuvântului principal, proprietățile de frecvență a sinonimelor, reacțiile asociative generate de sinonimul-stimul, precum şi datele furnizate de dicționarele de sinonime. Studiul detaliat al datelor respective ne demonstrează că, în mod convențional, putem releva în cadrul seriilor sinonimice trei niveluri de asimetrie: *majoră, medie* şi *nulă*. Nivelul major de asimetrie se atestă atunci când toate sinonimele dintr-o serie se subordonează semantic unei dominante: în acest caz se relevă o dominantă care este cel mai frecvent cuvânt dintr-o serie sinonimică. În cadrul acestor serii sinonimice, dominanta se prezintă drept centru exprimat într-un mod pregnant, iar celelalte sinonime sunt periferice, deseori numite şi *hiposinonime*. De exemplu, **asfixie:** *înăbuşire – înecare – sufocare – sufocație – sugrumare – înecăciune*; **temperatură***: febră – călduri – fierbințeală*; ***arsură****: usturime – pirozis – jigăraie*; ***amețeală****: vertij – vârtej – scutură*; ***bolnav****: nesănătos – suferind – morbos – războlit – neputincios – pătimaş – rău – beteag – lânced – malad – mişel – pătimitor*; ***semn***: *simptom – manifestare* etc.

Nivelul mediu de asimetrie este caracteristic pentru seriile sinonimice în care se atestă câteva cuvinte dominante care formează nucleul acestei serii. De exemplu: ***boală, maladie***: *afecțiune - suferință – rău – morb – beteşug – patimă – vătămare – neputință – betegie – betejeală – lâncezime – lângejune – lângoare – morbiciune – pătimire*; ***medicament, remediu****: doctorie – leac – medicină – spițerie –soluție*; ***rană, plagă***: *leziune – bubă – meteahnă – beleaznă – rănitură – lovitură* – vătămătură etc.

Nivelul nul de asimetrie se înregistrează în cadrul seriilor sinonimice (necentrate), în care nu este posibil a indentifica un cuvânt dominant. De exemplu: *eritrocite – hematii – globule roşii*; *kaliu – potasiu; natriu – sodiu; smalț – email; enzimă – ferment; carcinom – epiteliom; tumoare - neoplasm; creier - encefal etc*.

Aşadar, rețelele sinonimice pot fi delimitate în modul următor:

a) prezența unei dominante clar exprimate;
b) prezența a două sinonime de centru sau sinonime-nucleu;
c) absența unei dominante.

Aceste rețele de sinonime, cu un nivel distinct de asimetrie (major, mediu, nul) se manifestă în mod diferit şi în planul interconexiunii. În rețelele sinonimice cu un înalt grad de asimetrie este posibilă substituirea sinonimului periferic cu sinonimul-dominantă (sinonimul periferic → sinonimul-dominantă). În rețelele sinonimice cu un grad mediu de asimetrie este posibilă substituirea sinonimului periferic cu sinonime-nucleu (sinonimul periferic → sinonime-nucleu). În rețelele sinonimice cu un grad minor sau nul de asimetrie este posibilă substituirea sinonimului cu un alt sinonim (sinonim → alt sinonim); **are loc stabilirea relației de simetrie.** Capacitatea de substituibilitate a sinonimelor are un caracter cert direcționat: de regulă, inlocuirile „inversate" (sinonim-dominantă → sinonim periferic) este imposibilă. În pofida faptului că sinonimia este un fenomen asociat relațiilor de simetrie, ultimele studii demonstrează că majoritatea rețelelor sinonimice manifestă un nivel major sau mediu de asimetrie, de aceea interconexiunea sinonimică este direct influențată de asimetrie. Rețelele sinonimice cu un nivel distinct de asimetrie diferă prin aria de alegere a sinonimelor:

de o libertate mai mare beneficiază sinonimele care aparţin seriei sinonimice cu un nivel mediu sau nul de asimetrie. În afară de aceasta, se iau în calcul şi alţi factori ce ţin de anumite restricţii contextuale, cum ar fi: sensul general al expunerii, semnificaţia structurilor sintagmatice etc. În plus, pentru a releva impactul pe care îl poate avea selectarea unui anumit sinonim asupra nivelului de stabilitate a sintagmei, apelăm în procesul de cercetare la un indice important – gradul de asociere. Nu este stabilită o corelare strictă între selectarea unor sinonime şi gradul lor de asociere, iar expresiile sintagmatice stabile se prezintă doar ca potenţiali factori care ar influenţa preferinţa locutorilor pentru un alonim concret. Interconexiunea sinonimică comportă un caracter complex orientat. Capacitatea de substituibilitate este influenţată atât de unele restricţii de ordin extern, cât şi de natura relaţiilor sinonimice.

În concluzie, contextul limitează capacitatea sinonimelor de a se substitui reciproc, iar înlocuirea în calitate de criteriu al sinonimiei, prezintă, în opinia noastră, un caracter multiaspectual. Dificultatea substituirii drept criteriu al sinonimiei se manifestă, în primul rând, prin vectorul schimbării sinonimice, în al doilea rând, prin influenţa îmbinărilor de cuvinte stabile şi a altor restricţii semantice, în al treilea rând, prin caracterul relaţiilor de sinonimie. Criteriul în cauză, aplicat la identificarea sinonimelor, considerăm că necesită elaborarea unui mecanism care ar lua în calcul factorii menţionaţi. De exemplu, cerinţa de substituire în oricare context nu este justificată, deoarece îmbinările stabile de cuvinte nu permit înlocuirea reciprocă a sinonimelor. Cercetarea, de asemenea, ne permite să conchidem că sinonimia se prezintă ca un fenomen semantic asimetric (orientat).

BIBLIOGRAPHY

Apresyan, Yuri D. *Issledovaniia po semantike i leksikografii* v 2 t. Moskva, Yazîki slaveanskih kulitur, 2009.

Belov, Vadim A. *Tipî sinonimicheskih readov* în „Voprosî psiholingvistiki” nr. 4 (22), 2014, p.125–137.

Chernyak, Valentina D., *Sinonimiia v russkom iazyke*. Moskva, Akademiia Publ., 2010.

Edmonds, Philippe. *Choosing the Word Most Typical in Context Using a Lexical Co-occurrenceNetwork.* 35th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics and the 8th Conference of the European Chapter of the Association for Computational Linguistics, Madrid, Spain, July 7–12, 1997:Proceedings of the Conference. Madrid: Association for Computational Linguistics, 1997, pp. 507–509.

Evghenieva, Anastasia P. *Osnovnye voprosy leksicheskoi sinonimiki* în „Ocherki po sinonimike sovremennogo russkogo literaturnogo iazyka”. Moskkva; Leningrad, Nauka, 1966, pp. 4–29.

Greenbaum, Sidney. *Some Verb-intensifier Collocations in American and British English* în „American Speech”. 49, 1/2, 1974, p.79–89.

Hirst, Graeme, Wang, Tong. *Near-synonym Lexical Choice in Latent Semantic Space*. 23rd International Conference on Computational Linguistics. Beijing, China, August 23–27, 2010: Proceedings of the Conference. Beijing: S.p., 2010, p. 1182–1190.

Lyons, Jhon. *Lingvisticheskaia semantika: Vvedenie*. Morozov. Mokva, Iazyki slavianskoi kul’tury Publ., 2004.

Murphy, M.L. *Semantic Relations and the Lexicon*: *Antonymy, Synonymy, and Other Paradigms*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003, 292 p.

Neverova, Tatiana A. *Kontekstual’naia sinonimiia v iazykovoi kartine mira D. S.Merezhkovskogo* în „Vestnik Moskovskogo un-ta”. Seria 9: Filologiia . 6, 2007, p. 47–55.

Palmer, F.R. *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981, 221 p.

Reiter, E., Sripada, S. “Contextual influences on near-synonym choice”. Natural Language Generation: Third International Conference, Brockenhurst, UK, July 14–16, 2004, pp. 161–170..

Rusu, Valeriu. Dicţionar Medical, Bucureşti, Editura Medicală, 2007.

Slovar’ sinonimov russkogo iazyka : în 2 vol. Leningrad, Academy of Sciences of the USSR Publ., 1970– 1971.

Staicu, Simona Nicoleta. Aspecte ale polisemiei şi sinonimiei lexicale în terminologia medicală în CICCRE II, 2013, p. 426-433. file:///C:/Users/User/Documents/sinonimia%20stilistic%C4%83/qr_ii_1_simona_nicoleta_staicu.pdf

Xiao R., McEnery T. *Collocation, Semantic Prosody, and Near Synonymy*: A Crosslinguistic Perspective”. Applied Linguistics. 27, 1, 2006: 103–129.

Zveghintsev, Vladimir A. *Zamechaniia o leksicheskoi sinonimii* în „ Voprosy teorii i istorii iazyka”: sb. v chest’ prof. B.A.Larina. Leningrad, Leningrad State University Press, 1963, pp. 127–142..

THE GAME OF THE POETIC LANGUAGE IN THE *JOC SECUND* POEM

Elena-Silvia Terpan

PhD Student, University of Pitești

Abstract: The poem Joc secund (The Second Game) opens the volume from 1930, also lending it the title. Joc Secund (The Second Game) is an essentialized and original poetic art. The title suggests through the term entitled game the idea of the presence of playfulness and the gratuity of art, but also of the precise rules, imposed by language. The epithet 'second' is taken from the mathematical language and illustrates the projection, the virtuality of the artistic act.
The poet expresses himself and expresses. He transcribes his thoughts and affections, doing this for other people. It is noted that the poet seeks only the faithful reflection of his internal states. The poet expresses his own self. But expressing his self for others begins to change his language. He deviates from his own paths and walks the great path of all people.
Eugen Coşeriu is known for the passion he had for Ion Barbu's poetry, which he had not studied at school.
Eugen Coşeriu in the work entitled The Language of Ion Barbu (with some considerations about the semantics of the languages learned) manifests a remarkable linguistic interest, both from the stylistic point of view (affective language) and from the logical aspect of the barbien poetic work.
The language system is seen as a system of possibilities. Eugen Coşeriu starts a series of Ion Barbu's creations and proves that these are possibilities of the Romanian language system, although they do not appear regulated by its norm.
The linguist defines language as a free and creative activity. The cause of this activity, language is the individual who is speaking. This free and creative activity represented by language acquires a double purpose: an expressive one (to express oneself) and a communicative one (to be understood by the other speakers). The creator is always faced with a dilemma. He must choose from the linguistic material, the semantic sequence, 'the only word to ensure the veracity of the elaborated idea'. To choose was implicitly to give up and think about the fact that these sacrificed words can take revenge. The stylistic interpretation of the barbian text involves deciphering the enciphered message, transmitted with the help of abstract language.
Joc secund becomes an expression of hermetic poetry, in which words acquire figurative meanings, hiding in the form of pure ideas, essential aspects of reality.

Keywords: studies; poetry; game; languages; abstract.

Poeții din perioada interbelică, în marea lor majoritate, aderă la modernism, percepând actul artistic ca pe o manifestare a fanteziei creatoare cum spune Hugo Friedrich, în lucrarea ***Structura liricii moderne.*** Poezia echivalează cu magia. Acestea sunt caracteristicile platformei estetice promovate și de Ion Barbu.

Hermetismul pe care îl practică e o întoarcere la această magie, la timpurile când Hermes Trismegistul – de unde și numele termenului – era patron al alchimiștilor, iar matematicile și mistica făceau corp comun. Ion Barbu vine spre poezie dinspre matematică, aspirând să refacă unitatea primordială a lumii. Visul său era, așa cum poetul însuși mărturisește, o poezie care să atingă perfecțiunea .

Nicolae Manolescu vorbește despre dificultatea poeziei lui Barbu, care face ca destule texte să fie repudiate, neputând fi înțelese cu adevărat. Dar toată dificultatea e aici în lipsa de familiaritate, cu expresia abstractă și sintetică. Cuvintele se atrag și se resping după forte

neprevăzute, scapate de gravitația ordonatoare a discursului liric. Criticul literar consideră că poezia se întemeiază pe metaforă. Nu lipseste prețiozitatea și uneori poetul este surprins „ pipăind" vorbele, înlocuindu-le când i se par prea la îndemână, întunecându-le astfel, sensul.

Poemul **Joc Secund** deschide volumul din 1930, împrumutându-i și titlul. **Joc Secund** este o artă poetică esențializată și originală. Este un exemplu al intelectualizării actului artistic și al respingerii anecdoticului și banalului.

Titlul sugerează prin intermediul termenului joc ideea prezenței ludicului și a gratuității artei, dar și a regulilor precise, impuse prin limbaj. Epitetul *secund* este preluat din limbajul matematic și ilustrează proiecția, virtualitatea actului artistic.

Poetul se exprimă și exprimă. Transcrie gândurile și afectele sale, făcând aceasta pentru alți oameni. Se observă faptul că poetul nu urmărește decât oglindirea fidelă a stărilor lui interne. Poetul se exprimă pe sine. Exprimându-se însă și pentru alții începe să își modifice limbajul. Se abate de la cărările proprii și merge pe drumul cel mare al tuturor.

Eugen Coșeriu este cunoscut pentru pasiunea pe care a avut-o pentru poezia lui Ion Barbu, pe care însă nu-l studiase la școală. Savantul român a povestit cum în perioada liceului, făcând o călătorie la Iași, și-a cumpărat dintr-o librărie volumul ***Joc Secund,*** din 1930 al lui Ion Barbu, volum pe care l-a memorat integral.

Eugen Coșeriu în lucrarea ***Limba lui Ion Barbu*** (cu unele considerații despre semantica limbilor *învățate)* manifestă un remarcabil interes lingvistic, atât sub aspect *stilistic* (limbaj afectiv), cât și sub aspect logic al *operei poetice barbiene.*

Este de subliniat faptul că Eugen Coșeriu consideră domeniul limbajului drept unul cu adevărat privilegiat și își propune, încă de la primele sale cercetări, să-i definească esența. În studiul menționat anterior, apărut în limba italiană (*La Linqua di Ion Barbu*), formulează pentru prima data ideea sistemului și a normei. Sistemul limbii este văzut ca sistem de posibilități. *(E. Coșeriu, I,2 , 1949,p.47-53).*

Eugen Coșeriu pornește de o serie de creații ale lui Ion Barbu și demonstrează că acestea sunt posibilități ale sistemului limbii române, desi nu apar reglementate de norma acesteia. (Mirela Pustiu, *Poezia lui Ion Barbu – o concretizare a perspectivei coșeriene asupra limbajului poetic, în Anuar de lingvistică și istorie literară*, Tom LI, 2011, București , 2012, p.335-345).

Lingvistul definește limbajul ca o activitate liberă și creatoare. Cauza acestei activități, limbajul este individul vorbitor. Această activitate liberă și creatoare reprezentată de limbaj capătă o dublă finalitate: una expresivă (de a se exprima pe sine) și o alta comunicativă (de a fi înțeles de ceilalți vorbitori).

Toma Pavel, în cadrul materialului realizat , *O cercetare lingvistică a poeziei lui Ion Barbu* , inclus în *Studii și cercetări lingvistice, 1967, an XVII, nr.1, p. 79-89,* prezintă articolul lui Coșeriu în detaliu, ca într-o recenzie propriu-zisă.

Ferdinand du Sausssure considera că limba trebuie înțeleasă ca sistem, considerând limbajul -comunicare.

Eugen Coșeriu răstoarnă principiile structuralismului și ulterior, definește cu multă perspicacitate limitele concepției despre limbaj, stabilite de lingvistul Ferdinand du Saussure.

Eugen Coșeriu propune și unele interpretări proprii. Astfel, distincția esențială vizează dihotomia limbă-vorbire (în accepția lui Ferdinand du Saussure). E. Coșeriu le definește, luând ca reper indisolubil *vorbirea*- înțeleasă ca *măsură a tuturor manifestărilor de limbaj*. (E.Coșeriu, *Sistem, normă și vorbire,* 1952).

Din perspectiva lui Eugen Coșeriu *limba este găsită tot în vorbire, limba e în întregime conținută în vorbire, dar vorbirea nu e în întregime conținută în limbă. (E.Coșeriu, Teoria limbajului și l.ingvistică generală, Cinci studii*, București, 2004, p.64-65)

Coșeriu vorbește despre creativitatea limbii și despre identitatea originară dintre limbaj și poezie. Această idee apare la Benedetto Croce; acesta identifica *subiectul absolut (*creatorul

de poezie), care este un subiect universal, lipsit de alteritate, cu *subiectul limbajului*, având ca dimensiune constitutivă chiar alteritatea. Este identificat astfel limbajul cu poezia.

Lingvistul Eugen Coşeriu nu este adeptul acestei teorii, nerecunoscând această relaţie de identitate dintre cele două subiecte menţionate. El specifică faptul că ,,subiectul creator al limbajului este întotdeauna subiect între subiecte, nu este un subiect absolut sau universal. Este un subiect între subiecte....”

În concepţia coşeriană, Ion Barbu nu se îndepărtează niciodată de schemele sistemului lingvistic român. Excepţia o reprezintă domeniul stilistic, unde se petrec schimbări, în limbile moştenite, în care inovaţiile pot fi logice, dar limitate de eroare. Adevăratele *salturi semantice,* în concepţia lingvistului sunt întotdeauna stilistice. Eugen Coşeriu se referă şi la schimbările fonetice care pot porni în limbile ,,moştenite”, de la fapte naturale, precizând însă faptul că acestea pleacă de la fapte stilistice.

Observaţia coşeriană intervine şi în direcţia limbilor *învăţate,* lingvistul considerând că stilistica operează mult mai puţin. Acesta specifică faptul că în cazul *natural* sau *logic* poate exista o acţiune mult mai extinsă a stilisticii, ajungând chiar şi în zonele în care limbile moştenite acţionează. Inovaţia logică nu este limitată de eroare.

Din perspectiva semanticii, în cadrul aceluiaşi studiu, Eugen Coşeriu constată că în toate limbile romanice, şi-au menţinut semnificatul latin, semnificanţii cu sferă de semnificate restrânsă, sau cu un anume semnificat concret şi unic. Acelaşi regim îl au şi termenii care provin din limbaje speciale, care în mod normal, nu prezintă sfere de semnificate, având un singur semnificat restrâns şi precis.

Aceste precizări susţin, în viziunea coşeriană, ideea că neologismele oferă ideea de precizie şi abstract. Acestea aparţin unor limbaje speciale şi intră în limbă prin intermediul limbajelor speciale. Ele au un singur semnificat, acesta fiind cel ,,învăţat”. Cuvintele transmise, după aprecierea coşeriană, au sfere de semnificat mai ample, fiind mai puţin precise, cu o mai mare valoare *poetică* şi cu o mică valoare *ştiinţifică*. (E.Coşeriu, *Universul din scoică*, Chişinău, 2004, p.49)

Poemul începe cu un simbol al abstragerii din timpul real - ,,ceasul”. Acesta reprezintă, ca şi în *Oul dogmatic,* imaginea vieţii care alunecă spre moarte, orice început conţinându-şi sfârşitul. Epitetul ,,dedus” trimite la reflectare şi selecţie. Poezia e o lume în care se ajunge prin intrarea în oglindă, simbolul dezvăluind natura sa virtuală, iluzorie.Ea este o realitate de gradul al doilea, dedusă, iar atingerea ei echivalează cu o salvare. Aceasta este şi semnificaţia epitetului *mântuit,* iar substantivul pe care -l determină, *azurul,* e o aluzie cromatică în absolut, marcând şi conotaţia sacrului. Să nu uităm că azurul este spaţiul Câmpiilor Elizee, arta putând reprezenta o cale de acces în acest Eden, interzis banalului.

Mântuirea trebuie să presupună şi o purificare, în cazul acesta, *înecarea cirezilor agreste,* adică renunţarea la comun şi la banal, la instinctul de turmă sugerat prin epitet. Verbul *tăind,* are o semnificaţie matematică, însemnând *a reduce*. Locurile comune sunt tăiate dublu şi înecate în propria lor imagine.

Tabloul elementelor de peisaj concret se tulbură, devenind un tablou abstract. Poezia e ascunsă în ea însăşi, creasta e calmă, adică egală cu sine, mântuită, deducând dintr-un punct înalt, nenumit, un punct adânc, numit. Apa, ca şi oglinda, este simbolul perfect al acestei reflectări, al unei duble transparenţe. Ea este asociată cu termenul matematic, *grupurile,* ilustrând codificarea modernistă a limbajului. Una dintre proprietăţile este posibilitatea simetriei, ceea ce explică aici conotaţia de virtualitate acordată apei. Strofa a doua e presărată cu termeni matematici *a ridica*, echivalent cu a ridica la putere, sau însumarea. Metafora *harfe răsfirate,* indică polifonia vocilor poeziei. *Nadirul latent,* este proiecţia zenitului.Epitetul întăreşte ideea poeziei ca proiecţie şi posibilitate. *Zborul invers* este una dintre cele mai ambigue formulări, din punct de vedere lingvistic, epitetul e lipsit de referent, sporind astfel

complexitatea conotației.Poezia e o intrare în oglindă, o altfel de lume, în care nimic nu este ce pare a fi, răsturnând falsele valori ale realului.

Dacă proiecția este cheia și creasta e o deducere a adâncului, atunci și zborul poate fi invers. Sensul verbului *istovit,* este consumat, indicând interpretarea *cântecului,* care încă din cadrul poeziei ***Timbru,*** făcea parte din paradigma poeziei**.** Epitetul *latent* de la începutul catrenului indică virtualitatea, în timp ce verbul *istovește* și epitetul *ascuns,* evocă perfecțiunea , sfârșitul.

Metafora finală, marea, simbolizează misterul și absolutul printr-o imagine de o uimitoare frumusețe- *...ascuns cum numai marea.,/ Meduzele când plimbă sub clopotele verzi.* Meduzele sunt o aluzie la inconsistență și imaterialitate. *Clopotele verzi* reprezintă o sinestezie, reunind o imagine sonoră și una vizuală. În același timp, imaginea mării legată de infinit nu reprezintă o noutate, putând fi citată ca argument, în acest sens, întreaga poezie romantică, de la pașoptiști, la Mihai Eminescu. Originalitatea constă, pe de o parte, în reprezentarea spațială a „cântecului" și pe de altă parte, în dubla încifrare a acestei reprezentări.

Marea, în sine, simbolizează un mister, închis, la rândul său, în altul, așa cum „meduzele" se mișcă în interiorul clopotelor verzi. Stranie este și inserarea elementului organic, meduza , în interiorul unui tablou abstract, cu valențe simbolice.

În text, se observă o circularitate care are la bază cifra doi. Meduzele dublează forma clopotelor, marcând încifrarea , dar și inconsistența și mișcarea apei, iluzia.

Clopotele, în ciuda epitetului verzi", care face legătura cu marea , reprezintă o întoarcere la sugestia auditivă, îmbogățind prin conotații imaginea vizuală , de la început.

Creatorul se află întodeauna în fața unei dileme. El trebuie să aleagă din *materialul lingvistic* , secvența semantică „singurul cuvânt care să-i asigure veridicitatea ideii elaborate". Să alegi înseamna implicit să renunți și să te gândești la faptul că aceste cuvinte *sacrificate,* se pot *răzbuna.*

Cuvântul capătă valențe sisifice, apărând variantele. Poetul suferă, având sentimentul amar al neputinței cuvântului.

Așadar, Ion Barbu este unul dintre poeții care a încercat itinerarii noi literare și lingvistice, hazardându-se în hățișurile dense ale unei sintaxe poetice care nu a mai fost încercată de scriitorii români. (E. Coșeriu, Lexic și creație stilistică, *Mozaicul , Craiova, anul XVII nr.9, 2014, p.8).*

Critica poeziei lui Ion Barbu devine o aventură, din care nu se poate ieși învingător. Înfrângerea, în acest caz, valorează... cât toate victoriile la un loc.

BIBLIOGRAPHY

Eugen Coșeriu- *La lingua di Ion Barbu/ Language of Ion Barbu*, Milano, 1949

E.Coșeriu - *Sistem, normă și vorbire*, 1952

E.Coșeriu, *Teoria limbajului și l.ingvistică generală, Cinci studii*, București, 2004

Eugen Coșeriu, *Lecții de lingvistică generală / General Linguistics Lessons*, Editura Arc, 2000

E. Coșeriu,Lexic și creație stilistică, *Mozaicul , Craiova, anul XVII nr.9, 2014*

E.Coșeriu, *Universul din scoică*, Chișinău, 2004

Mirela Pustiu, *Poezia lui Ion Barbu – o concretizare a perspectivei coșeriene asupra limbajului poetic*, în *Anuar de lingvistică și istorie literară*, Tom LI, 2011, București , 2012

Toma Pavel, *O cercetare lingvistică a poeziei lui Ion Barbu* , inclus în Studii și cercetări lingvistice, an XVII, nr.1 ,1967

Cristinel Munteanu, *Câteva lămuriri privind studiul lui Eugen Coșeriu despre limba lui Ion Barbu / Clarifications of Eugen Coșeriu's study of Ion Barbu's language*, revista Limba Română, Chișinău, 2021

Coteanu Ion, *Elemente de lingvistică structurală, cap. Structura stilistică a limbii /Elements of structural linguistics, ch. The stylistic structure of the language*, Editura Științifică, București , 1967

Dinu Pillat, *Ion Barbu*, Editura Minerva, 1982

Alexandru Ciorănescu, *Ion Barbu*, Editura Fundației Culturale Române, 1996